

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
Évkönyve

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány
Évkönyve
2001

Budapest, 2002

Címlap: Reviczky Károly postamesteri oklevele

Fotó: Hajdú József

Kiadja a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

A kiadásért felelős: Kurucz István kuratóriumi elnök

A kiadványt gondozta: Kovács Gergelyné és Bartók Ibolya

Műszaki szerkesztő: Bartók Ibolya

Angol fordítás: Patricia Austin

Fotók: Hajdú József és Mike Károly

Nyomdai előkészítés, képfeldolgozás: CICERÓ Kft.

Nyomás: CIER-PRINT Bt.

ISSN 1219-4689

Előszó

Nem hiszem, hogy van olyan múzeum, amelynek kiállítási hely hiányában ne lennének bemutatási nehézségei. A gondok – bár kiállítóhelyeink száma évről évre nő – a mi múzeumainkat sem kerülik el. Évek óta nem halad előre nemcsak alapítványunk egyik büszkeségének, hanem az ország egyik kincsestárának, a Bélyegmúzeum bővítésének ügye. Nem mozdul a megvalósítás felé a Matáv Múzeumtár Teletárház álma, pedig az épület pincéjében szépen gyűlnek a bemutatásra váró távközlési berendezések.

A muzeológusok keresik az átmeneti megoldásokat. A közismert folyóirat, könyv megjelenítési módokon kívül már a modern eszközöket is felhasználják, mint a CD-ROM-ot és az Internetet. A múzeumok rendszeresen megjelenő évkönyvei az éves eseményeken kívül a muzeológusok kutatásait, azok eredményét közreadó tanulmányokat is tartalmazták.

Az alapítvány mára már szépszámú évkönyveit lapozgatva jóleső érzéssel állapíthatjuk meg azok nemcsak terjedelmi, külalaki, hanem, ami a legfontosabb, tartalmi gazdagodását is. Ebben az évkönyvben a Postamúzeum egyenruha- és textilgyűjteményének ismertetésével múzeumaink tárgyi gyűjteményeinek bemutatása a végéhez közeledik. Megkezdhetjük a dokumentációs gyűjtemények feltárását. Legalább ennyivel is enyhítve a fent említett bemutatási gondokon.

Az elmúlt idők eseményeit megörökítő levelek korhű dokumentumok. Bár tartalmuk természetesen nem független íróik szellemiségétől, de biztos független az idő múlásával esetleg változó olvasói gondolkodásmódtól. Zárványok. Korrajzok. Alkalmasak a múltban történtek eredetiben való megismerésére.

A múzeum birtokában lévő okiratok, levelek közül néhányat közread köteünk. Olvasva ezeket igazolva érzem a Bibliából is ismerteket: „*A mi volt, ugyanaz, a mi ezután is lesz, és a mi történt, ugyanaz, a mi ezután is történik; és semmi nincs új dolog a nap alatt.*” (A prédikátor könyve 1. 9.) Még technikátörténetileg is sok esetben érzem igazságát. Figyelmeztetését mindenképpen. Azt, hogy a múltat nem feledni, hanem arra építeni, hibáit, az állandóan változó körülményeket figyelembe véve, kijavítani. Ez a feladatunk!

Szeretném, ha ehhez a maga módján ez az évkönyv is hozzájárulna!

Reviczky Károly császári és királyi postamester iratai

Nyergesújfalu postaállomásával kapcsolatban a Postamúzeum okmány- és iratgyűjteményébe a Reviczky család magánirattárából több 19. századi dokumentum került. Az elsők 1843 januárjában és márciusában keletkeztek¹, és az 1842. augusztus 11-én tűzkárt szenvedett postaház felújításának, kőműves, asztalos, lakatos és üvegezési munkáinak költségeit részletezik. A két becslés összesen 9270 forintot és 75 krajcárt tett ki. A német nyelvű, fakult, nehezen olvasható irat adatai tekintélyes, terjedelmes épületre utalnak.

A fenti felújítási értékbecslés bizonnyal befolyásolta az árverésre bocsátott postaház kikiáltási árát, amelyet az árverésen Reviczky Károlynak, Esztergom vármegye főszolgabírójának engedtek át. Erről a Helytartó Tanács 1844. augusztus 27-én kelt latin nyelvű dekrétuma rendelkezik, amelyet Reviczky Károly a Császári és Királyi Főpostaigazgatóság 1844. október 6-án Pozsonyban kelt, 550. számú alábbi levelének mellékleteként kapott meg.

„Tekintetes Reviczky Károly úrnak, T. N. Esztergom megye Fő Szolgabírájának² Esztergomban. Ő Császári Királyi Apostoli Fensége 1840. évi június 9-én 18 362. és 1842. évi október 4-én 37 194. szám alatt elfolyt kegyelmes királyi rendeletek tartalmánál fogva az árverés útján eladatott és öröklési joggal ellátott nyergesújfalusi postaállomást Uraságodnak, mint legtöbbet ígérőnek és egyébkép a postamesteri hivatalra is alkalmasnak, legkegyelmesebben általengedni méltóztatott. Mely királyi rendeletről a N. M. M. Királyi Helytartó Tanácsnak f. e. augusztus 27-én 32 439. szám alatt költ kegyes intézmény következtében a postamesteri decretumnak ide kapcsolása mellett Uraságod azon további utasítással hivatalosan értesítetik, hogy az öröklési jog kiváltságáért egyenesen a Főmélt. M. Kir. Udvari Cancelláriához folyamodjék, s minthogy a hivatalt személyesen nem vezetendi, annak rendes folytatására meghitelt alkalmas expeditort tulajdon felelőssége alatt és szükséges számmal cselédeket s lovakat tartson, s teljes erővel azon igyekezzék, hogy a legfensőbb szolgálatnak minden részében pontosan elégtétessen. Egyszermind a f. e. szeptember 20-án 514. szám alatt intézményünkre hivatkozva Uraságodat arra újonnan emlékeztetjük, hogy azon esetre, ha a Mászáros család által megtérítendő p. p. 257 forint 57 krajcárból álló árverési költséget az erre már hivatalosan felszólított tömeggondnok akárminemű okból le nem fizetné, azt a posta árából letartóztatni el ne mulassza, nehogy később a fenséges kincstár ezen követelését a Cs. Kir. Számvevő Hivatal által egyenesen a posta járandóságából lerovatni kénteleníttessék. Poson, október 6-án 1844. A Cs. Kir. Főposta Igazgatóság által: Vrabely Károly főposta-igazgató, Németh József ellenőr.”

A levél említést tesz az árverési költségekről, amit Reviczky Károly a nyugtatványok szerint 1844. december 2-án és 1845. január 8-án küldött el Pozsonyba. Valószínűleg

¹ A nyergesújfalusi postaház felbecslüléséről készült okiratok, 1843. január 20. és 1843. március 18.

² 550. számú postamesteri kinevezés. Hozzáfüzve a 32 439. számú, latin nyelvű postamesteri dekrétum.

32,439.

Sacratissimae Caesaris Regiae et Apostolicae Majestatis,
Consilii Regii Locumtenentialis Hungarici
nomine Carolo Reviczky deca et laudum:
Eidem haereditariam Postae Stationem Nyerges-
Ujfalv, qua plurimum offerenti, et pro gerendo mu-
nere Postae-magistri secus qualificato, citra tem-
men deficiorem Regalis pretii cum eo bene collatam
haberi: ut is sine levandi Privilegii haereditarii
amet ad Cancellariam Regiam Hungarico-Aulicam
convertere, de caetero autem stipulatis cunctis
Conditionibus ex assse satisfacere teneatur. - Spectato
porro eo, quod Taxae pro recipiendis, e quibus
expensae requisitorum Officii tegendae erunt, cum
1° Augusti 872 sublat^{ae} Postae Stationi Nyerges-
Ujfalv annuum p^{ro}schale requisitorum Offi-
cii cum Hof. C. M. quod tamen mutatis ita cum
circumstantiis revocari potest, bene resolveri. - Id
ipsum Eidem cum eo notum reddi: ut deposito
coram Postae Praefectura Posoniensi consueto Of-
ficii Juramento, nec adepti muneris sui parti-
bus ad amussim, et quam exactissime satisfaciat.

Alexand. Mérey

Et Consilio Regio Lotthi Hungarico,
Budae die 2^{ae} Augusti 874 celebrata

Juramentum & Praesentia

Officii Decretum pro neo-nominato Postae magistro Carolo Reviczky

azért várákozott vele, mert másnap adott át az ő és felesége, Arganer Anna által megvásárolt posta árába 7355 forintot és 47 krajcárt Visnyei Mátyás tömeggondnok³ kezeihez. Erről nem csak nyugtatvány tanúskodik, hanem egy részletes jegyzőkönyv⁴ is.

„Nyugtatvány. Hétezer-háromszázötvenöt, azaz 7355 forintokru és 46 koronákrul ezüst pénzben, melyeket alul írott Tekintetes Reviczky Károly úrtól az általa s hitvese, Arganer Anna asszonyság által megvett Nyergesújfalusi posta árában a mai napon minden hiány nélkül a kezemhez vettem, Esztergomban, 1845. évi január 9-én. Azaz 7355 forint 46 kr pengő pénzben. Úgymint a posta árában 7255 forint, ezen sommátul járuló kamat fejében 100 f 46 krt. Összesen 7355 f 46 kr. Visnyey Mátyás m. k. tömeggondnok. Jelenlétünkben: Nedeczky Károly m. k. perügyelő, Kamocsay László és Adámy Alajos m. k. választmányi tag.”

„Jegyzőkönyv. 1845. évi janiárius 9-én tartott választmányi ülésben jelen lévén Visnyey Mátyás tömeggondnok, Nedeczky Károly perügyelő, Kamocsay László és Adámy Alajos urak, mint választmányi tagok, mindezeknek jelenlétében az eladott és Reviczky Károly és nője által megvett Nyergesújfalusi posta árának lefizetése iránt ezen Computus tétetett úgymint:

Egész posta ára térszen 7255 pp. forintot. Ehhez adván bánom pénz fejében lekötelezett 500 pp forintoknak 15. márciustól október végéig számítandó 7 hónapra és 2 hétre való kamatait, hónaponként 2 forint 30 krajcárral számítva, 18 forint 54 krajcárt. Úgyszintén az egész Capitalistul 7255. pp forint 844. évi november első napjától 845. évi januárius 8. napjáig 2 hónapra és 8 napra járuló kamatait, hónaponként 36 forint 16 krajcárt számítva, összesen 81 forint 52 krajcárt. Így a tömegnek fizetendő: 7355 forint 46 krajcár.

Ebből lehúván a káptalantul első novembertől fogvást felvett 5000 forintot. Úgy ennek első novembertől január 8-ig 6 százalékkal számított 2 hónapi és 8 napi kamatait, 56 forint 40 krajcárt. A fő postahivatalnak járandó, és a Nemes megye által kijelelt 287 forint 57 krajcárt. A postaházzal megvett vetési költségek pótlására 107 forint 30 krajcárt, vagyis 43 forintot. Véber kanonok úrnak 844. évi első májusba költ obligációjából 1000 forintot. Annak hátra levő kamatja május első napjától 845. évi januárius 8-ig számított 8 hónap és 8 napra 41 forint 40 krajcárt. Lehúzendó somma 6429 forint 17 krajcár.

A kifizetendő tömeg térszen 7355 forint 46 krajcárt. Melyből lehúván a túl alanti sommát, 6429 forint 17 krajcárt, marad kifizetendő összesen 926 forint 29 krajcár.

Melyis kifizettetett mai alul írott napon ekképpen: négy zacskóban húszasokba 200-200 fpp, egy pakkban bancnottákba 126 f 29. Összesen 926 f 29 kr.

Esztergomban, 9. január, 1845. Reviczky Károly postatulajdonos. Megszámlálta Visnyey Mátyás tömeggondnok.”

Reviczky Károly, aki kiadókkal és expeditorokkal végeztette a hivatali feladatokat, 1845. július 15-én a községi bíró, az esküdtek, valamint az Esztergomi Érseki Uradalom tiszttartója, Peyrl Ferenc által is megerősítve írásba foglalta, hogy az érseki uradalmi kert mellett a postamesternek kijelölt takarmánylerakó hely olyan göröngyös volt, hogy több száz szekér földdel és planírozással lehetett használhatóvá tenni.

³ Csődgondnok.

⁴ A nyergesújfalusi posta árának kifizetéséről készült jegyzőkönyv.

„A Nyerges Újfalusi posta szénás kertnek kimért tér állapotjárul. Alulírottak Nyerges Újfalu primásági helységnek bírái és elöljárói hitelesen bizonyítjuk, hogy fő méltóságú hercegprimás Kopácsy József úr által tekintetes érsekségi uradalma részéről Nyerges Újfalu helységen alul, az uradalmi kert mellett, tekintetes Reviczky Károly postamester úrnak takarmánylerakás helyre kegyesen engedett és tekintetes Peyrl Ferenc primásági tisztartó úr által f. é. június 15-én jelenlétünkben kimutatott 875 □ ölekből álló tér oly gödrös és árkokkal kivésett hely volt, hogy azt általa tulajdon költségén reáfördített több száz szekerek és gyalogmunkásoknak segedelmével történt költséges planírozással lehetett csak célszerű használhatóvá tenni. Melynek köztudományunk szerinti valóságáról kiadtuk ezen, neveink aláírásával s szokott pecsétünkkel megerősített, bizonyosságlevelünket. Nyerges Újfalu, július 15-én 1845. Czigler Konrád bíró, Lachner Simon törvénybíró, Lohner Simon, Török István és többi esküdtek, Bauer Simon helység hites jegyzője által. Ezeket magam is bizonyítom és elősmerem: Peyrl Ferenc tisztartó. Ugyanazt bizonyítom: Pum János Nyerges Újfalu.”

Az alig egy esztendeje kinevezett nyergesújfalusi postamester 1845. november 15-én már részt vett a postamesterek összejövetelén, ahol a magyarországi posták helyzetéről, a rossz útviszonyokról, a drága fuvar költségekről tájékoztatták a Főposta Hivatalt, és kérték hathatós beavatkozását. Bár a Pest–Vác–Bécs–Bozsony közötti vaspálya még csak épülőben volt, máris megjegyezték az „eláradott gőzösök és vasutak” káros hatását. Az ülésről készült jegyzőkönyv a postamesteri kar önálló szervezetté válásának becses okirata.

„A Magyar Országi Királyi Postamesteri Kar közönsége ülésének jegyzőkönyve, 1845. 1845. évi november hó 15. és 16. napjain a Magyar Országi kir. Postamesteri Kar közönségének Pesten a Tigris című vendéglő nagyteremében gyülekezete tartatván jelen voltak: Gubódy János Nagy Körösi, Tann István Fehérvári, Szeiler Jakab Aradi, Har Alajos Ercsi, Maár Ignác Duna Pentelei, Hechz Ferenc Tétényi, Prinz Antal Buda Pesti, Heribán János Inácsi, Pécsi Miksa Szerednyei, Kásy Márton Debrecényi, Sárkány János Szolnoki, Kaffga József Kis Becskerek, Bogosits György Soroksári, Mihelbaum Mihály Kis Teleki, Hentallen Károly Orfai, Pneur Károly Szomolnoki, Reviczky Károly Nyerges Újfalusi, Huszár Lajos Szántói, Rehák József Vörösvári, Sántha György Örkényi, Sántha Mihály Lajosi postamester urak; valamint hg. Grassalkovits részéről, Baghi, Kerepesi és Hatvani posták képviselője, Foltini Ignác uradalmi alszámvevő és gróf Zichy János részéről, Komáromi postát képviselő, Hannig János [...] urak, számos postamester uraknak, kik ezúttal személyesen meg nem jelenhettek, felhatalmazásával. Mely alkalommal – felvetttén a Magyar Országi Posta Állomásoknak köz fájdalommal érzett szomorú helyzetét, melyet részint a Magyar Országi rossz utak, részint a paraszt fuvarosok felállítása, részint a lovak erejét felülmúló terheesebb kocsik, és ezekből eredő retardantialis lehúzások, részint pedig az eláradott gőzösök és vasutak, de leginkább a jelenkori rendkívüli drágaság és az ahhoz aránytalan postabér annyira nyomasztja, hogy ha csak felettünk anyáskodó Kegyelmes Fejedelmünk ezen nyomasztó állapotán a posta állomásoknak nem segít, legjobb szándék mellett is a legfelsőbbi köteles szolgálat hanyatlásával kéntelenítettnek a posta állomások tönkretjutni, nehogy tehát eddigi tetemes, a Felső szolgálatára és közjóra tett áldozatunk mellett illy sanyarú állapotban sínylődjünk –, mind az Igazgató Kormány Székek, mind az illető Fő Posta Hivatalnak tudásával és hírről adásával megegyeznek abban; hogy Ő. Cs. K. Felsőgéhez a N. Mélt. M. Kir. Helytartó Tanács útján egy

alázatos folyamodással járuljanak az iránt: hogy kegyelmes intézkedése által magas kegyelmének sugárait a Magyar Országgi postákra is kiterjesztvén azok sorsán enyhíteni kegyelmesen méltóztatna, hogy pedig ez minél előbb sikerülhessen mind Budán a N. M. M. K. Helytartó Tanácsnál, mind a Fő Mélt. M. Kir. Kancelláriánál egy ágens tulajdon költségekre, melyre angariatim⁵ egyenkint minden állomások 2 pengő forintokat az illető és e végre megkérendő Fő Posta Hivatalok által beszedendőket ajánlottak, az ezek fizetésétül meg maradtott summát a tűz vagy más elemi szerencsétlenség érte társaik fel segélésére a takarékpénztárba kamatozásra rendelvén.

Továbbá nyilván kijelentvén azt, hogy ezen tanácskozásrul minden politikai vagy más bármiféle gyanút okozható tárgyakat elmellőzvé egyedül a köz jónak és legfelsőbb szolgálatnak lévén ezen köztanácskozás tárgya, hogy az mind célszerűbben előmozdítottathasson, megbízott a közönség maga köréből egy választmányt, melynek rendes tagjai minden Posta Prefektúrából kettő és többi tagok is választandók lesznek, kik egy választandó fő- és alelnöknek elöl ülése alatt öszve ülve vezérül egy alapszabályt dolgozzanak ki, mely köztanácskozásoknak és rendelkezéseiknek szabályul szolgáljon, mely alapszabályok felsőbbi helybehagyás végett mind a Nagy Méltóságú Magyar kir. Helytartó Tanácsnak, mind a Főposta Hivataloknak felterjesztendők lesznek.

Melyek folytában választmányi tagok közbizodalommal megválasztattak, úgymint: Fő elnök gróf Károly György őméltósága Nagy Károlyi postamester. Alelnök Gubódy János Nagy Körösi postamester. Jegyző Varga Samu, főpénztárnok Rehák József Vörösvári postamester. Ellenőrök Bogosits György Soroksári postamester, Prinz Antal Buda Pesti postamester, Ágens Porkoláb Dániel urak.

Választmányi tagok Budai kerületben: báró Lursinsky Károly Móri, gróf Eszterhazy Mihály Mező Örsi, Huszár Lajos Szántói, Hentaller Károly Ótsai, Heribán János Inátsi postamester.

Posonyi kerületben: gróf Zichy Mihály Neszmélyi, Reviczky Károly Nyerges Újfalusi, Spiró Sándor Győri postamester.

Kassai kerületben: báró Perényi Zsigmond Beregszári, Kátay Márton Debrecényi, Schimkó Antal Eperjesi postamester.

Temesi kerületben: báró Forray Iván Szoborcsényi, gróf Széchén Miklós Temeréni, Szeiler Jakab Aradi, Kaffga József Becskereki postamester.

Varasdi kerület: Czinderi László N. Szigethvári, Tasner Antal Váraszlödi, Klempay József Leheniki postamester.

Eszéki kerületben: gróf Piacsevich Péter Rumani, Johanovits Pál Bajai, Muháts Simon Szabadkai postamester urak. Melyek után eloszlott az ülés. Jegyzette: N. N. jegyző."

A postamesterek összejövételének idején már befizették a bécsi magyar királyi udvari kancellária kiadóhivatalában azt a 60 forint 54 krajcárt, amely a díszes örökös postamesteri oklevél elkészítését fedezte.

„Nyugtatvány. Negyven forint 0 krajcár ezüst pénzről, mely a magyar királyi udvari kancellária irodájában tekintetes Reviczky Károly úr részéről Nyerges-újfalvi posta örököségéről szóló királyi jóváhagyvány elkészítéséért kisebb díjúl, továbbá húsz forint 54

⁵ Angária: fizetési részlet.

krajcár ezüst pénzről, mely ugyanott, ugyanazon úr részéről, az azon oklevélhez megkívántató szerek, úgymint: íróhártya, pecséti aranyos tok, arany zsinór, bádog burok, szalag, bársony és bekötésért, hiány nélkül lefizettetett. Azaz 60 forint 54 krajcár e. p. Bécs, október 18. napján, 1845. A főméltóságú magyar királyi udvari kancellária kiadó hivatala: Gál József.”

A fent leírtaknak megfelelően 1845. december 4-én Ferdinánd császár aláírásával kiadományozták az oklevelet. A díszes okmányt a millenniumi kiállítás postacsarnokában 1896-ban kiállították. Dürer Károly, a Budapesti Postaigazgatóság vezetője kérte kölcsön Esztergom vármegye főispánjától, az unokától, Reviczky Gábortól. Amikor a kiállítást bezárták, az okmányt kísérő köszönőlevélben Dürer Károly kérte, hogy a család fontolja meg annak elhelyezését a Postamúzeumban. Akkor erre nem került sor. 102 év múltán, 1998-ban Dürer Károly levelével együtt egy kései leszármazott özvegye felkereste a múzeumot, és a becses családi ereklyét vételre ajánlotta fel a Postamúzeumnak. Később magángyűjtőktől vásároltuk meg a többi, a nyergesújfalusi postaház vételével kapcsolatos iratot. Bizony igaz a latin közmondás, hogy „*Sic gloria pereat mundi!*” – *Így múlik el a világ dicsősége!* –, de az is igaz, hogy megmarad, ha múzeumba kerül, és közreadják úgy, mint az alábbiakban olvasható és látható pergamenre írott díszes postamesteri kinevezési oklevelet.

„*Nyerges-újfalusi postamesteri hivatal örök joggal leendő bírhatásáról szóló oklevél Reviczky Károly számára. Mi Első Ferdinánd Isten kedvező kegyelméből ausztriai császár; Magyar és Csehország e néven ötödik, Dalmát, Horvát, Tót, Halics és Ladomér országok apostoli, úgy Lombardia, Velence, Illírja stb. királya; Ausztria főhercege; Lotharingia, Salzburg, Steyer, Korontán és Krajna, Fel- és Al-Szlécia hercege; Erdély nagyfejedelme; morvai őgróf, Habsburg és Tírol grófja stb. emlékezetül adjuk ezennel jelentvén meindennek, kit illet: hogy Mi kegyes tekintetbe vévén vitézlő revisnyei Reviczky Károly Esztergom vármegyei főszolgabíró és nyerges-újfalusi postamester hívvünk állandó hűségét és hű szolgálatait, mellyeket ő, az idő különbözősége és alkalom szüksége szerint, Magyarországnak szent koronája és uralkodófelséges háznak iránt tanúsított s kitüntetett, és miként felőle erősen hiszszük, azon teljes hűségét és buzgalomát jövőendőben is állhatatosan megtartja, mind ezeknél fogva, mind pedig atyailag hajolván az ő a végett Felségünkhöz intézett abbéli alázatos esedezésére, miszerint az említett nyerges-újfalusi postamesteri hivatalnak ő általa is, mint ezen postaállomás mostani tulajdonosa által, örök joggal olyképen leendő bírhatásához, mint azt dicső-emlékezetű néhai édes-atyánk Első Ferenc ausztriai császár, Magyarország királya, 1795-ik évi pünkösdhő 7-dik napján 4916. szám alatt kiadott királyi kiváltságlevélnél fogva, néhai tekintetes és nagyságos szalavniczai gróf Sándor Antalra ruházta, legfelsőbb királyi szolgálatunk s a közjó előmozdítása tekintetéből, kegyelmes fejedelmi jóváhagyásunkat adni, és azt királyi függő-pecsétetes levelünkben örökíteni méltóztatnánk; – az említett nyerges-újfalusi postamesteri hivatalnak örök joggal leendő bírhatásához legfelsőbb jóváhagyásunkat a nevezett revisnyei Reviczky Károlynak, és általa mindkét nembeli, és pedig elébb a fiú-, ennek magvaszakadtával pedig leányágon lévő valamennyi törvényes ivadéka s maradékainak, királyi hatalmunk teljességéből, és különös kegyelmünkből, azon világos feltétel alatt és olyképen adtuk és engedjük: hogy a rendes heti postát ingyen, a napi postát pedig egyegy lóra harmincz krajcár helyett tizenöt*

krajczárért vitetni és tovább szállítani tartozzék; s hogy azon postamesteri hivatalt nemcsak ő, élte minden napjaiban, mindaddig, míg a nyerges-újfalusi posta-épületek neki birtokában lesznek, viselhesse s élvezhesse, de holta után törvényes ivadéka és maradékai is; a fiúágon lévők közül névszerint az, kinek ezen kiváltságolt postamesteri állomás osztályrészül jut, ha különben a postamesteri hivatal viselésére alkalmas és képes, a fiúág kihaltával pedig, az azon postaállomást öröklő leánynak szinte a postamesteri hivatal viselésére elegendő képesség- és tehetséggel bíró férje, de csupán úgy, hogy minden egyes örökösödés esetében, az új örökös, a postamesteri hivatal öröklése- és szokott hitletételeért, eleve alázatosan folyamodni, s a postamesteri hivatalt csak azután át venni tartozzék; – miként is a fennevezett Reviczky Károly iránt viseltető királyi kegyelmünk és adakozóságunk bővebb tanúságául, a jelen kiváltságlevelünkben kifejtett iménti öröklési jogot, a fennebbi feltételek alatt, az ő fiúmaradékaira, sőt leányai férjeire is, mindaddig, míg közölök valamelyik e kiváltságos postaállomásnak birtokában lételét kimutatja, s a postamesteri hivatal viselésére való képesség- és tehetségét bebizonyítja, kiterjesztjük. Miszerint pedig a többször-nevezett Reviczky Károly, valamint más ehhez hasonló örökös postamesteri kiváltságlevellel felruházottak is, a postaállomásoknak mentől-jobb rendezésére buzdíttassanak, kegyelmesen megengedtük azt is: hogy még azon esetre is, ha ezen kiváltságolt nyergesújfalusi postaállomás birtokosai, a mostani szintűgy mint jövődöbeliek, ebéli jogukat, most vagy jövődöben eladni, s jelen kiváltságot másra átruházni, s ekként a postamesteri hivatalról lemondani szándékoznának, ezen postaállomás megvevője hozzánk vagy utódainkhoz alázatos könyörgéssel járulván, ha egyébként a postamesteri hivatal viselésére magát alkalmas- és képesnek bebizonyítja, a postamesteri hivatalban, s ezen kegyelmes kiváltságlevelünk használatában, a fennebbi feltételek alatt hasonlóképp meghagyassék, s ezen kegyelmes kiváltságunkkal szinte élhessen, bírhasson. Végre minden hiányok s innen eredhető érzékenyebb panaszkok elhárítása tekintetéből, a nevezett Reviczky Károly, miként az ő postamesteri hivatalbeli utódjai is, jelen kiváltságunk elvesztése, tehát a postamesteri hivatalnak azonnali bármely más alkalmas egyénnek adományozása alatt, tartozzék és kötelezettség: postamesteri kötelességeit mindenben szigorúan s buzgóan teljesíteni, a rendes postát szintűgy mint a rendkívülit, s a sebespostákat, és a gyorskocsikat, nemkülönb a postalovakkal utazókat is, minden késedelem nélkül pontosan továbbszállítani, és e végre alkalmas és jó lovakat szorgalmas és józan szolgálkkal tartani. Miként is adjuk, engedjük, és jóváhagyjuk ezennel, apostoli magyar királyi titkos pecsétünkkel függőleg megerősített jelen levelünk erejénél és tanúságánál fogva. Kelt a Mi őszintén kedvelt hívünk tekintetes és nagyságos nagy-apponyi gróf Apponyi György aranykulcsosunk, valóságos belső titkos tanácsosunk, Magyarországunkon királyi udvari másod al-kanczellárunk kezéből, birodalmi fővárosunkban, Bécsben, Ausztriában, karácsonhó negyedik napján az Úr ezer nyolcszáz negyvenötödik esztendejében, magyar, cseh stb. országai uralkodásunk tizenegyedik évében. Ferdinánd. Gróf Apponyi György. Jászay Pál.

Beiktattatott az első rendű királyi könyvbe. Bizonyítja Neulinger Mihály irat és levéltári igazgatói segéd. 1846-ik évi Szeptember 29-én tartatott Tekintetes Nemes Esztergom Vármegyének közgyűlése alkalmával. 2171. Ő Császári királyi Apostoli Felségének ezen királyi kegyelmes oklevele felolvastatván, tudomásul vétetett. Olv. Czigh. Jegyzé Palkovics Károly t. n. Esztergom megye hites főjegyzője.”

*Magyar és Csehország e néven ötödiki,
Dalmát, Horvát, Tót, Hatics és Ladomér
országok apostoli, úgy Lombardia, Velen-
cze, Illiria stb. királya, Ausztria főher-
cege, Lotharingia, Salzburg, Steyer, Ko-
rontán és Krajna, Fel- és Al-Szlézia her-
cege, Erdély nagyfejedeleme, morvai
örgróf, Habsburg és Tirol grófja stb.*

EMLÉKEZETÜL

adjuki ezennel jelentvén mindenneki kit illet: hogy

Mi kegyes tekintetbe vévén

vitézlő revisnyei

REVICZKY KÁROLY

*Esztergom vármegyei főszolgabíró és
nyerges-újfalusi postamester
hivünk állandó hűségét és hű szolgálatait, mellye-
ket ő, az idő különözösége és alkalmi szükségé sze-
rint, Magyarországunk szent koronája és uralkodó-
felséges házunk iránt tanusított s hitüntetett, és mi-
hént felőle erősen hiszszük, azon teljes hűségét és buz-
galmát, jövendőben is állhatatosan megtartja, mind
ezeknél fogva, mind pedig atyailag hajólván az ő a-
végett Felsőünkhöz intézett abbéli aláíratos esedezé-*

sére, miszerint az említett

nyerges-újfalusi postamesteri

hivatalnak ő általa is, mint ezen postaállomás mostani tulajdonosa által, **örök joggal** ollyképen leendő birhatásához, mint azt diósó- emlékezetű néhai édes- atyánk **Első Ferencz**, ausztriai császár, Magyarország királya, 1795^{ik} évi pünkösdkö 7^{ik} napján 1916. szám alatt kiadott királyi hivataláglevelénél fogva, néhai tekintetes és nagyságos szlavniczai gróf **Sándor Antalra** ruházta, legfelsőbb királyi szolgálatunk s a közjó előmozdítása tekintetéből, kegyelmes fejedelmi jóváhagyásunkkal adni, és azt királyi függő-pecsétes levelünkben örökíteni méltóztatnánk; az említett nyerges-újfalusi postamesteri hivatalnak örök joggal leendő birhatásához legfelsőbb jóváhagyásunkkal a nevezett **revisnyei Reviczky Károlynak**, és általa mindkét nembeli, és pedig elebb a **fiú-**, ennek magvaszakadtával pedig **leányágon** lévő vala mennyi törvényes ivadéka s maradékainak, királyi hatalmunk teljességéből, és különös kegyelmünkéből, azon világos feltétel alatt és ollyképen adtuk és engedjük: hogy a rendes heti postát ingyen, a napi postát pedig egyegy lóra **harmincz krajczár** helyett **tizenöt krajczár**ért vitetni és tovább szállítani tartozzék; s hogy azon postamesteri hivatalt nemcsak ő, élte minden napjaiban, mindaddig, míg a nyerges-újfalusi posta-épületek neki birtokában lesznek, viselhesse s élvezhesse, de holtá után törvényes ivadéka és maradékai is, a fiúágon lévők közöl névszerint az, kinek ezen hivatalgolt postamesteri állomás osztályrészüel jut, ha különben a postamesteri hivatal viselesére alkalmas és képes, a fiú ág kihaltával pedig, az azon

*postaállomást örökítő leánynak szinte a postamesteri hivatal viselésére elegendő képesség és tehetséggel bíró férje, de csupán úgy, hogy minden egyes örökösödés esetében, az új örökös, a postamesteri hivatal öröklése és szokott hű letételeért, eleve alázatosan fogja modni, s a postamesteri hivatalt csak azután átveszi tartozzék, -mihént is a fennevezett **REVICZKY KÁROLY** iránt viseltető királyi hegyelműnk és adakozóságunk bővebb tanuságául, a jelen kiváltságlevelünkben kifejtett iménti öröklési jogot, a fennebbi feltételek alatt, az ő fűmaradékaira, sőt leányai férjeire is, mindaddig, míg közölők valamelyik e kiváltságos postaállomásnak birtokában lételet kimutatja, s a postamesteri hivatal viselésére való képesség és tehetségét bebizonyítja, hitelesítjük. Miszerint pedig a többször-nevezett **REVICZKY KÁROLY**, valamint más ehhez hasonló örökös postamesteri kiváltságlevellel felruházottak is, a postai állomásokról mentől-jobb rendezésére buzáttassanati hegyelmesen megengedték azt is: hogy még azon esetre is, ha ezen kiváltságolt **nyergesújfalusi postaállomás** birtokosai, a mostani szüntűgy mint jövendőbeli, ebéli jogukat, most vagy jövendőben eladni, s jelen kiváltságot másra átruházni, s ekként a postamesteri hivatalról lemondani szándékoznak, ezen **postaállomás** megvevője hozzánti vagy utódainkhoz alázatos könyörgéssel járulván, ha egyként a postamesteri hivatal viselésére magát alkalmas és képesnek bebizonyítja, a postamesteri hivatalban, s ezen hegyelmes kiváltságlevelünk használatában, a fennebbi feltételek alatt hasonlóképp meghagyassék, s ezen hegyelmes kiváltságunkkal szinte élhessen, bírasson. Végre minden hiányok s innen eredhető érzékenyebb panaszok elhárítása tekintetéből, a nevezett **Reviczky Károly**, mihént az ő postamesteri hivatalbeli*

utódjai is, jelen kiváltságunk elvészése, tehát a postamesteri hivatalnak azonnali bürmelly más alkalmas egyénnek adományzása alatt, tartozzék és kötelez, tessék: postamesteri kötelelességeit mindenben szigorúan s buzgón teljesíteni, a rendes postát szintúgy mint a rendhivülét, s a sebespostát, és a gyorslovaspostát, nemkülönben a postalovaként utazókat is, minden késedelem nélkül pontosan továbbszállítani, és e végre alkalmas és jó lovakat szorgalmas és józan szolgálattal tartani. **Mi** hént is adjuk, engedjük, és jóváhagyjuk ezennel, apostoli magyar királyi tilkos pecsétünkkel függőleg megerősített jelen levelünk erejénél és tanúságánál fogva. **Kelt** a **Mi** őszintén kedvelt hivünk tekintetes és nagyságos **nagy-apponyi gróf Apponyi György** aranyhulcsosunk, valóságos belső tilkos tanácsosunk, Magyarországunkon királyi udvari második al-kanczellárunk kezéből, birodalmi fővárosunkban **Bécsben**, Ausztriában, karácsonkó negyedik napján az Úr ezer nyolcz száz negyvenötödik esztendejében, magyar, cseh, stb. országai uralkodásunk tizenegyedik évében.

Ferdinánd

Apponyi György

Jánay Péter

"György újfalu postamesteri hivatal örökjoggal lenő hivataláról szóló oklevél Reviczky Károly számára."

Beiktattott az első rendű királyi könyvtárba
 Beiktatás
 Neuhinger Mikály
 matrikula iktatás végjegyzete
 1846. évi Szeptember 29-én tartott
 Felújított Német Országban
 gyűjtemény gyűjtése alkalmával.
 2171. O. Császári királyi apostoli felső
 górének ezen királyi Regyelmés
 adóvala felolvasatván, megdöntésül
 véresen.
 aláírás: jegyre Pálkövöskör
 14. n. Országban ügyes híres végjegyzete.

A díszes oklevél beiktatási végjegyzete és függőpecsétje

Az 1838. évi egyenruha-rendelet

Okmány- és iratgyűjteményünkben a legrégebbi egyenruhát érintő dokumentum 1838-ból származik.¹ Múzeumba kerülésének idejéről, származási helyéről sajnos semmit sem tudunk. A postakocsisok egyenruháját pontosan meghatározó alábbi rendelet egész íven, kétrét hajtott papírlapon, német nyelven, gót betűkkel nyomtatva jelent meg.

Monturs-Reglement für die Postillone

Postakocsisok egyenruha-rendelete

1. §

Zu Folge der a. h. Entschliebung vom 19. Dezember 1837, kund gemacht durch das hohe Hofkammerdekret vom 6. Jänner 1838, Z.54281/2296, ist für die Postillone in den Diensten der k. k. Postmeister und Poststallhälter:

1. eine Gallamontur, dann
2. eine Montur für den gewöhnlichen Postdienst vorgeschrieben, zugleich aber den Postillonen auch das Tragen einer gemischten Montur außer den Fällen von feierlichen Gelegenheiten gestattet.

2. §

Die Gallamontur der Postillone hat aus folgenden Stücken zu bestehen:

1. Einem kurzen Rocke von scharlachrothem Tuche mit Kragen, Aufschlügen und Armbande von schwarzem Tuche, diese mit silbernen Borden von der Breite eines halben Wiener-Zolles eingefaßt. Weiße Knöpfe mit dem k. k. Adler und einem Posthorn unter diesem.
2. Anliegenden gelbledernen Beinkleidern.
3. Einer schwarzen Halsbinde.
4. Einem niedrigen dreieckigen Hute mit einer kleinen Silbernen Rose unter einer gleichen schmalen Spange, dann mit silbernen Borden von der Breite eines Wiener-Zolles eingefaßt, und mit einem gelb- und

1. §

Az 1837. december 19-i határozat értelmében az 1838. január 6-án kiadott, Z. 54281/2296 számú magas udvari kamarai rendelet a következőket írja elő a cs. és k.² postamesterek és istálló mesterek szolgálatában álló postakocsisok számára:

1. egy ünnepi egyenruha, valamint
2. egy hétköznapi szolgálatra előírt egyenruha, de egyidejűleg ünnepi alkalmak kivételével a postakocsisoknak egy vegyes egyenruha viselése is megengedett.

2. §

A postakocsisok ünnepi egyenruhája a következő darabokból áll:

1. Egy skarlátvörös posztóból készült rövid kabátból, amelynek fekete posztógallérját, hajtókáit és karszalagját fél bécsi hüvelyk³ szélességű ezüst paszomány szegélyezi. Fehér gombok a cs. és k. sassal, alatta postakürttel.
2. Testhez simuló sárgabőr nadrágból.
3. Egy fekete nyakraválóból.
4. Egy alacsony háromszögletű kalapból egy

¹ Leltári száma: D-21.137.1.

² Cs. és k. = császári és királyi.

³ Egy bécsi hüvelyk: 2,634 cm. Bogdán István: *Magyarországi hossz- és földmértékek 1601–1874*. Budapest, 1990. Akadémiai Kiadó. 142. p.

schwarzen Federbusche von acht Wiener-Zoll Höhe geziert.

5. Hohen Stiefeln mit Spornen.

6. Einem versielberten Schilde mit dem k. k. Adler am Armbande, welches am linken Arme zu tragen ist.

7. Einem Posthorn mit Mundstück von gelbem Metalle, welches an einer gelb- und schwarzen Wollschnur mit Quasten versehen, über die Schulter gehängt wird.

Diese Gallamontur wird durch die anliegende bildliche Darstellung Fig. I. anschaulich gemacht.

3. §

Die Montur der Postillone für den gewöhnlichen Postdienst hat zu bestehen:

1. Aus einem kurzen Rocke von eisengrauem, dunkeln Tuche mit Kragen, Aufschlägen und Armbande von rothem Tuche, dann weißen Knöpfen mit dem k. k. Adler und einem Posthorn unter diesem.

2. Beinkleidern von gleichfarbigem Tuche, zwischen den Schenkeln hinab mit schwarzem Leder befeßt, oder gelbledernen Beinkleidern, oder auch im Sommer Pantalons aus grauem leichten Zeuge.

3. Einer schwarzen Halsbinde.

4. Einem schwarzlackierten runden Filzhute mit einer drei Wiener-Zoll breiten silbernen Borde umgeben; die Rose und Spange von gleichern Stoffe; der Federbusch gelb und schwarz von acht Wiener-Zoll Höhe.

5. Stiefeln mit Spornen auch bei dem Gebrauche der Pantalons.

6. und 7. Schild und Posthorn wie bei der Galla-Montur.

Diese Montur für den gewöhnlichen Postdienst wird durch die bildliche Darstellung Fig. II. anschaulich gemacht.

4. §

Die Gestaltung einer gemischten Montur außer den Fällen von feierlichen Gelegen-

bécsi hüvelyk szélességű ezüst paszománnyal szegélyezve, egy kicsi ezüst rózsával, egy csatos pánttal és egy nyolc bécsi hüvelyk magas sárga-fekete tollbokkrétával díszítve.

5. Sarkantyús, magas szárú csizmából.

6. Egy balkaron viselendő karszalagból, rajta ezüstözött címertábla a cs. és k. sassal.

7. Egy sárgafém fúvókás postakürtből, ami egy sárga-fekete bojtos gyapjúszinóron a vállra akasztva hordandó.

Ezt az ünnepi öltözetet a mellékelt I. számú színes ábra szemlélteti.⁴

3. §

A postakocsisok egyenruhája hétköznapi szolgálatra a következő darabokból áll:

1. Egy sötét acélszürke színű rövid posztókabátból vörös posztógallerral, hajtókákkal és karszalaggal, a cs. és k. sassal és alatta postakürttel díszített fehér gombokkal.

2. Azonos színű posztónadrágból, a combok között fekete bőrral megerősítve vagy sárgabőr nadrágból, esetleg nyáron könnyű, szürke anyagú pantallóból.

3. Egy fekete nyakravalóból.

4. Egy feketére lakkozott kerek filckalapból három bécsi hüvelyk szélességű ezüst paszománnyal körbeszegve; rozettája és csatja azonos anyagból készült; sárga-fekete színű tollbokkrétája nyolc bécsi hüvelyk magas.

5. Sarkantyús csizmából pantalló viselése esetére is.

6. és 7. A címertábla és a postakürt olyan, mint az ünnepi egyenruhánál.

Ezt a hétköznapi egyenruhát a mellékelt II. számú színes ábra szemlélteti.⁴

4. §

Ünnepi alkalmak kivételével a postakocsisoknak megengedett a vegyes egyenruha vi-

⁴ Sajnos a mellékletként említett színes ábrák nem maradtak fenn a rendelet mellett.

heiten macht es zulässig, daß Bestandstücke der Galla-Montur neben jenen der gewöhnlichen Montur getragen werden, nur müssen die einen, wie die anderen, der Vorschrift vollkommen entsprechen.

5. §

Die Postillone dürfen ihren Dienst nie anders, als in der vorschrittmäßigen Montur verrichten, und zwar haben sie sich der Galla-Montur bei feierlichen Gelegenheiten, und wenn es sonst von der vorgesetzten Postbehörde angeordnet wird, zu bedienen; außer diesen Fällen aber in der, für den gewöhnlichen Postdienst vorgeschriebenen, oder in der gemischten Montur zu erscheinen.

6. §

Den Postmeistern und Poststallhaltern liegt die Verpflichtung ob, darüber zu wachen, daß ein jeder Postillon die vorgeschriebene Montur im Dienste gebrauche, und sie rein und in gutem Stande erhalte, so wie, daß schon zu abgenützte Monturstücke zur gehörigen Zeit durch neue ersetzt werden.

7. §

Diese Bestimmungen haben mit dem 1. Mai 1838 dergestalt in Wirksamkeit zu treten, daß die Galla-Montur nach Abnützung der gegenwärtigen, jedenfalls aber längstens binnen drei Jahren, und die Montur für den gewöhnlichen Postdienst binnen Einem Jahre angeschafft werde.

8. §

Postillone, welche nach diesem Zeitverlaufe, mit welchem zugleich die früheren Montur-Vorschriften außer Kraft kommen, im Dienste ohne die vorgeschriebene Montur betreten werden, haben im ersten Falle vierzig Kreuzer, und in jedem Folgenden Falle Einen Gulden zwanzig Kreuzer C. M. zu erlegen.

selése is, az ünnepi egyenruha egyes darabjai mellett hordható a hétköznapi egyenruha, de úgy az egyik, mind a másik tökéletesen meg kell feleljen az előírásnak.

5. §

A postakocsisok kötelesek szolgálatukat nem másban, mint az előirt egyenruhában ellátni, és pedig ünnepi alkalmakkor és a postai előljáró hatóság által meghatározott alkalmakkor az ünnepi egyenruhában, ezen alkalmakon kívül azonban a hétköznapi postaszolgálatra előirt vagy vegyes egyenruhában kötelesek megjelenni.

6. §

A postamesterek és a postai istállómesterek kötelessége felügyelni arra, hogy szolgálatban minden postakocsis az előirt egyenruhát viselje, és azt tisztán és jó állapotban tartsa, aminként arra is, hogy az elhasznált egyenruhadarabot a kellő időben újra cserélje.

7. §

Ezek a rendelkezések 1838. május elsejével lépnek érvénybe olyképpen, hogy az ünnepi egyenruha a jelenlegi elhasználódását követően, de legkésőbb 3 éven belül, a hétköznapi egyenruha egy éven belül beszerezendő.

8. §

Azok a postakocsisok, akik e határidő lejártá után, amellyel egy időben a korábbi egyenruha-előírások hatályukat veszítik, az előirt egyenruha nélkül kívánnak szolgálatba lépni, az első esetben negyven krajcárt, minden további esetben 1 forint 20 krajcár C. M.⁵ összeget tartoznak fizetni.

⁵ Convertiere Münze: konvenciósi pénz.

Ad Nrum. 7280.

80. ST. 124

1345

(48)

Monturs - Reglement

für die
Postillone.

§. 1.

Zu Folge der a. h. Entschliessung vom 19. Dezember 1837, kund gemacht durch das hohe Hofkammerdekret vom 6. Jänner 1838, Z. 2000, ist für die Postillone in den Diensten der k. k. Postmeister und Postkalführer:

1. eine Gallamontur, dann
2. eine Montur für den gewöhnlichen Postdienst vorgeschrieben, zugleich aber den Postillonen auch das Tragen einer gemischten Montur außer den Fällen von feierlichen Gelegenheiten gestattet.

§. 2.

Die Gallamontur der Postillone hat aus folgenden Stücken zu bestehen:

1. Einem kurzen Rocke von scharlachrothem Tuche mit Kragen, Aufschlägen und Armbände von schwarzem Tuche, diese mit silbernen Borden von der Breite eines halben Wiener-Zolles eingefast. Weiße Knöpfe mit dem k. k. Adler und einem Poffhorn unter diesem.
2. Anliegenden gelbledernen Beinkleidern;
3. Einer schwarzen Halsbinde;
4. Einem niedrigen dreieckigen Hute mit einer kleinen silbernen Nase unter einer gleichen schmalen Spange, dann mit silbernen Borden von der Breite eines Wiener-Zolles eingefast, und mit einem gelb- und schwarzen Federbusche von acht Wiener-Zoll Höhe geziert;
5. Hohen Stiefeln mit Spornen;
6. Einem versilberten Schilde mit dem k. k. Adler am Armbande, welches am linken Arme zu tragen ist;
7. Einem Poffhorn mit Mundstück von gelbem Metalle, welches an einer gelb- und schwarzen Weilschnur mit Quasten versehen, über die Schulter gehängt wird.

Diese Gallamontur wird durch die anliegende bildliche Darstellung Fig. I. anschaulich gemacht.

§. 3.

Die Montur der Postillone für den gewöhnlichen Postdienst hat zu bestehen:

1. aus einem kurzen Rocke von eisengrauem dunkeln Tuche mit Kragen, Aufschlägen und Armbände von rothem Tuche, dann weißen Knöpfen mit dem k. k. Adler und einem Poffhorn unter diesem;

Sajnos a színes ábrák, amelyekre a szöveg többször utal, nem maradtak fenn. A bécsi Technisches Museum postai gyűjteményében azonban található két ábrázolás, amelyek az 1838-as rendeletben említett ünnepi és hétköznapi postakocsis öltözetet mutatják be.⁶

Az egyenruha-rendelet mellett, azonos méretű és minőségű papíron, egy jegyzéket olvashatunk az előírászerű egyenruha készíttetéséhez szükséges anyagokról, kellékekről és ezek beszerzési helyéről: *Verzeichniß der accordirten Preise über die von den verschiedenen Handels- und Gewerbsleuten in Wien zu liefernden Artikel für die Galla- und Campagne-Montur der k. k. Postillone*⁷. A jegyzék az árucikkek (Artikel) szabott

V e r z e i c h n i ß
der accordirten Preise über die von den verschiedenen Handels- und Gewerbsleuten in Wien zu liefernden Artikel für die Galla- und Campagne-Montur der k. k. Postillone.

Nr.	A r t i k e l.	Accordirter Preis.		Bedarfs-Quantum.	Dazu erforderliche Geld-Summe.		Nahmen und Wohnort des Lieferanten.	Anmerkung.
		Conv. Mz.	fl. fr.		fl. fr.	Conv. Mz.		
A. Zur Galla-Montur.								
1	Ponceau rothes Tuch zum Röckel	1	4 24	2 Ellen	8	48	Die Tücher sub 1, 2, 5 und 6 liefert der Tuchhändler Matblad Strobl in Wien, Stadt Nr. 588.	Die Tücher werden gut eingegangen, $\frac{3}{4}$ Ellen breit sammt Leisten geliefert.
		2	3 27		9	21		
		3	2 42		6	54		
2	Schwarzes Tuch zu den Revers, Epaulettes, Spiegel, Ärgen und Armband, die Elle	5	30	$\frac{3}{4}$ Elle	7	19 $\frac{1}{2}$		
					5	24		
3	Halbsilberne $\frac{1}{2}$ Zoll breite Borden mit Dessen zum Galla-Röckel und Armband, die Elle à .	1	18	5 Ellen	6	30	Die sub Nr. 3 und 7 angeführten Borden, dann die Arbeit sub 7 $\frac{1}{2}$, 11 und die Halbsilbernen sub 11 liefert Adam Hampf, bürgerl. Schneider in Wien, Stadt Nr. 575.	Die nebenbenannten Artikel werden streng nach den bei der k. k. Pöst- und Verwaltungs-Oekonomie, Verwaltung ertheilenden Mustern geliefert.
					3	—		
4	Ein aufgeschöpfter Galla-Hut, dreieckig von Schöpfz bester Qualität, sammt Leder, Futter, Sturmband, jedoch ohne Borden, Schlingen und Knopf und dazu nöthige halbsilberne,	3	—	1 St.	3	—	Die unter Nr. 4 und	

Részlet a bécsi kereskedők szabott árainak jegyzékéből

árát (Accordirter Preis) konvenciósi pénzben (Conv. Münze), aranyforintban (Florin=Fl.) és krajcárban (Kr.) fejezi ki; a szükséges mennyiséget (Bedarfs-Quantum) röfben (Ellen) határozza meg. Helyenként közli a kereskedő vagy áruszállító nevét, címét (Nahmen und Wohnort des Lieferanten), akinél az anyag beszerezhető. A háromoldalas jegyzék hátoldalára gyakorlati tanácsként az alábbi szöveget nyomtatták.

⁶ Christine Kainz: *Österreichs Post. Vom Botenposten zum Postboten*. Wien, 1995. 72–73. p.

⁷ Jegyzék a cs. és k. postakocsisok gála- és hétköznapi egyenruhájához anyagot biztosító különböző bécsi kereskedők és iparosok szabott árairól. Leltári száma: D-21.137.2.

Belehrung über die Behandlung der lackirten Filzhüte, um deren Dauerhaftigkeit und Schönheit lange zu erhalten. Um den Glanz und die Dauerhaftigkeit der lackirten Filzhüte, welche selbst bei schlechtem Wetter ununterbrochen getragen bedeutend längere Zeit als die gewöhnlichen Hüte ausdauern, zu erhalten, hat das Ausklopfen, Ausbiegeln, Zusammendrücken derselben und das Daraufsetzen ganz zu unterbleiben, indem dadurch der Lack Schaden leidet, und die Hüte sodann einem schnellen Verderben unterliegen. Wird der Hut naß, mit Staub bedeckt, oder erhält derselbe andere Schmutzflecke, so ist ein Stück Waschleder von einem alten Beinkleide, oder einem Handschuhe, in Ermanglung dessen aber ein altes Schnupftuch, oder sonst ein glattes Lein- oder Baumwollenzeug, welches jedoch keine scharfe Stellen haben darf, indem diese den Lack aufritzen, zu nehmen, um damit den Regen, Staub oder sonstigen Schmutzflecke, aber etwas feucht abzuwischen. Wenn der Hut an der Stirne drückt, oder derselbe zu wenig oval rund ist, so ist er mit der Randseite in die Nähe eines warmen Ofens so lange zu stellen, bis er warm wird, worauf eine gewöhnliche hölzerne Hutspanne darein zu spreizen ist. Im Sommer kann dies in der Sonnenwärme geschehen. Uebrigens find diese Hüte nicht im Stalle, sondern an einem trockenen Orte aufzubewahren.

Javallatok a lakkozott filckalap kezelésére, hogy tartósságát és szépségét sokáig megőrizze. Azért, hogy a lakkozott filckalap, amelyet rossz időben folyamatosan hordanak, hosszabb ideig kitartson, mint a hétköznapi kalap, fényét és tartósságát megőrizze, óvni kell a kiporolástól, vasalástól, összenyomástól, és attól, hogy valamit ráhelyezzenek, mert ezáltal a lakk kárt szenved, és a kalap gyorsan tönkremegy. Ha a kalap nedves lesz, por lepi be, vagy másféle szennyeződés éri, akkor fogjunk egy darab mosóbőrt⁸ egy régi nadrágból vagy kesztyűből – ezek hiányában egy régi zsebkendőt, egy puha len- vagy gyapjúanyagot, amelynek azonban nem lehet kemény része, ami a lakkot felkarcolhatná –, hogy azt enyhén benedvesítve az esővizet, a port, az egyéb szennyeződést letörülhessük. Ha a kalap a homlokánál nyomna, vagy karimája egy kicsit ovális lenne, akkor helyezzük egy meleg kályha közelébe annyi időre, amíg felmelegszik, s ezután egy közönséges faabronccsal tágítsuk ki. Nyáron mindezt a nap melegében is elvégezhetjük. Egyébiránt ezeket a kalapokat ne az istállóban, hanem száraz helyiségben tároljuk.

⁸ Szarvasbőrt.

A Postamúzeum 90.14.1-2. leltári számú (katalógus 42. tétel) egyenruháját, amely egy fekete frakkszabású rövid posztókabátból – sárgás piros hajtókéval és mandzsettával –, valamint egy fekete háromszögletű, széles ezüstpaszományos posztókalapból áll, egyenruha- és textilgyűjteményünk legrégebbi darabjaként tartjuk számon. Származásáról nem tudunk semmit, de azt igen, hogy az 1896. évi millenniumi kiállítás postapavilonjában már bemutatták.

A millenniumi kiállításról készült nagyszabású mű⁹ nyolcadik kötetében olvashatók a postapavilonról, a postáról, a távírdáról és a távbeszélőről szóló tanulmányok. Az illusztr-

⁹ Matlekovits Sándor (szerk.): *Magyarország közgazdasági és közművelődési állapota ezeréves fennállásakor és az 1896. évi ezredéves kiállítás eredménye.* Budapest, 1897–1898. Pesti Könyvomda-Részvény-Társaság.

A 90.14.1-2. leltári számú egyenruha elől- és hátulnézetben

Részletfotók a kabát, illetve a kalap gombjairól

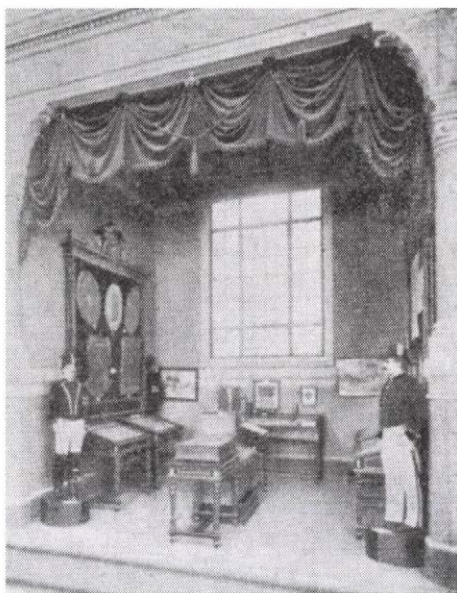
ráló fényképek egyikén jól láthatók a postakiállításban elhelyezett, 18. századi egyenruhába bújtatott bábuk. A millenniumi kiállításra összegyűjtött valamennyi posta- és távközlés-történeti anyag a Közlekedési Múzeumba került, közöttük valószínűleg ez az egyen-

ruha is, hiszen dr. Monus Ferenc *A postai egyenruházat történetéből* című tanulmányában az 1838-ban elrendelt ruházat ismertetése után ezt írja: „Ilyen postalegényi egyenruhát is láthatunk a Közlekedési Múzeum postaosztályán.”¹⁰

Az adattárunkban őrzött első gyarapodási naplóban a 2091–2105. tételek alatt bevételezett tárgyakat a Közlekedési Múzeumból 1945. augusztus 22-én vette át, és gyarapította a Postamúzeum. Ezek között találjuk a „posztó postalegény kabát” és „fekete csákó” (2096-97.) tételeket is, amelyeket véleményem szerint joggal azonosíthatunk a tárgyalta egyenruhánkkal. Természetesen bizonyosak nem lehetünk benne, hiszen a gyarapodási napló igen kevés adatot tartalmaz, csak megnevezi, de nem írja le a tárgyakat. Az adattári dokumentumok sem adnak választ arra a kérdésre, hogy ez az egyenruha miért került el az 1983. évi leltározók figyelmét, s hogy miért csak 1990-ben került sor leltárba vételére. Az 1838. évi rendelet leírását összevetve egyenruhánkkal a következőket állapíthatjuk meg. A 90.14.1. leltári számú kabát azonos a rendeletben előírt hétköznapi egyenruha kabátjával. Sasos gombjai eredetiek, karszalagjáról azonban a fém címer hiányzik, csak helye látható. A 90.14.2. leltári számú kalap azonos a rendelet ünnepi egyenruhájának kalapjával.

Az 1838-ban kiadott, a postakocsisok egyenruha-viselését szabályozó rendeletet az 1855. december 6-án kelt rendelet¹¹ megújította.¹² Ezt követően csak 1874. július 24-én született intézkedés¹³ az immáron önálló Magyar Királyi Posta postakocsisainak szolgálati ruházatáról. A most bemutatott rendelet tehát hivatalosan 1874-ig volt érvényben; feltehető azonban, hogy az 1867. évi kiegészést követően már nem készítettek osztrák színekből álló, szabásra, díszítésre is idegen ruházatot, legfeljebb az alkalmazottak elhordták a meglévőket.

A dokumentum részletes tanulmányozása segítségünkre volt abban, hogy egyenruha- és textilgyűjteményünk legrégebbi darbjainak korát meghatározhassuk. A fent leírt kabát és kalap nem készülhetett korábban, mint 1838, és nem készülhetett később, mint 1874.

Az 1896. évi millenniumi kiállítás postapavilonjában bemutatott egyenruhák

¹⁰ *Magyar Posta* 1942. 8. sz. 403. p.

¹¹ Montsur-Reglement für die Postillone.

¹² Dr. Monus Ferenc: *A postai egyenruházat történetéből II.* In *Magyar Posta* 1942. 9. sz. 457. p.

¹³ A 6836/736. sz. rendelet. In *Postai Rendeletek Tára* 1874. 28. sz.

Egyenruha- és textilgyűjtemény

A gyűjtemény jelenleg is érvényes leltározási rendszerét 1984-ben vezették be, amikor még valamennyi postatörténeti tárgyat egy leltárkönyvben tartottak nyilván. Az eredeti leltári számokat megőrizve 1987-ben az egyenruhákat, tartozékokat, zászlókat és az egyéb textilből készült tárgyakat különválogattuk, és azóta önálló gyűjteményi egységként külön leltárkönyvben tartjuk nyilván.

A Postamúzeum adattárában fellelhető az a gyarapodási napló, amelynek vezetését a bejegyzett adatok alapján 1931-ben¹ kezdték meg. Ebben az 1982-ig vezetett nyilvántartásban egyenruháról, tartozékról vagy zászlóról rendszeresen találunk adatot, de sajnos, a szűkszavú megnevezésen kívül olyan információt, leírást, részletezést nem, ami segítene az azonosításban. Fény derül viszont arra, hogy a múzeum 1931-ben a Központi Anyagraktártól (93–108. tételszám), 1955-ben pedig az „Anyagellátó Vállalattól” (2174–2190. és 2258–2262. tételszámok) kapott több rend ruhát, cipőket és sapkákat. Ezek minden valószínűség szerint az akkor használt egyenruhák voltak.

Ritkaságként 1931-ben (102. tételszám) és 1942-ben (1824. tételszám) „*altishti daróc szövetminta*”, illetve „*postaaltishti zubbony szövetminta*” került a Központi Anyagraktártól, illetve a Magyar Királyi Postavezérgazgatóság 10. sz. ügyosztályától a gyűjteménybe.

Ebben a gyarapodási naplóban annak is nyoma van, hogy 1945 augusztusában és 1946 januárjában a Közlekedési Múzeum műtárgyakat adott át a Postamúzeumnak, amelyek között egyenruha és zászló (2096–2100. tételszámok) is szerepelt.

Az egyenruha- és textilgyűjtemény gyarapodását – minden nyilvántartási könyvet figyelembe véve – folyamatában csak 1984 óta tudjuk végigkísérni. A gyarapodást az alábbi táblázatok szemléltetik.

1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992
118	7	0	26	13	34	46	2	12

1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
105	3	27	39	17	37	33	23	33

A gyűjteményt jórészt komplett egyenruhák vagy azok egyes darabjai, az előírás szerinti öltözethez tartozó kabátok, sapkák, ingek; valamint az öltözék-kiegészítők, cipők, karzalagok képezik.

¹ Bár ezt az első oldalon szokásos hitelesítés nem erősíti meg.

A posta állami alkalmazottainak, tisztségviselőinek szolgálatban már a 19. század elejétől rendelkezten elöírt öltözetet kellett viselniük. Az egyenruha szabása, színösszeállítása, díszítményei, a rajtuk lévő postai jelvények feltűnően magukon viselték a nemzeti jelleget. Változásainak nyomon követése, a Magyarországon használatos egyenruhák részletes ismertetése meghaladja e munka kereteit. Utoljára 1942-ben dr. Monus Ferenc postaigazgató a *Magyar Posta* folyóirat 8., 9. és 11. számában (399–405., 456–464. és 569–580. p.) dolgozta fel ezt a témát *A postai egyenruházat történetéből* címmel.

Az egyenruhákhoz egyes postaszolgálati helyeken, munkakörökben a tisztségviselő vagy a munkavégző szembeszökő megkülönböztetésére karszalag tartozott, amelyek szabvány szerint készültek, akár a ruházat, viselésüket rendeletek szabályozták. Kivételt azok a postaalkalmazottak által saját kezűleg, cirill betűs feliratokkal készített darabok képeznek, amelyeket a második világháború ideje alatt viseltek, megelőzendő, hogy munkaszolgálatra elvigyék őket.

A levélkötegek szállítására szolgáló postaszákok, a fémpénzek elkülönített gyűjtésére szolgáló kisalakú és a bankjegykötegek szállítására használt, szájukon gyűrűkkel ellátott, úgynevezett pénzeszsákok a postai munkavégzés nélkülözhetetlen eszközei. Az 1980-as évektől műanyagból is készültek levélzsákok, de alapanyaguktól függetlenül ezeket a darabokat is a textilgyűjteményben helyeztük el.

A gyűjtemény különleges darabjai a lópokrócok. Budapesten a lófogatós postaszállítás és a Postaállomás, amely 1919-ben kezdte meg működését, 1958 decemberében szűnt meg. A lovak védelmére, betakarására szolgáló gypajútakarók mindegyikébe bele van szőve a koronás postakürt és a Magyar Királyi Posta kezdőbetűi. Készítőjükről egyetlen esetben sem tudunk.

A kincstári és a postamesteri alkalmazottak körében a 19. század végén több társadalmi szervezet jött létre. Szakmai hovatartozás (postamester, kiadó, távbeszélőkezelő-nő, postatiszt, műszaki tisztviselő stb.) és azonos érdeklődési kör (ének, sport, gazdálkodás, képzőművészet stb.) alapján jöttek létre egyesületek. Legtöbbnek saját, az egyesületi tagok vagy családtagjaik által varrt, hímezett zászlaja volt.

A fent említett, 1931-ben megnyitott gyarapodási naplóban két olyan bejegyzés található, amelyek nagy valószínűséggel ma is meglévő tárgyainkra vonatkozathatók. Az 1959-es sorszám alatt „*Csapatzászló 1916–18 K. u. K. Betriebsabteilung*” megnevezés szerepel, amely feltételezhetően azonos a 84.43.0. leltári számú (katalógus 238. tétel) zászlóval. „*A csapat volt parancsnoka, Rácz Egon, a M. kir. Posta főfelügyelője, építési osztályvezető őrizte meg, és végrendeletében a Postamúzeumnak adományozta. 1944. II. 9-én. Átvétel a Soproni Igazgatóságától.*” – olvashatjuk tovább a bejegyzést. Majdnem bizonyos, hogy a régi gyarapodási napló 2100. sorszáma alatt megjelölt „*nemzetiszínű zászló*” (merinó anyagból, beleszőtt postakürt és címer), amelyet 1945 augusztusában a Közlekedési Múzeumtól vettek át, azonos a 84.290.0. leltári számot viselő zászlóval (katalógus 241. tétel).

A gyűjtemény néhány olyan ruhaneműt, textíliát is tartalmaz, amelyek nem sorolhatók sem az egyenruhák, sem a munkaeszközök közé. Ezek azok a civil ruhák, amelyek segítségével korhű kiállításai enteriőröket tudunk berendezni. Több ruhadarab – kendő, nyakkendő, póló – reklámcélokkal készült, és vannak lakástextilként meghatározható darabjaink is, mint például hímezett asztal- és ágyterítő, falvédő és szőnyeg.

A postahivatalok, postaépületek átadásánál vagy a szakmatörténeti kiállítások megnyitóján a nemzetiszínű szalag átvágása a ceremónia egyik ünnepélyes pillanatát jelenti. Ilyen aláírt vagy lebélyegzett szalagdarabok is szép számmal vannak gyűjteményünkben.

Az 1987-ben berendezett első külön raktárhelyiség a gyűjtemény folyamatos fejlődése következtében hamarosan kicsinek bizonyult. 1993 februárjában a gyűjteményt egy nagyobb, megfelelő klímájú, száraz szobába költöztettük, ahol minden ruhadarabot külön vállfára akasztva helyezhettünk el a beépített vasrudakon. A máig használt ruharaktárnak nevezett helyiség egyetlen hátránya, hogy bejárata közvetlenül az utcára nyílik, aminek következtében itt az általánosnál nagyobb a por. Ez ellen vászonzsákokkal védjük a ruhákat.

2001 májusában leszerelték a vasállványt, kifestették a szobát, felcsiszolták és újralakozták a parkettát. A helyiség két falára plafonig érő beépített, zárt szekrények kerültek, amelyekben az egyenruhákat és kiegészítő tárgyaikat csoportosítva, a zászlókat pedig 2x1 m-es kihúzható fiókokban tudjuk tárolni. A gyűjteményi darabok közti könnyebb kereshetőséget egy részletes, leltári számokkal ellátott raktári rend teszi lehetővé. Örömmel írom le, hogy ez a gyűjtemény méretének és értékének megfelelő elhelyezésben részesült, ahol elegendő hely is biztosítva van a jövőbeli gyarapodás számára.

A jelenleg 599 darabot számláló gyűjteményt az alábbiakban folyamatos sorszámozással, de csoportosítva sorolom fel. Az egyes csoportokon belül a tételek a leltári számok emelkedő sorrendjében követik egymást. A sorszámot a tárgy megnevezése és rövid leírása követi. Ez után a készítésre, készítőre vonatkozó információk olvashatók. A méretmegjelölést egyenruhák esetében – a szokásos konfekcióméretnek megfelelően – csak akkor közlöm, ha az biztosan megállapítható. Egyéb tárgyak esetében a méret milliméterben szerepel. Utolsó helyen mindig a leltári számok állnak. A D jelű leltári számok a duplumnapló nyilvántartási számát jelentik.

2. Távírda altiszti egyenruha

1. Postakocsis egyenruha

Sötétkék posztónadrág, a térd alatti része bőr; sötétbarna, díszmagyar szabású kabát, állógallérján postakürtök; fekete csákó bordó zsinórral, sapkarózsával. A budapesti postakocsisok 1896-ban elrendelt ünnepi öltözete. 1982-ben készült rekonstrukciók. Méret: 48. Leltári szám: 84.200.1-3. és 84.222.1-3.

2. Távírda altiszti egyenruha

Középkék, kétsoros gombolású kabát, állógallérján villámos postakürt; sötétkék posztónadrág széles pi-

ros csíkkal; sötétkék csákó sapkarózsával. 1896-ban elrendelt altiszti öltözet. 1982 és 2001-ben készült rekonstrukciók. Méret: 52. Leltári szám: 84.202.0. és 2001.29.1-3.

3. Postatisztviselői egyenruha

Sötétzöld szöveteből térdig érő kabát kétsoros gombolással, aranyszínű császári sasos, füles fémgombokkal, narancssárga állógallérral és hajtókával; sötétzöld csákó arany zsinórral és sapkarózsával. 1850 körüli öltözet. Rekonstrukció 1982-ből. Mérete: 52. Leltári száma: 84.220.1-2.

4. Postakocsis egyenruha

Sötétkék posztókabát állógallérral, mindkét oldalon patnis² mellzsebekkel, fekete zsinórozással; kékesszürke szöveteből lengyel szabású, fekete vitézkötéses csizmanadrág; kapucnis barna daróckabát kétsoros gombolással, két patnis zsebbel, fekete zsinórszegéllyel; fekete pörgekalap felgyűrt karimával, hátul lelógó fekete rojtos szalaggal, bal oldalt fekete tollal. 1874-ben elrendelt viselet. Rekonstrukció 1982-ből. Mérete: 48. Leltári száma: 84.221.1-4.

5. Férfi kézbesítői téli ruházat

Sötétszürke posztókabát három pár aranyszínű, villámos postakürttel díszített fémgombbal, hajtókáján két piros posztó paroli³ villámos postakürttel; Bocskai-sapka a szemellenző fölött kürttel díszített alumíniumgombbal. Készítési ideje: 1961 (sapka), 1970–1980 (kabát). Leltári száma: 84.227.1-2.

6. Férfi kezelői egyenruha

Sötétszürke nyári öltöny rangjelzés nélkül. Készítési ideje: 1970. Mérete: 48. Leltári száma: 84.242.1-2.

7. Női kezelői nadrágkosztüm

Kék színű, műselyemmel bélelt szövetazó 3 rávarrott zsebbel, piros posztó parolival, rajta ezüst postakürttel; nadrág és sapka. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 46. Leltári száma: 84.243.1-3.

8. Férfi kezelői egyenruha

Sötétszürke fésűsszöveteből nyári zakó egysoros gombolással, kürttel díszített négy bronzgombbal, piros posztón 3 rozettából álló rangjelzéssel; téli nadrág; Bocskai-sapka ezüstszínű gombbal. Készítési ideje: 1970–1980 (sapka), 1980 (nadrág). Készítője: Jászsági Ruhaiipari Szövetkezet, Jászberény. Mérete: 48. Leltári száma: 84.244.1-2.

9. Férfi kezelői egyenruha

Terilén⁴ férfiöltöny egysoros gombolással, 4 fémgombbal, 3 zsebbel, piros paroliján rangjelzéssel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 84.246.1-2.

² Patni: zsebfedő, zsebhajtóka, zsebfül.

³ Paroli: egyenruha hajtókáján fegyvernemet jelző színes szövetdarab. Fegyvernemjelzés. Az egyenruha hajtókájára varrt színes szövetcsík.

⁴ Terilén: poliészterből készült műszál. Az ebből készült vékony szövet. Jelzőként: terilénzoknya.

10. Férfi altiszti egyenruha

Sötétkék színű, rejtett gombolású posztókabát 4 cakkos patnis zsebbel, gallérján rangjelzéssel. Készítési ideje: 1930–1940. Leltári száma: 84.248.1-2.

11. Férfi kezelői egyenruha

Sötétszürke fésűsszövetből kabát, nadrág és sapka. Készítési ideje: 1970–1980. Leltári száma: 84.264.1-3.

12. Férfi altiszti egyenruha

Sötétkék színű, rejtett gombolású posztókabát gallérján rangjelzéssel; nadrág, oldalán széles piros csíkkal; sapka, amelyről a sapkarózsa hiányzik. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 84.269.1-3.

13. Távírda altiszti öltözet

Szilvakék posztókabát kétsoros gombolással, 7 pár ezüstgombbal, aranszegélyes piros állógallérral, vitézkötéses mandzsettával; fekete sapka ezüst sapkarózsával. Készítési ideje: 1895. Leltári száma: 84.271.1-2.

14. Postakocsis egyenruha

Barna színű, kétsoros gombolású, hosszú posztókabát kapucnival; nadrág. 1874-ben elrendelt viselet. Rekonstrukció 1982-ből. Mérete: 52. Leltári száma: 84.275.1-3.

15. Távírász egyenruha

Világoskék posztókabát ujján és nyakán ezüst vitézkötéssel, hét pár koronás és kürtös fémgombbal, hátul cakkos sliccel és három díszgombbal; sötétkék nadrág mindkét oldalán vörös csíkkal; sötétkék csákó fekete műanyag simléderrel, koronás sapkarózsával. 1896-ban elrendelt díszöltözet. Rekonstrukció 1982-ből. Méret: 48 és 52. Leltári szám: 84.276.1-3. és 84.277.1-3.

16. Postamesteri díszegyenruha

Piros-fekete színű, erősen fakult, frakkszabású posztókabát; fehér posztómellény zsinórral szegélyezve; fehér posztónadrág oldalán aranycsíkkal és elöl megkötős sliccel; fekete Napóleon-kalap széles aranszegéllyel. Rekonstrukciók 1982-ből. Méret: 48. Leltári szám: 84.278.1-4. és D-132.1-3.

17. Postatisztviselői egyenruha

Sötétzöld hosszú kabát 8 pár gombbal, narancssárga állógallérral és kihajtóval; sötétszürke nadrág; sötétzöld csákó arany sapkarózsával és zsinórral. 1850-ben elrendelt viselet. Rekonstrukciók 1982-ből. Méret: 48. Leltári szám: 84.280.1-3. és D-104.

18. Altiszti egyenruha

Királykék vászonöltöny; Bocskai-sapka ezüstsínű gombbal és sapkajelvénnyel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 84.311.1-3.

19. Női tisztí egyenruha

Sötétkék téli posztókosztüm a kabát gallérján postafelügyelői rangjelzéssel. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 85.3.1-2.

20. Női tisztí egyenruha

Sötétkék téli szövetkosztüm, bordó ripsz paroliján aranycsíkok. Készítési idejük: 1957, 1954 és 1950–1960. Leltári szám: 85.12.1-2., 85.13.1-2., 90.8.1-2.

21. Férfi kezelői egyenruha

Kék színű nyári szövetöltöny négy patnis zsebbel, ezüstszerű lapos, füles fémgombokkal, piros paroliján ezüstszerű fémkürttel; puha tányérsapka ovális, kék színű hímzett jelvénnel. Készítési ideje: 1980–1990. Leltári száma: 87.110.1-3.

22. Női tisztí egyenruha

Sötétszürke fésűszövetből készült rangjelzés nélküli kosztüm; sapka préselt jelvénnel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 87.111.1-3.

23. Férfi kézbesítői egyenruha

Sötétszürke fésűszövetből készült rangjelzés nélküli öltöny; Bocskai-sapka ezüstszerű jelvénnel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 87.112.1-3.

24. Női telefonkezelői egyenruha

Sötétkék szövetzubbony bujtattott gombolással, elől 5-5 és hátul 10 piével⁵, állógallérján bordópiros bársonyból paroli koronás, kürtös jelvénnel; hosszú szoknya hátul 10 piével. 1896-ban elrendelt öltözet. Rekonstrukció 1987-ből. Leltári száma: 87.116.1-2.

25. Női kezelői egyenruha

Szilvakék vászonkosztüm: kétsoros gombolású kabát; vágott zsebes, trapézsabású szoknya. Készítési ideje: 1955. Leltári száma: 87.117.1-2.

26. Férfi kezelői egyenruha

Világosszürke műszálas szövetöltöny, az öltönykabát piros paroliján főkezelői rangjelzéssel; fehér műszálas ing; tányérsapka jelvénnel; szürke nyakkendő. Készítési ideje: 1960–1970. Mérete: 48. Leltári száma: 89.2.1-5.

27. Férfi kezelői öltözet

Sötétkék posztóból hosszú, bélelt télikabát a Rákosi korszak címerével díszített 3 pár gombbal, kék paroliján műszaki főfelügyelői rangjelzéssel; tányérsapka jelvénnel. Készítési ideje: 1953 (kabát), 1963 (sapka). Mérete: 56 (kabát), 58 (sapka). Leltári száma: 89.5.1-2.

⁵ Pié: női ruhán levart hajtás.

28. Férfi kezelői egyenruha
Sötétkék fésűsszövetből öltöny postakürtös gombokkal, kék paroliján műszaki tisztí rangjelzéssel; tányérsapka jelvénnel. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 89.7.1-3.
29. Férfi kezelői egyenruha
Sötétkék fésűsszövetből öltöny postakürtös gombokkal, kék paroliján műszaki tisztí rangjelzéssel; tányérsapka jelvénnel. Készítési ideje: 1960–1970 (egy 50-es évekbeli ruha átalakításával). Leltári száma: 89.6.1-3.
30. Férfi kezelői egyenruha
Sötétkék színű téli szövetzakó kétsoros, két darab kürtös gombbal (rangjelzése hiányzik); tányérsapka jelvénnel. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 89.8.1-2.
31. Férfi kezelői egyenruha
Sötétkék színű téli szövetzakó egysoros, két darab kürtös gombbal (rangjelzése hiányzik); tányérsapka jelvénnel. Készítési ideje: 1963 (zakó), 1958 (sapka). Leltári száma: 89.9.1-2.
32. Férfi kezelői öltözet
Nyári vászonzakó egy bronzszínű fémgombbal, műszaki rangjelzéssel; tányérsapka jelvény nélkül. Készítési ideje: 1957. Leltári száma: 89.12.1-2.
33. Férfi kezelői öltözet
Nyári, rangjelzés nélküli vászonzakó egy fehér műanyagombbal; tányérsapka jelvény nélkül. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 89.11.1-2.
34. Női kézbesítői egyenruha
Sötétszürke szövetkosztüm sima gombokkal, rangjelzés nélkül; kékeszürke ing; szürke nyakkendő; tányérsapka. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 89.13.1-5.
35. Női kezelői egyenruha
Sötétszürke téli zakó; nyári szoknya. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 89.14.1-2.
36. Férfi postaigazgatói egyenruha
Galambszürke fésűsszövetből készült öltöny, kabátján két gombbal, kék paroliján műszaki igazgatói rangjelzéssel; tányérsapka a Rákosi korszak címerével díszített jelvénnel. Készítési ideje: 1953. Leltári száma: 90.1.1-3.
37. Férfi kezelői egyenruha
Sötétszürke színű, rangjelzés nélküli téli szövetöltöny, kabátján három koronás gombbal; tányérsapka jelvénnel. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 90.2.1-3.

38. Férfi kezelői egyenruha

Sötétkék posztóöltöny, piros paroliján szakkezelői rangjelzéssel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 90.7.1-2.

39. Női kezelői kosztüm

Sötétkék téli kosztüm, amelyet civil ruhává alakítottak. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 90.8.1-2.

40. Postalegény egyenruha

Narancssárga színű, feketével szegélyezett, frakkszabású posztókabát hat pár sima, füles fémgombbal; magyar szabású, mustársárga színű csizmanadrág madzaggal; fekete műbőr-cilinder arany színű szalaggal. A postalegények 1838-ban elrendelt öltözete. Rekonstrukció 1960–1970-ből. Készítője: Jelmezkészítő Vállalat. Leltári száma: 90.12.1-3. és D-109.

41. Postamesteri egyenruha

Skarlátvörös szövetkabát fekete bársony parolival, állógallérral, karszalaggal és mandzsettával, 8 pár ezüstsínű, füles fémgombbal; vajsínű posztónadrág. A postamesterek 1838-ban elrendelt öltözete. Rekonstrukció 1960–1970-ből. Leltári száma: 90.13.1-2.

42. Postakocsis egyenruha

Fekete posztókabát narancssárga gallérral és kigombolható hajtókával, 7 pár császári sasos rézgombbal; bőrnadrág; fekete posztóból Napóleon-sapka széles aranyzegéellyel, sasos gombbal. Készítési ideje: 1838. Leltári száma: 90.14.1-2.

43. Férfi kezelői egyenruha

Sötétszürke fésűszövetből készült téli öltöny, kabátján 4 db kürtös gombbal, kézbesítői rangjelzéssel; galamszürke ing; szürke nyakkendő; tányérsapka jelvénnel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 90.18.1-5.

44. Férfi kezelői egyenruha

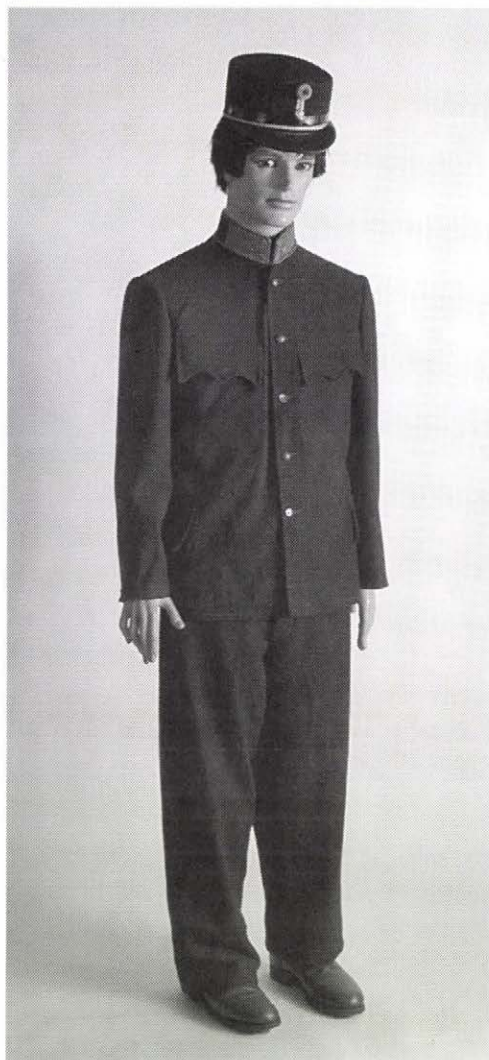
Szürke szövetöltöny, kabátján két gombbal, piros paroliján posta-főellenőri rangjelzéssel; tányérsapka jelvénnel. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 90.20.1-3.

45. Altiszti egyenruha

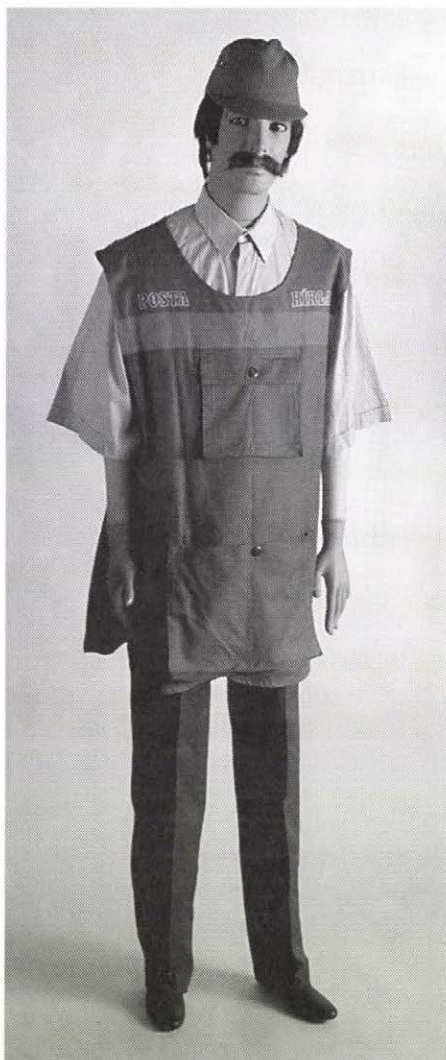
Sötétkék posztókabát 4 cakkos patnis zsebbel, 5 domború, füles fémgombbal, aranysegélyes piros paroliján villámos postakürttel; csákó aranyzsinórral és sapkarózsával. Készítési ideje: 1900–1910. Leltári száma: 90.21.1-2.

46. Futáröltözet

Piros szövetmenté kék vitézkötéssel, 8 arany színű fémgombbal; azonos anyagú süveg vászonbéléssel. Rákóczi korabeli futáröltözet. Rekonstrukció 1990-ből. Leltári száma: 90.26.1-2.

45. Altiszti egyenruha

53. Hírlapáros egyenruha

47. Postakalauz egyenruha

Sötétzöld szövetből atilla 5 pár fekete zsinórgombolású fémgombbal; szürke szövetből bő szárú nadrág. Rekonstrukciók 1992-ből. Méret: 46, 50. Leltári szám: 92.3.1-2. és 92.4.1-2.

48. Műszaki tisztii egyenruha

Sötétkék posztó egyenruha, a kabát 4 patnis zsebbel, 3 műanyaggombbal, műszaki rangjelzéssel. Készítési ideje: 1974. Leltári száma: 92.5.1-2.

49. Férfi kézbesítői egyenruha

Sötétzöld kapucnis esőkabát (orkánkabát); sötétszürke ballonnadrág; zöld sapka; zöld-fehér keskenycsíkos rövid ujjú ing; fekete bőrcipő. Készítési ideje: 1993. Mérete: 48. Leltári száma: 93.4.1-5.

50. Férfi kézbesítői nyári egyenruha

Világoszöld pamut ingkabát; szürke ballon bermudanadrág; sötétzöld sapka; fekete papucscipő. Készítési ideje: 1993. Mérete: 46. Leltári száma: 93.5.1-4.

51. Férfi kézbesítői téli egyenruha

Sötétzöld ballonyanyagból cipzárás dzseki; azonos anyagú sapka; zöld-fehér csíkos hosszú ujjú ing; sötétzöld pamutpulóver; szürke ballonyanyagból bélelt kertész nadrág; magas szárú fekete műbőrcipő. Készítője: Tóth és Társa Kft., Hajdúböszörmény. Készítési ideje: 1993. Mérete: 48. Leltári száma: 93.6.1-6.

52. Férfi csomagkézbesítői nyári egyenruha

Sötétzöld vászonból kertész nadrág, mellén széles piros sávval; sötétzöld rövid ujjú pamutpóló; sötétzöld sapka; fekete műbőrcipő. Készítője: Budaflax, Győr (cipő). Készítési ideje: 1993. Leltári száma: 93.7.1-4.

53. Hírlapárus egyenruha

Sötétszürke vászonnadrág; sötétzöld vászonkötény, a mellén széles piros sávval, két sor rávarrott zsebbel; fehér-zöld keskenycsíkos rövid ujjú ing; piros vászonsapka; fekete műbőrcipő. Készítési ideje: 1993. Mérete: 46. Leltári száma: 93.8.1-5.

54. Egyesített férfi felvevői egyenruha

Sötétszürke szövetnadrág; fehér-zöld keskeny csíkos rövid ujjú ing; szürke nyakkendő; zöld kötött mellény; fekete műbőrcipő. Készítési ideje: 1993. Mérete: 46. Leltári száma: 93.9.1-5.

55. Női kézbesítői egyenruha

Sötétszürke vászonból nadrágszoknya; zöld-fehér keskeny csíkos rövid ujjú blúz; sötétzöld baret⁶; fekete műbőrcipő. Készítési ideje: 1993. Mérete: 48. Leltári száma: 93.10.1-4.

56. Női kézbesítői téli egyenruha

Sötétzöld háromnegyedes kabát; sötétszürke ballonyanyagból bélelt kertész nadrág; zöld-fehér csíkos hosszú ujjú ing; sötétzöld pamutpulóver; sötétzöld baret; fekete műbőrcipő. Készítési ideje: 1993. Mérete: 48. Leltári száma: 93.11.1-6.

57. Női egyesített felvevői egyenruha

Halványzöld selyemblúz; fehér selyemsál; sötétszürke ballonszoknya; piros pamut mellény, fekete műbőrcipő. Készítési ideje: 1993. Leltári száma: 93.12.1-5.

⁶ Baret: a fejnél szélesebb tetejű, ellenző nélküli lapos sapka.

58. Női csomagkézbesítői egyenruha

Sötétzöld színű vászonból készült kertésznadrág; barett; sötétzöld rövid ujjú pamutpóló; fekete bőrcipő. Készítője: Budaflax, Győr (cipő). Készítési ideje: 1993. Mérete: 50. Leltári száma: 93.13.1-4.

59. Úttörő leány egyenruha

Királykék szövetkosztüm egy darab kürtös rézgombbal, bal mellén skófiummal⁷ hímzett kürtös textiljelvény; fehér ing; vörös úttörőnyakkendő; tányérsapka fém postakürtjelvénnel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 93.14.1-5.

60. Úttörő leány egyenruha

Khaki színű nyári szövetkabát 4 csontgombbal, két rávarrt zsebbel, bal karján pajzs alakú, skófiummal hímzett kürtös textiljelvénnel; trapézsoknya; fehér úttörőing; vörös nyakkendő; kék tányérsapka. Készítési éve: 1960–1970. Leltári száma: 93.15.1-5.

61. Úttörő fiú egyenruha

Dohánybarna nyári szövetöltöny, kabátján egysoros gombolással, kihajtott gallérral, szivarzsebén pajzs alakú, skófiummal hímzett textiljelvénnel; fehér úttörőing; vörös nyakkendő; tányérsapka. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 93.16.1-5.

62. Úttörő leány egyenruha

Dohánybarna színű bélelt szövetkosztüm; narancssárga blúz; kék tányérsapka. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 93.17.1-4.

63. Úttörő fiú egyenruha

Sötétkék szövetöltöny, gallérján rangjelzés: bordó ripsz paroliján kürt és aranyász; fehér úttörőing; vörös színű selyem-nyakkendő; kék tányérsapka fém postakürtjelvénnel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 93.18.1-5.

64. Úttörő leány nadrágkosztüm

Sötétkék színű, széles kihajtottú szövetkabát, bordó ripsz paroliján kürt és aranyász; vágott zsebű nadrág; fehér úttörőing; vörös színű selyem-nyakkendő; kék tányérsapka aranyzsinórral. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 93.19.1-5.

65. Úttörő leány egyenruha

Sötétkék színű, selyemmel bélelt szövetkosztüm kihajtott fazonnal, két vágott zsebbel, a gallérján bordó ripsz rangjelzés arany csíkkal; fehér úttörőing; vörös színű selyem-nyakkendő; tányérsapka fém postakürtjelvénnel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 93.20.1-5.

66. Női kezelői téli kosztüm

Sötétkék bélelt vászonzakó, két sorban 2 pár fekete műanyaggombbal, 3 zsebbel. Készítési ideje: 1953. Leltári száma: 94.1.1-2.

⁷ Skófium: hímzésre használt arany- vagy ezüstsál.

67. Férfi kézbesítői egyenruha

Sötétszürke fésűsszövetből készült zakó; nadrág; sapka. Készítési ideje: 1970–1980. Leltári száma: 97.1.1-3.

68. Postamesteri öltözet

Szürke gyapjűszövetből készült kétsoros gombolású, skarlátvörös állógallérú, derékban szabott kabát; egyenes szabású nadrág; fekete sapka aranyszínű zsinórral, sapkarózsával. Az 1850-es évek öltözete. Rekonstrukció 1960-ból. Leltári száma: 97.2.1-3.

69. Távirász egyenruha

Világoskék posztókabát ujján és nyakán ezüst vitézkötéssel, hét pár koronás és kürtös ércgombbal, hátul cakkos sliccel és három díszgombbal; sötétkék nadrág, mindkét oldalon vörös csikkal; sötétkék csákó fekete műanyag simléderrel, koronás sapkarózsával. 1896-ban elrendelt díszöltözet. Rekonstrukció 1997-ből. Készítője: Grünwald Éva. Leltári száma: 97.12.1-2.

70. Vonalfelvigyázói egyenruha

Magában mintás szürke színű, béleletlen vászonzakó rejtett gombolással, négy cakkos patnis zsebbel; Bocskai-sapka skófiúmos sapkarózsával. Készítési ideje: 1948 (nadrág), 1949 (sapka). Mérete: 55. Leltári száma: 98.4.1-3.

71. Férfi hivatali öltözet

Bordópiros színű szövetből kétsoros gombolású, díszsebes zakó; szürke szövetnadrág; fehér hosszú ujjú ing; bordó és szürkekockás selyem-nyakkendő; a Matáv Rt. emblémájával ellátott aranyozott nyakkendő. Készítője, készítési ideje: Technopress Trend Ltd. Textil, 1995. A Matáv Rt. hivatali dolgozói számára elrendelt egyenruha. Mérete: 176-56 (zakó), 164-104 (nadrág), 43 (ing). Leltári száma: 98.6.1-5.

72. Női hivatali öltözet

Bordópiros szövetkabát selyembéléssel, két zsebbel; szürke színű téli szövetszoknya selyembéléssel, gumis derékkal; bordó színű nyári szoknya selyembéléssel; fehér rövid ujjú, válltöméses blúz; fehér alapon piros apró virágmintás, rövid ujjú blúz; béleletlen bordó szövetmellény; szürke selyemsál; kitűző a Matáv Rt. emblémájával. Készítője, készítési ideje: Technopress Trend Ltd. Textil, 1996–1997. A Matáv Rt. hivatali dolgozói számára elrendelt egyenruha. Mérete: 164-60. Leltári száma: 98.7.1-8.

73. Postakezelői egyenruha

Sötétszürke téli szövetöltöny; rangjelzés nélküli hosszú télikabát; tányérsapka jelvénnel; bélelt magas szárú cipő. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 98. 8. 1-5.

74. Telefonkártya-árus női öltözet

Sötétkék színű vászon kötényruha nagy zsebekkel, bal oldali rojtos váll-lappal; Napóleonkalapot imitáló sapka. Az öltözetet több festett reklámszöveg és telefonkártya díszíti. Készítési ideje: 1994. Leltári száma: 98.18.1-2.

75. Telefonkártya-árus férfiöltözet

Sötétkék színű vászon kötényruha féloldalt íves szabással, nagy zsebekkel, bal oldali rojtos váll-lappal; Napóleon-kalapot imitáló sapka. Az öltözetet több festett reklámszöveg és telefonkártya díszíti. Készítési ideje: 1994. Leltári száma: 98.19.1-2.

76. Gépkocsivezetői öltözet

Sötétszürke teriliznakó egysoros gombolással, 2 patnis zsebbel, 4 nagy rézgombbal; nadrág; szürke hosszú ujjú ing; puha tányérsapka préselt jelvénnel; szürke nejlondzsörzé⁸ nyakkendő. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 40 (ing), 57 (sapka). Leltári száma: 99.10.1-5.

77. Gépkocsivezetői téli egyenruha

Sötétszürke szövetzakó egysoros gombolással, 4 rézgombbal; hajtóka nélküli nadrág. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 54. Leltári száma: 2000.1.1-2.

78. Kézbesítői téli egyenruha

Sötétszürke téli szövetzakó egysoros gombolással, kihajtós gallérral, rézkürtös gombokkal, piros posztón rangjelzéssel. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 53. Leltári száma: 2000.2.1-2.

79. Szerelőruha

Bordópiros-szürke színű vászonból készült dzseki cipzárral, levehető ujjakkal; kertész-nadrág nagy, rávarrott zsebekkel; szürke, rövid ujjú pamut-műszál póló; bordó vászon-sapka simlédérrel, 5 részből szabva. Készítője, készítési ideje: Technopress Trend Ltd. Textil, 1996–1998. A Matáv Rt. szerelőmunkásai számára rendszeresített öltözet. Mérete: 164-48 (póló), 54 (sapka). Leltári száma: 2000.5.1-4.

80. Altiszti egyenruha

Sötétkék színű posztószakó rejtett gombolással, gallérján rangjelzéssel; sima nadrág; sapka rózsával. Készítési ideje: 1930–1940. Rekonstrukció 2001-ből. Leltári száma: 2001.30.1-3.

Egyenruhadarabok

81. Postakezelői kabát

Sötétkék színű téli posztózubbony rejtett gombolással, a galléron rangjelzés nélküli vörös posztóhajtóka. Készítési ideje: 1939. Mérete: 52. Leltári száma: 84.176.0.

82. Női kosztümkabát

Sötétszürke színű, rangjelzés nélküli nyári szövetzakó. Készítési ideje: 1960–1970. Mérete: 52. Leltári száma: 84.247.0.

⁸ Nejlondzsörzé: poliamid alapú kötszövött kelme.

83. Női kosztümkabát

Kék színű kosztümkabát 4 rávarrt zsebbel, fémgombokkal, ujján fehér hímzéssel: „*Magyar Posta*” felirattal, postakürttel. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 48.

Leltári száma: 84.265.0.

84. Távírda altiszti kabát

Sötétkék színű posztókabát 7 pár koronás, kürtös ezüstgombbal, állógallérja piros posztó ezüst zsinórszegéllyel. Készítési ideje: 1895. Leltári száma: 84.268.0.

85. Férfi kezelői kabát

Béleletlen sötétkék színű posztókabát bűjtatott gombolással, cakkos patnis zsebekkel. Készítési ideje: 1968. Leltári száma: 87.118.0.

86. Női kezelői kabát

Sötétkék színű posztókabát patnis zsebekkel, két kürtös gombbal. Készítési ideje: 1959–1969. Leltári száma: 87.119.0.

87. Férfikabát

Sötétkék színű vászonzakó műszaki tisztai rangjelzéssel, kürtös gombbal. Készítési ideje: 1960–1970. Mérete: 58. Leltári száma: 89.10.0.

88. Női kézbesítői vagy szerelőkabát

Szürke-fekete, magában mintás vászonzakó 4 cakkos patnis zsebbel, 6 csontgombbal, gallérján piros vászon parolival. Készítési ideje: 1930–1940. Leltári száma: 90.24.0.

89. Nadrág

Vasszürke fésűsszövetből készült pantalló, oldalán keskeny piros csíkkal, két oldalzsebbel. Készítési ideje: 1970–1980. Mérete: 50. Leltári száma: 92.8.0.

90. Férfi téli zubbony

Sötétkék posztózubbony 4 cakkos patnis zsebbel, rejtett gombolással, fekete gombokkal, piros posztó paroliján rangjelzéssel. Készítési ideje: 1942. Leltári száma: 99.4.0.

91. Kezelői nyári zubbony

Sötétszürke vászonzubbony cakkos patnis zsebekkel, rejtett gombolással, 6 alumíniumgombbal, piros posztón rangjelzéssel. Készítési ideje: 1945 előtt. Leltári száma: 99.5.0.

88. Női kézbesítői vagy szerelőkabát

92. Kézbesítői nyári zubbony

Szürke terilénzubbony egysoros gombolással, kihajtós gallérral, 2 patnis zsebbel, kürtös rézgombokkal. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 2000.3.0.

93. Férfi kezelői öltözet

Béleletlen sötétkék posztózubbony rejtett gombolással, cakkos patnis zsebekkel; sapka. Készítési ideje: 1940–1950. Leltári száma: D-102.1-2.

Kabátok

94. Női télikabát

Sötétszürke posztókabát kétsoros gombolással, kigombolható szivacsbéléssel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 84.226.0.

95. Esőgallér⁹

Sötétszürke színű, pelerinszabású posztóköpeny rejtett gombolással, 2 karnylással, legombolható kapucnival, gallérján piros rangjelzéssel. Készítési ideje: 1970–1980. Leltári szám: 84.228.0., 84.245.0.

96. Díszkabát

Sötétkék színű, hosszú posztókabát világosabb kék vitézkötéssel, kilenc koronás címerrel díszített ezüstgombbal. Készítési ideje: 1865 (az évszám a gombokon olvasható). Leltári száma: 84.270.0.

97. Télikabát

Sötétkék színű, kétsoros gombolású hosszú posztókabát posztóbéléssel, az 1960-as évek bronzszínű, kürtös, villámos fémgombjaival. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári szám: 84.272.0., D-101. és D-117.

98. Postamesteri kabát

Piros posztófrakk, fekete színű mandzsettáján és állógallérján aranyszínű hímzéssel; fehér színű, hímzett szegélyű posztómellény a frakkhoz hozzávarrva; fehér posztónadrág mindkét oldalán 3 cm széles aranyaszománnyal; fekete posztóból Napóleon-sapka szintén aranyaszománnyal. 1838-ban elrendelt öltözet. Rekonstrukció 1982-ből. Mérete: 52. Leltári száma: 84.279.0.

99. Női kabát

Sötétkék színű, hosszú, téli posztókabát, hátul deréktől hóllal, alul sliccel, piros ripsz paroliján főellenőri rangjelzéssel. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 85.11.0.

100. Férfikabát

Sötétszürke posztóból készült szivacs bélésű télikabát 3 pár rézszínű kürtös gombbal. Készítési ideje: 1970–1990. Leltári száma: 87.109.0.

⁹ Esőgallér: eső ellen védő vízhatlan körgallér.

101. Férfikabát

Sötétszürke posztóból szivacs bélésű télikabát, gombjait lecserezelve civil ruhává alakították. Készítési ideje: 1940–1950. Leltári száma: 90.6.0.

102. Férfi télikabát

Sötétkék posztóból készült hosszú, posztóval bélelt télikabát patnis zsebekkel, 3 pár sötétbarna, a Rákosi-korszak címerével díszített gombbal, kék paroliján műszaki főfelügyelői rangjelzéssel. Készítési ideje: 1955 után. Leltári szám: 87.120.0. és D-100.

103. Női télikabát

Sötétkék posztóból készült hosszú, bélelt télikabát patnis zsebekkel, három pár kürtös rézsínű gombbal. Készítési ideje: 1958 után. Leltári száma: 87.121.0.

104. Férfi télikabát sapkával
Sötétkék színű posztóból készült hosszú, bélelt télikabát cívilgombokkal; tányérsapka rézjelvénnel. Készítési ideje: 1960–1970, (kabát), 1961 (sapka). Leltári száma: 89.4.1-2.

105. Köpeny

Szürkés-kék színű sátorvászonból készült hosszú köpeny legombolható kapucnival, 3 pár fekete gombbal, övvel. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 90.4.0.

106. Férfi télikabát

Sötétszürke, hosszú posztókabát kétsoros, 3 pár bronzszínű kürtös fémgombbal, belegombolható, steppelt szivacsbéléssel, piros paroliján ezüstsínű postakürttel. Készítője, készítési helye és ideje: Lehel Ruházati KTSZ., Jászberény, 1970–1980. Méret: 56 (?), Leltári szám: 90.5.0. és 90.16.0.

96. Díszkabát

107. Férfi télikabát

Sötétkék színű, rangjelzés nélküli posztókabát posztóbéléssel, 2 sor (hiányzó) gombbal, hátul hóllal és derékpánttal. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 90.6.0.

108. Férfi télikabát

Sötétkék színű, hosszú posztókabát posztóbéléssel, 6 pár sima füles, ezüstszerű fémgombbal, patnis zsebekkel, ujján nagyon széles hajtókával, hátul díszövvel és sliccel. Készítési idejük: 1948, valamint 1940 és 1950 között. Leltári szám: 90.15.0. és D-100.

109. Férfikabát

Sötétkék színű posztóból készült télikabát 5 pár kürtös rézgombbal. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 90.17.0.

110. Postamesteri kabát

Szilvakék, háromnegyedes posztókabát 6 pár fémgombbal, piros állógallérral. 1850 körül viselet. Rekonstrukciók 1960-ból. Leltári szám: 90.19.0. és D-107.1-2.

111. Köpeny

Sötétszürke posztóból ujj nélküli pelerin, ún. malaclopó rejtett gombolással, zseb nélkül. Készítési ideje: 1970–1980. Mérete: 50. Leltári száma: 92.7.0.

112. Női kabát

Sötétkék színű fésűszövetből készült, enyhén karcsúsított, bélelt kabát patnis zsebbel, az 1960-as évek gombjaival. Készítési ideje: 1958 után. Mérete: 38. Leltári száma: 92.9.0.

113. Téli köpeny

Fekete posztóköpeny rejtett gombolással, kapucni nélkül, piros parolival. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 95.4.0.

114. Télikabát kézbesítősapkával

Fekete posztóból bélelt férfikabát kétsoros gombolással, hátul derékpánttal, háromnegyedesre levágva, 4 pár rézszerű fémgombbal; sötétszürke Bocskai-sapka jelvénnel, 2 ezüstszerű gombbal. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 95.5.1-2.

115. Téli köpeny

Sötétkék posztóból férfiköpeny, kapucnija hiányzik, vállán lyukas. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 98.1.0.

116. Köpeny

Sötétszürke posztóköpeny rejtett gombolással, ujjnyílással, rágombolható kapucnival, piros posztón rangjelzéssel. Készítési ideje: 1980–1990. Leltári száma: 99.16.0.

117. Bőrkabát

Sötétbarna rövid, cipzáras bőrkabát kihajtott gallérral, vágott zsebekkel. Készítési ideje: 1950–1960. Leltári száma: 2001.1.0.

Sapkák

118. Altiszti sapka

Sötétkék posztósapka fekete műbőrsimléderrel, elöl ezüstszinóros sapkarózsával. Készítési idő: 1932, 1930–1940. Méret: 52. Leltári szám: 84.172.0., 84.267.0. és D-116.

119. Svájcisapka

Sötétkék posztóból készült női svájcisapka. Készítési idő: 1958. Leltári szám: 84.240.0. és 84.241.0.

120. Nyári férfisapka

Sötétszürke yesteranyagból készült sapka műbőrsimléderrel, sapkajelvénnyel, 2 villámos, kürtös díszgombbal. Készítési idő: 1960–1970. Méret: 56 (2 db), 54 (3 db). Leltári szám: 84.259.0., 84.260.0., 84.262.0., 84.263.0. és 90.22.0.

121. Téli férfisapka

Sötétkék posztósapka műbőrsimléderrel, sapkajelvénnyel, a Rákosi korszak címerével díszített gombokkal. Készítési ideje: 1951. Leltári száma: 84.274.0.

122. Postamesteri sapka

Fekete posztóból készült Napóleon-kalap széles aranszegéllyel, nagy rézgombokkal. Készítési ideje: 1810–1820. Leltári száma: 84.273.0.

123. Kézbesítősapka

Sötétkék posztóból Bocskai-sapka préselt jelvénnel, bronzgombokkal. Készítési idő: 1960–1970, 1965. Méret: 56, 58. Leltári szám: 87.113.0., D-110. és D-111.

124. Téli sapka

Fekete posztósapka báránybőr béléssel, lehajtható, nyúlszőr fülvédővel, a homlokrészen sapkajelvénnyel. Készítési ideje: 1960–1970. Leltári száma: 90.10.0.

125. Téli sapka

Barna színű sapka műszőrme béléssel, lehajtható fülvédővel, kürt alakú jelvénnel. Készítője, készítési helye és ideje: Ruhaiipari Szövetkezet, Jászberény, 1983. Mérete: 54. Leltári száma: 90.11.0.

126. Gépkocsivezetői sapka

Grafitiszürke szövetből készült puha tányérsapka jelvénnel. Készítési ideje: 1960–1970. Mérete: 58. Leltári száma: 90.23.0.

127. Tiszti sapka (vasutas)

Fekete szövetcsákó aranszínű zsinórral, fekete műbőrszalaggal, azon csattal, fölötté szárnyaskerék jelvénnel. Készítési idő: 1920–1930. Leltári szám: 96.13.0. és 97.4.0.

135. Altiszti sapka

Sapkarózsa zsinórral és díszgombbal

128. Hajdúsüveg

Fekete színű magas nemez süveg széles hajtókával az 1600-as évekből. Rekonstrukció 1986-ból. Leltári száma: 97.3.0.

129. Tiszti sapka

Fekete vászoncsákó aranyszínű zsinórral, sapkarózsaival, koronás gombokkal. Készítési ideje: 1945 előtt. Leltári száma: 97.8.0.

130. Tiszti sapka

Sötétkék szövetszákó skófiúmmal hímzett koronás sapkarózsaival, ezüst paszománnyal¹⁰. Készítési ideje: 1945 előtt. Leltári száma: 98.2.0.

131. A posta tanonciskola sapkája

Sötétbarna flanelből készült Bocskai-sapka zsinórozott szegéllyel, elöl 3 pár zsinórral összekötött rézgombbal. Készítési ideje: 1945 előtt. Leltári száma: 98.9.0.

132. Tiszti sapka

Sötétkék posztócsákó ezüst sapkarózsaival, fekete műbőr simléderrel. Készítési ideje: 1940–1950. Leltári száma: 98.10.0.

133. Postamesteri sapka

Fekete posztóból készült Napóleon-sapka széles skófiúmmal szegélyezve, Habsburg-címeres rézgombbal. Készítési ideje: 1850–1860. Leltári száma: 98.11.0.

134. Füles sapka

Sötétkék vászomból készült téli, fülvédős sapka műszőrme béléssel, postakürtjelvénnel. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 54. Leltári száma: 99.1.0.

135. Altiszti sapka

Sötétkék posztócsákó aranyszínű sapkarózsaival, zsinórral és három darab koronás, villámos postakürttel díszített gombbal, valamint a 3231-es fém kézbesítőszámmal. Készítési ideje: 1940–1950. Leltári száma: 99.7.0.

¹⁰ Paszomány: ruhát díszítő zsinór. Paszománnyal díszített. Paszománnyt készítő.

136. Tiszti sapka

Sötétkék posztócsákó ezüstszínű sapkarózsával, zsinórral és díszgombokkal. Készítési ideje: 1940–1950. Mérete: 56. Leltári száma: D-368.

137. Tiszti sapka

Sötétkék posztócsákó gombok és rózsza nélkül. Készítési ideje: 1940–1950. Leltári száma: D-377.

138. Téli sapka

Sötétszürke téli szövetből készült puha tányérsapka préselt rézjelvénnel. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 54. Leltári száma: 99.19.0.

139. Kezelői sapka

Sötétkék téli szövetből tányérsapka préselt jelvénnel. Készítési ideje: 1956. Mérete: 56. Leltári száma: 99.20.0.

140. Kezelői sapka

Sötétkék vászonból készült tányérsapka ezüstszálas, hímzett postakürttel. Készítője, készítési helye és ideje: Hajdú-Bihar Megyei Textilfeldolgozó Vállalat, 1980–1990. Mérete: 57. Leltári száma: 2000.4.0.

141. Küldöncsapka

Sötétszürke vászoncsákó sapkarózsával, sima, jelzés nélküli gombokkal. Készítési ideje: 1930–1940. Leltári száma: 2001.2.0.

142. Vászonsapka

Zsákvászonból készült Bocskai-sapka kürtös alumíniumgombokkal. Készítője, készítési helye és ideje: Kotrás Antal, Budapest, 1947. Mérete: 56. Leltári száma: 2001.3.0.

143. Kezelői sapka

Sötétkék vászonból tányérsapka aranyzsinórral, aranyozott préselt alumíniumjelvénnel. Készítési ideje: 1959. Leltári száma: D-113.

144. Kezelői sapka

Sötétkék szövetből készült tányérsapka sapkarózsa nélkül. Készítési ideje: 1954. Mérete: 55. Leltári száma: D-112.

145. Kezelői sapka

Kék vászonsapka ezüstszínű sodrott zsinórral, préselt rézlemezjelvénnel. Az 1960-as években átalakították. Készítési ideje: 1957. Mérete: 56. Leltári száma: D-114.

146. Kezelői sapka

Sötétkék szövetből készült tányérsapka préselt alumíniumlemez sapkarózsával, hiányzó zsinórral. Készítési ideje: 1961. Leltári száma: D-115.

Ingek

147. Férfiingkabát

Szürkés-kék színű, rövid ujjú, rangjelzés nélküli pamutvászon ingkabát 4 rávarrt zsebbel. Készítési idő: 1960–1970. Méret: 46 és 52. Leltári szám: 84.223.0., 84.224.0., 84.225.0., 84.231.0. és 90.9.0.

148. Férfiing

Szürkés-kék színű, hosszú ujjú vászoning. Készítési idő: 1960. Méret: 52. Leltári szám: 84.232.0., 84.233.0., 84.234.0. és 84.235.0.

149. Női ingkabát

Kékesszürke színű, rövid ujjú ingkabát 4 rávarrt zsebbel. Készítési idő: 1960. Leltári szám: 84.236.0., 84.237.0.

150. Női ing

Grafitszürke színű, hosszú ujjú vászoning. Készítési idő: 1960. Leltári szám: 84.238.0., 84.239.0.

151. Férfiing és nyakkendő

Világoskék színű, kevert alapanyagú, rövid ujjú ingkabát két gombolható zsebbel; sötét szürkés-kék, poliészter nyakkendő. Készítési ideje: 1970–1980. Leltári száma: 99.15.1-2.

Lábbelik

152. Csizma

Fekete marhabőrből készült bokszcsizma. Leltári száma: 96.10.1.

153. Csizma

Fekete marhabőrből készült bokszcsizma. Leltári száma: 98.3.0.

154. Bakancs

Sötétbarna, erősen kopott, gumitalpú, fűzős bakancs. Leltári száma: 99.9.0.

Külföldi egyenruhák

155. Francia postás egyenruha

Férfikezelők nyári és téli öltözete: szürkés-kék szövetzseki; zakó; nadrág; sapka; világoskék ing fehér, hímzett postai emblémával; bordó nyakkendő. Készítési éve: 1983. Mérete: 50. Leltári száma: 84.229. 1-9.

156. Francia postás egyenruha

Női kezelők nyári és téli öltözete: sötétkék szövetcabát; szoknya, illetve nadrág; sapka; világoskék ing. Készítési éve: 1983. Leltári száma: 84.230.1-8.

157. Francia postás egyenruha

Grafitszürke, cipzárás dzseki; nadrág; tányérsapka jelvénnel; kék ing; vörös nyakkendő. Készítési ideje: 1988. Leltári száma: 88.68.1-5.

158. Belga postás sapka

Sötétkék szövetből tányérsapka vékony aranyzsinórral, sapkajelvénnel. Készítési ideje: 1989. Mérete: 57. Leltári száma: 90.3.0.

159. Osztrák postás sapka

Sötétkék szövetből puha tányérsapka sapkarózsával és jelvénnel. Készítője, készítési helye és ideje: Johannes Heinrich, Langen, 1978. Mérete: 58. Leltári száma: 92.1.0.

160. Német női fejkendő

Műselyem fejkendő halványsárga alapon stilizált kerékpáros postásfigurákkal. A Deutsche Post reklámkendője. Készítési ideje: 1998. Mérete: 900×900 mm. Leltári száma: 99.2.0.

161. Német nyakkendő

Műselyem nyakkendő halványsárga alapon stilizált kerékpáros postásfigurákkal. A Deutsche Post reklámanyakkendője. Készítési ideje: 1998. Mérete: 1400×100 mm. Leltári száma: 99.3.0.

162. Román kezelői zubbony

Sötétkék szövetzubbony sötétbarna vastag posztóbéléssel, 4 rávarrt zsebbel, 3 pár arany színű, ravatali lángot stilizáló gombbal, a mandzsettákon 3-3 kicsi kürtös gombbal. Posztából átalakított téli temetkezési zubbony. Leltári száma: 99.6.0.

163. Német postás nyári férfiöltözet

Szürke ballondzseki nagy patnis zsebekkel, levehető cipzárás ujjakkal; gumírozott derekú és szárú nadrág rávarrt zsebekkel; pamut-műszálas anyagból keskeny világoskék-fehér csíkos, rövid ujjú ing; sötétkék simléderes sapka; sötétkék poliészter nyakkendő. Az egyenruha minden darabján szerepel a Deutsche Post AG embléma. Készítési ideje: 1996. Mérete: 48 (nadrág), 58 (sapka). Leltári száma: 99.11.1-5.

164. Német postás téli férfiöltözet

Szürke pamut-műszálas anyagból dzseki mintás béléssel, rávarrt zsebekkel; szürke, gumírozott derekú nadrág; keskeny világoskék-fehér csíkos, hosszú ujjú ing. Minden darabján a Deutsche Post AG emblémájával. Készítési ideje: 1990–2000. Leltári száma: 99.12.1-3.

165. Német postás esőköpeny

Hosszú, szürke színű impregnált anyagú esőköpeny műselyem béléssel, gallérba rejthető kapucnival, mellrészén keresztben és az ujjak végén fényvisszaverő csíkkal. Készítője, készítési ideje: F. W. Brinkmann, 1988. Mérete: 54. Leltári száma: 99.13.0.

166. Német postás női téli sapka

Szürke színű műbőről készült, műszőrmével bélelt, fülvédős, simléderes sapka. Készítője, készítési ideje: Wolber és Pfaff, 1986. Mérete: 54. Leltári száma: 99.14.0.

167. Német postás nyári öltözet

Világoskék színű pamut-műszálás anyagból készült rövid ujjú ingkabát; sötétkék poliészter anyagú nyakkendő. Készítési ideje: 1970–1980. Mérete: 48. Leltári száma: 99.15.1-2.

168. Német postás egyenruha

Szürke színű, pamut-műszál anyagú dzseki gallérba rejthető kapucnival, a vállkörvén fényvisszaverő csíkkal; gumírozott derekú, béleletlen nadrág megerősített üleprésszel. Készítője, készítési ideje: Norskin, 1994. Mérete: 50. Leltári száma: 2000.8.1-2.

169. Német postás télikabát

Sötétkék műszálás anyagból készült háromnegyedes télikabát rávarrt kapucnival, sötétkék kivehető, cipzáros műszőrme béléssel, ujján a Deutsche Post hímezett textiljelvényével. Készítője, készítési helye és ideje: Marquardt und Schulz Berufs-Kleiderfabrik, Hannover, 1987. Mérete: 56. Leltári száma: 2000.9.0.

170. Német postás póló

Sárga színű pamutból készült kihajtott gallérú, rövid ujjú trikóing, bal mellén rávarrt zsebbel, hátán *Deutsche Post Express* felirattal. Készítője, készítési ideje: Langer Collection, 1990–2000. Mérete: XL. Leltári száma: 2000.10.0.

171. Német téli postászubzony

Sötétkék gyapjúzakó 2 fekete gombbal, 2 patnis zsebbel, szivarzsebbel, műselyem béléssel, hátul sliccel, bal ujján rávarrt textiljelvényel. Készítője, készítési ideje: Georg Blitz, 1979. Leltári száma: 2000.11.0.

172. Német téli postászubzony

Sötétkék gyapjúzakó 2 aranyszínű gombbal, 2 rávarrt zsebbel, műselyem béléssel, hátul sliccel, bal ujján rávarrt textiljelvényel. Leltári száma: 2000.12.0.

173. Német nyári postászubzony

Sötétkék pamutszövetből készült postászubzony 2 nagy patnis zsebbel, 4 aranyszínű fémgombbal, bal ujján rávarrt textiljelvényel. Készítője, készítési helye és ideje: Eisenacher, Lang Bad Homburg, 1972. Leltári száma: 2000.13.0.

174. Svájci postás nyakkendő

Sötétkék műselyem nyakkendő fehér-piros csíkokkal, a svájci posta emblémájával. Készítési ideje: 1990–2000. Mérete: 1450×80 mm. Leltári száma: 2001.31.0.

Karszalagok

175. Zöld posztókarszalag arany paszománnyal, közepén hímzett villámos postakürttel. Készítési idő: 1944. Méret: 445×95, 350×100 mm. Leltári szám: 84.126.0. és 84.162.0.

176. Sárga kordbársonyból készült karszalag vörös szegéllyel és hímzett postakürttel. Mérete: 278×91 mm. Leltári száma: 84.144.0.

177. Barna zsákvászonból készült karszalag, rajta feketével festett *Tábori Posta* felirat és postakürt. Készítési ideje: 1940. Mérete: 430×100 mm. Leltári száma: 84.184.0.

178. Fehér vászonból kézzel varrt karszalag, rajta zöld tintával a *Posta* felirat cirill és latin betűkkel, mellette elmosódott bélyegzőlenyomat. Készítője, készítési ideje: Pálffy József, 1945. Mérete: 210×100 mm. Leltári száma: 88.60.0.

179. Fehér vászonból házilag, géppel varrt karszalag, rajta piros tintával a *Posta* felirat cirill betűkkel. Készítője, készítési ideje: Rónaki Károly, 1945. Mérete: 346×85 mm. Leltári száma: 88.61.0.

180. Sötétzöld posztókarszalag ezüst paszománnyal, sötétbarna posztóbéléssel, közepén ezüst skófiummal hímzett villámos postakürttel (oxidált). Mérete: 440×95 mm. Leltári száma: 88.63.0.

181. Sötétzöld szövetből készült karszalag posztóbéléssel, aranszínű paszománnyal, közepén arany skófiummal hímzett villámos postakürttel (oxidált). Készítő, készítési hely: „*Márer, Budapest, Baross tér 9.*” Méret: 425×90 mm. Leltári szám: 88.64.0., 88.65.0., D-85-89.

182. Sötétzöld posztóból készült, vászonbélésű karszalag ezüst paszománnyal, közepén ezüst skófiummal hímzett villámos postakürttel. Mérete: 430×105 mm. Leltári szám: 88.66.0., D-336.

183. Díszőrségi gyász karszalagok piros színű selyemből fekete szegéllyel, gumis pánttal (22 darab). Rekonstrukciók. Méret: 300×170 mm. Leltári szám: 95.1.0.

184. Zöld posztóból készült karszalag vászonbéléssel, sárga paszománnyal, aranyhímzésű *Üzemrendészet* felirattal. Mérete: 440×150 mm. Leltári száma: 97.6.0.

179. Karszalag

185. Zöld posztóból készült karszalag vászonbéléssel, sárga paszománnyal, ezüsthímzésű *Üzemrendészet* felirattal. Méret: 440×150 mm. Leltári szám: 97.7.0., D-335.

186. Zöld posztóból aranyaszománnyal karszalag, közepén arany skófiúmmal kivarrt postakürttel. Készítő, készítési hely: „*Márer, Budapest, Baross tér 9.*” Méret: 410×110 mm. Leltári szám: 97.9.0. és D-343.

187. Zöld vászonból házilag készített keskeny karszalag, közepén sárga színű, hímzett postakürt piros villámokkal. Készítési ideje: 1960–1970. Mérete: 380×50 mm. Leltári száma: 97.10.0.

188. Piros, fehér és zöld színű vászoncsíkokból összevarrt altiszti karszalag, festett felirattal: *M. kir. posta altiszt.* Készítési ideje: 1940–1950. Mérete: 180×95 mm. Leltári száma: 99.8.0.

189. Fehér pamutvászonból kézzel varrott tisztviselői karszalag, amelyen piros hímzéssel nagyméretű cirill betűkkel a *СОТ РУИНИК ПОЧТИ*, kisebb betűkkel a *Postatisztviselő* felirat szerepel. Készítője, készítési ideje: Vass Sándorné, 1945. Mérete: 180×120 mm. Leltári száma: 2001.4.0.

190. Zöld posztókarszalag arany paszománnyal, aranyszínű műhímzett *Rádió* felirattal. Méret: 403×105 mm. Leltári szám: 2001.23.0. és D-384.

191. Zöld posztókarszalag ezüst paszománnyal, skófiúmmal hímzett postakürttel. Mérete: 404×100 mm. Leltári száma: 2001.24.0.

192. Zöld szövetkarszalag ezüst paszománnyal, skófiúmmal hímzett postakürttel, patentkapoccsal. Készítési idő: 1980–1990. Méret: 403×105 mm. Leltári szám: 2001.25.0., D-381.

193. Zöld szövetkarszalag arany paszománnyal, skófiúmmal hímzett postakürttel, patentkapoccsal. Készítési idő: 1980–1990. Méret: 405×110 mm. Leltári szám: 2001.26.0., D-382.

194. Zöld posztókarszalag ezüst paszománnyal, skófiúmmal hímzett postakürttel. Mérete: 425×100 mm. Leltári száma: 2001.27.0.

195. Zöld posztókarszalag arany paszománnyal, skófiúmmal hímzett postakürttel, patentkapoccsal. Készítője, készítési helye: „*Márer – Budapest*”. Mérete: 410×105 mm. Leltári száma: 2001.28.0.

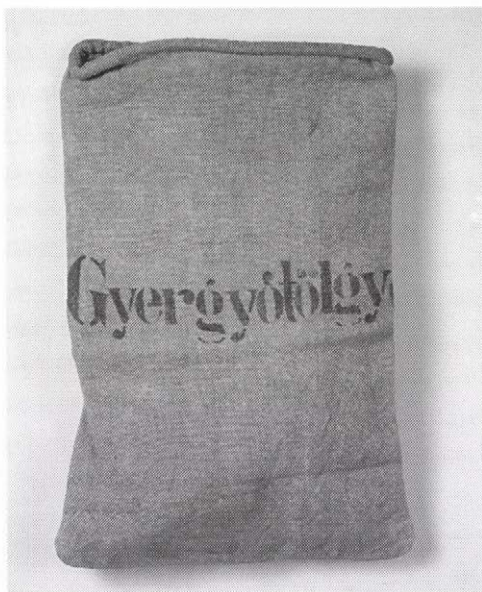
Postaszákok

196. Légipostai levélzsák

Bélelt jutazsák, kívül hat kis légszákkal, két beleszőtt nemzetiszínű csíkkal, ráfestett *Bu-*

196. Légipostai levélszák

211. Kisalakú pénzeszák

dapest 72. és *95* felirattal. Készítési ideje: 1950–1960. Mérete: 65×390 mm. Leltári száma: 84.110.0.

197. Zsákszáró szalag

Nemzetiszínű szalag ólomplombával, a kolozsvári postahivatal bélyegzőjével. Készítési ideje: 1940. Mérete: 230×30 mm. Leltári száma: 84.117.0.

198. Légipostai levélszák

Sötétkék műselyem anyagú zsák, feketével rányomva a *Postes Hongrie Budapest 72.* felirat és egy kis repülőgép rajza. Méret: 590×1070 mm. Leltári szám: 84.127.0., D-12.

199. Levélszák

Pamut-kender anyagú zsák hosszában beleszőtt nemzetiszínű csíkkal, rányomott fekete postakürttel és *Magyar Posta* felirattal. Készítő, készítési idő: Szegedi Kenderfonó, 1980. Méret: 650×1060 mm. Leltári száma: 84.128.0.

200. Pénzeszák

Pamut-kender anyagú zsák a szája alatt sárgarézgyűrűkkel, hosszában beleszőtt nemzeti-színű csíkkal, feketével rányomott *Magyar Posta* felirattal és egy keretezett sematikus postakürttel. Készítési idő: 1970–1980. Méret: 620×1100 mm. Leltári szám: 84.129.0., 87.34.0.

Ürítő zsák

Sátorvászomból készült ürítő zsák vas nyitókerettel, gépi ürítésű levélszekrényhez. Készítési ideje: 1950. Mérete: 350×480. Leltári száma: 84.137.0.

202. Pénzeszsák

Pamut-kender anyagú zsák beleszőtt hosszanti nemzetiszínű sávval, feketével rányomott postakürttel és *Magyar Posta* felirattal. Készítője, készítési ideje: Szegedi Kenderfonó, 1980. Mérete: 620×1050 mm. Leltári száma: 84.179.0.

203. Pénzeszsák lakattal

Kis alakú kenderzsák szájára erősített különleges fém zárszerkezettel. Készítési ideje: 1900–1910. Mérete: 180×300 mm. Leltári száma: 84.191.0.

204. Pénzeszsák

Pamut-kender anyagú, gyűrűs zsák. Mérete: 620×1000 mm. Leltári száma: 87.35.0.

205. Pénzeszsák

Kisalakú, zsákvászomból készült pénzeszsák hosszában két beleszőtt fekete csíkkal. Mérete: 190×275 mm. Leltári száma: 88.62.0.

206. Levélzsák

Kenderzsák hosszában beleszőtt piros-fehér-zöld csíkkal, feketével festett *Hongrie, Magyar Posta* felirattal, postakürttel. Készítője, készítési ideje: Szegedi Kenderfonó, 1990. Mérete: 630×980 mm. Leltári száma: 91.2.0.

207. Levélzsák

Műanyagzsák hosszában piros-kék csíkkal, narancssárgával ráfestett EMS felirattal. Készítője, készítési ideje: Szegedi Kendergyár, 1993. Mérete: 500×1000 mm. Leltári száma: 93.3.0.

208. Levélzsák

Kendervászonszák hosszában két festett fekete csíkkal. Készítője, készítési éve: Szegedi Kenderfonó, 1993. Mérete: 500×800 mm. Leltári száma: 93.22.1-10.

209. Kisalakú pénzeszsák

Kendervászonszák száján két sor rézgyűrűvel, *Zsákos* festett felirattal. Méret: 234×531 mm. Leltári szám: 94.13.0. és D-217.

210. Kisalakú pénzeszsák

Zsákvászomból készült, gyűrűk nélküli zsák két darab hosszában beleszőtt csíkkal. Mérete: 180×270 mm. Leltári száma: 98.5.0.

211. Kisalakú pénzeszsák

Zsákvászomból készült, gumis szájú zsák festett *Gyergyótölgyes* felirattal. Mérete: 180×280 mm. Leltári száma: 98.12.0.

212. Kisalakú pénzeszsák

Kenderzsák sárgaréz gyűrűkkel. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 240×400 mm. Leltári száma: 99.21.0.

213. Kisalakú pénzeszsák

Kenderzsák száján két sor rézgyűrűvel. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 240×530 mm. Leltári száma: 99.22.0.

214. Postazsák

Nyers kenderzsák hosszában beleszőtt nemzetiszínű csíkkal, festett fekete jelvénnel. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 620×970 mm. Leltári száma: 2001.5.0.

215. Postazsák

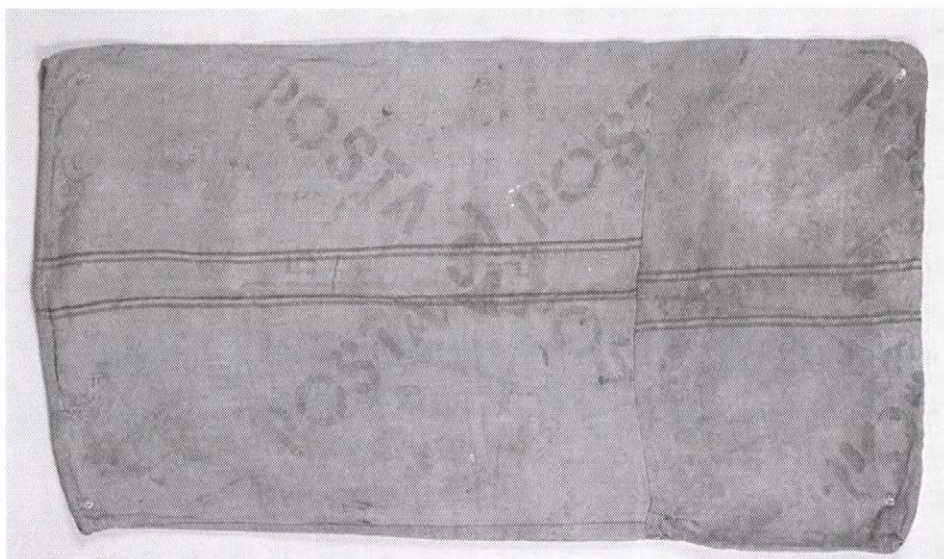
Nyers kenderzsák hosszában beleszőtt nemzetiszínű csíkkal, festett piros-zöld jelvénnel. Készítési idő: 1993 után. Méret: 620×890 mm. Leltári szám: 2001.6.0., D-384.

216. Postazsák

Nyers kenderzsák, hosszában beleszőtt nemzetiszínű csíkkal, festett fekete jelvénnel. Készítési idő: 1970–1990. Méret: 600×920 mm. Leltári szám: 2001.7.0., D-378.

217. Postazsák

Több darabból varrt nyers kenderzsák hosszában beleszőtt nemzetiszínű csíkkal, egyik oldalán fekete festett *Budapest 72.* felirattal, másik oldalán többszörös *Posta* felirattal. Készítési ideje: 1960–1970. Mérete: 600×1010 mm. Leltári száma: 2001.8.0.

217. Több darabból varrt postazsák

218. Gyűrűs pénzeszsák

Nyers kenderzsák hosszában beleszőtt nemzetiszínű csíkkal, fekete festett jelvénnel, száján egy sor rézgyűrűvel. Készítési idő: 1980–1990. Méret: 640×1090 mm. Leltári szám: 2001.9.0. és D-379.

219. Gyűrűs pénzeszsák

Nyers kenderzsák, száján egy sor rézgyűrűvel. Készítési idő: 1980–1990. Méret: 620×1070 mm. Leltári szám: 2001.10.0. és D-380.

220. Kisalakú gyűrűs zsák

Kenderzsák, száján egy sor rézgyűrűvel, festett *Zsákos* felirattal. Készítési idő: 1980–1990. Méret: 250×400 mm. Leltári szám: 2001.11.0. és D-383.

221. Pénzeszsák

Zsákvászonból készült pénzeszsák hosszában beleszőtt két keskeny, zöld színű csíkkal. Készítési ideje: 1990–2000. Mérete: 185×270 mm. Leltári száma: 2001.12.0.

222. Pénzeszsák

Zsákvászonból készült pénzeszsák hosszában öt beleszőtt keskeny, zöld színű csíkkal. Készítési ideje: 1990–2000. Mérete: 190×265 mm. Leltári száma: 2001.13.0.

223. Pénzeszsák

Zsákvászonból készült pénzeszsák hosszában öt beleszőtt keskeny fekete színű csíkkal. Készítési ideje: 1990–2000. Mérete: 185×275 mm. Leltári száma: 2001.14.0.

224. Pénzeszsák

Zsákvászonból készült pénzeszsák hosszában egy beleszőtt keskeny, fekete színű csíkkal. Készítési ideje: 1990–2000. Mérete: 175×265 mm. Leltári száma: 2001.15.0.

225. Légipostazsák

Sötétszürke orkánanyagból készült zsák festett fekete jelvénnel. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 630×1040 mm. Leltári száma: 2001.16.0.

226. EMS-postazsák

Narancssárga-kék csíkos vászonból készült zsák hosszában rávarrt nemzetiszínű csíkkal. Készítési ideje: 1990–2000. Mérete: 620×1050 mm. Leltári száma: 2001.17.0.

227. Hírlapzsák

Fehér műanyagzsák festett, zöld színű *Hírlap Magyar Posta* felirattal. Készítési ideje: 1993 után. Mérete: 640×1050 mm. Leltári száma: 2001.20.0.

228. Postazsák

Nyers kenderzsák hosszában beleszőtt nemzetiszínű csíkkal, festett, zöld színű jelvénnel, fölötté *Hongrie* felirattal. Készítési ideje: 1993 után. Mérete: 600×1000 mm. Leltári száma: 2001.32.0.

229. Postazsák

Fehér műanyagzsák festett fekete *Magyar Posta Hírlap* felirattal és egy keretezett sematikus postakürttel. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 620×1050 mm. Leltári száma: 2001.33.0.

Külföldi postazsákok

230. Svéd levélzsák

Kenderjuta anyagú zsák hosszában beleszőtt kék-sárga-kék, nemzetiszínű csíkkal, rányomott fekete *1981, Suede Postes* felirattal, közötté a svéd királyi koronával. Készítési ideje: 1981. Mérete: 770×1170 mm. Leltári száma: 84.132.1.

231. Légipostai levélzsák

Kék műselyem anyagú zsák feketével rányomott svéd királyi koronás postakürttel, alatta *Suède Poste Aérienne, 1983* felirattal. Készítési éve: 1983. Mérete: 890×1350 mm. Leltári száma: 84.132.2.

232. Szlovén kicserélő postazsák

Lenvászon postazsák egyik oldalán feketével ráfestett *Remitenda 5. 8. 1991, Slovenija-Madzarska*, a másik oldalán *Posta Slovenija* felirattal. Készítési ideje: 1991. Mérete: 570×950 mm. Leltári száma: 93.1.0.

233. Francia légipostazsák

Szürke orkánanyagból készült postazsák pirossal festett *Avion Postes France* felirattal. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 640×960 mm. Leltári száma: 2001.18.0.

234. Brit postazsák

Fehér műanyag postazsák festett fekete *MBX 1989, Great Britain Post* felirattal. Készítési éve: 1989. Mérete: 500×1080 mm. Leltári száma: 2001.19.0.

Lópokrócok és lószerszámdíszek

235. Lópokróc

Sötétszürke lószőrpokróc világosszürkével beleszőtt koronás postakürttel és MKP (Magyar Királyi Posta) betűkkel. Készítési idő: 1885, 1930–1940. Méret: 1811×1400, 1900×1230, 1900×1300 mm. Leltári szám: 84.149.0., 88.67.0., 97.11.0. és D-21-22.

236. Lószerszámdísz

Sodrott nemzetiszínű textilzsinór, végein bojtjal. Készítési ideje: 1930. Hossza: 1900. Leltári száma: 84.142.0.

237. Kantárdísz

Sárga textiltől és bőrből fonott zsinór, végein 2-2 bojtjal. Hossza: 73 mm. Leltári száma: 84.150.0.

235. Lópokróc

238. Zászló

Zászlók

238. Fekete-sárga-piros-fehér-zöld színű, erősen kifakult vászoncsíkokból összevarrt zászló, három oldalszegélyén háromszögekből összevarrt díszbordűrrel és aranyszínű skófi-umrojjal. Az előoldalán a középre varrt, festett osztrák és magyar koronás címer szerepel. A zászló címerek feletti, arannyal festett felirata: *K. u. K. Res Telegrafen Bauerbeabteilung No. 67.*; a címerek alatti: *Cs. és k. 67-ik tart. távíróépítési osztag.* A bal alsó sarokban a következő hímezett szöveget olvashatjuk: *Készült Scholz Béla díszítőnél Szombathelyen.* Mérete: 1700×1380 mm. Leltári száma: 84.43.0.

239. Kétféle sötétzöld színű brokátból varrt, hímezett, körben arany skófi-umrojtos zászló. Az előoldalon, középen, az angyalos nagy magyar címer szerepel, alatta villámos postakürt babérággal; felirata: *Magyar Posta Altisztek Országos Egyesületének Kispesti Helyi Csoportja.* A hátoldalon Szent István király alakja jelenik meg, lábánál babér- és tölgyfaág; felirata: *Éljen a hazá! 1921.* Tartozékai: egy kék színű szalag *A csoport 20 éves fennállásának emlékére, Németh József csoportelnök* festet arany felirattal; és egy drapp színű szalag egyik oldalán *1921. Dr. Melha Armandné,* másik oldalán *Isten velünk, ki ellenünk!* – hímezett felirattal. Mérete: 1460×1280 mm. Leltári száma: 84.131.0.

240. Esztergált farúdra 4 varrt füllel fölakasztott, háromszög alakú, zöld-fehér selyemzászló. Arannyal hímezett felirata: *Soproni Postás Sport Kör,* alatta piros pajzs alakú, arany postakürttel díszített jelvény; a jelvény alatt két hímezett tekebáb és a készítés évét jelölő évszám: *1951.* Mérete: 290×390 mm. Leltári száma: 84.143.0.

241. Kék színű, magában mintás selyemzászló, előoldalán arannyal hímezett angyalos címer, körülötte *Magyar posta és távírda altisztek orsz. egy. budafoki csoportja és dalköre* felirat, és népi motívumú hímezéssel körülvett postakürt; hátoldalán Szent István király alakja, alatta és fölötte *Hazádnak rendületlenül légy híve, oh magyar* felirat és egy lant szerepel szintén népi motívumú hímezéssel körülfogva. Készítési ideje: 1922. Mérete: 1660×1380 mm. Leltári száma: 84.286.0.

242. Piros-fehér-zöld színű, festett gyapjuszövetből készült zászló, fölül rá van szitázva a korona, középen feketével a *M. kir. Posta* felirat, alatta pedig egy postakürt. Erősen molyrágta állapotú. Készítési ideje: 1945 előtt. Mérete: 1070×1010 mm. Leltári száma: 84.290.0.

243. Világoskék pamutszövetből készült zászló fehérrel rászitázott UPU emblémával. Mérete: 4200×3100 mm. Leltári száma: 84.302.0.

244. Piros-fehér-zöld festett gyapjuszövetből készült zászló rászitázott koronás címerrel, a zászlórúddal szembeni oldalán rövid piros-fehér-zöld rojttal. Mérete: 3300×1440 mm. Leltári száma: 85.4.0.

245. Kék színű, magában mintás selyemzászló. Az előoldalán arany hímezéssel egy koronás kiscímer szerepel angyalokkal, valamint az *Istennel a hazáért!* – felirat; hátoldalán: *Magy. kir. Posta Altisztek Országos Egyesülete Mezőtúri Csoportja 1930* felirat, valamint

241. Zászló

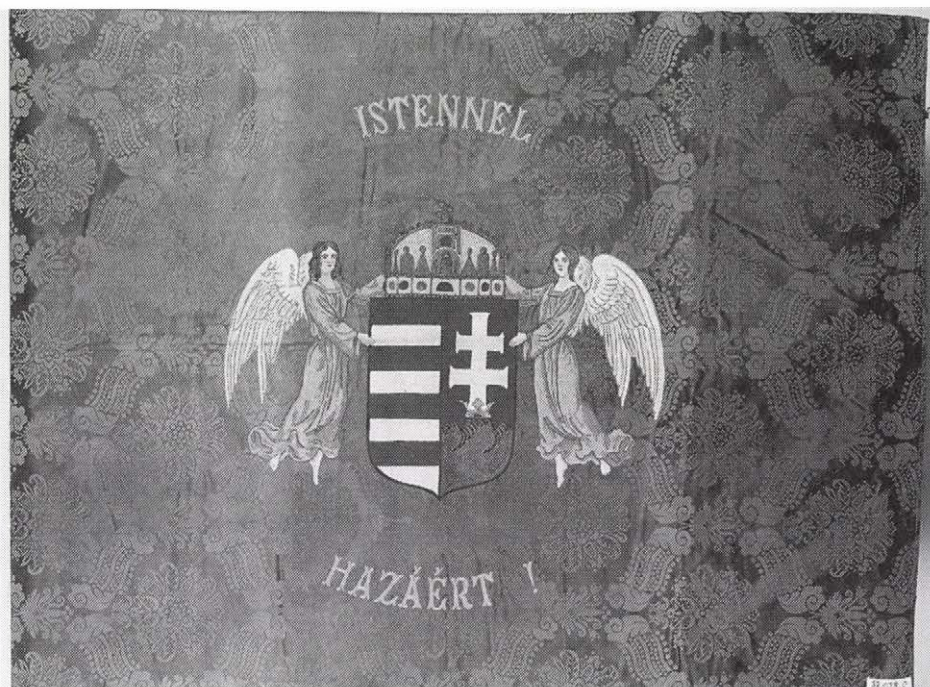
egy babér- és tölgyfaággal körülvelt koronás, villámos postakürt. Készítési ideje: 1930. Mérete: 1450×1050 mm. Leltári száma: 87.108.0.

246. Sötétzöld selyembrokátból készült zászló fecskefarok-szabású aranypaszománnyal körbevarrva. Előoldalán koronás címer, hímzett *Pro libertate* felirat, hátoldalán a Rákóczi család címere és az 1706-os évszám szerepel. Rekonstrukció 1970-ből. Mérete: 950×730 mm. Leltári száma: 87.114.0.

247. Piros és fehér sávokból varrt vászonzászló. Az előoldalán feketével hímzve a *Cel: P. ac D. D. F. R. de FeölsőVadász, Deus nobiscumstae*, hátoldalán fehérrel hímzve a *Iustam causam deus non derelinquet* felirat szerepel. Rekonstrukció 1970-ből. Mérete: 1040×1030 mm. Leltári száma: 87.115.0.

248. Vörös selyemzászló arany zsinórral és arany műhímzéssel, előoldalán középen a KISZ jelvénnel és az 1917, 1957 évszámokkal, fölötté *Papp József*, alatta pedig a *KISZ Alapszervezet* felirattal; hátoldalán egy nagy vörös csillag és a *Hűség a néphez, hűség a párthoz* felirat szerepel. A rúdra különböző szöveggel hat vörös szalag van felkötve. A Posta Oktatási és Kulturális Intézete KISZ alapszervezetének zászlaja több évfolyam szalagjával. Készítési ideje: 1957. Mérete: 1400×830 mm. Leltári száma: 91.1.0.

249. Piros-fehér-zöld selyemzászló rövid rojtszegéllyel, sarokbojtokkal. Előoldalára az 1848 és 1948 év-

245. A zászló elő- és hátoldala

249. Az átalakított zászló

számok közé a Kossuth-címet, alá a *Szabadságért!* feliratot hímezték. Később az eredeti címet a Rákosi korszak festett címerével letakarták. Hátoldalára Salgótarján címerét és a *Salgótarjáni Postás Szakszervezet* szöveget hímezték. Készítési ideje: 1948. Mérete: 1000×1900 mm. Leltári száma: 93.21.0.

250. Nagyméretű, fehér színű zászló EMS Gyorsposta narancssárga-kék emblémával. Készítési éve: 1993. Mérete: 2300×1000 mm. Leltári száma: 94.2.0.

251. Fehér vászonzászló feketével festett *És most a posta...* felirattal és emblémával. Készítési ideje: 1980–1990. Mérete: 1500×700 mm. Leltári száma: 94.3.0.

252. Törött farúdon erősen fakult, nemzetiszínű selymzászló, nemzetiszínű rojtszegéllyel. Mérete: 1200×550 mm. Leltári száma: 97.5.0.

253. Sárga és fehér vászonzászló a Vatikán színes, nyomtatott címerével. A pápa magyarországi látogatása alkalmából készült. Készítési éve: 1991. Mérete: 1400×880 mm. Leltári száma: 98.13.0.

254. Vörös színű, háromszögű selymzászló sodrott zsinórral, bojtokkal, a szovjet központi távírda emblémájával és a Szovjetunió hímezt címerével. Mérete: 270×370 mm. Leltári száma: 98.14.0.

255. Fehér színű, háromszög alakú selymzászló az NDK címerével; másik oldala kék színű, sárgával festett *Karl-Marx-Stadt B S B, Post*

szöveggel, valamint egy kürttel. Mérete: 225×325 mm. Leltári száma: 98.15.0.

256. Háromszög alakú fehér selyemzászló nyomtatott színes emblémával; hátoldalon kék alapon sárgával festett *Karl-Marx-Stadt B S B*, *Post* felirattal, valamint egy kürttel. Mérete: 135×218 mm. Leltári száma: 98.16.0.

257. Zöld színű, háromszög alakú zászló fehér kerettel, közepén – aranszínrel – a Postás-Matáv SE babérkoszorús címerével és emblémájával, az 1899 évszámmal és a centenáriumra utaló 100 év jelölésével. Készítési ideje: 1999. Mérete: 220×150 mm. Leltári száma: 99.17.0.

258. Zászlórúd

Esztergált farúd sárgaréz csúcscsúszszel, a rúdon vékony zászlófüggesztővel. A rúd teljes felülete pajzs alakú részszegekkel borított, amelyeken gravírozott nevek szerepelnek. Hossza: 1890 mm. A zászlórúd két darabja külön leltári számot kapott: 84.100.0. és 84.103.0.

259. Zászlórúd

Lakkozott farúd sárgaréz csúcscsúszszel, a rúdon vékony zászlófüggesztővel. A rúd teljes felülete pajzs alakú részszegekkel borított, amelyeken gravírozott nevek szerepelnek. Hossza: 1890 mm. Leltári száma: 84.101.0.

260. Zászlórúd

Esztergált, lakkozott farúd széles, faragott gyűrűcsúszszel. Hossza: 1620 mm. Leltári száma: 84.102.0.

261. Zászlószalag

Masnira kötött, rojtos végű, piros-fehér-zöld színű szalag. Mérete: 2420×130 mm. Leltári száma: 84.109.0.

259. A zászlórúd csúcscsúszszel, a zászlóavató Vörös László miniszter arcképe és zászlószövege

A Magyar Királyi Posta rádió-berendezései

A székesfehérvári rádió-adóállomás

Erdőss Gyula

Az állomás feladata ♦ A magyar rádiótávíró-adószolgálat lebonyolítása.

Műszaki berendezések

Adók ♦ Rendelkezésre áll 3 db hosszú- és 2 db rövidhullámú adóberendezés, úgymint:

- 1 db 50 kW-os Telefunken rendszerű, 1924-ben üzembe helyezett gépadó, hívójele HAX, hullámhossza 8000 méter (üzemen kívüli tartalék);
- 1 db 10 kW-os Telefunken rendszerű, 1923-ban üzembe helyezett és 1936 nyarán modernizált csőadó, hívójele HAR, hullámhossza 4570 m;
- 1 db 5 kW-os Telefunken rendszerű csőadó, amelyet a posta 1919-ben a csepeli rádióállomás részére szerzett be, és 1934-ben felújítva Székesfehérvárra helyezett át, hívójele HAB, hullámhossza 4754 m;
- 1 db 1932-ben üzembe helyezett Telefunken rendszerű, 20 kW-os rövidhullámú csőadó, hívójele a hullámhossz szerint változik;
- 1 db 1933-ban üzembe helyezett Standard rendszerű, 20 kW-os rövidhullámú csőadó, hívójele a hullámhossz szerint változik.

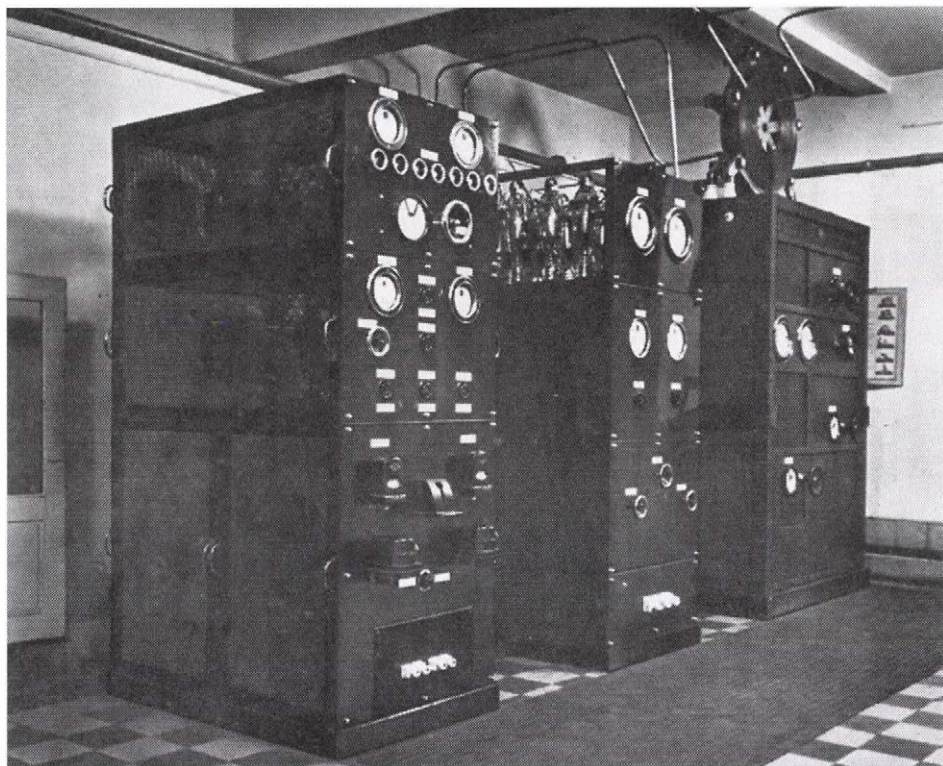
A rövidhullámú rádiótávíró-szolgálatra felhasználható nemzetközileg bejelentett magyar hullámhosszak és azok hívójelei a következők: HAT 55,56 m; HAT2 43,86 m; HAT3 35,03 m; HAT4 32,88 m; HAT5 17,51 m. HAS 34,68 m; HAS2 21,92 m; HAS3 19,52 m; HAS4 14,18 m. A távíróforgalomra leginkább használt hullám 43,86 és 21,92 m, ezeket használjuk a New Yorkkal való közvetlen rádióösszeköttetésre is. A jelenleg hetenként kétszer egy-egy óra időtartammal rövidhullámon kísérletképpen kisugárzott szórakoztató műsor céljára a 32,88 m és 19,52 m hullámhosszokat használjuk.

¹ Erdőss Gyula (1893–1984): Postamérnök, aki 1922-től a Posta Kísérleti Állomáson a rádióállomások és rádió-üzemközpontok ügyeivel foglalkozott. Nevéhez fűződik az első magyar műsorszóró-állomás (Csepeli 2 kW) és a rádió-üzemközpont (Budapest főposta) berendezése, valamint a rádióüzemi és zavarelhárító csoport létrehozása. 1932 és 1950 között a nemzetközi rádiószervezet, a CCIR (Comité Consultatif International des Radiocommunications – Nemzetközi Rádióhírközlési Konzultatív Bizottság) több konferenciáján képviselte hazánkat. Az 1936. november havi állapot szerinti, jelen beszámoló írásakor a Magyar Királyi Postavezérgazgatóság műszaki tanácsosa volt.

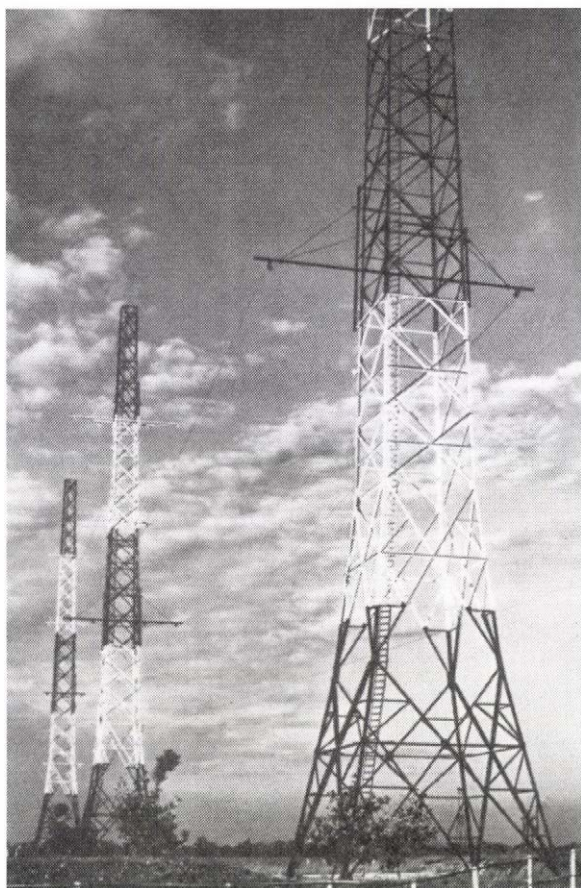
Antennák ♦ A hosszuhullámú adókhöz két 152 m magas vastoronyra kifeszített 1 db tető- és 2 db fél ernyőantenna áll rendelkezésre. A rövidhullámú adók részére három 60 m magas vastoronyra kifeszített és New York felé irányított két db reflektoros dipolantenna-rendszer, továbbá két 20 m magas vastorony közé kifeszített 2 db dipolantenna (HAT2 és HAS2 hullámra) és három 30 m magas vastorony közé kifeszített 7 db dipolantenna (különböző hullámhosszakra) áll rendelkezésre. Az antenna-berendezés tartozékai még a földhálózat, a rövidhullámú antennák tápvezetékei, az irányított antennák csatolóházikója, valamint a rövidhullámú antennák átkapcsoló-berendezései.

A rövidhullámú műsorszóró-szolgálat tervbe vett fejlesztésével kapcsolatban 2 db új irányított adóantenna beszerzése most van folyamatban. Ezek használatba vétele 1937 tavaszára várható, és velük úgy Észak-, mint Dél-Amerika felé lehet majd egyidejűleg irányítva adni. Az új rendszerű rombuszantennák a 15–45 m hullámsáv bármelyik hullámára alkalmasak, és így a rádiótávíró-szolgálat céljaira is felhasználhatók lesznek.

Terület ♦ Az állomás jelenlegi területe 85 hold és 1057 négyszögöl, azonban ezen a területen van elhelyezve a posta csikótelepe is. A tulajdonos Székesfehérvár városnak 49 hold és 1309 négyszögöl után holdanként 84 kg búza árának megfelelő, 35 hold és 1348 négyszögöl terület után pedig holdanként évi 100 kg búzának megfelelő évi bért fizetünk. A már említett új irányított antennák felállításához szükséges további, ugyan-

A székesfehérvári 5 kW-os Telefunken adó

A székesfehérvári rövidhullámú síkantennák

tartás) és 2 órabéres munkás (takarítás, segédmunka).

Forgalom ♦ Az 1936. év eddigi adatai alapján számítva az állomáson keresztül leadásra kerül évi átlagban 236 000 db távirat összesen 3 278 000 szóval. A forgalom az előző évekhez képest emelkedő jellegű.

Az állomás berendezésével leadott rádiótáviratoknak viszonylatok szerinti évi átlag megoszlása a következő:

Állomás	Darab	Szó
Berlin	77 000	1 020 000
Róma	31 000	432 000
London	28 000	360 000
Párizs	26 000	348 000
Varsó	9 000	120 000
Amszterdam	20 000	240 000
Szófia	18 000	274 000
Fiume	3 000	36 000
CQ meteor	1 000	73 000
Bejrut	7 000	125 000
New York	16 000	250 000

csak városi terület kibérlésére vonatkozó tárgyalások folyamatban vannak.

Épületek és lakások ♦ Az állomás területén összesen 9 épület van, nevezetesen 3 lakóépület, 1 raktárépület, 1 gépház, 1 adóépület, 1 kábelcsatlakozó házikó és 2 istálló. Ezekben az épületekben összesen 18 lakás és a nőtlen műszerészek részére 4 bútorozott szoba van. Ezek közül 15 lakást a személyzet, egyet a csendőr örklönítmény, kettőt pedig a csendőrszemélyzet foglal el, a 4 db bútorozott szoba jelenleg üres. Az állomáson szolgálatot teljesítő személyzet közül öten nem laknak az állomás területén.

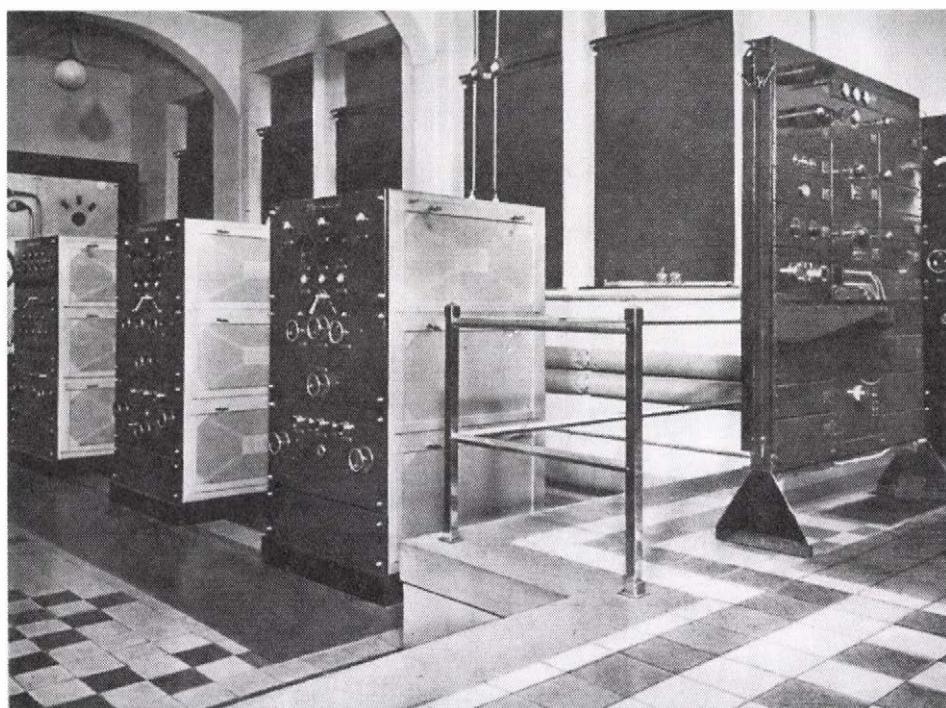
Személyzet ♦ Az állomáson összesen 19 személy teljesít szolgálatot a következő megoszlás szerint: 1 mérnök vezető, 1 forgalmi tisztviselő (irodaszolgálat), 2 műszaki üzemi tisztviselő (műszerész), 9 órabéres műszerész, 1 altiszt (küldőnc), 3 szerelő (karban-

Az adók üzemideje ♦ A forgalom lebonyolítására az egyes adók évi átlagban a következő üzemidőt teljesítik: a 10 kW-os csőadó 5800 órát, az 5 kW-os csőadó 600 órát, a Standard rövidhullámú adó 5400 órát és a Telefunken rövidhullámú adó 6600 órát.

Áramellátás ♦ Az állomás üzeméhez szükséges áramot a Székesfehérvár város közművei szolgáltatják. Az egységár lépcsős tarifa szerint változik, nevezetesen: 300 000 kWh-ig 24 fillér, azon felül minden 100 000 kWh 1,5 fillérrel kevesebb. A szén árának $\pm 20\%$ eltolódása esetén újabb egységár-megállapítás lehetséges. Az állomás évi átlagos áramfogyasztása jelenleg 500 000 kWh, ennek költsége kereken 120 000 pengő. Az állomás egyes adóberendezéseinek átlagos energia-felvétele a hálózathoz:

5 kW-os adó	5,2 kW
10 kW-os adó	15,0 kW
Telefunken rövidhullámú adó	26,0 kW
Standard rövidhullámú adó	30,0 kW

Csőellátás ♦ Az adóberendezések rádiócső-ellátását csőégésórák vásárlása, tehát tulajdonképpen csőbérlet útján biztosítjuk. Ez úgy értendő, hogy az adó minden üzemórája után egy meghatározott egységárat fizetünk a csőgyártó cégnek, aminek ellenében az köteles az összes elhasznált csövet újjal pótolni és megfelelő tartalék tárolásáról

A székesfehérvári 20 kW-os Standard adó

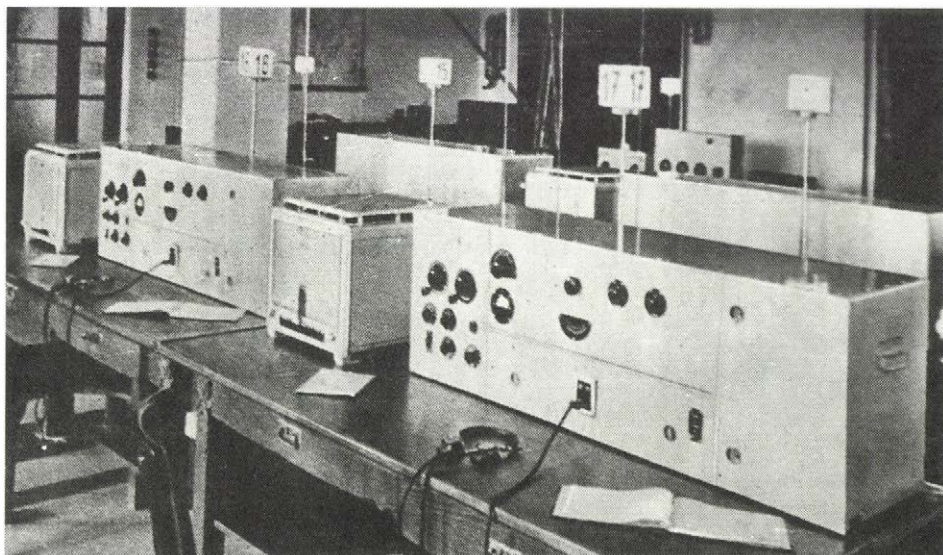
gondoskodni. Az összes adókban belföldön gyártott (Philips–Vatea) magyar csöveket használunk. Az egyes adók csőégésóra egységárai:

5 kW-os adó	3,72 P
10 kW-os adó	3,15 P
Telefunken rövidhullámú adó	7,35 P
Standard rövidhullámú adó	8,55 P

Üzemeltetés ♦ Az állomás átlagos évi üzemeltetési költsége 275 000 pengő (igazgatás és amortizáció nélkül), ami a következő főbb tételekből adódik:

Csőégésóra költsége	110 000 P
Áramfogyasztás	120 000 P
Személyzeti költség	37 000 P
Egyéb költségek	8 000 P

Fejlesztési tervek ♦ A rövidhullámú műsorszóróadás jelenlegi heti 2 óra időtartamát erősen fokozni kívánjuk, hogy a távoli külföldön élő magyaroknak az anyaországgal való kapcsolatait a rádió útján is kimélyítsük. A műsoradás idejének kibővítésére vonatkozó tárgyalások folyamatban vannak, és új irányított antennák beszerzése is küszöbön áll. Tervbe van véve azonban egy új rövidhullámú adóberendezés beszerzése is, amely a műsorszóró-szolgálat kibővítése esetén az állandóan emelkedő európai rövidhullám és rádiótávíró-forgalom lebonyolítására fog szolgálni.

A tárnoki vevőállomás goniométer vevői

Az adók billentyűző vezetékai üzembiztonságának növelésére, valamint a műsor-szóró-közvetítések részére kifogástalan és minden időben rendelkezésre álló áramkörök biztosítására Budapest–Székesfehérvár között kábel-összeköttetés létesítését is tervbe vettük. E létesítendő kábelbe futnának majd természetesen a többi azonos irányú távíró- és telefonvezetékek is. Tervezzük továbbá az állomásvezető mérnök részére egy különálló vezetői lakás felépítését is.

Kívánatosnak mutatkozik továbbá az állomás meglehetősen nagy ellenállású földhálózatának mielőbbi kicserélése, mivel a jelenlegi földvezetékek már erős korróziót mutatnak, és az egész földhálózat ellenállása meglehetősen magas (kb. 5,5 ohm).

A tárnoki rádió-vevőállomás

Az állomás feladata ♦ A magyar rádió-távíró-vételszolgálat ellátása.

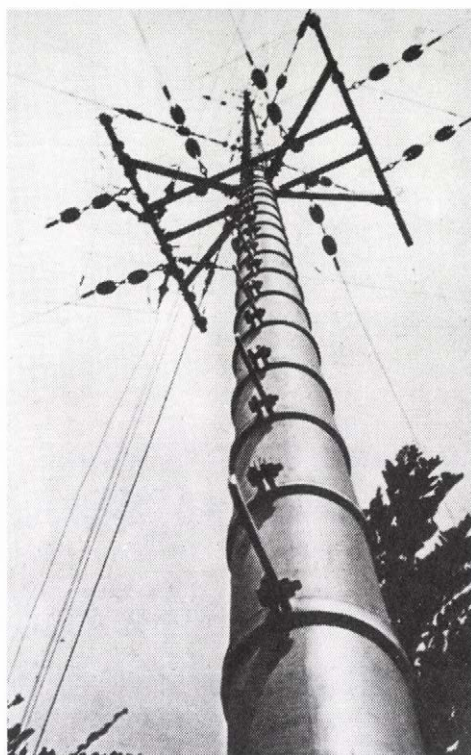
Műszaki berendezések

Vevők ♦ Az állomáson összesen 12 db hosszúhullámú vevő áll rendelkezésre, amelyekkel az 1 200–24 000 méterig terjedő hullámsávot lehet áthidalni. Ezekből 7 db teljesen új, korszerű készülék, amelyek 1936-ban kerültek üzembe. Rövidhullámú vevő 9 db van az állomáson. Ezekből 2 db nagyteljesítményű (tengerentúli forgalomra is alkalmas), 4 db középteljesítményű és 3 db régebbi típusú. Az utóbbiak kis teljesítményűk miatt már csak kiegészítő tartalékként használhatók. A rövidhullámú vevőkkel a 15-től 150 méterig terjedő hullámsávban tudunk dolgozni.

Antennák ♦ A rövidhullámú vétel célját szolgálja 2 db Észak-Amerika felé irányított rombuszantenna, 2 db dipol- és 27 db kisebb egyszálas antenna. Az utóbbiakat azonban szükség szerint a hosszúhullámú vevőkhöz is használjuk. A hosszúhullámú irányított vételre elsősorban 1 db szabadban álló, 50 m magas vasárbcra felszerelt kettős keretantenna szolgál a hozzátartozó segédantennákkal (gonioantenna), továbbá 5 db kisebb keretantenna.

Mint fontosabb műszaki berendezés megemlítést érdemel, hogy az állomás saját tartalék áramforrással is rendelkezik (benzinmotorral hajtott váltóáramú dinamó).

Terület ♦ Az állomás területe jelenleg 13 hold 811,8 négyszögöl, és ez teljes egészében a posta tulajdonát képezi.

A tárnoki hosszúhullámú irányított vételre szolgáló keretantenna

A tárnoki vevőállomás

Épületek és lakások ♦ Az állomás területén jelenleg 5 épület van, nevezetesen 2 lakóépület, 1 vevőépület, 1 istálló és kocsiszín és 1 gépház. Ezekben az épületekben összesen 10 lakás van, amelyekből nyolcat az állomás személyzete, egyet a csendőrs és egyet a csendőrszemélyzet foglal el. Az állomáson szolgálatot teljesítő személyzetből ketten nem laknak az állomás területén.

Személyzet ♦ Az állomáson összesen 10 személy teljesít szolgálatot a következő megoszlás szerint: 1 műszaki üzemi tisztviselő (vezető), 2 üzemi férfi tisztviselő (távírász), 1 műszaki üzemi tisztviselő (műszerész), 4 órabéres műszerész és 2 órabéres munkás.

Forgalom ♦ Az 1936. év eddigi adatai alapján számítva az állomás felvesz, és az üzemközpontnak bead évi átlagban 251 100 db rádiótávíratot 4 040 000 szóval. A forgalom emelkedő jellegű. A vett távíratok forgalmának viszonylatok szerinti évi átlag megoszlása a következő:

Állomás	Darab	Szó
Berlin	70 000	840 000
Róma	43 000	600 000
London	44 000	660 000
Párizs	24 000	288 000
Varsó	8 000	110 000
Amszterdam	36 000	450 000
Szófia	4 000	46 000
Fiume	3 000	36 000
CQ meteor	3 000	720 000
Bejrut	2 000	18 000
New York	14 000	230 000
Népszövetség	100	42 000

Áramellátás ♦ Az állomás áramellátása két irányból valósul meg. A rendszeres áramvásárlás a területre koncesszióval bíró Fejér megyei Villamossági Rt.-től történik, áramki-maradás esetén azonban az állomás fogyasztóhálózata önműködően átkcsol a Budafoki Villamossági Rt. tápvezetékére. Tekintettel arra, hogy az állomás minkét teleppel légvezeték útján van összekötve, és így zivatarok vagy hóviharak esetén mindkét telep áramszolgáltatása egyidejűleg is kimaradhat (és ki is marad), az állomás üzemének fontosságára való tekintettel az állomás egy benzinmotorral meghajtott tartalék áramtermelő generátorral is rendelkezik.

Az áramegységek külön vannak megállapítva nappali és éjszakai világításra és ipari fogyasztásra a következők szerint:

- A Fejér megyei Villamossági Rt.-nél az éjszakai világítás 60 fillér/kWh. Az ipari áram és a nappali világítás 5 000 kWh-ig 30 fillér, 5 000–10 000 kWh-ig 28 fillér, 10 000–15 000 kWh-ig 26 fillér, ezen felül 25 fillér. Az évi legkisebb fogyasztás 5000 kWh.
- A Budafoki Villamossági Rt.-nél az éjszakai világítás szintén 60 fillér/kWh. Az ipari áram és a nappali világítás 5 000 kWh-ig 35 fillér, 5 000–15 000-ig 25 fillér, ezen felül 20 fillér. Ezenkívül a Budafoki Villamossági Rt.-nek fizetendő még évi 1200 pengő készenléti díj. A készenléti díjból azonban az évi összefogyasztás minden elért 2000 kWh-ja után 200 pengő visszatérül.

Az állomás összes évi fogyasztása jelenleg átlagban 21 000 kWh, és ennek költsége kerekén 8 000 P.

Csőellátás ♦ Az állomáson lévő vevők csaknem mindegyikében már magyar gyártmányú rádiócsöveket használunk, és igyekszünk a vevőkhöz szállított külföldi csöveket – azok elhasználódása után (amikor velük már megfelelő üzemi tapasztalatokat is szereztünk) – magyar csövekkel pótolni. A csőellátás nem csőégésórák (bérlet), hanem csövek vásárlása útján történik.

Üzemköltség ♦ Az állomás átlagos évi üzemköltsége (igazgatás és amortizáció nélkül) 45 000 pengő, ami a következő főbb tételekből adódik:

Rádiócsövek	2 500 P
Áramfogyasztás	8 000 P
Személyzeti költség	28 000 P
Egyéb költségek	6 500 P

Fejlesztési tervek ♦ Tekintettel arra, hogy az állomáson lévő rövidhullámú vevők közül 3 db kisteljesítményű és régi típusú, s így csak tartalékként szerepel, és tekintettel arra is, hogy a rövidhullámú vételi lehetőségeinket fejleszteni kell, az állomás részére rövidesen 2 db legmodernebb közepes teljesítményű rövidhullámú vevőt szándékozunk beszerezni. Ugyancsak tervbe van véve az állomás területén egy különálló szénraktár, valamint új gazdasági épületek (ólak, istálló) építése is.

A rádió-üzemközpont

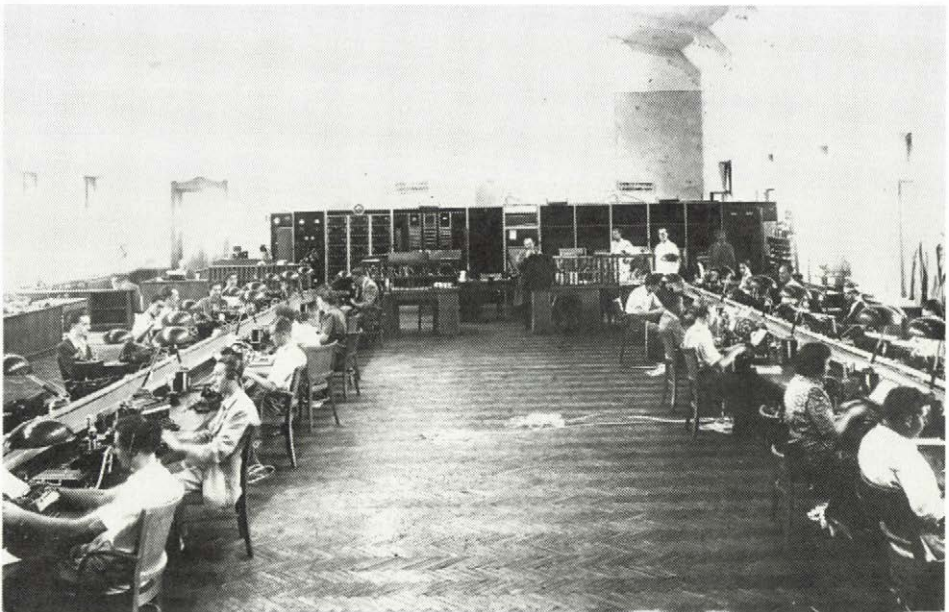
Az üzemközpont feladata ♦ A rádió-üzemközpontban történik tulajdonképpen a rádióan adott és vett táviratok feldolgozása. Innen billentyűzik a rádióadókat, és ide adja be a vevőállomás a rádión felvett jeleket, ahol azokat leírják, és a táviratokat kézbesítésre vagy átmenőkezelésre továbbítják.

Műszaki berendezések ♦ Úgy az adás, mint a vétel gyorstávírógépek útján történik. A forgalom lebonyolítására szolgáló fontosabb műszaki berendezések a következők: 7 db gyorstávíró adó (Creed rendszerű), 11 db gyorstávíró vevő, azaz undulátor (nagyobbrészt Creed és Siemens rendszerű), 10 db előkészítő lyukasztó (Creed rendszerű), 13 db vonalerősítő, 10 db egyenirányító, 3 db sajátjel-vevő, 3 db ellenőrző rádióvevő (Telefunken), 2 db másológép a vett táviratoknak a nemzetközi elszámolás részére való leszámlolására, 2 db vonal- és telepháló, 1 db csőposta, valamint telepek és teleppótlók.

Terület ♦ Az üzemközpont jelenleg a főposta épületének II. emeletén van elhelyezve, mégpedig 3 kezelési szobában, továbbá 1 műszerész- és 1 akkumulátorszobában összesen 250 m² alapterületen.

Személyzet ♦ Az üzemközpontban összesen 84 személy teljesít szolgálatot (éjjel-nappali szolgálat) a következő megoszlás szerint: 24 forgalmi tisztviselő, 17 üzemi férfi tisztviselő, 31 üzemi nő tisztviselő, 2 műszaki üzemi tisztviselő (műszerész), 5 órabéres műszerész és 5 altiszt.

Forgalom ♦ Az 1936. év eddigi adatai alapján számítva az üzemközpont összes átlagos évi forgalma 487 100 db távirat 7 318 000 szóval. A forgalom emelkedő jellegű.

Rádió-üzemközpont

A forgalom viszonylatok szerinti részletezése a székesfehérvári adó és a tárnoki vevőállomás ismertetésénél található.

Áramellátás ♦ Az üzemközpont berendezéseinek működtetéséhez és a helyiségek világításához szükséges áramot az épületben lévő egyéb hivatalok áramszükségletével együtt a Budapest Székesfővárosi Elektromos Művek szolgáltatja. Az épületben elhelyezett üzemek (automata távbeszélőközpont, központi távírda) fontosságára való tekintettel azonban tartalék céljára egy nyersolajmotorral meghajtott generátor is rendelkezésre áll.

Csőellátás ♦ Az erősítőkhöz, egyenirányítókhoz és vevőkészülékekhez csaknem kizárólag magyar rádiócsöveket használunk, és azokat vásárlás (nem csőégésóra bérlet) útján szerezzük be.

Üzemköltség ♦ Az üzemközpont évi átlagos üzemköltsége (igazgatás és amortizáció nélkül) 252 000 pengő, ami a következő főbb tételekből adódik:

Rádiócsövek	1 500 P
Áramfogyasztás kb.	4 000 P
Személyzeti költség	223 000 P
Egyéb költségek	21 000 P

Fejlesztési tervek ♦ Az üzemközpont jelenlegi 3 helyiségre széttagolt elhelyezése sem a munka gazdaságos megosztása, sem az áttekinthetőség szempontjából nem előnyös. Az 1937. év első felében áthelyezzük az üzemközpontot a főposta épület III. emeletére, a jelenlegi széttagolt elrendezés helyett egyetlen közös nagy terembe. Az áthelyezéssel kapcsolatban úgy a munkahelyeket, mint a műszaki berendezéseket is (erősítők, vonalváltó stb.) a korszerűség követelményeinek megfelelően átépítjük.

Különleges rádiószolgálatok

1. Rádió-megfigyelő²

Feladata ♦ A külföldi távíró és műsorszóró rádióállomások megfigyelése üzemi, kísérleti és egyéb célokra. A magyar rövidhullámú amatőr rádióforgalom megfigyelése és ellenőrzése. Rádiótávíratok üzemszerű vétele és a rádió-üzemközpontba vagy a Magyar Távirati Irodánál lévő hírszolgálati kirendeltségünkhöz való továbbítása kisegítésképpen a szükség szerint.

Műszaki berendezések ♦ A vétel céljára rendelkezésre áll 3 db hosszúhullámú vevő, amelyek a 120-tól 25 000 méterig terjedő hullámsáv vételét biztosítják, továbbá 3 db rövidhullámú vevő a 12–150 méterig és 1 db műsorszóró vevő a 200–2000 méterig, valamint az ezekhez a vevőkhöz tartozó antennák és egyéb segédberendezések.

² Gyáli úti megfigyelőállomás.

Elhelyezés ♦ A rádiómegfigyelő-szolgálat a Posta Kísérleti Állomás épületében³ egy 25 m² alapterületű szobában van elhelyezve.

Személyzet ♦ A megfigyelőállomáson összesen 4 tisztviselő teljesít szolgálatot, nevezetesen 1 műszaki üzemi (vezető) és 3 üzemi férfi (távírász) tisztviselő. Az állomás éjjelnappali állandó szolgálatot tart.

Csőellátás ♦ A vevőkhöz szükséges rádiócsöveket vásárlás útján szerezzük be. Túlnyomó többségben magyar csöveket használunk.

Üzemköltség ♦ A megfigyelőállomás átlagos évi üzemköltsége (igazgatás és amortizáció nélkül) jelenleg 15 500 pengő, ami csaknem teljes egészében a személyzeti költségekből adódik.

Feljesztési tervek ♦ Az állomás szolgálata rövidesen ki fog bővülni általános hullámhossz-ellenőrzési szolgálattal is úgy, hogy az összes magyar rádióadók hullámhosszai rendszeresen, a külföldi adók hullámhosszai pedig a szükséghez képest mérhetők és ellenőrizhetők legyenek.

2. Hírszolgálati kirendeltség⁴

A kirendeltség feladata ♦ Közgazdasági és hírközleményeket tartalmazó táviratok felvétele, majd azok legrövidebb úton való eljuttatása a Magyar Távirati Irodához.

Műszaki berendezések ♦ A táviratok vételére 2 db hosszúhullámú vevőkészülék áll rendelkezésre, amelyek a 2 000–20 000 m hullámsáv vételét teszik lehetővé. Ezenkívül a kirendeltség helyiségében van elhelyezve a körtelefon-berendezés bemondó mikrofonja is, amely a közgazdasági hírek bemondását egyszerre több előfizető részére teszi lehetővé. Utóbbit a Magyar Távirati Iroda kezeli.

Elhelyezés ♦ A kirendeltség a Magyar Távirati Iroda épületében⁵ két kisebb szobában van elhelyezve. A felvett táviratok így a leggyorsabban juthatnak rendeltetési helyükre.

Személyzet ♦ A kirendeltségen 3 tisztviselő (rádiótávírász) teljesít szolgálatot.

Forgalom ♦ Az állomás jelenleg naponta 72 közgazdasági és 4 hírközlemény táviratot vesz. Évi átlagos forgalma 25 000 távirat 750 000 szóval.

Csőellátás ♦ Vásárlás útján történik. A régebbi vevőben kizárólag magyar rádiócsöveket használunk, és az új, 1936-ban beszerzett Telefunken vevőnél a külföldi csövek elhasználása után szintén áttérünk a magyar csövek használatára.

Üzemköltség ♦ A kirendeltség üzemköltsége (igazgatás és amortizáció nélkül) átlagban évi 12 000 pengő, aminek legnagyobb része személyzeti kiadás.

3. Rádiótermérő gépkocsi

Feladata ♦ A lakihegyi két műsorszóró-állomás és a közvetítőállomások térerősségének mérése az egész ország területén. Közreműködés rádiópropagandánál a gépkocsiba sze-

³ Budapest IX., Gyáli út 22.

⁴ A Magyar Távirati Iroda épületében.

⁵ Budapest VIII., Sándor u. 7.

Térerősségmérő gépkocsi

relt nagyteljesítményű hangszóró-berendezéssel. Helyi közvetítések és rádióösszeköttetések felvétele a gépkocsi rövidhullámú adóberendezésével. Vétel- és fading-megfigyelések, különleges megbízatások, hangrögzítés zselatinlemezekre stb.

Műszaki berendezések ♦ Alapfelszerelés: 110 volt és 70 amperórás Nife lúgos akkumulátortelep. 150 V 20 A és 35 V 20 A töltődinamó, amely közvetlen meghajtást kap a gépkocsi motorjáról, és amelyekkel nemcsak álló helyzetben, de menetközben is tölteni lehet az akkumulátorokat. Központi kapcsolótábla, amely a szükséges kapcsolókon és mérőberendezéseken, indító- és gerjesztő-ellenállásokon kívül feszültségelosztó-berendezést is tartalmaz. Ennek segítségével minden asztalnál 2 volttól 110 voltig akkumulátortól, 10 volttól 1000 voltig pedig egyenfeszültségű dinamóról bármilyen feszültség rendelkezésre bocsátható. Váltóáramú generátor 2×110 V, 50 periódus 2×200 W teljesítményre.

Hangszóró (public adress) berendezés: Reis-mikrofon előerősítő, amely egyaránt táplálható a mikrofonról vagy pedig a gépkocsi váltóáramú gramofonjának pick-upjáról, illetve a gépkocsi műsorszóró vevőkészülékéről is. 15 W kimenő teljesítményű végerősítő és 1 db elektrodinamikus hangszóró.

Térméréssel kapcsolatos műszaki berendezés: 1 db a 190 métertől 2000 méterig terjedő hullámsáv vételére alkalmas feszültség helyettesítő elven működő keretvevő. A hozzátartozó keret a kocsi felnyitható tetején keresztül dugható ki, az irány leolvasása azonban a kocsiban végezhető el.

Rövidhullámú berendezés: 1 db Standard gyártmányú táviró és távbeszélő adóberendezés 50 W teljesítménnyel, 40 métertől 90 méterig terjedő hullámterjedéssel. 2 db 10 m magas teleszkóppantenna és 2 db rövidhullámú vevő.

A fentiekén kívül a gépkocsi fel van szerelve a szükséges szerszámokkal, tartalékalkatrészekkel stb. A gépkocsi egyébként egy Mercedes-Benz gyártmányú alvázra épült, és 4 hengeres motorja 30 féklőerőt ad le. Hasznos terhelése 1500 kg plusz 6 személy. A gépkocsi teljes felszereléssel együtt kereken 60 000 pengőbe került, és eddig térméresi és egyéb propagandacélokra kereken 18 000 km-t futott.

A gépkocsi részére személyzet nincs rendszeresítve. Az egyes feladatokhoz szükséges személyzetet rendszerint a Posta Kísérleti Állomás adja.

Újabbán a gépkocsit helyszíni közvetítések céljára oly módon is felhasználjuk, hogy a Rádió Rt. zselatinvágó berendezését a gépkocsiba szerelve kivisszük a helyszínre, és ezt a hangrögzítő-berendezést a gépkocsi saját áramforrásából tápláljuk.

4. Svábhegyi rádióállomás⁶

Az állomás feladata ♦ Tartalék adóberendezés (hívójele HAN) különleges szolgálatokra (zavaróadó), továbbá arra a célra, hogy nagyobb vonalrongálás esetén (hóvihar) ezzel a székesfehérvári rádiótávíró, valamint a vidéki rádióközvetítő-állomásokkal rádióösszeköttetést lehessen létesíteni és fenntartani.

Műszaki berendezések ♦ 1 db 2 kW csőteljesítményű távíró telefonadó⁷ 200–2000 m hullámterjedelemmel a hozzá tartozó anód- és izzító-gépekkel. További tartozékai: erősítő, antenna, földhálózat, ellenőrzővevő, billentyűző jelfogó stb.

Szolgálat ♦ Az adó kezelésére személyzet nincs rendszeresítve, és csak szükség szerint rendeltetik ki. Sürgős esetben a svábhegyi távbeszélőközpont személyzete az adót bármikor szintén üzembe tudja helyezni.

Csőellátás ♦ Az adó csőellátása a meglévő készletből történik.

A svábhegyi távbeszélőközpont épülete

⁶ A svábhegyi távbeszélőközpont épületében.

⁷ Ez a berendezés volt valaha a Csepeli rádióállomáson az első magyar műsorszóróadó.

5. Zavarelhárítás

A szolgálat célja ♦ A főként budapesti és környéki rádióelőfizetők rádióvételre vonatkozó panaszainak megvizsgálása és az elhárítás iránti intézkedés.

Műszaki felszerelések ♦ A zavart okozó gépek, az egyéb erősáramú berendezések felkutatására és a zavarelhárítás módjának megállapítására a következő főbb műszaki berendezések állnak rendelkezésre: 13 db zavarkereső hordozható rádióvevő, 14 db szigetelésmérő műszer, 10 db ellenállásmérő műszer, 11 db kombinált volt-ampermérő (egyen- és váltóáramra), 3 db különleges, vezeték bontás nélkül használható váltóáramú ampermérő, 1 db katódsugár-oszcillográf, 107 db fojtótekerecs, 681 db zavarászűrő kondenzátor, 75 db szikraoltó kondenzátor, 28 db különleges zavarászűrő, 2 db árnyékoló fémháló ketrec, 1 db rádiócső-vizsgáló, 1 db zavarkereső gépkocsi (a személyzet és a műszerek szállítására).

Elhelyezés ♦ A zavarelhárító-szolgálat jelenleg a budapesti távíró és távbeszélő igazgatóság épületének⁸ 5 szobájában van elhelyezve.

Személyzet ♦ A zavarelhárító-szolgálatot 38 személy látja el a következő megoszlás szerint: 4 mérnök, 2 forgalmi tisztviselő, 1 üzemi férfi tisztviselő, 4 üzemi női tisztviselő, 10 műszaki üzemi tisztviselő (műszerész), 10 órabéres műszerész, 6 órabéres munkás és 1 órabéres rajzoló.

Forgalom ♦ Az 1936. év eddigi adatai alapján számítva a budapesti évi panaszbejelentések száma (beleszámítva az új elektromos berendezések bejelentését is) átlagban 4500, ami kb. 6000 zavaró-berendezést jelent. A panaszok mintegy 80%-ában sikerül a zavar teljes elhárítása. Az el nem hárított zavarokat legnagyobb részben az orvosi készülékek és a villamos vasút okozzák. A zavarok elhárítása átlag évi 13 000 helyszíni kiszállást tesz szükségessé. A felkutatott zavaró-berendezések évenként kb. 45 000 rádióelőfizető vételét befolyásolják kedvezőtlenül.

Csőellátás ♦ A zavarkereső rádiókészülékekhez kizárólag magyar csöveket használunk, azokat vásárlás útján szerzzük be.

Üzemköltség ♦ A budapesti zavarelhárító-szolgálat évi átlagos üzemköltsége jelenleg (igazgatás és amortizáció nélkül) kereken 80 000 pengő, ami a következő főbb tételekből adódik:

Személyzeti illetmények	22 000 P
Munkabérek	39 000 P
Közlekedés	12 000 P
Egyéb	8 000 P

Feljesztési tervek ♦ Tervezzük a zavarelhárító-szolgálat olyan irányú kibővítését, hogy az a rádióelőfizetőknek műszaki természetű szaktanácsadással is szolgáljon, továbbá a vevőkészülékek hibáit és az előfizetők rádiócsöveit is megvizsgálja. Ugyancsak tervezük ennek a szolgálatnak az egész ország területére kiterjedő központi irányítását is.

⁸ Budapest VIII., Mária Terézia tér 17–19.

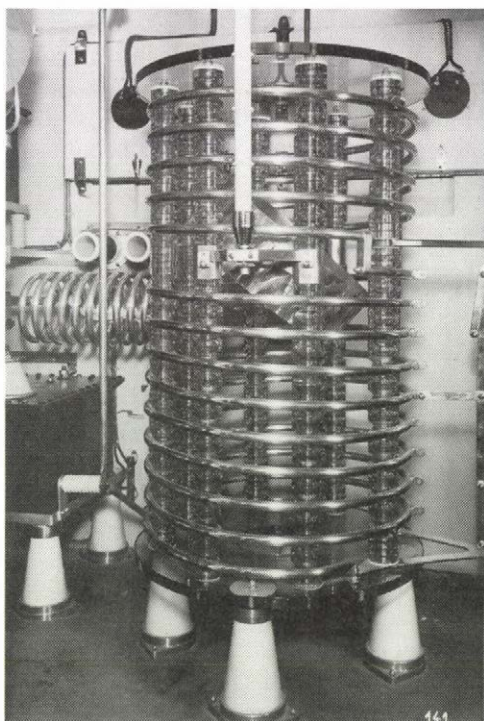
A lakihegyi rádió-adóállomás

Az állomás feladata ♦ A magyar szórakoztató műsorszóró-szolgálat ellátása. Ebbe a szolgálatba bekapcsolódnak a vidéki közvetítőállomások is.

Műszaki berendezések

Adók ♦ Műsorsugárzásra az állomáson összesen 3 adóberendezés áll rendelkezésre, nevezetesen egy 120 kW teljesítményű, 1933. december 2-án üzembe helyezett, HAL hívójelű műsorszóróadó, amely 549,6 m hullámon sugározza a Budapest I. műsort. Szállította a magyar Standard Villamossági Rt. Egy 20 kW teljesítményű, 1928. április 28-án üzembe helyezett, HAL2 hívójelű műsorszóróadó, amely 1934. november 5. óta 833,3 m hullámon sugározza a Budapest II. műsort, és egyúttal tartaléka is a 120 kW-os adónak. Szállította a német Telefunken cég. Egy 0,75 kW teljesítményű, HAL3 hívójelű műsorszóró- és táviróadó, amely 700–900 m hullámsávban dolgozhat (tartaléka a 20 kW-os adónak). Készítette a Posta Kísérleti Állomás.

Antennák ♦ A három adóhoz 3 antenna tartozik. 2 db 150 m magas torony között van kifizítve a 20 kW-os és a 0,75 kW-os adóberendezés 2 db T-antennája. A 120 kW-

A lakihegyi 120 kW-os adó rezgőkörhangoló-tekercse

os adó antennája maga a 314 m magas toronyantenna. Ezt, amely Európa jelenlegi legmagasabb magas építménye, valamint a 150 m magas tornyokat is a Magyar Állami Gépgyár szállította, és szerelte. A fél hullámhosszban gerjesztett toronyantenna alkalmazásának az a fő előnye, hogy felületi sugárzása jobb, mint a negyed hullámban gerjesztett antennáé, és így nagyobb területen biztosít fadingmentes vételt. Az antennához tartozik még a toronyantenna tápvezetéke, a földhálózatok, továbbá a tápvezeték és az antennatorony elektromos csatolásához szükséges elemek befogadására épített csatolóház.

Terület ♦ Az állomás jelenlegi területe, a nagy torony és kikötőtömbjei területén kívül, 15 hold és 1037 négyszögöl. A posta az állomás területét a császári és királyi családi uradalomtól bérlévi 2195 pengő haszonbérért. A nagy torony földhálózata külön kb. 25 hold területet foglal el, ebből csak a csatolóház és a kikötőtömbök területét, összesen

1328 négyszögölet, béreljük évi 50 pengőért. A többi földterületre tulajdonjogi korlátozást szerztünk, amiért évenként és holdanként 20 pengő kártérítési összeget fizetünk.

Épületek, lakások ♦

Az állomás területén összesen 7 épület van, nevezetesen 1 állomásvezetői lakóház, 1 személyzeti lakóépület, 1 adóépület, 1 csendőrlaktanya, 1 gépkocsiszín, 1 transzformátorház, 1 csatoló-

A lakihegyi csatolóház

ház. Ezekben az épületekben összesen 11 lakás van, amelyek közül kilencet a személyzet és kettőt a csendőrség foglal el. Az állomáson szolgálatot teljesítő személyzet közül öten nem laknak az állomás területén.

Személyzet ♦ Az állomáson összesen 16 személy teljesít szolgálatot a következő megoszlás szerint: 1 mérnök vezető, 3 műszaki üzemi tisztviselő (műszerész), 7 órabéres műszerész, 1 órabéres irodai segéderő, 1 altiszt (házmester, küldönc), 1 szerelő (gépkocsivezető is), 2 órabéres munkás.

Rádióelőfizetők ♦ Az ország rádióelőfizetőinek száma állandó emelkedő jellegű, és az egész évben a múlt évi értékek felett volt, amint azt a következő táblázat is mutatja:

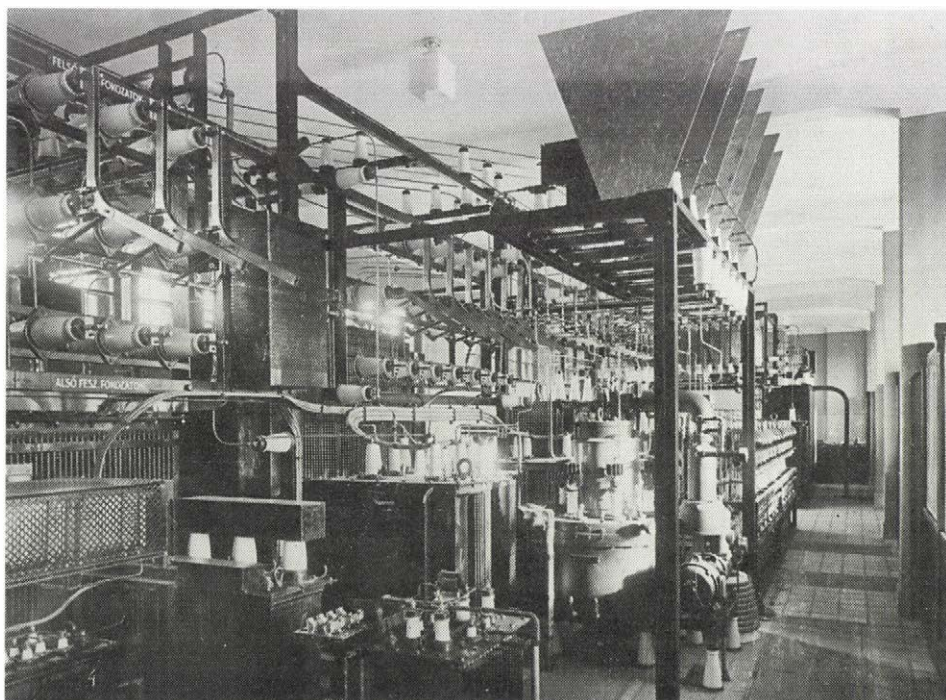
Hónap	1935	1936
Január	345 566	357 457
Február	348 583	359 915
Március	349 737	361 363
Április	349 036	361 208
Május	347 598	360 033
Június	344 635	357 465
Július	343 646	355 069
Augusztus	343 343	354 456
Szeptember	346 896	354 596
Október	346 970	357 054
November	349 213	
December	352 907	

Az adók évi üzemideje ♦ Az adóberendezések a műsor sugárzására évi átlagban jelenleg a következő üzemidőket teljesítik: a 120 kW-os adó 5000, a 20 kW-os adó 1500 órát, a 0,75 kW-os adó tartalékadó.

Áramellátás ♦ Az állomás az üzeméhez szükséges áramot a Budapest Székesfővárosi Elektromos Művektől két db 10 000 voltú külön kábelben kapja. A világítási és ipari áram egységára egységesen 9,5 fillér/kWh. Kikötött évi minimális fogyasztás 2 400 000 kWh. A szerződés 5 évre kötött, és 1938. január 1-jén jár le. Az állomás évi átlagos áramfogyasztása jelenleg 2 700 000 kWh, ennek költsége kerekén 266 000 pengő. Az állomás egyes adóberendezéseinek átlagos áramfelvétele:

120,00 kW-os adó	490 kW
20,00 kW-os adó	85 kW
0,75 kW-os adó	3 kW

Csőellátás ♦ Úgy a 120 kW-os, mint a 20 kW-os adóhoz szükséges rádiócsöveket csőégésóra-vásárlás útján, tehát lényegileg csőbérlet formájában biztosítjuk. Ez azt jelenti, hogy a csöveket szállító cégeknek az adó minden üzemórája után egy bizonyos összeget fizetünk, aminek ellenében a cég köteles az összes tönkrement csövet pótolni, és megfelelő mennyiségű tartalék tárolásáról gondoskodni.

A lakihegyi 120 kW-os adó egyenirányítója

A 20 kW-os adót teljes egészében belföldön gyártott (Philips–Vatea) csövekkel tartjuk üzemben, míg a 120 kW-os adóhoz ma még részben külföldi gyártmányú, francia és angol csöveket, részben pedig magyar csöveket⁹ használunk. Ennek az adónak a teljesen magyar gyártmányú csövekkel való ellátására vonatkozó tárgyalások folyamatban vannak.

A 0,75 kW-os adót, tekintettel arra, hogy tartalékadóként alig van üzemben, raktáron lévő csőkészletünkől látjuk el.

Az egyes adók csőégésóra egységárai a következők: 20 kW-os adó esetében 14,50 pengő/óra, a 120 kW-os adónál higanygőzös egyenirányítóval 30,79 pengő/óra, vasfaze-
kas egyenirányítóval 26,97 pengő/óra, csak 30 kW fokozattal 15,89 és 12,07 pengő/óra. A csőégésórák költsége átlagban egy évre 160 000 pengő.

Üzemköltség ♦ Az állomás évi átlagos üzemköltsége (igazgatás és amortizáció nélkül) 453 000 pengő, ami a következő főbb tételekből adódik:

Csőégésóra költsége	160 000 P
Egyéb rádiócső	1 000 P
Áramfogyasztás	266 000 P
Személyzeti költség	14 000 P
Egyéb költség	12 000 P

Fejlesztés ♦ A műszaki berendezések jelenleg teljesen korszerű színvonalon állnak, úgy-hogy a közeljövőben nagyobb átalakításokra vagy fejlesztésre nem lesz szükség. Amennyi-
ben azonban a 120 kW-os adónál magyar gyártmányú csöveket fogunk használatba ven-
ni, nagyobb átalakítási munkák ennél a berendezésnél elkerülhetetlenek lesznek.

Megemlíjtük még, hogy mivel az állomáson lévő lakások az összes személyzet elhe-
lyezésére már most sem elegendők, új lakóépületek építését is tervezzük. Ugyancsak át
foglaljuk építeni az állomás szennyvízvezető rendszerét és a hűtővíz-elvezető berende-
zéseket.

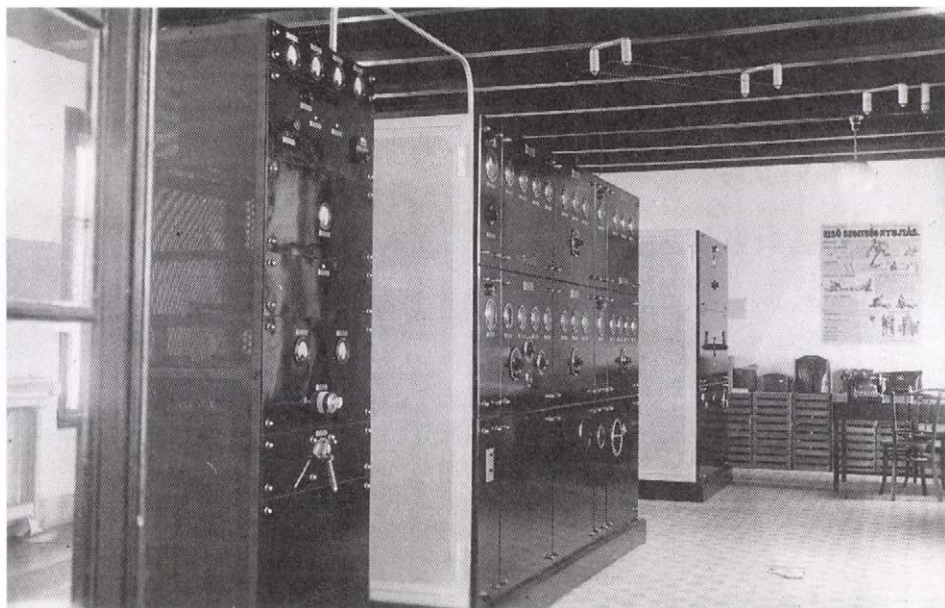
A rádióközvetítő adóállomások

Az állomások¹⁰ feladata ♦ A szórakoztató műsorszóró-szolgálat ellátása és a detektoros
vétel lehetőségének biztosítása az ország azon területein, ahol a 120 kW-os lakihegyi
állomás térrerőssége nem kielégítő, vagy pedig a fading erősen zavarja a vételt.

Műszaki berendezések ♦ Magyaróvár, Miskolc, valamint Pécs adóberendezéseinek
vivőhullám-teljesítménye egyformán 1,25 kW, Nyíregyháza teljesítménye pedig 6,25 kW.
Mind a négy állomást a Standard Villamossági Rt. szállította, és szerelte fel 1932 második
és 1933 első felében. Az állomások a stúdió műsorát részben tiszta légvezetéken (Pécs),
részben pedig távkábelben csatlakozó légvezeték-áramkörökön kapják. Az 1,25 kW-os állo-
mások távindítással is üzembe helyezhetők (a helyi távbeszélőközpontból, illetve
Magyaróvár a győri távkábel-erősítőállomásról).

⁹ Szállítja a magyar Standard Villamossági Rt.

¹⁰ Magyaróvár, Miskolc, Pécs és Nyíregyháza.

A magyaróvári 1,25 kW teljesítményű adó

Az 1,25 kW-os állomások kizárólag léghűtésű csövekkel dolgoznak. Az adóteremben felszabaduló meleg elvezetésére a nyári meleg napokban egy kb. 1,5 kW teljesítményű automatikusan induló és leálló szellőztető-berendezés szolgál. A nyíregyházi adóállomás végerősítő fokozatában vízzel hűtött csövek nyertek alkalmazást, itt külön szellőztető-berendezésre tehát nincs szükség.

Valamennyi állomás kvarckristály-vezérléssel dolgozik. Újabban szükség esetén az állomások rádió útján is modulálhatók, és rádiótávíró levelezésre is felhasználhatók.

Hullámhosszak és hívójelek ♦ Magyaróvár HAE2 227,1 m; Miskolc HAE3 208,6 m; Pécs HAE4 204,8 m; Nyíregyháza HAE 267,4 m.

Antennák ♦ Valamennyi közvetítőállomáson az antennarendszer megegyező. 2 darab 45 m magas fatorony tartja a kenderkötélre felfüggesztett negyed hullámhosszban gerjesztett varsa (Reuse) antennát és az ugyanilyen kiképzésű reflektort. Az antenna és a reflektor egymáshoz való távolságának és táplálásának megfelelő beállításával elliptikus vagy kardiod alakú sugárzás is nyerhető. Jelenleg csakis Nyíregyháza dolgozik északkelet felé irányított kardiod sugárzással, a többi közvetítőállomás körsugárzásra állítattott be. Az 1,25 kW-os állomások hatótávolsága körülbelül 15–25 km. Nyíregyházáé pedig 40–60 km.

Terület ♦ Mind a négy közvetítőállomás részére a szükséges területet a város¹¹ bocsátotta örökbérllet címén a posta rendelkezésére. Az állomások jelenlegi területei: Magyaróváron 2 hold és 180 négyszögöl, ezenkívül a földvezeték elfektetésére tulajdonjogi korlá-

¹¹ Magyaróvár, Miskolc, Pécs, Nyíregyháza.

tozást szereztünk a város területéből 796 négyszögöltre és Manninger Emil magyaróvári lakos birtokából 1116 négyszögöltre. Az állomás területéért 1 pengő évi bért fizetünk.

Miskolcon az állomás területe a miskolci közlegetetési csoport területéből 2000 négyszögöl. A földvezeték elfektetésére szolgálmi jogot szereztünk további 2780 négyszögöltre. A területbérleti szerződés különféle nehézségek miatt mind a mai napig nem volt megköthető.

Pécsen az állomás terület 4 hold 340 négyszögöl. A tulajdonjog elismeréséért Pécs városának 10 pengő évi bért fizetünk.

Nyíregyházán az állomás területe 1 hold 311 négyszögöl, a földvezeték elfektetésére tulajdonjogi korlátozást szereztünk még további 1 hold 1289 négyszögöl nagyságú területre. A terület használata teljesen díjmentes.

Épületek és lakások ♦ Valamennyi közvetítőállomáson egyformán az alábbi épületek állnak rendelkezésre: 1 adóépület, amelyben a műszaki berendezések helyiségein kívül 1 műszerészszoba és 1 házmesterlakás is helyet nyert. 1 gazdasági épület, amely magában foglalja a fa- és szénkamrát, az ólat, az istállót és a mosókonyhát. Az állomásokon állandóan csakis a házmester lakik, aki postaaltiszt vagy pedig vonalfelügyő.

Személyzet ♦ Az 1,25 kW-os állomások kezelőszemélyzete mindössze egy műszerész. Pécsen és Magyaróváron a kezelőműszerész üzem alatt is állandóan az állomáson tartózkodik. Miskolcon, ahol az állomás kerékpárral gyorsan megközelíthető, azonban csakis hiba esetén megy ki a műszerész az állomásra, egyébként az ottani távbeszélőközpontban teljesít szolgálatot. Nyíregyházán a szolgálatot 2 műszerész felváltott szolgálatban látja el.

Évi üzemidők ♦ Az állomások legtöbbször Budapest I. műsorát sugározzák, és csak elvétele csatlakoznak Budapest II. műsorához¹², így tehát üzemidejük Budapest I. üzemidejével megegyezően kerekén évi 5000 óra.

Áramellátás ♦ Valamennyi közvetítőállomás az üzemhez szükséges áramot a helyi elektromos művektől kapja. Az áramegységárak az alábbiak: Magyaróváron az ipari és világítási áram 18 fillér/kWh. Miskolcon az ipari áram 16 fillér/kWh, a világítási áram 50 fillér, ezenkívül a postát terheli az áramszámla bélyegilletéke is. Pécsen az ipari és világítási áram 19 fillér/kWh, ehhez járul még a havi 16 pengő alapdíj. Nyíregyházán az ipari áram 15,8 fillér/kWh, a világítási áram 50 fillér/kWh. Az áramszámla bélyegilletékét itt is a posta fizeti.

Az 1,25 kW-os állomások átlagos energia-felvétele 14,2 kW, Nyíregyháza felvétele pedig átlagosan 35 kW.

Csőellátás ♦ Mind a négy állomás részére jelenleg a Standard Villamossági Rt. szállítja a rádiócsöveket. A csőbérleti ár az 1,25 kW-os állomásoknál óránként 6,18 pengő, Nyíregyházán pedig 9,65 pengő. Amennyiben valamelyik állomáson még nagystabilitású oszcillátort is üzemben tartunk, a fenti egységár óránként 1,03 pengővel emelkedik.¹³

¹² A Földművelésügyi Minisztérium mezőgazdasági előadásainak kisugárzására.

¹³ Ilyen berendezés van jelenleg üzemben Nyíregyházán, amely azonos hullámon dolgozik egy angol és egy egyiptomi állomással, és így a nemzetközi előírásoknak megfelelően az állomás frekvenciáját a lehető legpontosabb értéken kell tartanunk.

Az állomások összes csöveit – kivéve a nyíregyházi állomás 2 db vízzel hűtött végerősítő-csővét – ma már az Egyesült Izzólámpa és Villamossági Rt. hazai gyártásban szintén elő tudja állítani. A használatban lévő külföldi eredetű csövek kiegészése esetén pótlásul a Standard cég már arra is a legtöbb esetben hazai gyártmányú csövet szállít.

Üzemköltség ♦ Egy darab 1,25 kW-os közvetítőállomás évi átlagos üzemköltsége az alábbiak szerint alakul:

Csőbérleti költség kereken	30 000 P
Áramfogyasztás kereken	14 000 P
Személyzeti költségek kereken	4 000 P
Egyéb költségek kereken	300 P
Összesen	48 300 P

Nyíregyháza átlagos üzemköltsége egy évre:

Csőbérleti költség kereken	50 000 P
Áramfogyasztás kereken	31 000 P
Személyzeti illetmények kereken	6 500 P
Egyéb kiadások kereken	500 P
Összesen	88 000 P

A négy közvetítőállomás egyévi üzemköltsége tehát kereken 233 000 pengő.

Fejlesztés ♦ A Bakony erdősegeknek nagymértékű abszorpciós hatása miatt a lakihegyi adók térerőssége az ország nyugati részén meglehetősen gyenge, és a kifogástalan vételre nem elegendő. Tervbe vettük tehát, hogy Nyugat-Magyarországon egy újabb közvetítőállomást fogunk létesíteni. Kívánatos, hogy ez az állomás majd lehetőleg hosszúhullámon működjön, és teljesítménye mintegy 20 kW legyen, hogy elliptikus sugárzással az ország egész nyugati részét hatáson tudja besugározni.

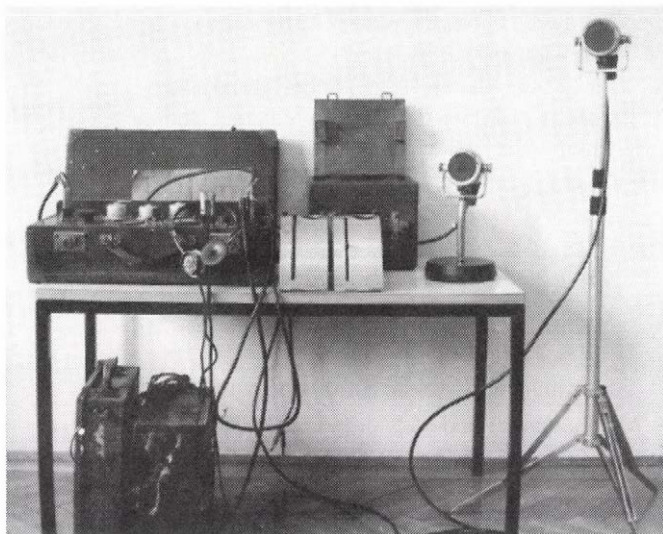
A rádióstúdió

A stúdió célja ♦ A mikrofonok előtt elhangzó rádióműsor elektromos felvétele, szabályozása és megfelelő erősítés után a rádióállomásokra való szétosztása.

Viasz- és lakklemez vágókészüléke

Műszaki berendezések ♦ A műsorszolgálat lebonyolítására a következő berendezések szolgálnak: 54 db mikrofon (24 Reis, 6 kondenzátor, 24 dinamikus), 6 mikrofon-főerősítő, 2 szétosztó-erősítő (közvetítőállomások részére) mindegyik 5 erősítővel, 14 hordozható erősítő külső közvetítésekhez, 1 különleges zenei kábel a lakihegyi rádióállomásra, 1 teljes hanglemmezrögzítő-berendezés (viaszlemez-felvételkezh).

Hordozható „színházi” erősítő, keverők és Western dinamikus mikrofonok

A Sándor utcai nagystúdió fényutasító kapcsolója

Ezekhez a főbb berendezésekhez természetesen egy egész sereg segédberendezés is tartozik, mint kapcsolótáblák, elosztótáblák, áramegyenirányítók és átalakítók, mérőellenőrző- és jelzőberendezések, hanglemezeleadók stb.

Terület ♦ A stúdió műszaki szolgálata a Budapest VIII., Sándor utca 7. számú épületcsoport különálló – a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. tulajdonát képező – épületben van elhelyezve. Az adminisztrációs helyiségeken kívül a műsorszolgálat akusztikus részére a következő helyiségek állnak rendelkezésre a megjelölt alapterületekkel:

1 számú stúdió zenekarok részére	200 m ²
2. számú stúdió kisénekarak részére	90 m ²
3 számú stúdió hangjátékok részére	90 m ²
4-5. számú stúdió felolvasások részére	15-15 m ²
6. számú stúdió nagyzene- és énekkarak részére	300 m ²
7. számú stúdió hírek felolvasása részére	15 m ²
8. számú stúdió hanglemez-közvetítő részére	20 m ²

A műszaki szolgálat részére összesen 260 m² területtel a következő helyiségek állnak rendelkezésre: 2 erősítőszoba, 1 akkumulátorszoba, 1 egyenirányító és áramátalakító szoba, 1 szoba az anód- és töltőgépek részére, 1 műhely, 3 mérőszoba és laboratórium és 1 hanglemezfelvevő szoba.

Személyzet ♦ A stúdióban a posta részéről összesen 17 személy teljesít szolgálatot, nevezetesen 3 mérnök, 3 műszaki üzemi tisztviselő (műszerész), 11 óraberés műszerész.
Üzemidő ♦ A stúdió műszaki berendezéseinek (elsősorban főerősítők) üzemideje a műsорт előkészítő próbák miatt évente átlag kb. kétszer annyi, mind az adóállomásé.

Áramellátás ♦ A stúdió műszaki berendezéseinek és világításának áramszükségletét az épület egyéb áramszükségletével együtt a Budapest Székesfőváros Elektromos Művek szolgáltatja. Az áramfogyasztás költségeit az engedélyokirat értelmében a Rádió Rt. viseli.

Csőellátás ♦ Az üzemi berendezések csőszükségletét csőégésórák vásárlása útján biztosítjuk, mérési és egyéb különleges célokra szükséges csöveket a szükségletnek megfelelően külön vásárolunk. A csőégésórák egységára az adóknál közölt egységárakban már benne foglaltatik. Kizárólag magyar rádiócsöveket használunk.

Üzemköltség ♦ A stúdió postaműszaki szolgálatának a költsége (igazgatás és amortizáció nélkül) jelenleg évi átlagban 43 500 pengő, ami a következő főbb tételekből adódik: rádiócsövek 500, személyzeti költségek 40 000, egyéb költségek 3000 pengő.

Fejlesztési tervek ♦ Remélhetőleg rövidesen megvalósul a jelenleg heti 2 órát kitevő rövidhullámú műsoradás lényeges kibővítése.

A távolbalátás fejlődését a stúdió mérnökszemélyzete is állandóan élénk figyelemmel kíséri, és a tervbe vett előkísérletekben nekik nagy szerepet kívánunk majd juttatni.

A jegyzeteket készítette Bartók Ibolya, az illusztrációkat válogatta Krizsákné Farkas Piroska.

Előadás a VIII. Egyetemes Postakongresszusról²

Dr. báró Szalay Gábor

A nyáron lezajlott VIII. Egyetemes Postakongresszusról, fontosabb eredményeiről röviddel ezelőtt volt szerencsém beszámolni ama matinén, amelyet a svéd postaigazgatás által rendelkezésünkre bocsátott filmek és tanulságos filmek budapesti bemutatására a Postás Jogász- és Mérnökegyesület rendezett. A Kultúregyesület kiadásában legközelebb megjelenő évkönyvben is ismertetem, amennyire a szűkre szabott terjedelem engedi, a kongresszuson elhatározott újításokat. Ezúttal, midőn ismét stockholmi utunkról szándékozom megemlékezni, az ismétlést elkerülendő nem a szakdolgozokról, hanem más minden egyébről fogok beszélni, amit ott láttunk, tapasztaltunk. Hiszen annak, aki manapság – amikor a mi lerongyolt állapotunkban a külföldön való utazás legtöbbünknek lehetetlenné van téve – oly szerencsés, hogy külföldre szóló kiküldetésben részesül, szinte kötelessége, hogy hazatérve övéinek beszámoljon tapasztalatairól, közölje velük is, mit látott, hallott a nagyvilágban, hogy legalább ily

módon fenntartsuk az összeköttetést a civilizált külfölddel, megismerjük azt, s iparkodjunk magunk is haladni, hasznosítani a jót, amit ott láttunk. Egy nemzetközi összejövetel, mint amilyen a postakongresszus, kiválóan alkalmas arra, hogy ott nyitott szemmel és füllel járva-elve mindnyájunkat érdeklő megfigyeléseket tehesünk, különösen, ha az

¹ Dr. báró Szalay Gábor (1878–1956): Vezérigazgató, államtitkár. Postai munkásságát 1900-ban 22 évesen jogi előadóként kezdte a vezérigazgatóság nemzetközi ügyosztályán, amelynek vezetésével 1919-ben bízták meg. 1925-től a személyzeti ügyosztály vezetője, majd 1928-tól a Magyar Királyi Posta vezérigazgatója egészen nyugalomba vonulásáig, 1935-ig. 1934-től államtitkár. A magyar postát számos külföldi tárgyaláson (Berlin 1913, Szófia és Bécs 1914) és konferencián (Párizs 1920, Portoros 1921, Róma és Budapest 1922, Stockholm 1924, Párizs 1926, Hága 1927, London 1929, Kairó 1934) képviselte.

² Az ismertető előadás elhangzott 1924 őszén, Budapesten, az UPU 1924. július–augusztusban Stockholmban megrendezett VIII. Egyetemes Postakongresszusán szerzett tapasztalatokról.

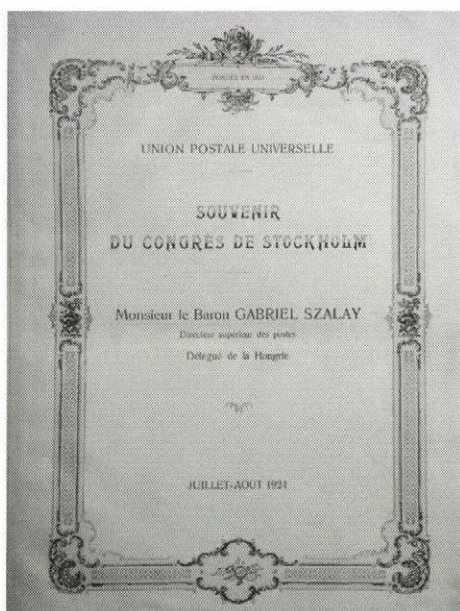
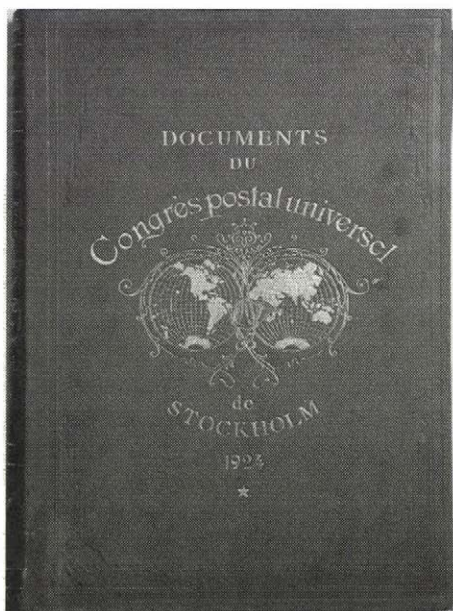
A jegyzeteket készítette, az illusztrációkat válogatta: Bartók Ibolya.

oly országban gyűlik össze, mint Svédország, amely – és amelynek népe – távoli fekvésénél és a köztünk való gyér érintkezésnél fogva aránylag kevésbé ismert nálunk.

Midőn négy év előtt Madridban egyhangúlag elhatározott, hogy a következő kongresszus színhelye Svédország fővárosa lesz, az elhatározást követett hosszan tartó zúgó taps mutatta, mily szimpátiával fogadta ezt a kongresszus minden tagja. Elismerés volt ez a madridi kongresszuson szerepelt svéd küldöttség komoly és értékes munkájáért, kifejezése a rokonszenvek, amelyet e küldöttség minden tagja a többi országok képviselői körében maga iránt keltett. Biztos ugyan, hogy latba esett a hely megválasztásánál Svédországnak a világháborúban tanúsított semlegessége is, mert az egykori ellenfelek egyike sem érezte magát fészélyezve e választás által; ez azonban nem von le semmit a svéd küldöttség érdemeiből, sőt csak öregbíti azokat.

Az energia s temperamentum, az erős akarat és ügyesség, amelyet a svéd vezérigazgatóban megismerni tanultunk, kétséget nem hagyott az iránt, hogy a stockholmi kongresszus az elhatározott időben össze is fog ülni, s sejtethette velünk, hogy az minden tekintetben jól lesz megrendezve.

S ebben nem is csalódtunk. Már az év elején s azóta mind sűrűbben jöttek, a berni nemzetközi postairoda utján, a különféle értesítések a svéd igazgatás részéről, amelyek a kiküldöttek utazását és az ott tartózkodását illetően különféle útmutatásokat tartalmaztak. Például tavasszal már minden delegátusnak küldtek egy kis kékkötésű könyvet, amely svéd grammatikát, írást és kiejtési szabályokat és a legszükségesebb mondatokat tartalmazta svéd nyelven, nehogy útközben s később a városban a svédek aránylag kevés külföldi nyelvismerete miatt zavarba kerüljünk. Előre küldtek kis kék-sárga színű cédulákat,

A Postamúzeum könyvtárában őrzött névre szóló kongresszusi kiadvány első kötete

amelyeket névvel és címmel ellátva poggyászaikra kellett ragasztanunk, hogy a határon a svéd vámhatóságok akadály nélkül átbocsássanak, s megérkezvén a poggyászok kinek-kinek kijelölt lakására baj nélkül eljuttathatók legyenek.

Az óriás gőzkompon, amely szállította vasúti kocsinkat, a német Sassnitzból négy órai tengeri út után Trelleborgban értünk svéd földre, ahol illedelmes svéd vámtisztviselő katonás köszöntéssel intézte el a vámvizsgálatot, s csupán szesz és dohány iránt érdeklődött, természetesen nemleges eredménnyel. E kis kikötőhelytől egy félórányi utazás után értünk Malmöbe, egy nagyobb vasúti csomóponthoz, ahol átrendezik a vonatot, s ahol vagy 20 percig tartózkodtunk. Itt fogadott a svéd postaigazgatás egy kiküldöttje, aki rögtön felismerte bennünk a külföldieket, telefonon közölte Stockholmba átutazásunkat, és átadta mindegyikünknek a kis kongresszusi jelvényt – egy kis kék pajzs a postakürttel és a svéd koronával díszítve –, amelyet azóta egész hazatérésünkig a gomblyukunkban hordtunk, számos hasznát véve annak (pl. szabad közlekedés a villamoson és a múzeumokban). Este Stockholmban a pályaudvaron várt a kongresszus svéd főtitkára, Lager – kedves madridi ismerősünk – vezérkarával s a magyar követség küldötte, s szívélyes fogadtatás után szállásunkra röpitettek autójukon. Ez csak az első ízelítő volt rendezésük figyelmeségéről, kitűnőségéről. Nagyobb próbára állította azt a megnyitás napja, amikor az ünnepélyes megnyitás és este a városházán óriási bankett volt a programon. Az országházából a királyi palotába vonulás, az egész megnyitási szertartás a legkisebb részletig át volt gondolva, és bámulatos precizitással végrehajtva, sehol torlódás, zavar, sietség, kapcsolásnak nyoma sem volt. A városházán több mint 500 ember vett részt a tiszteletünkre adott estebéden. Mindenkinek előre ki volt jelölve a helye, ki volt jelölve, melyik számú ajtón kell bemennie a terembe, hogy keresés nélkül megtalálja asztalát, s mindenkinek terítéke mellett ott volt a kis nyomtatott füzet, amelyben a résztvevők előbb sorszám, aztán abc névsor szerint fel voltak sorolva, úgyhogy mindenki megkereshette a teremben ismerősét, vagy megnézhetette, hogy ez vagy az az úr kicsoda. A kongresszus tartama alatt Stockholmból Svédország északi részébe tett 5 napos kirándulásunk ugyanilyen pontossággal volt rendezve; a különvonatok menetrendjétől az itt vagy ott fogyasztott ebéd menüjéig minden előre le volt írva, el volt rendezve, és pontosan végrehajtva. Juhlin vezérigazgató maga volt az, aki a legtöbb esetben az utolsó részletig intézkedett mindenben; egy vezérkari főnök sem dolgozhatott volna jobban.

Az ország egy részén, kb. egyharmadán keresztülitutattunk már, amidőn a Trelleborgtól Stockholmig való utat (649 km-t) tettük meg. Az első, ami svéd földre érve megkapott minket, hogy itt július 1-jén még éppen virágzásban volt az orgona, s több más virág is, amely tavasszal virágzik nálunk. Stockholmban is számos kora tavaszi virágot láttunk a gyönyörűen ápolt nyilvános kertekben, s viszont amikor augusztus 28-án távoztunk, már az őszi virágok, őszirózsák voltak virágzásban, és vöröslöttek az erdőszélek a kedves erika virágtól. A nyár itt rövid, tulajdonképpen június utolsó harmadától augusztus közepéig tart, ezalatt kell a szegény virágoknak iparkodni, hogy nyíljanak, különben lekésnének.

A vidék, amelyen átutattunk lapos, dombokat is alig láttunk. Roppant gazdag az ország fában, erdőkben: a fenyőfa és a karcsú fehértörzsű nyírfa azok, amelyeket legtöbbet láttunk. A föld alól minduntalan előkandikálnak a simára kopott sziklák, s az erdőt, földet itt is, ott is megszakítják a folyók, csatornák, patakok, belvizek, amelyekben Svédország bővelkedik. Közbe-közbe szétszórva mindenütt kis magas tetejű, sötétvörös-barna

házikók fehér ablak- és ajtókeretekkel élénkítik a tájat. Hegyes vidéket csak a nagy kirándulásunk alkalmával láttunk, s ennek flórája, jellege igen emlékeztetett engem a mi Felvidékünkre.

Vasutjaik nemcsak gyorsak és pontosak, hanem kocsijaik rendkívül kényelmesek és tiszták is. Az I. és II. osztály teljesen egyforma; I. osztály csak az éjjeli gyorsvonatokon van, akkor a II. osztályú vagon jelzésére reáraják az „I. osztály” jelzést, a fülkébe pedig 4 helyett csak 2 ember foglal helyet. Termes kocsik is vannak a II. osztályban, amelyben kényelmes, számozott fotelekben elhelyezkedve gyönyörködhetik az ember a vidékben. A legtöbb kaputos ember itt is, mint Németországban III. osztályon utazik, amelynek fapadjain – a gyorsvonatokon legalább – egy kevés párnázás is van. Az étkezőkocsiban élveztük először a svéd konyha különféle különlegességeit, amelyek az idegennek eleinte nagyon ízlenek, de a nekünk szokatlan étkezési renddel s csodálatos étlap-összeállításokkal az ember gyomra mihamarább hadilábra kerül; a kongresszus orvosának észleletei szerint azok a kongresszisták, akik felkeresték, ilyenféle bajok miatt kérték tanácsát. Úgy a déli löncsöt, mint az esti ebédet (5 és 8 óra között) bevezeti az ún. „smörgesbrod”, az előételek és az ínycségek tömege, mint: vaj, sajt, hering minden esetben s azonfelül különféle szardíniák, sonkák, rénszarvashús, tojás és gombaételek, füstöltangolna és lazac stb. Ezekkel az ember jóllakik, mielőtt a tulajdonképpeni evéshez fogna. A löncs vagy ebéd rövid és nem nagyon kiadós: hal, hús egy-két ízetlen főtt krumplival, főzelék majdnem soha, s utána gyümölcs, az eperidény alatt rendszerint eper, hozzája fagyasztott tejszínhabbal. A mi gyúrt vagy édes tésztaikat abszolúte nem ismerik. Így rendszerint 2 órával evés után már éhesek vagyunk, evéskor azonban a smörgossal elrontván étvágyunkat, keveset eszünk, s röviddel utána ismét korog a gyomrunk. Stockholmnak talán legelső restauranjait kivéve rendszerint nők szolgálnak ki, s a szerzett tapasztalatok után szinte az a gyanúnk támadt, hogy talán valamely rendőri szabály tiltja a csinosabb vagy egy bizonyos koron túl nem haladt nők alkalmazását. Legtöbben csak svédül beszélnek, s így eleinte, míg a legszükségesebb kulináris elnevezésekkel tisztába nem jöttünk, némi nehézségink voltak az ételrendelésnél, különösen, ha valamely rendes menüől eltérő ételt szerettünk volna rendelni. Italog tekintetében Svédországban már több év óta korlátozó törvény áll fenn, amelyet javaslattevője után „Bratt-törvénynek” hívnak, s amelynek célja az alkohol élvezetét, különösen az alsóbb néposztályokban korlátok közé szorítani. Eszerint szeszt csak egy kupicával s csak étel egyidejű fogyasztása esetén szolgálnak fel. Bort kaphatni, de ez drága, mert csakis külföldi, német és francia van, sörük pedig 6–8 fokos lévén könnyű és rossz. Az 5 centiliternyi snapsot, ahogy ők is nevezik a pálinkát, a smörgesbrod fogyasztása közben hörpintik fel nagy élvezettel. Az ebéd végén pedig jön a híres svéd puncs, amelytől veszedelmes gyorsasággal be lehet rúgni, ha nem tudja az ember, hogyan kell azt inni. Mi megtanultuk mindjárt az elején a svéd vezérigazgató szívességéből, és egyben megtanultuk azt is, hogyan szoktak a restriktív törvény szigorán enyhíteni a stockholmiak. Vacsora után elvitt egy gyönyörű kilátással bíró teraszra, a város déli részében, ahol a táj szépségein kívül a puncsban is gyönyörködni kívántunk. Minthogy azonban puncsot ételfogyasztás nélkül adni Bratt-apó jóvoltából tilos, előbb egy kis tojásos, sonkás kanapét kellett rendelni, amiből a forma kedvéért egy harapást ettünk, s erre megkapván a szeszfogyasztásra jogosító cédulkát, jöhetett a puncs, korlátlan mennyiségben. Jégbe hűtve hozták a flaskát, amelyből nagyobb likőrös pohárba csak egy ujjnyit

töltenek, amit aztán nagy „skålozás” (éljenzés) közben egyszerre isznak meg. Pompásan csúszik az olajos édes szesz, amelyből így, nem túl gyorsan, egymásután s közbe-közbe feketekávé vagy Ramlösa nevű ásványvizet iva, szép mennyiséget lehet legyűrni anélkül, hogy fejünk azt megérezné. Számos restaurantot volt alkalmunk felkeresni stockholmi tartózkodásunk alatt, ezek közül kettőt szeretnék érdekességként felemlíteni. Az egyik a Babel nevű, amely Stockholm két felhőkarcolójának egyikében, annak tetején, 17 emeletnyi magasságban van, s ahonnan remek kilátás nyílik az egész városra s a körülötte lévő szigettengerre. A másik, ellentétben ezzel, a föld alatt van: Gyllene Freden's Källaren (az arany béke pincéje) a neve, ahol Bellmann, a svédek XVIII. század végén élt kedves költője énekelte bohém társaságában saját dalait, igen sokszor emelkedett hangulatban. A Stockholm legrégebbi negyedében fekvő kis házban oly szűk csigalépcsőn kell lemenni, amelyen éppen elfér egy ember, míg a keskeny hosszú dongabolthajtású pincébe érünk, amelynek közepén hosszú asztal mellett, egyszerű parasztszékeken foglalunk helyet. Villanyvilágítás az van ugyan, de egyébként teljesen úgy van berendezve, mint ahogy az Bellmann idejében volt. Jó konyhája nemcsak a stockholmiakat csalja ide, hanem a legtöbb idegent is.

Legtöbbször mégis a Rosenbad nevű restaurantban ültünk, nem csak mert 3 lépésnyire volt működésünk színterétől, a Parlamenttől, hanem mert esténként ott hallhattuk Sovánka Nándor cigánybandáját, amely a sok jazz, shimmy és operaegyveleg között játszott magyar nótáival mindig tapsot aratott az ottani hallgatóság között.

A svédek hamar megnyerték szívünket. Nem expanzív természetűek, de a másik iránt általában véve mindenki figyelmes és barátságos. Meg van bennük a német faj pontossága és megbízhatósága a poroszok kellemetlen sarkossága és önteltsége nélkül. Az általános illedelmesség, a becsületesség és a műveltség az alsóbb néposztályokban is szembeötlő, kellemesen érintett, ami tőlünk jövet, ahol különösen a háború óta az erkölcsök, az egymással való érintkezés annyira eldurvultak. Ott vonaton, villamoson szinte örül az egyik, ha a másiknak valami szívességet tehet, rajta segíthet, neki helyet adhat; ha villamosra akarunk felszállni, de közben örült tempóban száguldó autó jön az úttesten, a sofőr kezével int, s mi nyugodtan felszállhatunk, mert biztosak vagyunk, hogy megáll, és megvárja, amíg a kocsira szálltunk. Becsületességükre jellemző, hogy az úttest szélén gyakran lehet látni gazdátlan biciklit, autót, motorbiciklit; gazdája nyugodtan végzi teendőit a házban, mert tudja, hogy kiérve a házból ott találja tulajdonát. Az országúton vagy Stockholm szívében, a rakparton, ott állnak éjjelen át is az üres tejeskannák őrizetlenül várva, hogy tulajdonosuk érte jöjjön, idegen sohasem viszi azokat el. Mikor az 50 éves jubileum alkalmából az operaelőadás után a városházára a bankettre mentünk, a belga vezérigazgató, aki gyalog tette meg a 10 percnyi utat, útközben elvesztette értékes esernyőjét, valahogy lecsúszott karjáról. Már elsiratta, amikor harmadnap eszébe jutott elmenni a rendőrfőkapitányságra, bejelenteni elvesztését, s ott nagy örömeire átadták neki esernyőjét a talált tárgyak tömkelegéből.

Svédországban az ipar fejlettsége folytán a munkásság száma eléggé tekintélyes; jóformán mind szociáldemokraták, azonban akárcsak Németországban, ők is nemzeti érzsűiek és elsősorban jó svédek. Már volt egyszer szocialista többség a parlamentben s szocialista minisztérium, amelynek élén az ismert nevű Branting állott. Most szeptemberben, a kongresszus befejezése után általános választások voltak, amelyeken, amint azt előre

A kongresszus résztvevőiről készült tabló

látták már nyáron, ismét a szocialisták kerültek előtérbe, s most újból Branting a miniszterelnök. Ottlétünk alatt konzervatívokból és outsidersokból állott a minisztérium, mert a konzervatívok a liberálisokkal együtt voltak csak képesek többséget alkotni. Ugyanis a 230 képviselő között 99 szocialista, 7 kommunista, 83 konzervatív és 41 liberális volt. A liberálisok egy része azonban, akik a hadsereg számának apasztását kívánják, sok esetben a szocialistákkal együtt haladnak; a liberálisokat a szesztilalom kérdése is két táborra választja. Az a frakció, amely a hadsereg redukcióját kívánja, a teljes szesztilalmat kívánna, míg a másik frakció, amely a konzervatívokkal halad, a jó és erős hadsereg mellett a szesz kérdésben a jelenlegi restriktív szabályokat véli helyesebbnek. Mily boldog ország az, ahol a szesz absztinencia vagy restriktív feletti vita választja részben szét a parlamenti ellenfeleket! A konzervatívok inkább a centrális hatalmakkal érznek, mindenesetre azonban Poincaré örült politikáját elítélik, s a háború alatt kis híja volt, hogy Svédország nem mellettünk avatkozott be a háborúba, Branting sajnos az antant embere.

Stockholm legrégebb városrészei a szigetekre szakadozott svéd tengerpartnak néhány, a nyílt tengertől távolabb eső szigetén, újabb részei a szárazföldön terülnek el, amelyek számos híddal vannak egymással összekötve. Festői képekben gazdag a város, ehhez részben a természet, a szigetek, a víz, a váltakozó parkok, részben az emberi kéz alkotásai, a színes köz- és magánépületek, a számos kisebb-nagyobb hajók járulnak hozzá. Mily szép például a város közepén – a Gustav Adolf-szobor előtt – állva napnyugtakor a nyüzsgő hajóktól átszelt Saltsjön vizét nézni, háttérben a Skeppaholmen-sziget zöld fáival, vörös és sárga épületeivel; jobbról a királyi palota komoly, szabályos vonalai s a Parlament zárják be a képet. Vagy a Södermalmból, a város déli részéből, a Mälár-tó felé nézve ott látni az új városháza hatalmas vörös épülettömbjét, sarkán az egyenes, négyszögletes, zöldsisakos tornyával, amelynek legteteféről a három arany korona – Svédország címerképéből véve – vakítóan ragyog felénk. Stockholm nem tartozik a nagy városok közé, összesen kb. 500 000 lakosa van, azonban rendkívül forgalmas különösen a délelőtti és késő délutáni órákban, a kikötő mozgalma s az utcákon az óriási iramban száguldó személy- és teherautók sokasága – sokkal gyorsabban mennek, mint nálunk – tanúskodik a szorgalmas munkáról, amely ott folyik. A város egyik legforgalmasabb tere a Gustav Adolf tér, amelyen néha percekig tart, amíg az autóktól – lófogató kocsik jóformán nincs – az egyik oldalról a másikra mehetünk át. Budapesten megmosolyogják a járókelők a rendőrt, vagy bosszankodnak rajta, amint forgalmasabb helyen újabban nagy buzgalommal tanítja járni a közönséget az úttesten át. Stockholmban láttam, mennyire szükséges a közlekedési szabályok betartása úgy a gyalogosok, mint a járművek részéről; ezeket megtanulva az elgázolás veszélye nélkül kerülhetünk az úttest egyik oldaláról a másikra, s a nagy kocsiforgalom is csendben, rendben, akadály nélkül bonyolódik le az elegáns, fekete salonkabátos, aranygombos, porzsísisakos rendőr egy kézmozdulatára.

Szinte furcsán hat, hogy a lüktető élet mellett – ugyancsak a Gustav Adolf tér mellett elhúzódozó rakparton – a napnak jóformán minden szakában látunk horgászokat, gyerekeket, felnőtteket egyaránt, akik rendíthetetlen nyugalommal állnak a kőpart szélén, kezükben tartva az apró botot, amelyről a hosszú zsinóron függő horgukkal messze benn a vízben igyekeznek megfogni az apró halat, amelyet aztán teljes erővel vágnak az utca kövére, „nehogy szenvedjen szegény”.

Dacára, hogy régi város Stockholm, művészileg szép régi épületet aránylag keveset látam. Gyönyörű gazdag reneszánsz portálja van az opera melletti Szent Jakab templomnak, érdekes Nürnbergre emlékeztető magas csúcsfedeles házat láttam a régi városrész főterén, a Stortorgeten, s igen szép és nemes a régi rendi gyűlések háza, a *Ryddarhuset*. Nem messze tőle a Ryddarholmskyrke, a *lovag sziget temploma* most panteonként szolgál, ott vannak eltemetve, s díszlenek pompás síremlékei nagy királyaiknak, Wasa Gustavnak, Gustav Adolfnak, XII. Károlynak, s ott vannak a Sessfin-rend – a legmagasabb svéd rendjel – mártírjai. Ott láttam id. Andrassy Gyula gróf, Aerenthal, Ferenc Ferdinánd, IV. Károly király címereit is.

Nemzeti múzeumukban figyelemreméltó gyűjteményét látjuk a svéd keramikának és az ősi skandináv arany- és ötvösművészet termékeinek. Egy másik gyűjtemény a bútorstílusok fejlődését mutatta be Svédországban. A második emeletet a képtár foglalja el, amely a régi nagy mesterekben talán kevésbé gazdag, de hű képét adja a svéd, főleg az újabb svéd festőművészet korszakainak. A legújabb kori két kiváló művészük: Anders Zorn és Larsson természetesen pompás alkotásokkal vannak képviselve. Ott láttam jeles madárfestőjüknek, Liljeforsnak és portréfestőjüknek, Josefssonnak néhány jó alkotását, utóbbi művein a francia iskola hatása látszik meg. Végül nem hiányzott az újabb modern festőgárda számos alkotása, meg néhány kubista, futurista és hasonló-ista szörny szülötte sem.

A modern svéd festészet és szobrászat valóságos múzeuma egy igen gazdag svéd fakezkeskedő, Thiel nagy tágas villájában van a Djurgårdenben, Stockholm városligetféléjében, ahol a legelegánsabb és legpompásabb villák épültek. E magánygyűjteménybe, amely egyébként idegeneknek nem áll nyitva, egy kedves svéd kollega szívessége folytán jutattam be. Egész kollekcióját találtam itt az előbb említett Liljefors pompás megfigyelésről tanúskodó vízimadár képeinek. Egyik főekessége a gyűjteménynek azonban Anders Zorn rézkarcainak teljes sorozata, s Larssonnak jellegzetes modorában festett néhány nagyobb képe. Bergmann kis svéd tájképei japán modorú festésükkel vonják magukra a figyelmet. Egy nagy terem, sajnos, itt is kubista vásznnal van teli. Eredetiek azonban ugyanebben a teremben egy svéd parasztnak, Döder Hultannak arasznyi nagyságú groteszk fafaragványai. A színezett kis alakok, ha bizonyos fokig primitívek is, határozottan művészi esek, eredetiek s mindenesetre éles megfigyelő tehetségről tanúskodnak. Iskolát csináltak, s több utánzója is akadt Döder Hultannak.

Ugyancsak Djurgårdenben hatalmas, északi stílusban épült palota vonja magára figyelmünket: a *Nordiska Museet*, amelyben szép és érdekes fegyvertár, királyi és udvari ruhák gyűjteménye és az északi népek etnográfiai múzeuma van elhelyezve. Eme etnográfiai múzeumot egészíti ki a vele szemben lévő *Skansen*, amely tulajdonképpen egy szabadban lévő etnográfiai múzeum és állatkert is egyben: a Djurgården elkerített részében pompás parkban Svédország különböző vidékeiről való parasztházak vannak áttelepítve, s a bennük lakók az illető vidék népviseletében sűrögnék-forognak a házban; ugyanitt láthatók a Svédországban előforduló házi- és vadállatok is; egy rénszarvasfalka is ott nyaralt, láthatóan rosszul érezve magát a nagy melegben. Szemléltetően egybe van itt gyűjtve Svédország minden vidékének jellegzetessége, ami maradandó emléket hagy a látogatókban.

Ha néhányan emlékeznek még rá, az 1896. évi országos kiállításon is látható volt egy Magyarország különböző vidékeiről való parasztházakból épült utca, mily kár, különösen mostan, hogy az a kis utca a kiállítás egyéb kártyavárainak sorsában osztozott.

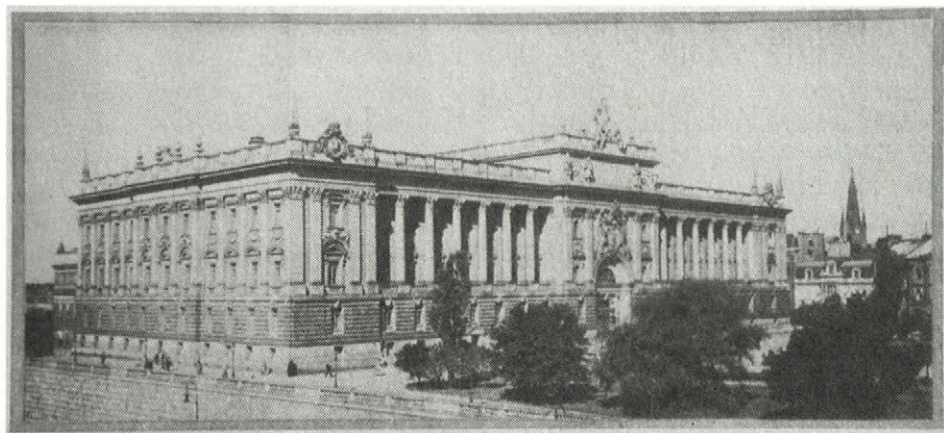
Amilyen élénk a város hétköznap, olyan kihalt vasárnap. Ekkor – nyáron legalább, amíg mi ott voltunk – mindenki kirándul a környékre: a különféle vonatok, villamosok, propellerek, autók, pöfögő motorbiciklik, kerékpárok ezrével viszik ki az embereket és a családokat, akik magukkal viszik egész napi élelmüket, és élvezik a szabad természetet, kék eget, zöld erdőt. Megélénkül a szigettenger is, és azt a zajos motorcsónakok meg a karcsú jachtok raja lepi el. A partokon mindenütt ott lobogtatja a szellő a sárgakeresztes kék svéd lobogót, amelyet imádnak, s amelynek színei, mint mondják, a svéd ég és a nap színeit jelképezik. A hajókázók gyerekes jókedvvel élvezik ki a szabadnap gyönyöreit, s a találkozó hajókról s partokról víg kendőlobogtatással és kiáltásokkal üdvözlik egymást.

Mi is csináltunk szabad vasárnapokon egy-két kirándulást a közeli környékre; így elhajókáztunk Waxholmba, amelynek szorosa mélyebb járatú tengeri hajók számára Stockholm kulcsa a nyílt tenger felől. Egy most már hadászati szempontból nem számottevő erőd emelkedik a tenger partján, amelyről mondják, hogy látása a kettő közül az egyik alkalom volt, amikor Moltkét, a nagy német hadvezért mosolyogni látták. Máskor az egész kongresszussal külön hajón – egy kis körutat téve a szigettengerben – kimentünk Saltsjöbadenbe, a stockholmiak kedvenc divatos fürdőhelyére. Volt ott séta a jól gondozott utakon, fürdés a tengerben, vacsora, zene, tánc; de a legszebb volt, midőn éjfél tájt hajónkon visszamenve a szűk csatorna mindkét oldalán az egyes villák szebbnél szebben voltak kivilágítva lampionokkal; tűzijáték, rakéták sistergése, óriás hurrázás üdvözölt mindenfelé. A hajónk sem maradt adós az üdvözlés viszonzásával; az egyik igen temperamentumos fiatal francia delegátus a hajó orránál állva különösen fáradhatatlan volt az ott szokásos négyszeres hurrázásban, s így nem csoda, hogy másnap teljesen berekedve látam vizsont.

Egy másik vasárnapon a közeli Uppsalába, a híres egyetemi városba rándultunk ki. Csendes kis város, amelynek diáksága ad életet. A kormányzó palotájából, ahol fogadták a kiránduló csoportot, remek kilátás nyílik nemcsak a városra, hanem környékére is; ott mutatták Ó-Uppsalát, ahol több mint 1200 év előtt a svéd királyság megalapított, a dombot, ahol a királyválasztások folytak, s amelyről a királyok a régi időben az összegyűlt néphez szóltak. A dómon kívül, amely a legrégebb és legnagyobb templom Svédországban, s amely kissé erősen és nem egészen szerencsés kézzel van restaurálva, a legfőbb érdekessége a városnak a XV. században alapított egyetem, amelyen sok magyar teológus tanult még a legutóbbi időkhöz is. A társaságot több csoportban egyetemi hallgatók vezették körül. Minket Moosberg úr kalauzolt, aki meglepetésünkre néhány magyar szóval köszöntött, a filozófiai fakultás hallgatója, és a finnugor nyelveket tanulja. Két év előtt Budapesten is járt, kedves készséggel kalauzolt az épületben, amely egyébként új (a múlt század végén épült), s megmutatta a félkör alakú szép, de rossz akusztikájú aulát, s a kari üléstermeket néhány jó arcképpel. Láttuk a könyvtárat is, a *Carolina redivivat*, amelyben pompásan felszerelt terem áll a kutatók rendelkezésére, mindegyik külön kis dolgozóasztal, könyvpolcot kap, azon otthonosan rendezkedhetik be, és háborítatlanul folytathatja munkásságát. Gazdag gyűjteményt láttuk az inkunábulumoknak, kéziratoknak, kódexeknek; legfőbb kincse azonban a *Codex argenteus*, a 4 evangéliumnak Ulfilas püspök által való fordítása, a IV. század második feléből, vörös pergamenre ezüst betűkkel írva, színezüst kötésben, amelyet a harmincéves háborúban Prágában zsákmányoltak, s úgy került aztán Svédországba. Akkor nem a cseh rabolt, hanem tőle zsákmányoltak valamit!

Linné, a nagy növénytudós, aki először foglalta rendszerbe a növényvilágot, itt élt, és tanított. Moosberg elvitt a fűvészkertbe, amelyet Linné alapított, s amelyet az iránta való kegyeletből abban az alakban és elrendezésben tartanak fenn, ahogy azt tervezte, és csak oly növényeket láttunk ott, amelyeket ő is ismert, egy örökké élő és megújuló emlékeztető ez a nagy tudósra. Érdekes, hogy a diákok vidékenként, ahonnan származnak, 13 ún. Nationbe tömörülnek, olyan német Burschenschaft félékben, amelyek mindegyikének megvan saját háza is, szétszórta a városban. A diákok ezekben a klubhelyiségekben tölthetik szabadidejüket, télen felolvasásokat, koncerteket, multságokat is rendeznek itt, a német Burschenschaftok kinövésői, a mensurák azonban ismeretlenek. Az egyik legnagyobb, a Norrland Nationbe be is néztünk, hogy megpihenjünk kissé. Bárcsak a füstös kávéházak helyett a mi egyetemi diákjainknak ily helyiségek állnának rendelkezésre. Összehozták, összetartják ezek az egyesületek a diákság egyes csoportjait, egészséges verseny fejlődik ki közöttük minden téren, s később az életben is baráti kapcsolatot tart fenn közöttük. Mindegyik büszke a Nationre, amelyhez tartozott, szívesen emlékszik vissza az ott töltött éveire, az ott tanult diáknótákat később is szívesen énekelik, ha valahol együvé kerülnek. Egy alkalommal férfitársaságban voltam hivatalos, ahol vacsora közben is víg nótázás folyt gitárkísérettel. Egyszer a házigazdám feláll, s azzal, hogy egy dalt kíván tisztelemre énekelni, kifogástalan kiejtéssel elénekelt magyarul himnuszunkat; képzelhetik, mily érzéssel hallgattam őt, és énekeltem vele Magyarországtól messze távolban e nemzeti imánkat. Uppsalában tanulta volt magyar diáktársaitól, s évek múltán sem felejtette el azt.

A kongresszus színhelye, mint tudjuk, a Parlament épület volt, amit a svéd honatyák teljesen átengedtek. Terméskőből épült a múlt század utolsó éveiben, belső berendezése szép, egyszerű, minden felesleges cifrázás nélküli és praktikus. A főlépcső az épületet kettéosztja, jobbra a felhőház, balról az alsóház ülésterme van, köröskörül és a felső emeleten bizottsági üléstermek, külön fogadószobák nagy számban. A teljes ülések és az I. bizottság ülései a felsőház termében, a II. és III. bizottságéi az alsóházban tartattak. A padok kényelmesek voltak, és könnyen lehetett hozzájuk férni, az akusztika azonban mind-

Tablórészlet: a svéd Parlament

két teremben gyalázatos volt. Arra, hogy a szónokok helyeikről beszélhessenek, az építés bizonyára nem vetett súlyt, mert az ottani szokások szerint a szónok mindig az elnöki emelvény melletti külön emelvényről beszél, reá könyökölve a pulpitusra. Így őt a többi is megérti, de a mi tárgyalásainkhoz, ahol legtöbbször rövidebb beszédek és gyors választások hangzanak el egymásután, mindannyiszor kimenni a szónoki emelvényre roppant idővesztés és bizonyos fokig groteszk is lett volna. Az üléstermeken kívül igen látogatott hely kettő volt az épületben: az egyik a könyvtárszoba, ahol a svéd postaigazgatás a kongresszus tagjai számára tudakozóirodát és postahivatalt állított fel, amely naponta levelezésüket kézbesítette, és díjtalanul felvette, a másik a buffet, amely ugyancsak díjtalanul, egész idő alatt rendelkezésére állott a kongresszistáknak, s ahol bármikor teát, sört, sherryt és szendvicseket, meg süteményeket lehetett kapni. Az ülések alatti 15 perces szünetekben itt folyt tovább a tárgy megbeszélése, a kapacitálás és voksgyűjtés egyes érdekesebb kérdésekben. Az épület egyik sarkában a berni nemzetközi iroda kongresszusi kirendeltsége működött, itt szorgos munkába merülve ült napestig íróasztalánál a komoly képű Voutat, a másiknál a joviális Foures. Mindketten az iroda titkárai, akiknél sokat alkalmatlankodtam az ülési jegyzőkönyvekbe becsúszott hibák kijavíttatása miatt.

A tárgyalási termekben a delegációk nagyrészt az országok ábécé sorrendjében voltak ültetve, de emellett figyelemmel voltak arra is, hogy az egy érdekcsoportba tartozók – például a franciák és kolóniáik, az angolok és kolóniáik – lehetőleg együvé kerüljenek. Mindeközül elég jó helyünk volt, kb. az elnökséggel szemben a második sorban, de így is egyes delegációkat, például a nem messze tőlünk, előbbre ülő hollandusokat alig hallottuk. Pedig az egyik közülük nagyon sokszor szólalt fel, egyike volt azoknak, akik a legtöbbször voltak hallhatók. E tekintetben vele csak a cseh és a német delegáció vetekedhetett. Érdekes és szimpatikus alakja volt a tárgyalásoknak Murrer, a svájci vezérigazgató, akinek nyugodt, higgadt fejtegetéseit mindig érdekléssel hallgattuk, imponált szaktudása és tapintatos fellépése, amellyel nem egy kényes szituációt szerencsésen hidalt át. Williamson, az angol delegáció vezetője ízig-vérig postás, az I. bizottság elnöki székéből is mindig meg tudta védeni az angol álláspontot. Lebon, a franciák vezetője nagyon jó volt a II. bizottság elnöki székében, felszólalásai az első bizottságban s a teljes ülésekben mindig gondosan voltak előkészítve, egyes kérdéseknél kissé talán mesterkélten affektusba tudott jönni, ami egyébként szelíd természetéhez nem igen illett, ezt különösen a tranzitkérdésnél és a gyarmati szavazatok kérdésénél tapasztalhattuk. Az ún. Latin-Amerika, azaz a spanyol anyanyelvű amerikai köztársaságok, amelyek már a madridi kongresszuson kölcsönösen támogatták egymást, most is együtt szavaztak, egymás javaslatait segítették diadalra juttatni, bár nem mindig sikerrel. Ha valaki szónokolt, de a teremben nem lehetett hallani semmit, bizonyos voltam benne, hogy török kollegám beszél; halk, szinte nőies hangját – azt hiszem – az elnökség is csak nehezen hallotta. A szovjet delegáció, szám szerint hatan, eleinte igen csendes volt, javaslatai sorra buktak. Később beletanultak a mesterségbe, sokakkal ismeretséget kötöttek a nagyobb beszédekkel – egy-kettő igen szépen és jól beszélt franciául –, igyekeztek érvényesülni nem mindig sikertelenül; sőt egy-kétszer kellemetlen vitákat is provokáltak, s szinte lerítt ilyenkor arcukról a kaján kárörvendés, hogy sikerül a burzsujokat megtáncoltatni, zavarba hozni. Az egzotikus delegációk közül a kínai mutatkozott be legjobban; bár nem sokat szólaltak fel, nem európai tagjai is szimpatikusak, műveltek voltak, és nyelveket beszéltek. A japánok közül csak egy volt, aki franciául jól tudta magát kifejezni, az is követsé-

gi titkár volt, s mindig ő szólalt fel a többi nevében is. Az etiópiait, bár jól tudott franciául, soha nem hallottam beszélni.

A Postamúzeum, amelyet a régi vezérigazgatósági épületben most újonnan rendeztek be, kissé szűk elhelyezésben ugyan, de elég sok érdekes tárgyat tartalmaz, amelyek a svéd posta fejlődését a kezdettől napjainkig mutatják be. Miniatúr kocsik, épületminták, egy régi postahivatal eredeti bútorral, egyenruhák, postai jelvények, régi kézikönyvek, térképek kor szerint szépen csoportosítva láthatók; a bélyeggyűjtemény forgatható üvegkeretek alatt sokaknak keltette fel érdeklődését. Az idegen postavezér férfiak között ott láttam Szalay Péter néhai elnökiigazgatónk arcképét is. Igen szép és célszerű a középonti pályaudvarral majdnem átellenben fekvő új postapalota, amelynek földszintjén és első két emeletén a főpostahivatal, a harmadikon a vezérigazgatóság nyert elhelyezést. Szolid, de sehol túl pazar berendezésű. A főposta felső világítású nagy felvevőtermét egészen bankszerűen széles márványlapú asztalokkal, minden rács vagy schalter nélkül rendezték be. Tisztaság és rend mindenütt; ugyanez áll még fokozottabb mértékben talán egy másik kisebb hivatalra, amelyet a Gustav Adolf téren néztem meg.

Tablórészlet a kongresszus doyenje, Fejér Ottó és báró Szalay Gábor arcképével

Minden kongresszusnak, bármily hosszan tartson is, egyszer elérkezünk a végére; így Stockholmban is, bár a megvitatandó anyag nagy és számos kérdés felett hosszadalmas volt a vita, augusztus végén megtarthatuk a záró ülést, amely tulajdonképpen már csak a végső formásokra szorítkozott. Méltó befejezése volt ez egy nevezetes kongresszusnak, amelyen aranylakodalmát ülte az Unió, nekünk magyaroknak meg különösen kedves lehet az, mert azon szerepet a svédeken kívül tulajdonképpen legtöbbit a magyar első delegátus játszotta. Ülés előtt a doyen, Fejér Ottó helyettes államtitkár volt az, aki előbb az elnököt, majd a svéd titkárt üdvözölve nekik átnyújtotta a kongresszisták által felajánlott ezüst emléktárgyakat. Az ülés megnyitása után megvalósult a doyen megnyitóbeszédében megpendített eszme, hogy emléktáblával jelöljük meg a jubiláris kongresszus színhelyét, a svéd Parlamentet. Ugyanis az egyesületet megteremtett igazgatások együttes javaslatot nyújtottak be ily értelemben. Majd ugyancsak Fejér helyettes államtitkár a jövő kongresszusok tárgyalási rendjét előkészítő tanulmányi bizottság összeállítására vonatkozólag nyújtott be módosító javaslatot, amely egyhangúlag elfogadtatott. Ezután a hosszadalmas aláírások következtek, amikor az elnök búcsúszavai után ismét csak a doyen vett visszapillantást a kongresszus működésére. A tappsal fogadott beszéd után újabb tapsvihar zúgott fel, midőn a német első kiküldött meleg szavakkal köszönte meg Fejér Ottónak doyeni működését, amellyel a maga s hazája iránt annyi szimpátiát tudott ébreszteni. Már csak az általános búcsúzkodás következett, amelynél kitént, hogy a sok ember közül, akik itt egymást kölcsönösen megismerték, számosan váltak barátokká, olyanokká, akiknek mindig nehéz az egymástól való búcsúzás. A remény, hogy egymást a jövő kongresszuson vagy talán még előbb ismét viszontlátjuk, mindnyájunk lelkében él, hogy valóra válik-e vágyunk, az már a sors kezébe van letéve.

A kongresszisták egy része még a záróülés estéjén, mások, így mi is, a következő nap reggelén, ismét mások még később utaztak el. Az elutazókat a vonathoz kedves vendéglátóinknak mindig egy raja kísérte ki; a mi vonatunkhoz a vezérigazgató és az egész svéd delegáció is kivonult, és sűrű kendőlobogtatással s az ott szokásos négyszeres hurrával mondtak nekünk Isten hozását. Meghatva láttuk eltűnni a gyönyörű város épületeit, hegyes tornyait, amelyben szép és kedves időket töltöttünk, amelynek lakóit megszerettük, becsülni tanultuk kiváló tulajdonságaikat, s ahol nemesak a köz javára munkálkodtunk mindnyájan haszonnal, de ahol nekünk magyaroknak is sikerült, úgy érzem, hazánk iránti barátságos érzést fenntartani, sőt öregbíteni.

A kongresszus Svédországnak alkalmul szolgált, hogy fejlettségét, kultúrája magas fokát, s komoly munkáját a folytonos előrehaladásért bemutassa. A négy világtáj felé széjjelment kongresszisták szétviszik híret annak, amit ott láttak, a szívességnek és szeretetreméltóságnak, amit ott tapasztaltak, amelynél tökéletesebbet, közvetlenebbet aligha fogunk tapasztalhatni a következő kongresszuson sem, ha fényben, érdekességben, hatalomban talán többit fog még nyújtani a világ első városa, London.

Hazaérve sok minden rosszhoz, tökéletlenhez, ferdességhez, nyomorhoz kell ismét hozzászoknunk, de kétségbe esnünk nem szabad. Vegyünk példát a munkáról, ami künn folyik, hasznosítsuk a külföldön szerzett tapasztalatokat, iparkodjunk a művelődés terén lankadatlanul előrehaladni, az intézményeinket, berendezéseinket tökéletesíteni, hogy megálljuk helyünket, és megerősödve minden téren sikerrel folytathassuk küzdelmeinket előbbi nagyságunk visszaszerzésére.

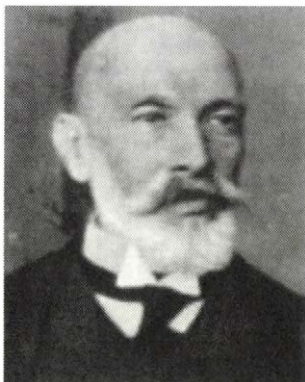
Beszámolójelentés

Nagyméltóságú báró Dániel Ernő³ kereskedelmi magyar királyi miniszter úrnak Kolossváry Endre műszaki tanácsos és Balla Pál királyi főmérnök külföldi tanulmányutjukról tesz- nek jelentést.

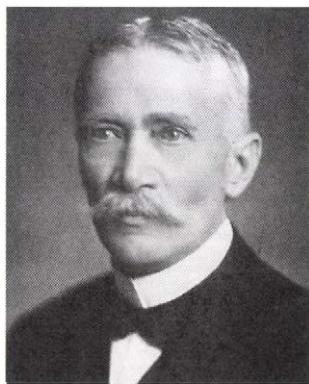
Nagyméltóságú Miniszter Úr! Kegyelmes Urunk!

Nagyméltóságod 1897. évi október hó 7-én kelt 62 687. számú magas rendeletével az észak-német, svéd, norvég és dán távbeszélő-berendezések tanulmányozására küldet- tünk ki.

Ezen magas megbízatásunk tulajdonképpen céljának, hogy az említett berendezések építésénél, a központok mű- szaki berendezésénél és a kezelésnél célszerűnek bizonyult elvek és újítások a helybeli távbeszélő-hálózat folyó év- ben megkezdendő átalakításánál felhasználhatók legyenek, csak az ezen átalakítással kapcsolatos munkák terveinek elkészítésénél, illetve ezen munkák végrehajtásánál felel- hetünk meg.

Balla Pál

Kolossváry Endre

Kötelességünknek tartottuk azonban, hogy szerzett tapasztalatainkról – azokat főbb vonásokban összefoglalva – írás- ban is jelentést tegyünk Nagyméltóságodnak.

Tanulmányunk tárgyai s így szerzett tapasztalataink is három főcsoportba oszthatók, úgymint vonalépítés, köz- pontok és kezelés.

Vonalépítés

A külső, vagyis a kapcsolóközpontokat az előfizetők áll- omásaival összekötő vezetéseket a német berendezé- seknél egy, a svéd, norvég és dán berendezéseknél el- lenben egészben, vagy átmenetként egyelőre részben, két huzallal építik.

² Kolossváry Endre (1858–1938): Vezérigazgató-helyettes, helyettes államtitkár. Baross Gábor miniszter hívására – az első 12 postamérnök egyikeként – lépett a Magyar Királyi Posta kötelékébe: munkáját 1887. október 1-jétől a Közmunka- és Közlekedésügyi Minisztérium postaszakosztályának távíró és távbeszélő alosztályán postatiszti rangban kezdte. Minisztériumi munkája mellett 1892-től a későbbi Posta Kísérleti Intézet első vezetője (részmunkaidőben) volt. 1908-tól az első posta- és távírdaműszaki főigazgató, majd

A vezetékek részben a föld alatt, részben pedig támszerkezetek segítségével a levegőben vezetettek. A föld alatti vezetés, vagyis a kábelek alkalmazása mindenütt mindinkább tért hódít s a kettőshuzalú berendezéseknél nemcsak a külső befolyások folytán fellépő zavarok kiküszöbölése, hanem a beszélgetés jóságának szempontjából is felette kívánatos, holott az egyhuzalú berendezéseknél, az ezen berendezéseknél alkalmazandó kábelek elektromos tulajdonságai következtében, nem szolgál az üzem jóságának előnyére.

A légvezetékek építési rendszere nagyjában megfelel a mi rendszerünknek, s semmi olyast nem mutat, mely akár az anyagok minősége, akár kivitel tekintetében építési rendszerünk megváltoztatását indokolná.

A kábelek fektetésénél kétféle rendszer van alkalmazásban. Az egyik rendszernél, mely Németországban van alkalmazásban, az egy irányban fektetett kábelek közös, keresztirányban osztatlan vascsövekben vannak elhelyezve. A másik rendszernél pedig, mely rendszer a svéd, norvég és dán berendezéseknél van használatban, az egy irányban fektetett kábelek közös, és pedig cementcsatornában vannak ugyan szintén elhelyezve, de a csatornában minden egyes kábel számára válaszfalakkal elkülönített külön hely van készítve.

Mindkét rendszer szerint láttunk megépített hálózatokat, sőt mindkét rendszernél alkalmunk volt a kábelek behúzását is munka közben tanulmányozni.

A szerzett tapasztalatok alapján mondhatjuk, hogy a svéd rendszer a német rendszernél minden tekintetben előnyösebb. Ugyanis közös, vagyis osztatlan cső használata esetén a behúzendó kábel és az egymás felett hullámosan fekvő – és nem sima felületű –, már behúzott kábelek között fellépő nagymérvű súrlódás következtében a behúzáshoz szükséges nagy erő a kábeleket túlságosan igénybe veszi, s a kábeleket – azok megsérülésének elkerülése céljából – okvetlenül vasburkolattal kell ellátni. Ezen vasburkolat azonban a kábelek beszerzési költségét, a behúzásnál legyőzendő nagy erő s vígyázat pedig a fektetés költségét lényegesen növeli. Hátránya továbbá ezen rendszernek, hogy a már behúzott kábelek, ha azok hasznavehetetlenek lesznek, nem cserélhetők ki, végül hogy nagyobb érszámmal bíró kábelek nagy súlyuk s ennek következtében a behúzásnál fellépő túlságos

az 1909. évi átszervezést követően a Kereskedelemügyi Minisztérium V. szakosztályának műszaki ügyosztálya vezetőjeként tevékenykedett. 1919-től helyettes államtitkár, majd ugyanezen év végétől a postavezérigazgató állandó helyettese. 1938-ban a Kereskedelemügyi Minisztérium helyettes államtitkáráként és a posta helyettes vezérigazgatójaként halt meg.

³ Balla Pál (1864–?): Helyettes államtitkár. Ő is 1887-ben kezdett a Magyar Királyi Postánál dolgozni. Főleg távbeszélő és villamos világítási ügyekkel foglalkozott. Főmérőnként a Fürdő és Szerecsen utcai távbeszélőközpont építési és szerelési munkáit irányította. 1897-től az újonnan felállított Budapesti Magyar Királyi Távbeszélőhálózat Igazgatóságának vezetője. 1904-ben a javítóműhely tervezésével és a tanonciskola szervezésével bízták meg. 1907-ben megnyitotta a javítóműhelyt, és megírta a tanonciskola szabályzatát. 1919-től a Posta Központi Anyagraktára és Készülék-javítóműhelyének műszaki főigazgatója. 1920-tól a Budapesti Távíró- és Távbeszélő Igazgatóság vezetője az 1926-ban bekövetkezett nyugdíjazásáig. Ekkor helyettes államtitkári címet kapott. 10 éven keresztül a telefonbérleti vállalat ellenőrző tagja, majd a budapesti közúti villamosvasút átalakító, valamint a földalatti villamos építési bizottság tagja volt.

³ Báró Dániel Ernő (1843–1923): Konzervatív politikus, miniszter. 1870-től Deák-párti, 1875-től a Torontál vármegyei választókerületek szabadelvű párti képviselője; pártjának pénzügyi és gazdasági szakértője, délvidéki ármentesítési és vasútügyekkel foglalkozott. 1895. január 15-től 1899. február 26-ig a Bánffy-kormány kereskedelmi minisztere; munkássága alatt fejezték be a Vaskapu szabályozását. Jelentős szerepe volt a millenáris ünnepségek rendezésében. 1906-tól 1910-ig főrendházi tag, 1910-ben nemzeti munkapárti programmal ismét képviselővé választották.

nagy súrlódás és behúzási nehézségek miatt nem használhatók. A német berendezéseknél a legnagyobb kábel 56 érrel bír.

A svéd rendszernél, melynél minden kábel részére külön hely áll rendelkezésre, a behúzásnál csakis a kábel és a cső sima fala között fellépő súrlódást kell legyőzni. Ezen aránylag kis súrlódás következtében a kábelek a behúzásnál nem vétetnek erősen igénybe, a vasburkolat elhagyható, s így a kábel beszerzési és fektetési költsége lényegesen kisebb. A kábelek egyszerű ólomburkolattal készíthetők, mely burkolat – sima felülettel bírván – a behúzásnál fellépő súrlódás további csökkentését teszi lehetővé. A súrlódás és így a kábel igénybevételének lehető redukálása céljából a kábel ólomburkolatát a behúzásnál zsiradékkal kenik. A behúzásnál fellépő kis igénybevétel lehetővé teszi nagyobb érszámmal bíró kábelek alkalmazását, s ezen rendszerrel 500 eres kábeleket is fektettek már. Ha azonban kényszerítő körülmény nem forog fenn, 400 érnel feljebb menni nem célszerű. 400 eres kábelek alkalmazása esetén a 36 kábel – vagyis 7200 előfizető kettős vezetékének, vagyis 14 400 egyes vezetéknek – elhelyezéséhez szükséges cementcsatorna keresztmetszetének szélessége 75 cm, magassága pedig 70 cm. Nagy előnye ezen rendszernek, hogy a kábelek cserélése bármikor könnyen foganatosítható.

A cementtömböket különböző nagyságban készítik, és csekély költségtöbblettel elegendő tartaléknyílásról lehet gondoskodni. A legkisebb csatorna 3 kábel elhelyezésére készül. A kábelek 80–100 méter hosszú darabokban huzatnak be, s ilyen távolságokban készíttetnek a behúzott darabok összekötésére s esetleges elágazások létesítésére szükséges aknákat, melyeknek hossza 2,5 méter, szélessége és magassága pedig 2-2 méter. Az akna tetején a lejárásra szükséges nyílás 50×50 cm méretekkel van készítve.

A kettősvezetékű kábelek erei papírral vannak szigetelve, mely szigetelőburok a kábel kapacitásának csökkentése céljából az ereket lazán veszi körül. Az ér és a papírburkolat között ily módon fennmaradó hézagok az alább említendő kábelszáritási rendszer alapját képezik. Különösen érdekes azon berendezés, mely ezen higroszkopikus papírburkolat esetleg felszívódott nedvesség következtében megromlott szigetelésének megjavítására szolgál. Ugyanis bármily elővigyázattal járjanak is el a kábelfektetésnél és az egyes kábelek összekötésénél, mégsem kerülhető el, hogy az ólomburkolat kissé kárt ne szenvedjen. Az ily módon megsérülő kábelnek szigetelése a felszívódó nedvesség folytán megromlik, s a hibás helynek kijavítása rendkívül nagy költséggel jár, sőt ha az a cementtömbbe behúzott részen fordul elő, a kábel kihúzása nélkül teljesen lehetetlen. Hogy ezen nehézségek elkerülésével a kábel megromlott szigetelése megjavítható legyen, az említett berendezésnél a központokban elhelyezett szivattyúk segítségével szárított levegőt fújnak a hibás kábeleken keresztül, mely levegő a papír által felszívott nedvességet elpárologtatja, s a kábel szigetelése megjavul.

A kábelbe fúvott levegő teljes kiszárítása a siker alapfeltétele, miért is kiváló súly helyezendő arra, hogy a levegő a kalcium-kloridot tartalmazó szárítókamrákon keresztül csekély sebességgel haladjon keresztül. A levegő átfújására 2-3 légköri nyomás elegendőnek bizonyult.

A levegőt a központokban a kábelek végeit elzáró fejekben alkalmazott nyíláson keresztül fújják a kábelekbe. Ezen szárítórendszer fő előnye, hogy a kábel szigetelése megjavítható anélkül, hogy az előfizetők vezetéke bármily csekély mértékben zavarva lenne. A szigetelés elég gyorsan megjavul. Egy esetben pl. egy 100 eres 1600 méter hosszú kábel

szigetelését 500 W-ról pr. kilométer 3 óra alatt 100 000 W-ra pr. kilométer sikerült fel-
emelni.

A papírkábelek és légvezetékek összeköttetésére gumikábelt használnak. Ezen gumi-
kábel és a papírkábel összekötésére kétféle mód van alkalmazásban. A német berendezé-
seknél a padlásán külön elzárt helyiségek, míg az északi államok berendezéseinél magán
az átvezető tartón elhelyezett kis szekrények szolgálnak e célra. Az utóbbi berendezés
egyszerűbb, olcsóbb, s ha a kivitel jó, a célnak teljesen megfelel.

Vannak még légkábelek is használatban, de ezek alkalmazása nehézkes, az esetleges
izolációhibák alig szüntethetők meg, a szépészeti követelményeknek a legkevésbé sem fe-
lelnek meg.

Központok

Kétféle rendszerű kapcsolószekrények vannak használatban, úgymint a vízszintesek és a
függőlegesek. A vízszintesek különösen Németországban hódítanak tért, hol néhány év
óta a függőleges szekrényeket vízszintesekkel cserélik ki, s az új központokat ilyenekkel
rendezik be. Ellenben az északi államok berendezéseinél a függőleges szekrények vannak
használatban, sőt a stockholmi magántársulat által tervezett 20 000 eres központot is
függőleges szekrényekkel rendezik be, s csakis a stockholmi állami hálózatnál képezi
megfontolás tárgyát, vajon a régi központ bővítésénél vízszintes vagy függőleges szekré-
nyek alkalmaztassanak-e.

A vízszintes szekrények előnye, hogy egy és ugyanazon munkamezőn két egymással
szemközt ülő kezelő dolgozhat. Ennek következtében a vezetékeknek fél annyi multipli-
kálása szükséges, mint a függőleges szekrényeknél, mely körülmény a szekrény beszer-
zési költségét lényegesen redukálja. Hátrányuk azonban, hogy a kapcsolók rugói, melyek
a kapcsolószekrények legkényesebb alkatrészeit képezik, kétszeresen vannak igénybe véve,
gyorsabban kopnak, üzemzavarokra gyakrabban adnak okot, s a rendben tartás, illetve
javítás költségei nagyobbak.

Továbbá a kapcsolókhoz vezető kábelek végeihez, illetve a kapcsolókhoz a függőleges
szekrényeknél aránylag könnyen hozzá lehet férni, míg ellenben a vízszintes szekrénynél,
melynél a munkamezőt a könnyű kezelhetés végett lehetőleg keskenyre kell készíteni, a
kapcsolókhoz vezető kábelek nagyon össze vannak szorítva, azok helyükből nehezen
mozdíthatók el, s a kapcsolókhoz alulról alig lehet hozzáférni.

Végül a vízszintes szekrényeknél a kezelést nagyon megnehezíti az, hogy az annunciá-
torok alul vannak elhelyezve, s hogy a beszélőket tartó állvány oszlopai megakadályoz-
zák a kezelő kezének és testének szabad mozgását.

A több központ által okozott kezelési nehézségek csökkentésére a stockholmi magán-
vállalati hálózatokban a központokat összekötő vezetékek oly módon vannak készítve,
illetve bekapcsolva hogy:

1. A hívóközpont mindig láthassa, hogy a hívott központban melyik kezelő nincsen
elfoglalva, s így mindig oly kezelőt hívhasson meg, aki szabad. E célból az „A”
központ részére hívásra kijelölt vezetékek kezelésével a „B” központban megbízott
kezelők készülékei állandóan be vannak kapcsolva a hívóvezetékekbe. Az „A” köz-
pontban pedig a hívóvezetékek az összes munkahelyeken multiplikálva vannak, és

oly jelzőszerkezettel vannak ellátva, hogy az esetben, ha a hívóvezetékek bármelyike az „A” központban el van foglalva, ezt a jelzőkészülék állásáról az „A” központ összes kezelői láthatják.

2. Amidőn a hívóközpont megkapja a beszélgetés befejezését jelző jelet, és a dugót a kapcsolóból kihúzza, a hívott központban is esik a jelzőtábla, mire ezen központ is felbontja az összeköttetést.

Ezen jelzések azonban jelenleg még minden hívó összekötő áramkör részére két, illetve három vezeték igényelnek aszerint, amint a hálózat egy vagy két vezeték rendszerű.

Egyzsinórú rendszer van alkalmazásban Stockholmban az állami hálózat régi központjában és Koppenhágában az új központban. Az egyzsinórú rendszer hátránya, hogy a kezelők egymást kölcsönösen nem segíthetik ki, és az előfizetők vezetékai azáltal, hogy a zsinór azokkal állandó összeköttetésben áll, több zavartatásnak vannak kitéve. Előnye azonban, hogy az összeköttetés létesítésére csak egy dugó használata szükséges, a kezelés tehát gyorsabb.

A központok bevezetései, a rendezőállványok elrendezései stb. semmi különösebb javítást nem mutatnak, csak mindenütt az áttekintés és a végzendő munkák megkönnyítése végett ezen célokra tágas, világos helyiségeket használnak.

Fontos újításnak mondható az újonnan létesülő központoknál alkalmazott azon berendezés, hogy a központ a hívó félnek nem csengethet vissza. Ugyanis ezáltal a hívó fél kényyszerítve van a csengetés után a hallgatót azonnal a füléhez tartani, mi által a kiszolgálás lényegesen gyorsul.

Kezelés

Mindenütt a számmal hívás és lecsengetés van behozva. Különösen szigorúan veszik ezek betartását az északi államok berendezéseinél, s az elérni kívánt eredmény nem is marad el. A kiszolgálás gyorsabb, a kezelő könnyebben végzi munkáját, minek következtében egy-egy kezelő több előfizetőt szolgálhat ki. Így pl. Stockholmban 120, Kristiansandban 150 és Koppenhágában 80 előfizető van egy kezelőnek beosztva. Koppenhágában azonban a 80 előfizető kiszolgálása nem foglalja el a kezelőt teljesen. A jelentkezés gyorsaságát illetően felemlítendő, hogy Stockholmban, hol 120 előfizetőt kezel egy kezelő, 10 másodpercnél rövidebb idő alatt jelentkezik a központ a hívásra. Érdekes a kezelők munkájának ellenőrzése. Stockholmban e célból külön hivatalnokok járnak az előfizetők állomásaira, a központot felhívják, s pontos órászerkezettel megállapítják, hogy a központ hány másodperc múlva jelentkezik. A gyűjtött adatok minden kezelő részére feljegyeztetnek, és minden hónapban azon 10 kezelő, kik a legjobb eredményt érték el, 5-5 svéd korona jutalmat kapnak. Ezen eljárás növeli a kezelők buzgalmát, és a kezelés javításához lényegesen hozzájárul.

A kiszolgálás jóságára azonban nem elegendő a műszaki berendezések erre irányuló tökéletesítése és a kezelők gyakorlottsága és lelkiismeretes buzgalma, hanem kell, hogy ehhez a szabályok betartása és felesleges beszélgetések mellőzésével a távbeszélőt használó közönség is hozzájáruljon, mint ahogy azt a külföldi berendezéseknél mindenütt tapasztalni lehet.

Az interurbán berendezések kezelésénél mindenütt kiváló súlyt helyeznek arra, hogy a vezetékek jól kihasználtságosak. Az egy kezelő által kiszolgálható vezetékek számát a vezetékek igénybevételéhez mérten állapítják meg, s ehhez képest 1–3 vezetéknek adnak egy-egy kezelőnek.

Az interurbán vezetékek minden kezelő részére külön kis kapcsolószekrényben végződnek. A nagy kapcsolószekrény kezelői az interurbán kapcsolószekrényhez nem adnak összeköttetést, hanem az interurbán beszélgetések lebonyolítására a nagy kapcsolószekrény külön osztálya szolgál, mely az egyes interurbán kis kapcsolószekrények kezelőivel áll összeköttetésben.

Felemlítendőnek tartjuk végül, hogy a vezetékek célszerű kihasználása céljából különösen Svédországban az egyidejű táviratozás és távbeszélés igen kiterjedt mértékben van használatba véve, melynél a kivitel egyszerűsége szinte meglepő.

Ugyanis azon kettős távbeszélő-vezeték 2 végén, melyet egyidejű táviratozásra is akarnak felhasználni a távbeszélő-készülékek, illetve kapcsolószerkezet előtt, hídba vagyis az áramkör két ága közé 2000 ohm ellenállással bíró relé ellenállásának közepétől ágazik el a távirókészülékek bekapcsolására szolgáló és a végén a földdel összekötött vezeték.

Alkalmunk volt az egyidejű táviratozásra ily módon berendezett távbeszélő-vezetéseken beszélni, s a beszélgetés teljesen jól volt lebonyolítható.

A svéd berendezéseknél az egyidejű táviratozást az interurbán távbeszélő-berendezések kezelésénél oly módon értékesítik, hogy az egyes központok a szolgálati értesítésekre a távirót használják, s ily módon a vezeték – mint távbeszélő-vezeték – kizárólag a fizetett beszélgetések lebonyolítására szolgál, mi által azok jobban kihasználhatók.

Maradunk Nagyméltóságodnak Budapesten 1898. január hó 22-én a legmélyebb tisztelettel: Kolossváry Endre műszaki tanácsos és Balla Pál királyi főmérnök.

Levelek Halden Elemérhez²

Visszanéz a magyar, sóhajtvá néz vissza,
Te dicső hajdankor! fényes napjaidra;
Szomorú tallóján ősi hírnevének,
Hej! csak úgy böngéz már valamit – mesének.
Engem is a bánat megviselvéen zordul,
Vigasztért hő lelkem a múltakba fordul;
Azokkal időzöm, akik másszor voltak:
Mit az élet megvon, megadják a holtak.

(Arany János: Toldi)

Kedves Elemér!

Köszönöm nagyon hálásan a Pali³ bátyámonk át küldött üdvözlőlevelét Bélával egyetemen. Jól esett, hogy annyi viharos esztendő után még nem felejtettél el bennünket, s ápolod a régi barátságot. Nem csak egy óceán, de harminckét év távlatra is szakadékot vont közénk, amit csak a barátság, az emlékezés s az egymás iránti szeretet tud áthidalni. Van annak, amit honvágnak neveznek egy sajátos megnyilvánulása: az, hogy nem tudunk szót váltani azokkal, akikkel annyira közös a lelkünk s minden gondolatunk. S ez egy örökké gyötrő hiányérzet, amitől nem tudunk szabadulni.

Igazán megható, hogy Te is milyen szeretettel s tisztelettel emlékeztél meg Édesapánkról, aki egyike azoknak, akik „*másszor voltak*”. Nemcsak Pali tette ezt szóvá, de

¹ Ifj. Csonka János (1897–1981): Gépészmérnök, az azonos nevű feltaláló legidősebb fia. Az egyetem elvégzése után 1922-ben az Autotaxi Rt.-nél dolgozott, amelynek megszervezte alkatrész-utánpótlási rendszerét. Itt munkája elismeréseként főmérnökké nevezték ki. 1925-ben apjával és Béla öccsével a családi bérház alagsorában egy kis autójavító műhelyt nyitottak, amelyben kezdetben csak ők hárman dolgoztak. A kis műhely azonban gyors fejlődésnek indult, s a háború után a leállított vállalatoktól használt szerszám-gepeket vásároltak, amelyek segítségével kis benzinmotorokat kezdtek építeni. Ezekhez a tervekét élete végéig id. Csonka János készítette.

² Halden Elemér (1894–1990): Gyémántokleveles gépészmérnök, műszaki igazgató. Postai szolgálatát 1925-ben a járműtelepen kezdte. 1931-ben elvégezte a londoni egyetem nyári tanfolyamát. 1934-ben a vezérigazgatóság építési ügyosztályán, 1936-ban a postai légoltalmi csoport új szervezetében, 1937-től az üzembiztonsági ügyosztályon dolgozott. 1947 és 1951 között a Budapesti Postaigazgatóság műszaki tanácsosa volt. 1952-től a Budapest-vidéki Postaigazgatósághoz került, ahol műszaki igazgató lett. 1954 végétől a vezérigazgatóság áramellátási műszaki előadója. 1959-ben, már mint nyugalmazott műszaki igazgató, a Helyközi Távbeszélő Igazgatóságnál beruházási előadó mérnökként tevékenykedett. 1960 és 1965 között a Krisztina Távbeszélő Üzem alkalmazottjaként a Postamúzeumnak dolgozott. Ezt követően a Posta Dokumentációs Központnál volt műszaki fordító, majd 1986-ban ny. múzeumi szakértő a Postamúzeumban.

³ Dr. Csonka Pál (1896–1987): Kossuth-díjas műegyetemi tanár, a műszaki tudományok doktora, a Magyar Tudományos Akadémia kutatócsoportjának vezetője, akit 85. születésnapján a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntettek ki, majd halála után az akadémia levelező tagjává választották. Id. Csonka János középű fia, aki élete végéig Budapesten élt.

dr. Horváth Árpád és egy barátunk is, aki elküldte fénymásolatban az Auto-Motor⁴ cikkét. Köszönjük, hogy Te is úgy, mint ahogy mi is ápoljuk Galamb József emlékét, aki egyike volt azon magyaroknak, akik „megváltoztatták a világot maguk körül”, akik segítettek „kerekekre ültetni a világot”.

Halljuk, hogy minő vita merült fel a dr. Horváth Árpád által javasolt emléktábla elhelyezése körül. Szerintünk az emléktáblának, amely a legelső magyar gépkocsi elindulását hirdeti, ott van az egyetlen logikus helye a Trefort-kertben, azon a sarkon, ahol ez a nevezetes technikatörténeti esemény bekövetkezett. Az a tény, hogy – hic et nunc – azon a sarkon, az alagsori tanműhelyben készült a világ legelső benzinporkasztója is, ez egész különleges nemzetközi érdekességet ad a dolognak. Akiknek fáj, hogy ezt az emléktáblát naponta ezer és ezer ember fogja látni, akik a Gólyavár előtt elmennek, azok el akarják tüntetni a szem elől és eldugni a Posta-járműtelepre. Még jó, hogy nem a Köztisztasági Hivatal hátsó udvarának a falára óhajtják tenni! Magyarán mondván el akarják szabotálni az ötletet, mert nem tőlük ered.

Mondok egy érdekes példát. Boston az amerikai történelem legérdekesebb városa. Itt történt meg, hogy az angol király alattvalói fellázadtak Anglia ellen, mert az a szörnyűség történt, hogy arra az „igen fontos árucikkre”, a teára behozatali vámot róttak. Ezért vesztette el aztán Anglia – mint kolóniát – Amerikát. Téli idő volt, s az iskolából hazajövő diákok meghógolyózták a király öfelsége egyik őrt álló katonáját. Az egy darabig tűrte, de aztán a srácok közé durrantott, s egy néger fiúcskát agyonlőtt. Ahol a fiú meghalt, az egy nemzeti szent hely lett. Egy bronztáblát mélyesztettek az útkeresztezésen a földbe. Pont ott, ahol a dolog történt, nem másutt! Egyébként a gyereket oda temették a nagy fizikus Franklin Benjamin mellé, a felhőkarcolók közt szorongó romantikus, arasznyi kis temetőbe.

Nem a Csonka család kedvéért, hanem a pesti „érdekesség” létesítéséért helyes és kívánatos volna, hogy az emléktábla oda kerüljön, ahol annak jelentősége van.

Emléktábla-avatás Halden Elemér és dr. Csonka Pál jelenlétében, 1981. január 23.

⁴ Az Auto-Motor folyóirat 1981. évi márciusi számában dr. Dunai József *A próbaút jól sikerült* című cikkében a Posta Központi Járműtelep januárban tartott 75 éves jubileumi ünnepségéről számol be, amelyet az 1906. január 15-én rendszeres útvakra induló első magyar gyártmányú postaközvetítő gépkocsi emlékére rendeztek. Mivel a postai gépkocsi id. Csonka János tervei alapján készültek, az ünnepséget az ő emlékének is szentelték, ez alkalomból a járműtelep egyik impozáns épületének falán rá emlékező emléktáblát helyeztek el.

Mi Bélával kettesben Bánkinak próbálunk bronznál maradandóbb emléket állítani, amikor azon dolgozunk, hogy Bánki motorját az itteni műszaki világgal megismertessük. Csak egy bajunk van, az hogy a nap csak 24 órából áll, s így állandó „*angina temporisban*” szenvedünk. Csináltunk is már egy Bánki-motort.

Még egyszer köszönve a szíves megemlékezéseted régi barátsággal és szeretettel ölel Bélával⁵ együtt: János.

Ui. Épp ide jöttem Jánoshoz, így alá is tudom írni és megírni, hogy a régi szeretettel öllek: Béla.

Buffalo, 1980. június 17.

Kedves jó Elemérünk!

Szeptember 1-jén kelt igen kedves leveled már több mint egy hete megérkezett Buffalóba, de én minden igyekezetem ellenére csak ma, vasárnap jutottam hozzá, hogy válaszolni tudjak rá. De, még mielőtt ezt tenném, fel kell hívnom figyelmedet arra, hogy lakást változtattunk, s új címünk a következő: János Csonka, 82 Gordon Street: Williamsville N. Y. 142-21 USA. Pali bátyánk, aki címünket közölte, tulajdonképpen Béla lakcímére irányította leveledet, tudva tudta, hogy költözés előtt állunk, s nem óhajtotta, hogy leveled a régi és újabb lakcím között elveszen, mint a gyerek szokott két vagy több bába között.

Ez történt ugyanis ama bizonyos emléktábla ügygel, amelyről már szó esett köztünk. Ameddig dr. Horváth Árpád nyilvánosságra nem hozta, hogy ez év május 31-én volt 75 éve annak, hogy az első teljesen magyar gyártású automobil és vele együtt a magyar automobilkészítés megindult, senki sem törődött ezen fontos kultúrtörténeti esemény jelentőségével. Dr. Horváth Árpád technikatörténészünk csak megismételte azt, amit néhai Haag Dezső kollegánk sok évvel ezelőtt sürgetett, hogy emléktáblával kell megjelölni ezt a nevezetes pontot, amely egy új magyar iparág kiinduló helye lett. Ő ezt a helyet a Trefort-kertben a magyar természettudományok gyűjtőpontjának nevezte, ahol mindennap találkoztak legjelesebb tudósaink: Jedlik Ányos, Than Károly és Eötvös Lóránt az akkori József Műegyetem professzoraival.

Most, hogy ez az ügy a nyilvánosság előterébe lépett, egymásután jelentkeznek bába-asszonyok, akik fontoskodva szólnak hozzá az emléktáblakérdéshez. Érdekes, hogy vannak közöttük olyanok, akik ebből is, mint minden másból, politikai presztízskérdést próbálnak fabrikálni, s azon vannak, hogy az emléktábla ne szülessék meg, vagy ha már ezt megakadályozni nem tudják, életképtelen legyen, halva szülessék, s ezért el kell tüntetni a nyilvánosság szemei elől. Ők nem törődnek azzal, hogy ezen machinációik folytán a magyarságot és a fővárost egy olyan hangosan beszélő dokumentumtól fosztanak meg,

⁵ Csonka Béla (1900–1990): Gépészmérnök. Id. Csonka János legfiatalabb fia. Ő tartotta kézben a Csonka-gépgyár gazdasági ügyeit. 1948-ban, amikor gyárukat államosították, az ellenük felhozott koholt vádak elől János bátyjával együtt – 25 évi munkájuk eredményétől megfosztva, családjukat hátrahagyva – Auszriába menekült. Négy év múlva mindketten áttelepültek az Egyesült Államokba, ahol meneküléstől számítva 11 évet kellett várniuk, hogy családjukat viszontláthassák. Itt éltek, dolgoztak és alkottak életük végéig.

amely magyarnak vagy idegennek állandóan figyelmeztetés lenne arra, hogy: íme a nagy tudósokon kívül a magyar technikusok is alkottak újat, amellyel megelőzték a gyors ütemben haladó külföldet. „Szegény hazám, be kevés van neked ilyen csillagod!”

Igazad van, ha keményen kiállsz amellett, hogy az első igazán magyar automobil és a világ legelső benzinporlasztójának születésére emlékeztető jelnek egyetlen logikus és méltó helye ott van, ahol ezek de facto megszülettek. És igazad van, amikor ragaszkodsz ahhoz, hogy az emléktáblát a Gólyavárral szemközt, a régi Műegyetemnek azon a sarokpillérén kell elhelyezni, ahol a történelmi kihatású események történtek, ahol Csonka János⁶ a rajztábla fölé hajolva dolgozott, ahol őt az akkor még kezdő Bosch Róbert, aki a magasfeszültségű mágnesben bízott, két ízben is felkereste.

Az emléktáblának pont a Műegyetem falán való elhelyezése egyben elismerés Csonka Jánosnak, aki gyakorlati tapasztalatait 48 és fél éven át adta át az akkor még nagyon is zsenye magyar ipar leendő vezetőinek, a tudásvágyó fiatal technikusainak. Vannak, akik el-elsajnálják tőle ezt a szerény elismerést is, mert még mindig a már régen elcsépelet 45-ös szemüvegen keresztül próbálják szemlélni a világot. Ezek a bábák Csonka Jánosban

A Csonka-féle 1904-es típusú, Doxa nevű postaközvetítő gépkocsi ünnepélyes átadása, 1906

⁶ Id. Csonka János (1852–1939): Szegeden született egy elismert kovácsmester hetedik gyermekeként. Miután kitanulta apja mesterségét, előbb a hazai vasipari üzemekkel ismerkedett meg, majd Bécsben, Párizsban és Londonban tanulmányozta a fejlett külföldi ipart. Külföldi utjáról hazatérve alig 25 évesen elnyerte a József Műegyetem géptanműhelyének vezetői állását. Itt munkája mellett erőgépek tervezésével foglalkozott, és elkészítette a gáz- és petróleummotor. Bánki Donáttal együtt megtervezte, elkészítette a világ első üzemanyag-porlasztóját, amit 1893-ban szabadalmaztattak. 1904-ben a magyar posta, számos külföldi országot megelőzve, gépjárművek készítésére írt ki pályázatot. A pályázaton Csonka János terveit fogadták el, ennek eredményeként készült el az első magyar gépkocsi. Csonka János nevéhez számos műszaki alkotás fűződik. Ennek elismeréseként az 1924-ben megalakult Magyar Mérnöki Kamara legelsőként Csonka Jánost vette fel teljes jogú tagjai sorába a nem Műegyetemet végzettek közül.

nem az alkotót, a feltalálót, sem a kivitelezés művészt látják, hanem mindenütt csak a munkásnyúzó „kapitalistát”, a kizsákmányolót keresik. Nem ismerve a valós tényeket, demagóg szövegeket hangoztatnak, még mindig bűnbakokat, boszorkányokat üldöznek. Nem akarják észrevenni, hogy Csonka János nem csak műszaki téren volt úttörő, de példamutató volt, mind emberséges ember, mind munkaadó is, akire nem szabad ráhúzni a demagóg jelzőket.

A Műgyetem kötelékéből kiválva 73 éves korában, amikor mások rég nyugdíjba vonultak, kicsike gépműhelyt nyitott, nem „gyárat” alapított. A műhely gépeit saját maga és fiai készítették. Jó darabig csak ők voltak a kis műhely munkásai. De ez a kis műhely már kezdettől fogva olyan műszaki adottságokkal, a tudás és tapasztalatok olyan bő kinccsétárával rendelkezett, hogy egykettőre ugrásszerűen kiemelkedett a hasonló nagyságrendű kisműhelyek közül. Az anyagi tőkét pótolta az erkölcsi tőke: Csonka János tudása és elismert jó hírneve. A műhely, amely mint családi műhely indult, patriarkális mintaműhely lett, amelynek ereje az összedolgozás volt, amelyben a dolgozók nem fizetésért dolgozó alkalmazottak, hanem Csonka János megfizethetetlen, öntevékeny munkatársai lettek. Sok esetben volt alkalmunk megfigyelni újonnan belépő dolgozók lelkiületi átalakulását, asszimilálódását a műhely karakteréhez, néha egy fél, máskor egy-két nap alatt.

Szokás beszélni egy műhely vagy egy gyár szelleméről. Állítom, hogy ilyen van, és nem csak üres frázis. Az újonnan belépő dolgozó néhány apró jelből vagy kollegáival váltott néhány szóból percek alatt tisztába jön, hogy milyen üzembe került, és ehhez szabja magatartását. De ha nem is venné észre, hogy valamilyen különleges helyre került, a társai csendesen figyelmeztetik, hogy ebben a műhelyben milyen az alaphang, milyen a stílus: vajon az üzem egy állandó csatátér-e, ahol védekeznie kell, vagy az osztályharc fegyvereit a kapun kívül hagyhatja, mert a munka templomába lépett, ahol – hátrább az agarakkal.

Csonka János a kisműhelyben már első naptól kezdve főszenpontnak tartotta, hogy a dolgozók biztonságban érezzék munkahelyükön magukat. Ezért, ha kevés volt is a pénz, a forgótőke, a munka, Csonka dolgozót munkahiány miatt soha de soha nem bocsátott el, vagy nem helyezett ki az utcára fizetés nélküli szabadságra. Dolgozói tudták ezt, s úgy reagáltak rá, hogy: duplázott szorgalommal dolgoztak, apait-anyait és mindent beletettek a munkába. Ez mint szociális örökhoagyás élt az üzemben akkor is, amikor több mint 1000 fővel dolgozott, sőt, az ostrom után is, egészen az államosításig, amikor a szocializmus helyét a pártpolitika foglalta el. Ma azt olvassuk a szaklapokban, hogy a japánok ugyan-ezen módszerrel tették hűségessé gyárjukhoz az autómunkásokat.

Csonka János vallotta is, és meg is valósította a régi igazságot, amely 2000 esztendővel ezelőtt mondatott ki, hogy: „*Méltó a munka az ő bérére!*” A Csonka-féle kisműhely kezdettől fogva jó munkabéretet fizetett, sőt, jutalomban részesítette dolgozóit egy-egy jól sikerült munka hasznából. Később, amikor a kis üzem megerősödött, Csonka János gépgyára⁷ fizette a vasipar legjobb munkabéreit egészen az államosításig, amikor az egyenlőség kedvéért, a kijelölt gyárvezető rosszallásával a béreket lefelé nivellálták.

⁷ Csonka-gépgyár: Id. Csonka János nyugalomba vonulása után, 1925-ben, 73 éves korában autójavító műhelyt nyitott. Ebből fejlődött ki a későbbi Csonka Gépgyár, majd Kismotor- és Gépgyár. Amikor id. Csonka János 1939-ben meghalt, a gyár már százas létszámmal dolgozott, amelyet apja tradíciójához

Csonka János a sokszor jogosan vitatott „*többletértéket*”, amit a dolgozók Csonka speciális gépeivel megtermeltek, nem vonta el az üzemtől, hanem azt egyrészt fejlesztésre, másrészt a dolgozó emberek családjainak jóléte emelésére fordította. Megvalósította jó szívvvel, a dolgozókkal együtt azt a szocialista elvet, hogy mindenki tehetsége szerint dolgozott, és szüksége szerint részesült a bérek feletti többletből. Ez a többlet a sokgyermekes családok esetén az amúgy is jó fizetéseket megduplázza, ha meg nem háromszorozta. A dolgozó emberek megbecsülték ezt a munkahelyet, s közismert volt, hogy aki a Csonka Gépgyárba bekerült, az ott is öregedett meg. A Csonka Gépgyár gondoskodott a dolgozókról és családjukról a bölcsőtől a sírig. Erélyesen és intézményesen szállt szembe a munkáscsalád ellenségeivel: a létbizonytalansággal, a rossz lakásviszonyokkal, amelyből szabadulni nem tudtak, az örökös szegénységgel, a betegséggel, a háború okozta nyomorúsággal, az alkohollal, sőt, a nikotinnal is. Akik irigykedve rosszat akartak Csonka Jánosról mondani, azt írták, hogy azért, hogy meg akarja szüntetni a proletár állapotot, ki akarja fogni a szelet a munkásmozgalom vitorláiból, kispolgárokat, munkásarisztokráciát akar teremteni. És főbajuk volt, hogy Csonka János gyárában soha sztrájk vagy elégedetlenségi mozgalom nem fordult 25 év alatt elő. Voltak idők, amikor a fehéret is feketének mondták. Törpe horizontú emberek, akik szebb dicsőretet nem is mondhattak volna a munkásemberről lett műhelyalapítóról! Még a háború előtti időkben történt, hogy néhai Monus Illés egy ízben így nyilatkozott Csonka János műhelyéről: „*Sokat emlegetik példaképpen azt a budai kis üzemet; ha csak fele igaz annak, amit róla mondanak, megemelem előtte a kalapomat.*”

Idők múltával a budai pinceműhelyből komoly munka végzésére hivatott gyár lett, de ugyanekkor – különösen a háborús ínségben és az azt követő még nehezebb megpróbáltatások idején – a Csonka Gépgyár feladatának a hozzá tartozó dolgozók létfenntartását tekintette. Amikor mindenki éhezett, a Csonkagyáriak kapták a legtöbb kalóriát Budapest összes üzeme közül. Amikor mindenki fázott, mert még a kórházakat sem fűtötték, a Csonka Gépgyár sajátmaga termelte ki a tűzifát, és szállította házhoz a dolgozóinak. Emberéleteket mentett meg a zugbörzén fekete áron vásárolt penicillinnel. Nem szociális olajcseppekről volt szó, ahogy egy „*nyikhaj*” a Szabad Népben írta, hanem legalább 15 ember életéről. Az úgynevezett „*hadifogságba*” hurcoltak 50%-a az első évben elpusztult. Ezt nem szabad leírni sem újságban, sem könyvben. A politikai hatalom birtokosai semmit sem tettek az okozott nyomor és keserűség megszüntetése érdekében. Csonka János Gépgyára önként fizette az elhurcolt dolgozók fizetését, egész az államosításig, és részesítette az elárvult családokat a gyári kedvezményes élelmiszerellátásban. Tragikus tényeket tudnék felsorolni, amiket elmondani tilos, mert a politika iparkodik mindent rózsaszínben feltüntetni. Mikor az elhurcoltak helyett olyanokat állítottunk munkába, akik a rákos korszak üldözöttei voltak, sokszor csak a nevük miatt, mint Zavadovszki Fedor

híven íj. Csonka János vezetett kiváló műszaki tudása mellett igen jelentős szociális és emberbaráti érzékkel. Az állandó fejlődésnek köszönhetően 1941-ben a családi ház alagsorából az akkor már Csonka János Gépgyár Rt. a Fehérvári úti új gyárpépületbe költözött, amelyet a további növekedés miatt állandóan bővíteni kellett. Ebben az épületben tanoncaik részére ipariskolát és internátust létesítettek, ahol számos kitűnő szakembert képeztek.

vagy László Hunor, vagy tévedésből névcsere miatt, mint az a Kőszívű ember regényében van, reakciónak kiáltottak ki bennünket. Tudod-e te azt, hogy Kovácsházy Ernőt, a későbbi Kossuth-díjast és feleségét én hoztam ki az internálótáborból, ahová azért kerültek, mert valaki befolyásos szemet vetett lakásukra? Sürgősen kellett a belügyminiszter kocsiját dugattyúzni, és én ellenszívesség gyanánt Kovácsházyt kértem. Ennyi az egész, ennyit ért akkor egy Kossuth-díjas, Jendrassik György kvalitású ember szabadsága. De kár ezt nekem mondanom, te sokkal jobban érezted a butaság eluralkodását. Nyilván az íróasztalodat akarták egy fajankónak jutalmul átengedni. Nyavalygattak, de tudásodat elvenni nem tudták, és volt benned energia, és megmutattad, hogy a diplomádon kívül egyéb, szorgalmad szerezte tudásod is van. És hányan osztoztatok a rendszer kegyetlenségének és butaságának következményeiben?

Mi is megpróbáltuk. Ki voltunk szemelve egy kirakatper „*passzív*” szereplőinek. Mondok egy nagyon jellemző orosz népmesét. A bagoly gyűlölte a szentjánosbogarat, el akarta pusztítani. A szegény reszketve kérdezte: Nem ártottam neked semmit sem, miért akarsz engem elpusztítani? Azért mert világítasz! – rivallt rá a bagoly.

Csonka János gépműhelye, majd gépgyára is világított, mint azt Monus Illés is látta, de ez bántotta az elvakult utódok szemeit. Anélkül, hogy Csonka csatlakozott volna akármilyen párthoz, egymásután valósította meg önként, saját jószántából, tehát harc nélkül azokat a szociális reformokat, amiket fentebb már említettem, s amiket a keresztény szocialisták elérni óhajtottak. És mindezt a háború előtt, a kapitalizmus igen sötét korszakában tették, feleslegessé téve az osztályharcot és annak előcsahosait. Ezeknek fáj, hogy a Csonka-gyári reformok időben messze megelőzték az ún. felszabadulást, és feleslegessé tették a gyárban a „*forradalmat*”. Egy kínai bölcs mondás szerint: „*Sokkal többet tesz az, aki egy szál mécseszt gyújt az éjszakában, mint az a másik, aki egész éjjel keresztül átkozza a sötétséget!*”

Hála az egészséges szellemnek és szervezésnek, Csonka János gyára az ostromot, a felszabadulást, a megszállást, az ördögi gonoszsággal kitervezett szándékos inflációt – csodával határos módon – életképesen vészelte át.

Az ostrom megszünte reggelén Theodor Koljesznyikow gárdakapitány, a III. ukrán hadsereg autóreferense német nyelven szólva a következő szavakkal adta vissza a gyárat Csonkáékknak: „*Uraim! Önök eddig saját hazájukat szolgálták... Nyugodtan adom vissza a kezeikbe a gyáruk vezetését, mert titkosszolgálatunk révén a legjobb információt kaptam önökről.*” Ezt mondta rólunk a volt ellenfél gárdakapitánya. De akik Csonka János gépgyárát akarták kipusztítani, másképpen vélekedtek. Felkínálták jóvátétel fejében a gyárat az oroszoknak, hogy mint a Gamma is, Kijevben folytassa működését. De másképp történt! Sztrachow tábornok, Dél-Buda elfoglalója, kijött a gyárba, hogy szemrevételezze azt. Amikor ő és törzskara a gyárat tüzetesen megtekintették, és látták a gyár szociális intézményeit, a gyári étkezdét, ahol a dolgozók fehér abrosszal terített asztalok mellett fogyasztották el a gyári konyhában főzött menázsijukat, megtekintették a saját ipariskolánkat, a tanműhelyt és a 100 fiúra szóló internátusunkat, s a gyári 2000 kötetes könyvtárunkat, az egyenes jellemű katona úgy érezte, hogy nem szabad ezt a szerencsétlen országot ettől az értéktől megfosztania, és úgy döntött, hogy a gyárat nem szerelteti le. Ellenben a következőket tolmácsoltatta nekünk: „*Önök a gyárukban a szociális jólétnek oly magas fokát valósították meg, amely másutt csak elméletben létezik.*”

Ilyen előzmények sem voltak elegendőek ahhoz, hogy az ország legszociálisabb magánüzeme ne legyen az államosítás martaléka, amit megtették azzal, hogy ellenünk hazug vádakkal eljárást indítottak. Mikor megtudtuk, hogy a vállalatvezető letartóztatásunkat kérte, átléptük az országhatárt abban az órában, amikor éjfélkor az ÁVÓ megjelent lakásunkon azzal a megbízással, hogy bennünket letartóztasson. Ez harminkét év előtt történt: közben észrevétlenül telt az idő, mi is öreg fiúk lettünk. Béla júliusban lépte át a 80 éves küszöböt, én meg a héten szándékozom elkezdni a 84-est. De mindez nem akadályoz meg abban, hogy régi barátsággal és szeretettel ne üdvözlöjünk, hálás köszönettel Béla nevében is, sok öleléssel: János.

U. i. Szíves elnézést kérem, hogy időhiányban nem raktam fel az ékezeteket. Ellenben azt pótlólag ideírom, hogy az amerikai 3 nagy autógyár vezetői nyíltan beismerték, hogy a japánok nem csak árban győzték le az amerikaiakat, de minőségben is. Ez volta az öreg Csonka műhelyének szabálya, hogy: „*Rossz munka nem hagyhatja el a műhelyt.*” Ford elnökgazdátja ezt mondja ma: The Ford chairman stressed that quality was one of the most important aspect in the production of the cars and the company and employes (!) were committed this. Signs in the plant stress this he added, pointing to the „*If it's not right don't ship it*” placards in the assembly plant. A Westinghouse gyár *privát* helyesírási szabálya szerint az „*employee*” (!) szót egy „*e*” betűvel kell írni a végén. Ez inkább szabadság, mint szabadság. Lehet, hogy Westinghouse éppúgy nem ismerte az angol helyesírást, mint közismerten Henry Ford sem, s ez a házi helyesírási szabály evvel magyarázható.

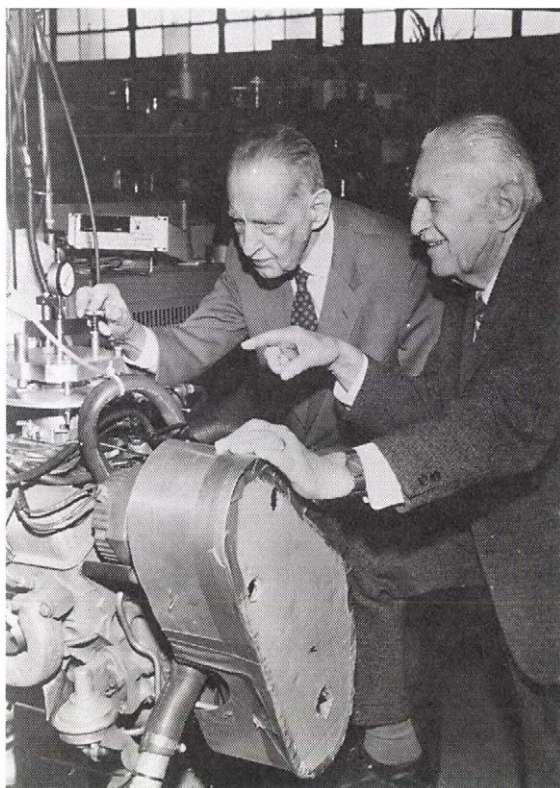
Egyébként kedves leveleden még egyszer átfutva konstatáltam, hogy én annyira beleéltem magam az emléktábla ügy védelmébe és indoklásába, hogy tulajdonképpen nem is tértem ki sok igen érdekes epizódra. Ad vocem: angol nyelvtudás. Ez egy olyan kincs, amit az ember ifjúkorában könnyen meg tud szerezni magának, amit elvenni, elállamosítani tőle nem lehet, mindig kéznél van, és kamatozik. Mi hét napon át napi 10–12 órát dolgoztunk a kis műhelyben, s nem értünk rá angolul tanulni. De az ostrom után angol, francia és német nyelvvórákat rendszeresítettünk a gyárban, természetesen díjmentesen részt vehetett mindenki rajta, sajnos, csak éppen mi magunk nem. Mi nem akartunk kivándorolni, mint ahogy nem menekültünk nyugatra az oroszok elől sem. Viszont mindig jelen voltunk azokon a Csonka-gyárban tartott mérnöki továbbképző előadásokon, amiket Hornung Bandi a Ganz-gyár engedélyével tartott „*Mi a legfrissebb műszaki újság külföldön*” címmel. Így Amerikában nem kellett az újdonságokon csodálkoznunk, mintha Mucsáról kerültünk volna oda. Nagyon hiányzott az angol, s elismerjük, hogy te nagyon okosan csináltad, amikor súlyt helyeztél erre. Azt mondják itt, ahány nyelvet tudsz, annyi-szor többet érsz. A sors Woodbridge-be vezetett. Itt Vigh Tibornak és fiainak volt Kis Gamma nevű üzeme. Ő azt ajánlotta, hogy szólítsam fel a közeli New Brunswick városban a magyar származású Charles Farmer nevű mérnököt, akinek rajzoló irodája van. Most láthatod, hogy mi az, ha az embernek szerencséje és jó neve van. Jelentkeztem, és bementem, hogy Csonka János vagyok Budapestről. „*A Horthy Miklós útról?*” – kérdezte. „*Igen!*” – mondtam. „*Hát akkor, szervusz! Jól ismerlek benneteket, voltam is az üzemetekben, Farkas Károly a nevem, szobatársa voltam Somogyi László főmérnökötöknek a Kollégiumban.*” Ennél murisabb csak Szerényi Gyuszi karrierjének kezdete volt valamelyik dél-amerikai kikötővárosban, ahová csak úgy ismeretlenül érkezett. Ment a fő

sztrádán az orra után a város felé. Egyszer csak szemébe ötlött egy cégéta: „*Ingenierio László Fekete.*” Bekopogtatott, és bemondta, hogy ő Szerényi Gyula, mire a másik megkérdezte: „*Töttössy helyett Szerényi?*” És máris fel volt véve.

Írod, hogy mint nyugdíjas is fontos munkákat végeztél. Egy 1200 oldal terjedelmű műszaki könyvet átültetni magyarra nem lehetett gyerekjáték annak, aki nem született telefonistának. Tudom, vagy sejtem már, hogy miért nem lehettél te kedves a mocsokráciaknak. Mert gyökereid Berzsényiig nyúlnak vissza, mert olyan mérnökfajta voltál, aki mindig tökéletesíteni kívántál, aki látott, ítélt és cselekedett, szervezőképes volt, akinek voltak ideái és ideáljai, s műszaki gondolatait tudta egy egységes alkotásba összefoglalni és megvalósítani. Ismerünk egy elég hosszú, talán túl hosszú műszaki költeményt, Schiller „*Das Lieb von der Glocke*” című versét. (Rejtő „*I-ét*” juttatja eszünkbe.) Én ennél sokkal szellemesebbnek tartom Sík Sándor „*Az acélember*” című versét (Ének a sürgönypóznáról). Direkt: „*Vasszerkezet*” órán érzem magamat. „*Lát, embereket és országutakat, az eszme önmagára lázadását, a forradalmak bárgyú körfutását, az örülések örök újulását, a három acélember összenéz, testvér – mondja az acélpillanat, mi vagyunk a Vezeték várai, de rajtunk megyen át az Üzenet, az ismeretlen Igét hordja vállunk, benniünket ideállítottak. Állunk.*”

Legközelebb írok még érdekes dolgokat Rejtő asszisztenseiről s a mikroporlasztóról⁸.

Williamsville, 1980. szeptember 21.

Ifj. Csonka János és Csonka Béla az általuk feltalált mikroporlasztóval

⁸ Mindamellert, hogy ifj. Csonka János kivándorlásuk után Buffalóban még 20 évet megbecsült tervező-mérnökként dolgozott, és közben dr. Magyar Lászlóval egy magyaroknak írott angol nyelvkönyvet is kiadott, a kísérletezést sem hagyta abba. 1973 tavaszán Béla öccsével feltalálták a mikroporlasztót, amit életük végéig tökéletesítettek. Mikroporlasztójuk hivatalos mérési adatok szerint csökkentett levegőszennyeződéssel mellett 12% benzint takarított meg.

A jegyzeteket készítette, az illusztrációkat válogatta: Bartók Ibolya.

Cavallinik

Az 1999-2000-es évkönyvben a Bélyegmúzeum törzsgyűjteményeinek ismertetésekor utalás történt arra is, hogy a múzeum hetven éves története során törzsgyűjteményének gyarapodásán túl számos olyan filatéliai dokumentummal gyarapodott, amelyeket ajándékként, illetve hagyatékként adtak át a hazai és a világ posta- és filatélia-történeti értékeit közkinccsá tenni szándékozók. A múzeumi mecénásokat és gyűjteményeik kiemelkedő filatéliai dokumentumait az új évezredben megjelenő évkönyveinkben folyamatosan ismertetjük.

A Bélyegmúzeum úgynevezett különgyűjteményei igen sokszínű, változatos témák szerint rendszerezett gyűjtemények, amelyek vásárlás, ajándékozás vagy hagyaték révén kerülnek a múzeum tulajdonába. A gyűjtemények feldolgozásakor és bemutatásakor az eredeti összeállítók elképzelései érvényesülnek, a múzeum önálló gyűjteményekként, változtatás nélkül őrzi. Ajándékozás vagy hagyaték esetén ezeket a gyűjteményeket az adott gyűjtő nevével jelölve tartjuk nyilván, és állítjuk közönség elé.

1980-ban hagyaték révén került a múzeum gondozásába a Soó Rezső nevét viselő, kiemelkedő különgyűjtemény, amely e kategória legnagyobb és legértékesebb gyűjteménye. Az 1995-ös évkönyvünkben dr. Soó Rezső¹ akadémikust, a kétszeres Kossuth-díjas botanikust, múzeumi mecénást és neves filatelistát már bemutattam. A Soó-gyűjtemény nagyságát és értékét a benne található 225 000 darab bélyeg is jelzi. Ebben a sokrétű, a világ országainak bélyegeit és 24 féle motívumot tartalmazó gyűjteményben számos különleges filatéliai dokumentum található. Jelen tanulmányban a ritka szardíniai „Cavalliniket”, az eddig hazai bélyegkiállításokon soha sem szereplő, a múzeum törzsgyűjteményében sem található speciális posta- és filatélia-történeti dokumentumokat ismertetem.

Az egységes olasz királyság létrejötte előtt az Appennini-félszigeten és a közeli szigetekben számos kis állam, tartomány élt önálló államjogi életet, és tartott fenn postát, amelyek saját területükre külön bélyegeket adtak ki. Így volt ez az egykori szárd királyság területén, Szardínia szigetén is, ahol a postai díjjegyes² borítékoknak különös történeti előzményei voltak.

A mai értelmezés szerinti értékbenyomásos borítékok érdekes és sajátos ősenek tekinthetjük a „*Carte Postale Bolatát*”, azaz a postai értékbenyomásos bélyegzővel ellátott levélpapírt, vagy ahogyan a múlt század elején nevezték, a Cavalliniket, azaz lovacskákat.

A 19. század elején Szardíniában a posta illetékességi köre olyan széles körű volt, hogy nem csak a posta által továbbított leveleket, hanem általában minden levelezést saját hatáskörébe tartozónak tekintett. Bármilyen levél továbbításához, amelyet akár egy szolgálval kívántak távollakó ismerőshöz eljuttatni, a posta engedélyét kellett kérni. Az engedély megszerzéséhez a legközelebbi postahivatalba kellett menni, ahol egy kisebb összeg³

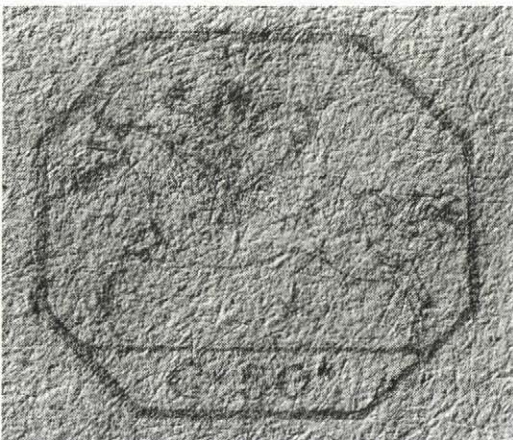
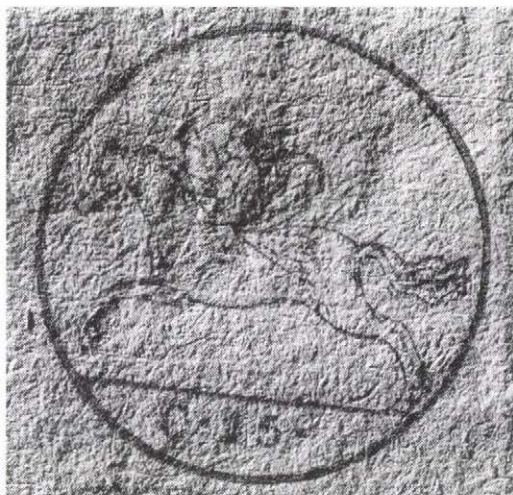
¹ Dr. dr. h. c. Soó Rezső (Szekelyudvarhely, 1903. augusztus 1. – Budapest, 1980. február 10.): kétszeres Kossuth-díjas (1951, 1954) botanikus, egyetem tanár, a Magyar Tudományos Akadémia tagja.

² Értékjelzéssel előnyomott borítékok.

³ 15–50 centesimo.

ellenében az engedélyt megadták, és ezt a levélre nyomott bélyegzővel tanúsították. A következő példa azt bizonyítja, hogy ez az eljárás milyen időrabló volt. Ha a levelet küldő hat mérföldre lakott a legközelebbi postahivaltól, és egy sürgős levelet az ellenkező irányba kívánt küldeni, úgy a futárnak előbb hat mérföldet kellett megtenni a postahivaltalhoz azért, hogy a levelet lepecsételjék, majd ugyanennyi távolságot vissza, mielőtt a rendeltetési hely felé elindulhatott volna.

A szardíniai királyság 1818. augusztus 12-i dekrétuma alapján a szardíniai posta, hogy megkönnyítse a levelek továbbítását és a postai díjak beszedését, speciális kisegítő levélíveket nyomtatott, amelyek közvetlen postai továbbításra voltak alkalmasak. Ezeket a nagyközönség számára 1819. január 1-jétől előbérmentesítve árulták az állami postahivatalokban és a dohányárudákban, amelyek királyi monopóliumot élveztek. A dupla levélív átlagosan 39×26 cm volt, a bélyegzést az ív jobboldali felén találjuk függőleges állásban, a felső és alsó ívszéltől egyforma távolságra. Mind-egyik bélyegző kék színű, és egy vágatató lovon ülő, postakürtöt fújó kisfiút (puttót) ábrázol, ezért adták a filatelisták a cavallini (kislovas) nevet ennek a levélpapírra nyomott díjjegyek. Három címletben készült: a kör alakú 15 centesimós díjegy 15 mérföld, a tojásdad alakú 25 centesimós 15–35 mérföld, míg a nyolcszögletű 50 centesimós 35 mérföldön túli távolságra biztosított előbérmentesítést. A

A kisegítő levélívek különböző címletű bélyegzései

levélív belső oldalára az írás került, és úgy hajtották össze, hogy az értékjelző bélyegzés a címoldal felső részére kerüljön.

A végleges kiadást 1819. november 13-án helyezték forgalomba, de a kiegészítő kiadások az év végéig forgalomba maradtak. A kiegészítő időszakos kiadásban a díjjegy egyszerű vonal keretben található, a végleges kiadásban a levélpapír színével megegyező dombornyomással készült, keretét dombornyomású gyöngysor képezi. A végleges kiadás hosszú ideig, 1836-ig volt forgalomban.

A levélívekre a kiadásoktól függően különböző vízjelek kerültek. Hivatalos vízjelként az ívet egy széles szélkeret fogta körül, a levélív közepén egy heraldikus sas állt, mellén egy körben lévő kereszttel. A sas körül a *Direzione Generale Delle Regie Poste*⁴ felirat, a szélkeretben a *Corrispondenza Autorizzata in Corso Particolare Per Pedoni Ed Altre Occasioni*⁵ szöveg olvasható.

Mindkét kiadásból új nyomat is készült, amelyeket különlegességük és ritkaságuk miatt hamisítottak. A katalógusok erre felhívják a gyűjtők figyelmét.

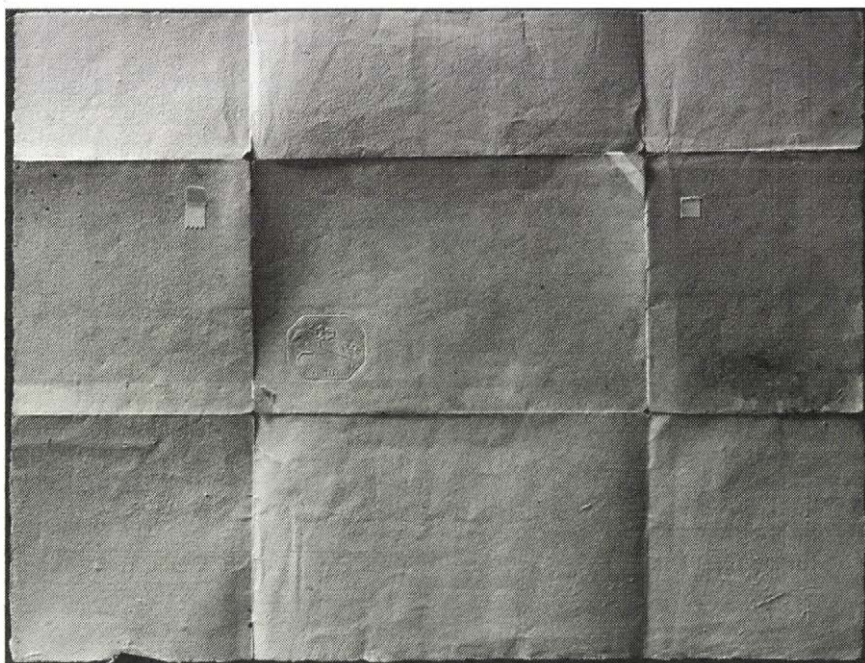
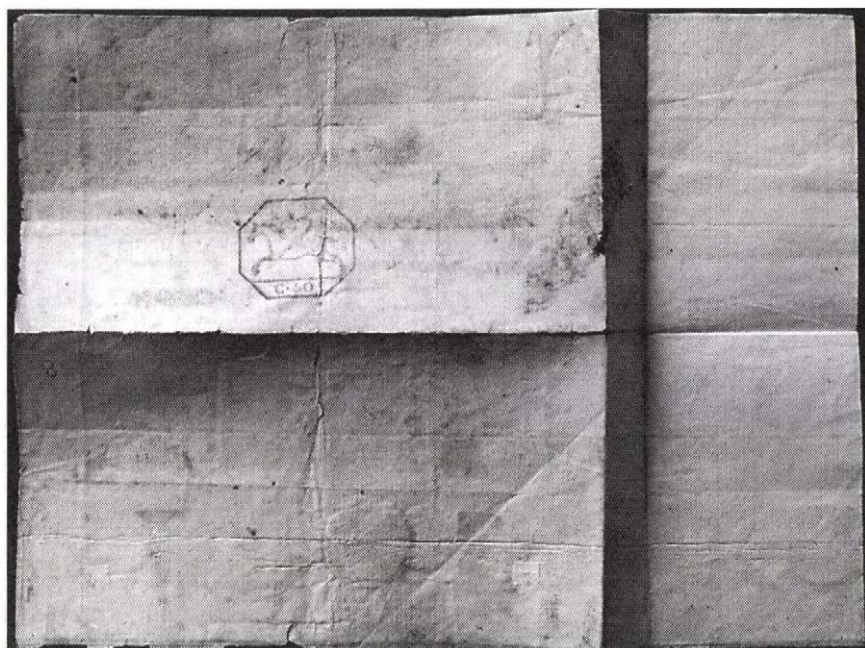
Az olasz postatörténészek ezeket az előbérmentesített levélpapírokat postai díjjegyeseknek tekintik, míg más országok postatörténészei ennek jogosságát – elsősorban az elsőség miatt – a mai napig vitatják, de érdemleges tényekkel cáfolni mindaddig nem tudták. Az előzőekben bemutatott filatéliai dokumentumokat 2000-2001-ben a múzeum rejtett kincseit bemutató időszakos kiállításban, majd ezt követően 2001 októberében Debrecenben, a Déri Múzeumban bemutatott *Temafile 2001* nemzetközi kiállításon csodálhatta meg a közönség.

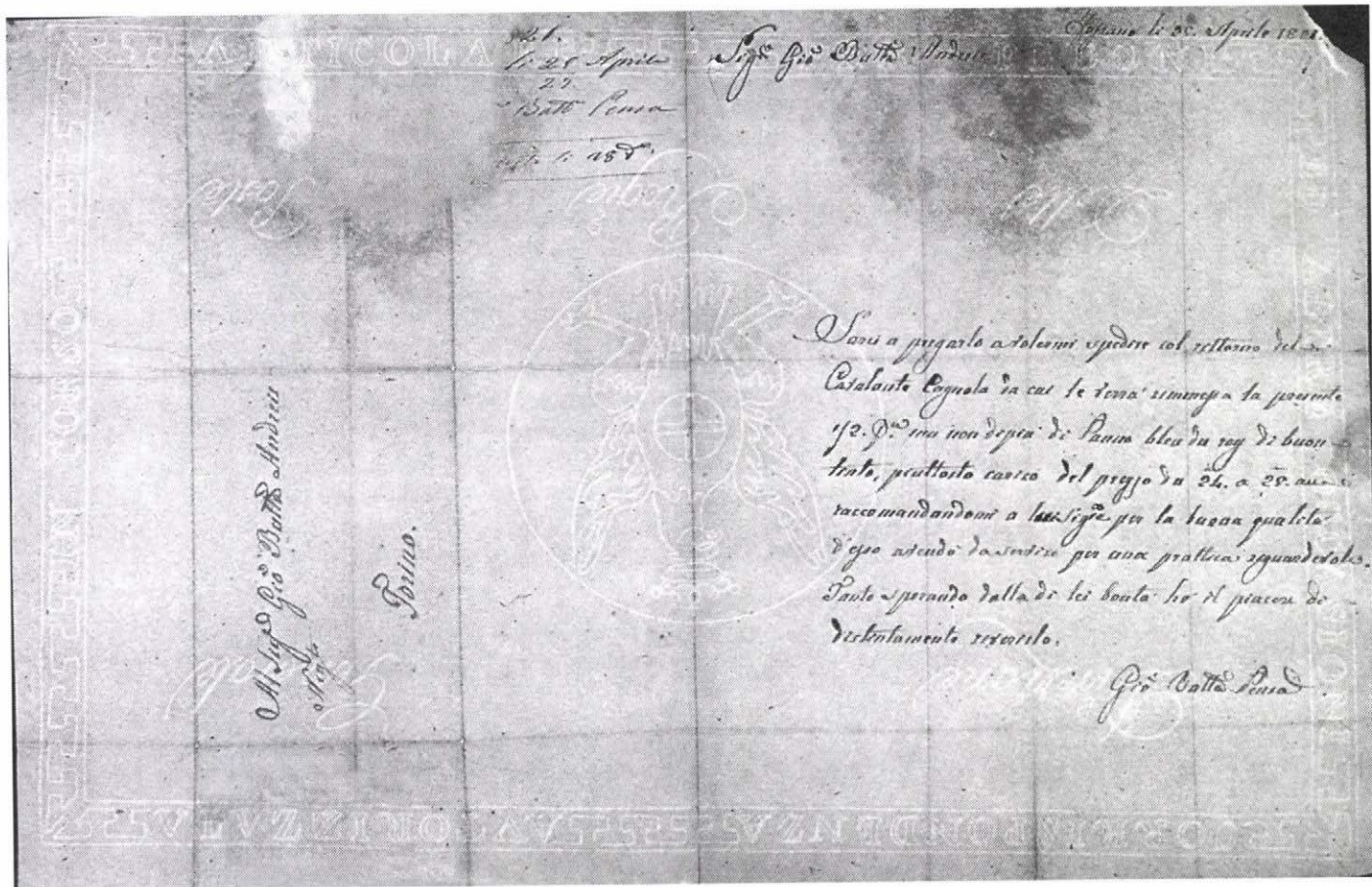
*A végleges kiadású levélívek
dombornyomású díjjegyei*

⁴ Királyi Posta-főigazgatóság.

⁵ A levelezés engedélyezve van a gyalogfutárok és más alkalmak részére.

Kisegítő és végleges levélív a megfelelő bélyegzéssel

Romano li 20. Aprile 1725

1725
1. 25 Aprile
27
Gio. Batt. Pansa

Sig. Gio. Batt. Pansa

1725

1725

1725

1725

Vorrei a pigiarlo a solenni spedire col sistema del
Catalante Cognata in cui se dona rimanga la possente
172. P. mi non degia di Panne blos du roy de buon
tate, piuttosto carico del prezzo da 24. a 28. ann
raccomandandomi a lei, si per la buona qualita
d'ogni arredo d'arredare per una pratica riguardesole.
Tanto sperando dalla di lei bonta ho il piacere di
distintamente scriverlo.

Gio. Batt. Pansa

Gio. Batt. Pansa

Pansa.

Futott levélív hivatalos vízjellel

Helbing Ferenc levele Czakó Elemérhez

Kedves Elemér!

Budapest, 1940. november 5.

Kedvenc témádhoz – a bélyeghez – talán egypár adattal én is szolgálhatok. A bélyegrajzolás terére akkor léptem, amikor Magyarországon úgyszólván még semmi érzék nem mutatkozott a bélyeg művészi ábrázolását illetően. A régi magyar krajcáros bélyegek óta mindinkább elhanyagolták a bélyeg külső megjelenését. Nem láttak benne mást, mint a levélért járó különdíjat, tehát csak értékjegyet. Az első lépés jobb irányba akkor történt, amikor a postaigazgatóság az első pályázatot meghirdetette levélbélyegekre. Azon az első pályázaton¹ még nem vettem részt. Azt hiszem, hogy akkor az a bizonyos „aratós bélyeg” lett díjazva, és kivitelre is került. Elég sokáig volt forgalomban. A posta második pályázatán² már részt vettem, és egy I. díjat is nyertem a Szent Lászlót ábrázoló bélyeggel. Kivitelre azonban ez nem került. Később rendszeresen részt vettem a pályázatokon, és számos díjat is nyertem. Továbbá megbízás útján is sok bélyeget rajzoltam. A bélyegek akkori technikai kivitele magasnyomású dúcokról történt.³ Tehát csak vonalas rajzot lehetett használni, amellyel azonban azt a tónusgazdagságot nem lehetett elérni, ami ma a mélynyomású technikával elérhető. A vonalas rajznak olyannak kellett lennie, hogy a kisebbítésnél a vésnök azt vonalról vonalra híven utána véshesse. Ki kellett számítani, hogy a vonalak a redukciónál ne túl sűrűk legyenek, mert különben összefolytak volna. A vésnök nem volt művész, és csak szolgailag lemásolta a rajzot vonalról vonalra. Tónusos rajzról nem tudott mit csinálni, mert ő maga nem volt képes azt vonalásra átalakítani. Akkoriban sokkal nehezebb feladat volt a bélyeg technikai megrajzolása, mint most, amikor az ecsettel könnyen minden tónust ki lehet hozni, festői hatást elérni stb.

Abban az időben – különösen megbízásoknál – a témát pontosan megadták az akkori postavezérek. Az ő szája-íze szerint kellett mindent megcsinálni. Más bírálók (szakemberek) nem voltak.⁴ Legfeljebb még egynéhány úr onnan még bele szólt, akik mindent jobban értettek, mint a művész, s így a legtöbb esetben olyan felemás megoldások jöttek létre a legjobb akarat mellett is. Külföldön sem fejlődött ki akkor még a művészi bélyegkultúra. Igen kevés szép bélyeget lehetett látni. A jég megtört, amikor Ausztria a szép

¹ Az első pályázatot 1897-ben írta ki a posta a pénzreformmal kapcsolatban szükségessé váló új bélyegekre. Ennek eredménye az 1900-ban kibocsátott Turul bélyegsor Böhm János és Tull Ödön 1-1 bélyegterve alapján, nem az „aratós bélyeg”, amint azt Helbing írja.

² A második pályázat nyertese volt az Aratós bélyeg Tull Ödön terve alapján, aki egyben Helbing riválisa volt, hiszen erre a pályázatra nyújtotta be Szent Lászlót ábrázoló tervét, amelyért második (!) díjat nyert.

³ Többnyire valóban, de nem minden esetben. Csak a Helbing-bélyegek közül néhány ellenpélda az 1920 és 1925 közötti évekből: 1920 Hadifogoly (kőnyomás), 1923 Petőfi (ofszet), 1924 Jótékonyság (réznyomás), 1925 Jókai, Sport (ofszet).

⁴ Már az első pályázatot (1897) is a Képzőművészeti Tanács bevonásával írta ki, és a pályaműveket neves művészek részvételével bírálta el. A bírálóbizottságok összetételének szempontjai gyakran változtak, de művészeti kérdésekben illetékes személyek mindig voltak, és vannak a tagok között.

Habsburg-sorozatot⁵ hozta, utána pedig a boszniai rézmetszetű bélyegeket. Olaszország is artiztikus rézmetszésű bélyegeket hozott forgalomba. Később mind több lett a szép bélyeg. A bélyeg esztétikai fejlődése tulajdonképpen a bélyeggyűjtőknek köszönhető, akik – már üzleti szempontból is – e tekintetben mindig nagyobb igényűek lettek. Ma már minden ország iparkodik szép bélyeget kiadni. A kezdet bizony nehéz volt, és én – minden dicsekvés nélkül mondhatom –, hogy úttörő munkát végeztem, s így mint minden úttörőnek csak a munka jutott ki, elismerés kevés, anyagi haszon pedig alig, hisz 100-200 koronát legfeljebb, ha fizettek egy-egy rajzért. Mindazonáltal iparkodtam lehetőleg jó, elfogadható munkát végezni.

Az általam rajzolt bélyegek kb. ezek: Szent László bélyeg, Királyi vár, Halászbástya, Parlament, Koronázási jelvények, Szent korona, Feláras sportsorozat, Hadifogoly bélyeg, Testnevelési játékonyság bélyeg, háromféle Madonnás bélyeg, Jókai bélyeg, Repülő posta bélyeg, Szent István fej, Horthy bélyeg 1930, Szent Imre bélyegek, Eucharisztika bélyeg, Szent István év bélyeg, Horthy bélyeg (arckép), Pázmány Péter arcképe, és még sok más, ami kivitelre nem került. Azonkívül sok alkalmi bélyeget is rajzoltam. A nemzetközi válaszbélyegszelvény-pályázaton Londonban I. díjat nyertem, és kivitelre is elfogadták a tervet.⁶

Mellékelve küldök Neked egypár fényképet⁷ a bélyegeimről, amennyiben még megvoltak, a gyűjteményed számára. Közte a Mátyás király sorozatot is, s elfogultság nélkül mondhatom, hogy az 5 között legalább 3 jobb, mint amik kivitelre kerültek (Mátyás fej, címer, Hunyadi), s még most is bánt, hogy a sorozatot még II. díjra sem érdemesítették. No de mindegy!

Azt hiszem, hogy ezzel mindent elmondtam. A régi eredeti bélyegrajzok a postaigazgatóság birtokában vannak, s ha érdekelnek, ott megtalálhatod. Kézcsókomat légy kegyes átadni.

Sok szeretettel ölel Helbing Feri.

2001 márciusában az Arkánus Antikvárium 6. aukcióján a Bélyegmúzeum számára megvásároltuk a fenti autográf, tintával írt levelet. Borítékja már nincs meg, vélhetően a címzett, Czakó Elemér már anélkül fűzte le magának, amíg ő maga őrizte. Az egylapos, kétoldalas levél első oldalának alján az Országos Levéltár „Törölve” felülbélyegzéssel érvénytelenített bélyegzője látható. A levéltár munkatársának felvilágosítása szerint a Czakó Elemér művészekkel, írókkal, közéleti személyekkel folytatott levelezését tartalmazó gyűjtemény egy darabja került birtokunkba, amely gyűjteményt 1985-ben zárt letétként helyezett el az Országos Levéltárban az akkori tulajdonos. 2000-ben a letéti szerződésben

⁵ 1908 (Michel 139-156), tervező Koloman Moser. Túl azon, hogy Helbing művészi áttörésnek tekinti a sorozatot, hatása is észrevehető saját tervezői munkásságában. (Vö. a Szent László-bélyegtervvel, vagy a valószínűleg ugyanarra a pályázatra készült Ferenc József-bélyegtervvel.)

⁶ 1929-ben. A pályázatról és Helbing első díjáról a *Posta* c. folyóirat 1929/21-22. sz. 8-9. p., továbbá az *Archiv für deutsche Postgeschichte* 1983/2 és 1984/1 számaiban találhatunk írásokat.

⁷ Az aukción vásárolt levélhez nem tartozott fotó. A hivatkozott 1942-es Forster aláírású levélhez azonban tartozik 30 db bélyegméretűnél mintegy 10-15%-kal nagyobb fekete-fehér fotó. Ezek egy részének eredetije megtalálható gyűjteményünkben.

Kedves Elnök!

Április 1940. márc. 5.

Kedvenc kímáldhoz a bélyegről talán éppen adattal
is szolgálhatok. A bélyegrajzolás terére akkor léptem amikor
magyarországon nyilván még semmi izék sem mutatkozott
a bélyeg művészi ábrázolásának illetően. A régi magyar
krajáros bélyegek átán mindinkább elanyagoltak a bélyeg
kísérő megjelölését. Nem láttak benne mást, mint a
~~szöveg~~ levélről járó küldőudjót, tehát csak értékesítet.
Az első lépés jött irányba akkor történt, amikor a posta
szolgáltatás az első pályázatot hirdetett levélbélyegekre.
Azon az első pályázaton még nem vettem részt. Azt hiszem,
hogy akkor az a bizonyos „arató bélyeg” lett díjazva is
kínáltra is került. Előző sokáig volt forgalomban. A
posta második pályázatán már résztvettem és egy I. díj
díjat is nyertem a „Szent László” ábrázoló bélyeggel.
Kínáltra azonban az nem került. Később rendszeresen
részt vettem a pályázatokon is számos díjat is nyertem.

Továbbá megvizsgáltam is sok bélyegrajzolatot.
A bélyegek akkor ^{technikai} kivétel magasanjószerű dicsőreket történt.
Tehát csak vonalas rajzot lehetett készíteni amellyel
azonban azt a bonusgarantációt nem lehetett elérni
amint ma a négyjószerű technikával elérhető.

A vonalas rajzokat olyannak kellett lennie, hogy a ki-
sejtséssel a víznyel azt vonalról vonalra híven utána
vethesse. Kivételként kívánom, hogy a vonalakat a redukciójuk
ne tud sűrűnek látszanak, mert különben össze fogják volna.
A víznyel nem volt minél is csak költséges lemondott a
rajzot vonalról vonalra. Többször rajzot nem tudott mint
szóval mert ő maga nem volt képes azt vonalra
átalakítani. Amikor talán sokkal nehezebb feladat volt
a bélyeg technikai megrajzolása mint most amikor
az csupán könnyen minden bonussal kivétel képi.
festői hatást elérni sok.

MSZAKI
ERTEKELÉS

OKM. 44/35727

Abban az időben - különösen megtörténeteknél - a témák pontosan megadták az akkori pótagyereket, az ő bajai-je szerint kellett mindent megemlíteni. Más bírálatok (szakemberek) nem voltak. Legfeljebb még egyet-egy is annak még bele volt írva, hogy akik mindent jobban értettek mint a miénk s így a legtöbb esetben olyan vélemény megfogalmazást kaptak leírva a legjobbat mellett is. - Későbbiekben sem sem fejlődött ki akkor még a minőségi bélyegkultúra. Igen kevés nép bélyegzet lehetett látni. A nép megtörténet amitől Ausztria a nép Flatsburg sorozatot hozott, utána pedig a boszniai németet is bevezették. Olaszország is arbutusos népművészeti bélyegeket hozott forgalomba. Később mind több lett a nép bélyeg. A bélyeg osztályok fejlődésük kulcsfontosságúak a bélyeggyűjtőknek köszönhető, akik - már üzleti szempontból is - e tekintetben mindig nagyobb igényűek lettek. - Ma már minden ország iparkodik nép bélyegzet kiadására. - A kérdés bizony nehéz volt is az - minden dialektus nélkül mondhatom - hogy utóbbi munkák végére s így mint minden utóbbiak csak a munka jutott ki, elismerés kevés, anyagi kárhoz pedig alig lát 100-200 pontot azaz legfeljebb ha fűtnek egy-egy rajzot. Mindazonáltal iparkodtam lehetőleg jó, elfogadható munkák végére.

Az általam rajzolt bélyegzetek kb. ezek:

Szent László bélyeg. Kir. vár, Kalánbaskya, Sallánváros, Koronázási dísznyel. Szent Károl, Telaris sport sorozat, Hadifegyver bélyeg, Tiszteletdíj bélyeg, háromféle Madonnák bélyeg, Jókai bélyeg, képviselő pártok bélyeg, Szent István fej. Horthy bélyeg 1930. Szent Imre bélyeg. Eucharisztika bélyeg, Szent István fej bélyeg Horthy bélyeg (arhív) Pázmány Péter arhív, és még sok más ami kintre sem került. Azonkívül sok okmány bélyegzet is rajzoltam. A nevezetesei valaha bélyeg névelő pályázatban Londonban I díjat nyertem is kintre is elfogadták a kérd.

Mellettek kioldott névad egyet-egy példát a bélyegnyel. nál, amennyiben még meg voltak a gyűjtemények számára. Közte a Magyar király sorozat is s elfogultság nélkül mondhatom, hogy az 5 közül legalább 3 jobb mint az utóbbi kintre került (Magyar fej, címer, Hungary), s még most is bírálat, hogy a sorozat még a II. díjra sem érdemelhetett. -
Nem tudom.

Agd. Kinnre. Egy-egy példát mindent elismeréssel.

A nép eredeti bélyegnyel s a népdalgyűjtés.

Képzőművészet egy-egy példát.

1000 példát írték Hallgatónak.

biztosított lehetőséggel élve az örökös visszakövetelte az anyagot. A levéltár vételi ajánlatot tett a tulajdonosnak, de nem tudott megállapodni vele. A gyűjteményt védetté nyilvánította, és visszaszolgáltatta. A védetté nyilvánítás a tulajdonosváltás bejelentésének kötelezettségét rója a védett gyűjtemény mindenkori tulajdonosára. A jelek szerint a Czákó-hagyatékot e kötelezettség teljesítésének mellőzésével darabonként vagy kis tételekben értékesítik.⁸

A levél annál is becsebb darabja gyűjteményünknek, mivel mind a levélíró, mind a címzett gazdag anyaggal van jelen múzeumunkban, s e sorok olvastán sok minden pontosabbá válik, új megvilágításba kerül.

Czakó Elemér (Szolnok, 1875 – Budapest, 1945) élete során a legkülönbözőbb területeken működött, de mindig a művészet, muzeológia, nyomdászat foglalkoztatta leginkább. Dolgozott az Iparművészeti Múzeumban, a Vallás és Közoktatási Minisztériumban, igazgatója volt az Iparművészeti Iskolának, az Egyetemi Nyomdának. Több vilákiállítás magyar anyagát rendezte; a Magyar Néprajzi Társaság társelnöke, majd tiszteletbeli elnöke, az Országos Iparművészeti Társulat tiszteletbeli tagja, a Tudományos Társaságok Szövetségének alelnöke volt. A harmincas évektől tevékenyen részt vett a posta bélyegkibocsátási tevékenységében. S ismeretei, műveltsége, művészeti és nyomdai kérdésekben való jártassága szinte predesztinálták arra, hogy a bélyegkibocsátások előkészítésében, a pályázati anyagok zsűrizésében részt vegyen. A fő érdeklődési területeit önmagában egyesítő bélyeg hamarosan központi helyet foglalt el tevékenységében. A fiatal – 1930-ban létesített – Bélyegmúzeum, amely akkor a Krisztina körüli postapalota VIII. emeletén kapott helyet, s amely a bélyegbizottságok összejöveteleinek helyszíne is volt, sokat profitált Czákó ez irányú tevékenységéből. Czákó a múzeum addigi gyűjteményei mellett az iratok, adatok begyűjtését és őrzését is fontosnak tartotta, s gyakorlatilag ő teremtette meg az okmánytári gyűjteményt. Az általa létrehozott gyűjteményrész egyebek mellett bőséges anyagot tartalmaz a bélyegtervezéssel, a tervező grafikusok tevékenységével kapcsolatban. Publikációiból, levelezéséből, az általa gyűjtött és rendszerezett dokumentumanyagból egyértelműen kitűnik, hogy a magyar bélyeg monografikus feldolgozását tervezte, amelyben a bélyeg művészi kivitele bizonyosan nagyobb hangsúlyt kapott volna, mint az a filatéliai irodalomban általában tapasztalható. A bélyeggrafika iránti érdeklődése és feldolgozásával kapcsolatos tervei olvashatók ki Helbing kezdő sorraiból is. A Helbinget felkereső sorokat, amelyre született válasz jelen levelünk, bizonyára több művésznek elküldte. Valószínűleg azonban a vártnál kevesebb esetben reagáltak rá a címzettek. Ezt látszik bizonyítani egy későbbi üggyirat⁹, miszerint: „*Dr. Czákó Elemér ny. helyettes államtitkár úr a magyar bélyegek kiadásának történetét tárgyaló munkájának elkészítéséhez szükségesnek tartja egyrészt a jelentősebb magyar bélyeggyűjteményekről szóló tájékoztatók nyilvántartásának elkészítését. [...] Ezenkívül szükségesnek tartja mindazon ismeretek és adatok összegyűjtését is, melyeket a bélyegtervezésre, valamint a bélyegek megjelenésének egyéb körülményeire nézve a tervezéssel megbízott művészek, grafikusok stb. tudnának rendelkezésére bocsátani.*”

⁸ A levéltár csak tőlünk értesült a tulajdonosváltásról.

⁹ Magyar Királyi Kereskedelem- és Közlekedésügyi Miniszter 203 590. ikt. sz. 1942. I. 26.

Helbing Ferenc bélyegtervei az 1940-es Mátyás király-sorozat pályázatára 1-2

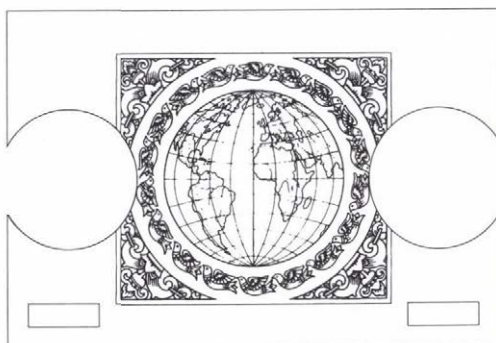
A Forster aláírású levélre küldött Helbing-válasz mellékletét képező bélyegterv-fotók 1

A Forster aláírású levélre küldött Helbing-válasz mellékletét képező bélyegterv-fotók 2

A nemzetközi válaszdíjszelvény-pályázat díjnyertes terve

A válaszdíjszelvény alnyomata

Ötvenhét művész kapta meg az alábbi kezdetű levelet, amely arról is tanúskodik, hogy Czákó a kutatásaihoz szükséges információk beszerzését és a múzeum gyarapítását összekapcsolta: „A m. kir. posta a bélyegmúzeum átrendezése során tervbe vette, hogy összegyűjti mindazon adatokat, melyek a múzeum szemléleti anyagának keletkezési körülményeire vagy történetére nézve ismertetésül szolgálhatnak, illetőleg tanulmányi szempontból értékesek lehetnek. E terv megvalósítása érdekében Művész urat arra kérném, hogy életrajzi adatait, valamint a bélyegtervezői tevékenységének ismertetését... közölni, és amennyiben bélyegtervezői vázlata vagy ily tárgyú fényképe volna, ezeket a bélyegmúzeumba való elhelyezés végett tulajdonul vagy letétként átengedni szíveskedjék.”¹⁰

Huszonkilenc válaszlevél van birtokunkban Beck Ö. Fülöp, Jaschik Álmos, Konecsni György, Molnár C. Pál, Tóth Gyula stb. mellett Helbing Ferencről. Ez a Helbing-levél azonban a most bemutatott baráti hangvételű, vallomásértékű írással szemben udvariasan hivatalos, kimért.

Helbing Ferenc életrajza és pályaképe kellő utánjárással az ő adatszolgáltatása nélkül is megrajzolható lett volna. Ami az itt közölt levél különös értéke, az épp az, ami a száraz adatokon túllép: véleménye, ízlése, annak részletezése, hogyan próbált összehangot teremteni művészi elképzelései, a megrendelő feltételei és az adott technikai lehetőségek között.

A Kortárs magyar művészeti lexikonban Helbing Ferencről az alábbiakat olvashatjuk: „*Helbing Ferenc grafikus, festő, művésztanár (Érsekújvár, 1870. dec. 25. – Bp., 1958. jan. 28.). Művészeti tanulmányait az Iparrajzisk.-ban és az Iparművészeti Isk.-ban végezte, majd nyomdavezetőként helyezkedett el. 1906-ban az Iparrajzisk., 1910-től az Iparműv. Isk. grafikustanárává nevezték ki; majd 1927-36 között igazgatója is volt. Művészeti munkássága az alkalmazott grafikához kapcsolódott. Szecessziós stílusú könyvillusztrációkat (Keleti mesék, Magyar–hun mondák képekben), kötés-, címlap- és fedélterveket, ex libriseket, bélyeg-, bankjegy- és éremterveket (Corvin-koszorú), egyedi grafikai lapokat, díszokleveleket és plakátokat készített. Jelentős érdemei vannak a modern sokszorosítógrafikai eljárások hazai meghonosításában. Kiváló réz-, fametsző és litográfus volt, s a magyar reklámgrafika úttörői közé tartozott. Munkáival sikeresen szerepelt a hazai és a nemzetközi kiállításokon és pályázatokon. Tagja volt a századelő és a két világháború közti korszak művészeti egyesületeinek (Magyar Aquarell- és Pasztellfestők Egyesülete, Magyar Grafikusok Egyesülete, Magyar Rézkarcolóművészek Egyesülete stb.), valamint egyik vezetője a művészetiirányító kormányzati szerveknek (Magyar Orsz. Képzőműv. Tanács, Műemlékek Orsz. Bizottsága, Egyházműv. Tanács, Orsz. Ösztöndíj Tanács). A 40-es években még részt vett kiállításokon, s mivel művészettanári működése során festő- és grafikusnemzedékek egész sorát nevelte fel, hatása kítapintható a XX. sz. második felének magyar művészetében is (tanítványai közé tartozott – többek között – Kaesz Gyula, Szántó Piroska, Bálint Endre, Amerigo Tot és Sigismund Kolos-Vary).”*

Bélyegtervezői tevékenységét a lexikon csak tevékenységi köreinek felsorolásában említi. Jellemzően mutatja ez a tény, hogy a bélyegtervezés az alkalmazott grafikával foglalkozó irodalomban nem szerepel művészi rangjának és az általa kifejtett hatásnak megfe-

¹⁰ A miniszter rendeletéből dr. Forster Károly posta-főigazgató.

*Helbing Ferenc bélyegterve
az 1940-es Mátyás király-sorozat pályázatára 3*

lelő arányban. A bélyegtervezésben ugyanis Helbing korszakosot alkotott, a magyar bélyeg stílusának kialakításában meghatározó szerepe volt, a műfaj és a nyomdai lehetőségek diktálta, valamint a megrendelő által megfogalmazott számtalan megkötöttség figyelembevételével is művészt tudott alkotni.

Jelen levele írásakor 70 éves volt. Számtalan más műfajú alkotása és másfajta tevékenysége mellett bélyegtervezői működésének kezdetétől 20 évnyi távlatból óhatatlan, hogy néhány kijelentése pontatlan. Műveinek felsorolás sem teljes. Előbbit a lábjegyzetekben pontosítjuk, megjelent bélyegeinek teljes jegyzékét a következő táblázat tartalmazza.

Helbing Ferenc levelében a kivitelre került és kivitelre nem került tervrajzok vegyesen szerepelnek. A kivitelre került bélyegek jegyzékét az alábbi felsorolás tartalmazza.

Év	Elnevezés (téma)	Katal. szám	Leltári sz.
1920	Hadifogoly (hómező)	346	I/20
1920	Hadifogoly (szögesdrót)	347	I/21
1920	Hadifogoly (család)	348	I/22
1921/25	Koronás Madonna	397-406	I/23
1923	Petőfi (arckép)	409	I/26
1923	Petőfi (a múzeum párkányán)	411	I/28
1924	Jótékonyság (nyilazó harcos)	420	I/33
1925	Jókai (arckép)	430-432	I/34
1925	Sport (tornászok felvonulása)	433	I/35
1925	Sport (sielő)	434	I/36
1925	Sport (műkorcsolyázó)	435	I/37
1925	Sport (műugró)	436	I/38
1925	Sport (vívók)	437	I/39
1925	Sport (cserkészskürtös)	438	I/40
1925	Sport (labdarúgó-jelenet)	439	I/41
1925	Sport (gátfutó)	440	I/42
1926	Pengő-fillér (koronázási jelvények)	441-446	I/43
1926	Pengő-fillér (Halászbástya)	447-450	I/44
1926	Pengő-fillér (királyi vár, hajó közepén)	452-453	I/46
1926	Keskeny Madonna	457-459	I/48
1928	Pengő-fillér II. (az 1926-os sor koronázási jelvények eltérő vízjellel)	472-477	Lásd: I/43!
1928	Pengő-fillér II. (az 1926-os sor Halászbástya kép eltérő vízjellel)	478-480	Lásd: I/44!
1928	Pengő-fillér II. (királyi vár, hajó jobb oldalon)	482-483	I/47
1928	Szent István	486-488	I/53
1929	Szent István (az 1928-as Szent István sor képe eltérő színekben)	489-491	Lásd: I/53!
1930	10 éves kormányzói évforduló	492-496	I/54
1930	Szent Imre (Szent Imre)	497	I/55
1930	Szent Imre (Szent István és Gizella)	498	I/56
1930	Szent Imre (Szent László)	499	I/57
1930	Szent Imre (Gellért püspök oktatja Szent Imrét)	500	I/58
1931	Kisegítő bélyegek (felülnyomás a 443. és 446. sz. bélyegeken)	501-502	Lásd: I/43!
1931	Kisegítő bélyegek (felülnyomás a 448-450. sz. bélyegeken)	503-504	Lásd: I/44!
1931	Kisegítő bélyegek (felülnyomás a 474. és 477. sz. bélyegeken)	505-506	Lásd: I/43!
1931	Kisegítő bélyegek (felülnyomás a 479. sz. bélyegen)	507	Lásd: I/44!
1932	Nagy Madonna	514-517	I/65
1932	Kisegítő bélyegek (felülnyomás az 502A, 506A sz. bélyegeken)	518-519	Lásd: I/43!
1933	Repülő „Justice for Hungary”	535-536	I/81
1935	Pázmány Péter (portré)	555, 557-558	I/99

Dokumentumok a korai magyar bélyeghamisításokról

Előrebocsátom, hogy a hamisítás szót ama régi értelmében használom, miszerint a csalárd bérmentesítésnek nevezett visszaélés a hamisítás vétségének számít. Ezen a néven szerepel a régi iratokban. Arról van szó ebben az esetben, hogy eredetileg érvényes, nyomdában készült, de már felhasznált bélyeget ismét felragasztanak, így takarítva meg a levél kézbesítésének díját. A csalás a postát károsítja meg. A csalárd bérmentesítéshez szükséges, hogy a bélyegen az előző postai értéktelenítés (bélyegző) nyoma ne látszódjék. Megkönnyíti a csalók dolgát, ha ez a bélyegzés rá sem kerül a levélre, ám erről a korai levelek esetében nincs szó. Így leleményesebb megoldásokra kényszerültek a takarékos polgárok: igyekeztek a leáztatott bélyeget kimosni, hogy eltávolítsák a bélyegzőfestéket, illetve lássuk ezt egy 1881-ből származó jegyzőkönyvben¹.

„Jegyzőkönyv. Felvétel 1881. június 6-án a Közmunka és Közlekedési M. k. Minisztérium IV/6. postaosztályában. Megjelent Bordy Károly úr, díjnok a budapesti postaigazgatóságnál, lakik Király utca 87. sz. alatt, és előadja, hogy levéljegyek gyűjtésével foglalkoztában huzamosabb idő óta azt vette észre, hogy azok közt hamisítványok fordulnak elő, amennyiben sok levéljegy két levéljegyből elvágott vagy elszakított részéből van összeállítva avégett, hogy két használt levéljegyből újra használható egy jegy készíttessék.”

A leleményes hamisítók a használt bélyegek² tiszta, azaz bélyegzőfestéktől mentes részeiből illesztették össze az új bélyeget oly módon, hogy: „Az elküldendő új levélborítékon olyan szorosan és pontosan illesztették össze, hogy a vágás vagy szakítás vonalát csak igen nehezen lehet észrevenni, s a gyors kezelés alatt a hamisítás a postahivatalbeliek részéről föl nem fedezhető.”

Bordy úr igaza bizonyítására maga is készített néhány efféle hamisítványt, és azokat megfuttatta a postán anélkül, hogy bárki észrevette volna a csalást, s ezeket a borítékokat³ az ügyirathoz mellékelte.

Az ügygel kapcsolatos hivatalos levelezés egyre nagyobb méreteket öltött. A szemfüles és buzgó bélyeggyűjtő a minisztériumnak bemutatta néhány korábbi leletét is: „Bordy azóta bemutatott még egy borítékot... melyek mutatják, hogy a szóban forgó bélyeghamisítások igen elterjedtek, s hosszabb idő óta történnek, mert vannak borítékok az ország sok részéből, és kelt szerint van levél még 1876-ból, és szállítólevél bélyeg 1870 előtti évekből (»Pest« betűzővel, tehát még Pest és Buda egyesítése előtti időből).” Ezeket a bűnjeleket a jegyzőkönyvhöz csatolták. Sajnos ma már nincsenek meg.

A minisztériumhoz több javaslat is érkezett a bélyegek újbóli felhasználásának megakadályozása tárgyában. Az ötletekkel kapcsolatban kikérték a Magyar Államnyomda szakértőinek véleményét. A bélyegmúzeumi okmánytár 11 472 számú irata, amely a le-

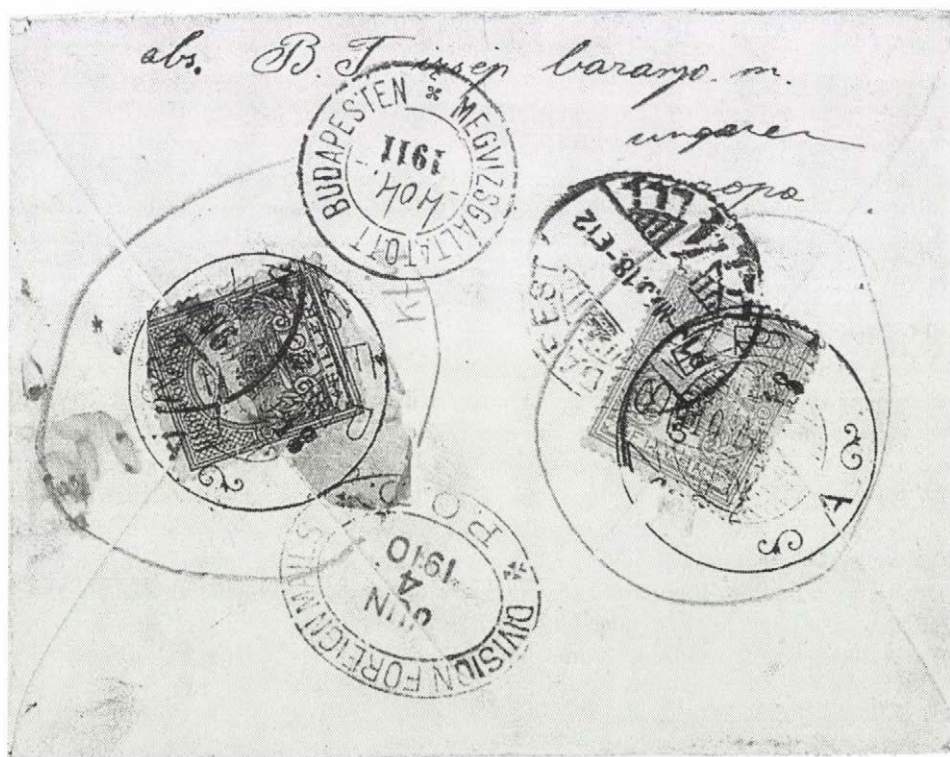
¹ A bélyegmúzeumi okmánytár (B. O.) 11 483. számú iratában.

² Régies nevükön levéljegyek vagy frankójegyek.

³ Hogy hová tűnhettek, az az elmúlt százhusz év titka marad.

vélbélyegek hamisítása tárgyában kelt, egy ilyen szakvélemény. Már csak cikornyás stílusa miatt is megérdemli, hogy teljes egészében idézzem.

„A folyó évi június hó 23-án 17 902. szám alatt kelt felhívásra a közölt minták visszazárása mellett van szerencséje aláírt igazgatóságnak tiszteletteljesen jelenten, miszerint a fenti magas rendeletekben körülírt levéljegy-hamisítások megakadályozása céljából lehetne ugyan a levéljegyeket akképp előállítani, hogy a mostani színek helyett illó festék vétetnék alkalmazásba – vagy pedig a mostani papír vastagabbal cseréltessék fel. Ez utóbbi esetben a szétvágott bélyegrészek összeillesztése mindenestre szembetűnőbb lenne, mindazonáltal sem ezt, sem az előbbi módszer kivitelét tisztelettel aláírt igazgatóság nem ajánlhatja azért, mert az illó festék eredeti színét legfeljebb csak két hétig tartja meg, a vastagabb papírra gyártott levéljegyek pedig, mint ezt már a gyakorlat is bizonyítja, a levélborítékokról könnyen leperegnek. Ennélfogva s mivel a levéljegyek előállítási technikáját akképp berendezni, hogy azáltal az ilyféle hamisításoknak eleje vétetnék, nem lehet, tisztelettel aláírt igazgatóság is azon meggyőződésének bátorkodik kifejezést adni, miszerint a Nagyméltóságú Minisztériumnak a postahivatalokhoz intézett azon bölcs rendeletének pontos keresztülvitele által, hogy a levéljegyek mindig az alsó felén betűztesse-nek át, az államkincstár érdeke e tekintetben teljesen meg lesz védve. Budapesten, 1881. július hó 25. A Magyar kir. Államnyomda igazgatósága. Péchy Imre igazgató.”

„Budapesten megvizsgáltatott” bélyeghamisítványok

Tuschek F. beadványát⁴, amelyet 1881 áprilisában intézett a postaigazgatósághoz, szintén elutasították: „A magán – nem postai – bélyegzőkkel való megbetűzés egyoldalulag t. i. az osztrák postaigazgatás beleegyezése nélkül meg nem engedhető, de a magán-lebélyegzés azért is van eltöltve, mert az is előmozdítaná a levéljegyekkel való visszaélést.”

Mi is állt abban a rendeletben⁵, amelyet Péchy Imre nyomdaigazgató bölcshoz nevezett? „A Magyar kir. Államnyomda igazgatóságának. Helyben. Fölfedeztetett, hogy a levéljegyek gyakran meghamisítatnak oly módon, hogy két használt levéljegy, melyek különböző helyeken viselik az átbetűzés nyomait, p. o. az egyik felső, a másik alsó részén, egymásra úgy fektetve, hogy a két rajz egymást teljesen fedezi. [...] Ezen igen veszedelmes és elterjedt hamisítás elejévétele végett egyúttal elrendelem, hogy a postahivatalok a leveleken levő levéljegyeket mindig alsó felén betűzzék át, s főlhívom címzettet, nyilatkozzék, vajon nem lehetne a levéljegyek előállítás technikáját úgy berendezni, hogy a hamisításoknak eleje vétetnék. [...] Ilyen cselekmény az 1878. évi V. törvénycikk (büntetőtörvénykönyv) 412. § értelmében a bélyeghamisítás vétségét képezi, s az illető egy évig terjedhető fogházzal s 1000 forintig terjedhető pénzbüntetéssel és az általa viselt hivatal vagy állomás elvesztésével büntetetik.”

Az irat kitér a hamisítványok felismerésére is: „A postahivatalok ennél fogva utasítanak, hogy a náluk előforduló levélforgalmi küldemények (és postautalványok is) levéljegyeit e tekintetben figyelmesen vizsgálják, megjegyeztetvén, hogy azon valahol a két tiszta rész egymást hosszában, részint vagy szélteében éri, annál is inkább fölfedezhető, mint-hogy a részek gyakran rosszul vannak egymáshoz illesztve, s némelyek színárnyalata is különböző.”

S mi a teendő a felfedezett hamisítványokkal? „A postahivatalból, ha ilyen hamisítványokat fölfedeznek, az illető küldeményt mint bérmentelent (vagy ha más kifogásolatlan levéljegy is van rajta mint elégtelenül bérmentesített) díjazták meg, s a kézbesítés alkalmával kérjék vissza a borítékot, s kérdezzék meg a címzett féltől a felelős nevét, s ezt a boríték csatolása mellett azonnal jelentsék föl az előttes postaigazgatóságnak, mely esetleg a fölvevő postahivatal postaigazgatóságával s az illetékes törvényszékkel a további vizsgálatot meg fogja indítani.”

Az utasítás kitér arra is, hogy a felhasználás előtt elszakadt vagy hiányos bélyegeket, „ha levélre vannak ragasztva, az említett hamisítványoktól csak nehezen lehet megkülönböztetni, ezek bérmentesítésre alkalmatlanoknak nyilvánítatnak”. Hasonlóképp rendelkezik a borítékról lelógó bélyegekről is: „Érvénytelennek nyilvánítatnak... azok is, melyeken a levéljegyek a boríték szélén túl a második oldalra terjednek. A közönség figyelmeztetik tehát, hogy csak teljesen ép levéljegyeket használjon, s azokat amennyire csak lehet, a levelek felső jobb sarkára minden esetre úgy ragassza, hogy a boríték szélein túl ne menjenek.”

A rendelet 1881. június 23-án kelt. Ám a különös ügy még nem ért véget. Bordy úr, a visszaélés felfedezője, jelentős pénzjutalomra tartott ígényt, s az ezzel kapcsolatos iratköteg bepillantást nyújt az emberi lélekbe, valamint a hivatalok intézkedési menetébe is.

⁴ B. O. 11 469.

⁵ B. O. 11 483-11 487.

Ez áll a B. O. 11 473-11 474. számú iratban: „Tárgy: Bordy Károly budapesti (Király utca 87. szám) lakos kérvénye, hogy a levéljegyek hamisításának fölfedezéséért 10 000 Ft jutalomban részesíttessék. [...] A jelen beadványra meg kell jegyezni, hogy azon állítás, miszerint folyamodónak azt mondtam volna, »Ön az államnak nagy szolgálatot tett, fogadja köszönetemet addig, míg az állam Önről gondoskodni fog«, az első szótól az utolsóig nem igaz. Egész ellenkezőleg, midőn elismertem, hogy intézkedésre szükség van, hozzátettem hogy följelentése korántsem oly horderejű, minőnek ő azt föltüntetni szeretné, és hogy részemről a teendőkről egészen tisztába vagyok, úgyhogy második fölfedezésére, egy tökéletes betűző kifizetésére költségem sincs. Minden, mit neki ígértem, az volt, hogy fáradozásának megjutalmazásáról a főigazgató úrnál 100 Ft jutalmat fogok indítványba hozni. Tanúm ezekre nézve a jegyzőkönyvvezető fogalmazón kívül Szalay Péter miniszteri titkár és Kossuth Antal fogalmazó. És csak később, midőn a följelentő már távozott volt, és anélkül hogy ő erről értesített volna, a fönt nevezettek kérésére elhatároztam magamat, számára a főigazgató úrnál 300 Ft-ot javaslatba hozni, mely összegből a főigazgató úr csak 200 Ft-ot engedélyezett. Beszéd közben még megjegyeztem az urak előtt, hogy a följelentő előttem igen gyanús, mivel úgy látszik, a hamisítás e módját már régebben tudja anélkül, hogy helyén találta volna azt mindjárt följelenteni. Folyamodó egyébként az 1881-19 866. számú ügyirat tanúsága szerint a szóban forgó följelentéseikért 50 000 Ft jutalmat igényelt, melyet most 10 000 Ft-ra leszállítja, de sem erre, sem a másra érdemes nem lévén intézkedtetik.”

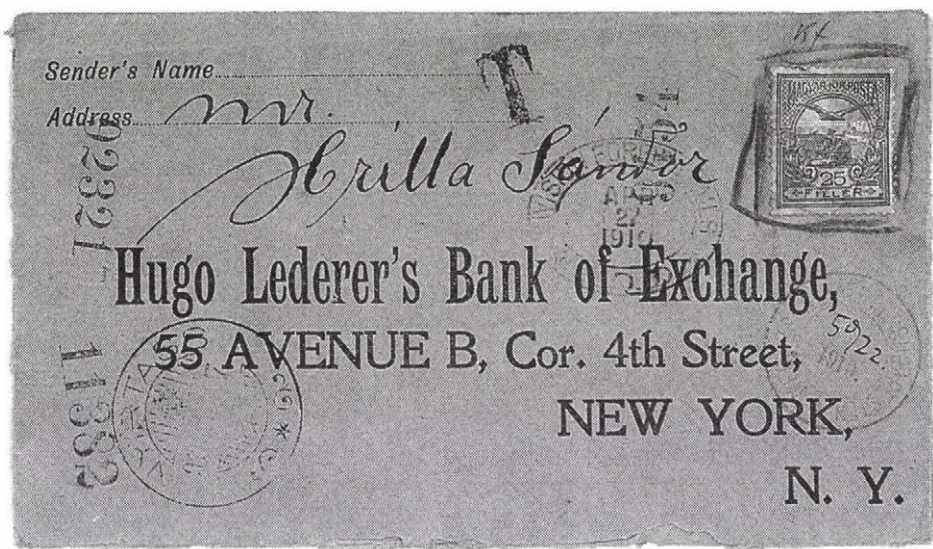
Az ügyvel kapcsolatos irathalmaz gyarapodott még Bordy úr felháborodott beadványaival, perrel való fenyegetőzéseivel, melyeket egyenesen Ordody Pál közmunka és közlekedéssügyi m. kir. miniszterhez intézett, illetve azok visszautasításaival.

A Bélyegmúzeum okmánytárában a századforduló iratanyaga igen szegényes. Legközelebb 1906-ból bukkannak fel csalárd bérmentesítéssel kapcsolatos iratok, akkor viszont igen nagy mennyiségben. Az Amerikába kivándorló hazánkfiai bőséges levelezést folytattak az itthon maradottakkal, utóbbiak nem ritkán újrafelhasznált bélyegek alkalmazásával.

Megváltozott a csalárd bérmentesítés módja is. A Bordy úr által kifogásolt két részből való összemontírozás helyett megjelent a használt bélyegek leáztatása és kimosása, lépcsőzetesen való felragasztása, hogy a bélyegzőnyomos rész a másik bélyeg takarásába kerüljön.

Bélyegek újbóli felhasználására vonatkozó észrevételek Franciaország, Ausztria és Románia postaigazgatóságától is érkeztek, de a legtöbb ilyen tárgyú irat az Amerikai Egyesült Államokból származik. Az ottani postatisztviselők felfigyeltek a levélbélyegek kopott, bélyegzőnyomos voltára, és jelezték ezt a magyar félnek. Egy-egy borítékot az ilyen esetek jelentésére szolgáló előrenyomatott, kitöltött úrlappal együtt az ügyirathoz mellékeltek. A jelentések megjárták az Államnyomdát, ahol szakértői véleményt csatoltak az iratköteghez, az illetékes postaigazgatóságot, valamint a Kereskedelemügyi Magyar Királyi Minisztériumot is. Az intézkedések másodpéldányait az Amerikai Egyesült Államok postaigazgatóságának is megküldték. A számos csonka ügyirat között egy teljes történet is kibontakozik az amerikai postatisztviselő jelentésétől a vétkes postai dolgozó elbocsátásáig.

A B. O. 22 669. számú irat egy Budapesten 1907. október 31-én keltezett felterjesztés a budapesti Magyar Királyi Posta és Távírdai igazgatóságnak.

„Nagyméltóságú Miniszter Úr! Jelentem, hogy a Budapest 72 sz. postahivatal folyó évi október hó 23-án kelt, 17 593 számú jelentése szerint a Puchón 1907. évi október hó 21-én »dr. Kácsér Nándor ügyvédi irodája – Puchó« címnyomású borítékban feladott, »John Trebaticzky, New York« című és »Slovak v. Americ. Press-Newyork« című 2 darab közönséges levélen bérmentesítés céljából felragasztott 1-1 db 30 filléres, már használt frankójeget fedezett fel. A frankójegekről az előző használat, illetve lebetűzés nyoma mosás által volt eltávolítva. A szóban forgó leveleket a Budapest 72. számú postahivatal a 430. számú nyomtatványon kiállított értesítések kíséretében ren-

Újra felhasznált bélyeg az Egyesült Államokba írt levélen

deltetési helyükre továbbította. Az értesítések másodpéldányait az Észak-amerikai Egyesült Államok igazgatásának egyidejűleg megküldtem. Remény Károly.”

Már a rákövetkező évben folytatódott az ügy, mivel a puhói postán feladott küldeményeket ismételen kifogásolta az amerikai fél. A Magyar kir. Államnyomdához, illetve a pozsonyi Magyar kir. Posta és Távírdaigazgatóságához 1907. december 31-én a kereskedelemügyi magyar királyi miniszter által írt levelekben⁶ ez áll:

„A Magyar kir. Államnyomda t. Igazgatóságának, Budapest. A mellékelt levélborítékokat kérelemmel azzal küldöm meg a t. Igazgatóságnak, hogy a rajta lévő, az előző használat nyomait mutató frankójegyet szakszerűen megvizsgálni és a vizsgálat eredményét velem mielőbb közölni szíveskedjék.”

„A Magyar kir. Posta t. Igazgatóságnak, Pozsony. A csatolt két levélborítékra ragasztott frankójegyek a Magyar kir. Államnyomda szintén csatolt szakértői véleménye szerint az előző használat nyomait mutatják. Minthogy a puhói postahivatal hely-keleti bélyegzőjét feltűnő erősen és az egész frankójegyet elfedő módon alkalmazta, nem lehetetlen, hogy esetleg a puhói hivatal valamely közege követett el visszaélést. Felhívom ezért az igazgatóságot, hogy ez ügyben a puhói hivatalnál szigorú vizsgálatot tartson, és az eredményt ide mielőbb jelentse be.”

A vizsgálat⁷ az illető hivatalban be is következett: „Felterjesztés a pozsonyi Magyar kir. Posta és Távírdaigazgatóságnak a puhói postahivatalnál frankójegyek ismételt használata által elkövetett visszaélés tárgyában. Nagyméltóságú Miniszter Úr! A csatolt két levélborítékra ragasztott frankójegyek ismételt használata tárgyában múlt hó 2-án 109 319. szám alatt kelt rendeletre jelentem, hogy ez ügyben a kerületi biztos által a puhói hivatalnál vizsgálatot tartattam, melynek során beigazolást nyert, hogy a visszaélést Klein Mór, a puhói postahivatalnál alkalmazott kézbesítő követte el, éspedig olyképpen, hogy az iratok közt levő címlap tanúsága szerint az ő részére érkezett hírlapcsomagokról, melyek rendszerint 30-30 filléres frankójegyekkel voltak bérmentesítve, a nem eléggé elértéktelenített frankójegyeket leszedte, azokat az illető fél által feladás végett rábízott levelekre újból felragasztotta, erősen lebetűzte, és a készpénzben átvett 25-25 fillér frankójegy illétét saját céljaira felhasználta. Klein Mórt ezen visszaélése miatt a puhói postamester által nyomban elbocsáttattam. Egyben kötelességévé tettem a postamesternek, hogy közegeit szigorúan ellenőrizze.”

A pozsonyi Magyar kir. Posta és Távírdaigazgatóság 1908. április 15-én kelt minisztériumi felterjesztésben a következőket olvashatjuk: „Nagyméltóságú Miniszter Úr! Folyó évi február 11-én 11 043. szám alatt kelt rendeletre jelentem, hogy a csatolt átirat szerint a trencsényi kir. Pénzügyigazgatóság Klein Mór volt puhói levélhordó ellen a jövedéki vizsgálatot megindította, és nevezett – kit visszaélés miatt már előzőleg szolgálatból elbocsáttattam – pénzbüntetéssel büntette. Minthogy a Pénzügyigazgatóság Klein ellen való rendes eljárás mellőzését javasolja, kérem Excellenciádat, méltóztassék megengedni, hogy a bűnvádi feljelentés megtételétől eltekinthessek.”

A gyanús borítékok az ország teljes területén előfordultak, vagyis a visszaélésnek e módja ugyancsak elterjedt lehetett. Magát a visszaélést nem csupán a postai dolgozó kö-

⁶ B. O. 826.

⁷ B. O. 827.

vethette el – mint a fenti ügyben –, hanem a feladó is, amint arról a B. O. 22 889. számú, a kolozsvári Magyar kir. Posta és Távírdai igazgatósághoz 1910. május 25-én kelt irat tanúskodik.

„Tekintetes Vezérigazgatóság! Használt frankójegy tárgyában folyó hó 13-án kelt, 16 523. számú előterjesztésem kapcsán jelentem, hogy a szóban forgó – J. Hey Frucht Com. Geschäft Hamburg című – áruminta küldemény burkolatát a hamburgi 11. számú postahivatal a tartalom kézbesítése után a dési posta-távírdahivatalhoz visszaküldte. [...] Eljárásom, illetve az esetek kapcsolatba hozásának indoklásául jelentem, hogy a feladó – Goldstein Herman – a magyarláposi posta-távírdahivatalnál adta fel előző napokon a többi küldeményeket, s miként a vizsgálat eredményéből kitűnt, hogy a visszaélés gyanúját magáról elhárítsa, alaptalan panasszal élt a magyarláposi posta-távírdahivatal közegei ellen, mintha azok a frankójegyeket kicserélték volna, ennél fogva kérem a tekintetes Vezérigazgatóságot, méltóztassék a hamburgi főpostaigazgatóságot a tényállásról felvilágosítva a további tárgyalás beszüntetésére felkérni, s egyúttal eljárásomat jóváhagyva jelentésemet tudomásul venni.”

Megesett, hogy a visszaélést elkövető azt a fáradságot sem vette magának, hogy eltüntesse az árukladó nyomokat. Ezt igazolja a B. O. 22 942. számú irat is: „Jegyzőkönyv. Felvétel Budapestén a Magyar kir. Állami Nyomdában 1911. évi január hó 18-án. Tárgy: a budapesti Magyar kir. Posta és Távírdavezérigazgatóság által... beküldött levélborítékra felragasztott meg lebélyegzett 20 és a meg nem lebélyegzett 5 filléres frankójegynek műszaki megvizsgálása. Lelet: A kérdéses frankójegyket az alulírt bizottság megvizsgálta, és megállapította, hogy mindkettőn korábbi felülbélyegzés van, melynek eltüntetése nem kíséreltetett meg.”

Előfordult az is, hogy az ügyet a Magyar Királyi Állami Nyomda szakvéleménye⁸ nyomán szüntették meg: „Nagyméltóságú Minisztérium! [...] Az államnyomda a levél bérmentetésére használt frankójegyeken kifogásolnivalót nem talált, intézkedésre tehát nincs szükség.”

Egy másik hasonló szakértői vélemény⁹: „Az államnyomda szakértői véleménye szerint a csatolt levélen látható frankójegy, bár piszkos és rongyos, előzőleg használva nem lett. [...] Az államnyomda fenti szakvéleménye alapján minden eljárás mellőzésével a levelet feladónak vissza kell kézbesíteni.”

A Magyar Királyi Posta és Távírdavezérigazgatóság által a Kereskedelemügyi Magyar Királyi Minisztériumnak 1910. február 18-án írott levele¹⁰ szerint megesett, hogy a vétkesnek talált postamesternek szerencséje volt, mivel az ellene szóló bizonyíték elveszett.

„Eltevés előtt lássa a pozsonyi postai igazgatóság. A mellékletek átvétele és megfelelő intézkedés végett... a frankójegyek használt voltát már a felvevőhivatalnak kellett volna kifogásolnia. Megvizsgálendő, nem forog-e fenn visszaélés a felvevő postahivatal részéről? [...] A jegyzőkönyvet, értesítést és borítékot átvettem. A nagymácsédi postahivatal részéről visszaélés forog fenn. Ennél fogva Huszár Teréz, nagymácsédi postamester ellen a fegyelmi vizsgálatot elrendelem. [...] A szóban forgó közönséges levél borítékáról a

⁸ B. O. 833.

⁹ B. O. 818.

¹⁰ B. O. 22 825

A 25 filléres frankójegy borítékon maradt része

kifogásolt 25 filléres frankójegy levált, és elveszett. A segédhivatalban nem találták meg. Intézkedéshez alap nem lévén: ad acta. Korsós.”

És végül egy Zágrábban 1910. február 28-án kelt irat¹¹, amely tanúsítja, hogy a család bérmentesítést nem lehet elég korán kezdeni: „Magyar Kir Posta- és Távirdaigazgatóság 1910. évi február 28-án a 963. szám alatt kelt fölterjesztése a zágrábi Magyar kir. Posta és Távirdaigazgatóságnak Ravugora–Cambridge közönséges levél használt frankójegyvel való bérmentesítése tárgyában.

Nagytekintetű Magyar kir. Posta és Távirдавезérigazgatóság! Múlt évi december hó 31-én 15 329. szám alatt rövid úton beadott rendeletére, valamint folyó évi január hó 14-én ugyanezen szám alatt kelt fölterjesztésem kapcsán az összes odatartozó ügyiratokat mellékelve jelentem, hogy a szóban levő ügyet Zoszipovics Miklós, a helyszínére kiküldött biztos megvizsgálván megállapította, hogy a felvevő ravugorai postahivatal részéről visszajelentés nem forog fenn. A használt frankójegyeket a címzett 11 éves fia: Vancina Vincze elemi iskolai 5. osztálybeli tanuló ragasztotta a levélborítékokra, édesanyja tudta nélkül, aki neki 26 fillért azzal adott át a feladandó levéllel együtt, hogy 25 fillérért postahivatalban frankójegyvet vásároljon, és azzal a levelet bérmentesítse. Nevezett azonban a pénzt saját

¹¹ B. O. 22 872.

beismerése szerint cukorra költötte el, és a levélre 3 db 10 filléres frankójegyet ragasztott fel, melyek közül kettő már használt volt, és így dobta a levelet a gyűjtőszekrénybe.

Csenyik Gyula, a postamester fia és hivatali kisegítő még a továbbítás előtt észrevette, hogy a levélen korábbi használat nyomain viselő frankójegyek vannak, azért azokat nem is betűzte le, hanem kék ceruzával bekerítette, a helyi és kelti bélyegző lenyomatot pedig a címdalalon alkalmazta. A szabályszerű eljárásra jól nem emlékezett, és jóhiszeműleg járt el a fenti módon, és így továbbította a levelet. A biztos még a helyszínen kioktatta úgy a postamestert, mint kisegítőjét az előírt eljárásra, és így jövőben hasonló rendellenesség nem fog előfordulni. Ezen vizsgálattal kapcsolatban a ravugorai hivatalnál, a rendes ro-vancsolás és hivatali szemle is megtartatván, külön vizsgálati költség nem merült föl. Mivel kiskorú egyén követte el a visszaélést, a biztos úr az esetet csak a ravugorai iskola-igazgatónak jelentette be, aki Vancina Vinczét mint tanítványát szigorúan megfenyítette. A biztos a levél utólagos bérmentesítése fejében kétszeres portó címén 50 fillért a feladó-tól beszedett, és azt portójegyekben a levélre felragasztotta. Magyar kir. Posta és Távírdaigazgatóság, Rattics András.”

Hol vannak már azok az idők, amikor egyetlen huszonöt filléres levél csalárd bérmentesítése körül a fentihez hasonló országos szintű intézkedések történtek? És hol vannak már azok az idők, amikor egy levél bérmentesítése árán még cukrot lehetett vásárolni?

A csalárd bérmentesítés ma is jelen van a postai forgalomban, ellene igazán hatékony módszer, a fentiekén túl, ma sincsen. A nagy mennyiségű küldemények kezelésében bevezetett automatizálás egyszerűbbé tette ugyan a postaforgalmat, de nem szűri ki a hamisítótka-t. Jelenleg a használt bélyegek újbóli levélre ragasztása és postára adása nem hamisításnak, hanem a posta kárára elkövetett csalásnak számít, de éppúgy büntetendő.

A százhusz éves *hagyományt*, azaz egy épnek látszó bélyeg előállítását két fél bélyeg-ből, olykor ma is alkalmazzák némely élelmes bélyeghasználók levelezéseiken, nemkülönben a bélyeg kimosását és újbóli felragasztását, akár még csirizzel is.

Bordy úr „*tökéletes lebetűzőgépe*” sajnos elveszett, és bizony a tökéletes megoldás sincs meg, százhusz évvel a buzgó feltaláló beadványa után sém.

Magyari Endre „posta-rádiója”¹

Magyari Endre

1989-ben a Postamúzeum Sopronban húsz postai szakközépiskolás diák részvételével nyári tábort szervezett az információs társadalomról. A diákok lenyűgözve ismerkedtek meg a távközlés távlatával, s meghatottan lépkedtek hazánk első elektronikus telefonközpontjának géptermeében Szombathelyen. Ennek a tábornak néhány dolgozatát 1995-ben a Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium is megjelentette egyik kiadványában, a Postamúzeum pedig őrzi a tábor teljes dokumentációját.

Nekem, aki ezt a tábort vezettem, hihetetlennek tűnik, hogy mindössze 10 év múltán, a 20. század utolsó évében Magyarországon az információs társadalom megvalósításának már nem csak az álmairól, a terveiről is beszélhetünk. A jelenlegi helyzet hasonlatos azokhoz az időkhöz, amikor az idén éppen 100 éve, azaz 1900-ban született dr. Magyari Endre² postamérnök tevékenységét megkezdte a

Magyar Királyi Posta Kísérleti Állomásán. A rádió és a posta a rádió megszületésénél jóval korábban, 1888-ban kötött „házasságot” az 1888. évi 31. tv. bejegyzésével, amely kimondta, hogy a távírdák és távbeszélők, valamint egyéb villamos jelzőberendezések felállítása, létesítése és működtetése az állam kizárólagos joga. Ez az 1888-as törvény volt az, amely a magyar rádiózás meghonosítását a Magyar Királyi Posta kötelességévé tette.

Amikor 1925 decemberében megszólalt a magyar rádió, az akkor 26. éves Magyari Endre postamérnök készített egy tervezetet dr. Kolossváry Endre műszaki vezérigazgató-helyettes számára a posta-rádió intézményéről. Az előterjesztés célja a rádiózás tömegméretű elterjesztése volt detektoros vevők kihelyezésével olyan szerény bérleti díj ellenében, 30 fillér/hó, amelyet a kisjövedelmű emberek is meg tudtak volna fizetni. Igaz, a

¹ Elhangzott 2000. november 30-án a Magyar Rádió Márványtermében a *Két világ határán* című Műszaki Tudományos Konferencián, amelyet a hazai műsorszóró rádiózás megindulásának 75. évfordulója alkalmából a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület, a Magyar Rádió Rt., az Antenna Hungária Rt. és a Puskás Tivadar Távközlési Technikum rendezett.

² Dr. Magyari Endre (1900–1968) postamérnök: Postai szolgálatát 1922-ben kezdte a Posta Kísérleti Állomásán, ahol elsőként nagy teljesítményű rádiótelefon-adót tervezett. Tervei alapján épült a csepeli 1 kW-os adóállomás, s emellett számos adóberendezés tervezésében, kiépítésében, üzembe helyezésében, így 1923-ban a Huth-adó telepítésében vett részt. A Posta Kísérleti Állomás udvarán a bútorszállító kocsiából kialakított első stúdió felszerelését és üzembe helyezését nem csak segítette, hanem hegedűjátékával, tréfás versével szórakoztató műsort is adott. Megtervezte az országos rádióhálózatot, irányította a lakihegyi középhullámú, a székesfehérvári rövidhullámú adók és a Sándor utcai stúdió építését.

RENDELETEK TÁRA

A MAGYAR KIR.

POSTA RÉSZÉRE.

KIADJA A MAGYAR KIRÁLYI

KERESKEDELEMÜGYI MINISZTER.

Budapest, 1925. NOVEMBER 14.

68. szám

TARTALOM

A m. kir. kereskedelemügyi miniszternek 1925. évi 32.250. számú rendelete a fémvezeték nélküli vagy fémvezetékű nagy váltakozás-számú áramok segítségével működő (rádió) táviró, távbeszélő és villamosjelző berendezésekről, valamint

az ilyen berendezésekhez szükséges készülékek és alkotórészek előállításának, forgalombahozatalának szabályozása tárgyában.

A rádiórendelet végrehajtási utasítása.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában! — Ámen.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszternek 1925. évi 32.250. számú rendelete

a fémvezeték nélküli vagy fémvezetékű nagy váltakozás-számú áramok segítségével működő (rádió) táviró, távbeszélő és villamosjelző berendezésekről, valamint az ilyen berendezésekhez szükséges készülékek és alkotórészek előállításának, forgalombahozatalának szabályozása tárgyában.

A táviró, a távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről szóló 1888:XXXI. törvény cikk 15. §-ában, valamint az 1884. évi XVII. törvény cikkbe iktatott ipartörvény módosításáról szóló 1922:XII. törvény cikk 58. §-ában, végül az 1924/25. évi állami költségvetésről szóló 1925. évi IX. törvény cikk 24. §-ában kapott felhatalmazás alapján a 85.463/1924. K. M. szám alatt kibocsátott (a Budapesti Közlöny mában kihirdetett) rendeletem egyidejű hatályon kívül helyezése mellett a következőket rendelem:

I. RÉSZ.

Általános rendelkezések.

1. §. Az államnak a táviró, a távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről szóló 1888:XXXI. törvény cikk 1. §-ában meghatározott tartartott joga kiterjed az olyan berendezésre is, amely jeleknek, írásnak, híreknek, képeknek és hangoknak villamos útján fémvezeték nélküli, vagy fémvezetékű nagy váltakozás-számú áramok segítségével adására, vagy vételére (rádió) szolgál, ennél fogva bárki másnak arra, hogy a magyar állam területén (ide értve a levegőteret is) ilyen berendezést létesíthessen vagy üzemben tarthasson, a kereskedelemügyi miniszter előzetes engedélyét kell megszereznie.

Ez a rendelkezés a vízi, légi és más járóművekre, valamint — tekintet nélkül a jelen rendelet életbelépése előtt kiadott engedélyokiratokra — a vasutakra és más közlekedési vállalatokra is vonatkozik.

Szárazföldön (stabil, partj állomáson, nem járóművön, melyhez az állandóan lehorgonyzott hajó is tartozik) elhelyezett közhasználatú rádióberendezés létesítésére vagy üzemeltetésére magánosoknak engedélyt csak a törvényhozás adhat.

Vízi, légi vagy más járóművön elhelyezett rádióberendezés (fedélzeti vagy mozgóállomás) létesítésére vagy üzemeltetésére közhasználat esetén is az engedélyt a kereskedelemügyi miniszter adja meg.

Ezen § rendelkezései nem terjednek ki a honvédelmi minisztérium alá tartozó intézményekre.

2. §. Az 1. §-ban foglalt rendelkezés az egyes házak belsejében, ugyszintén más köz- vagy magánterület által el nem választott telken, vagy összefüggő birtokon akár kizárólag magánhasználatra, akár más célra tervezett ilyenmü berendezésekre is vonatkozik.

Egyebekben az 1888:XXXI. t.c. és ennek végrehajtása tárgyában kibocsátott rendeleteknek azon határozmányait, amelyek a jelen rendelettel ellentétben nem állanak, értelemszerűleg a rádióberendezésekre is alkalmazni kell.

3. §. A magyar állam területén közlekedő külföldi járóművek rádióberendezéseinek létesítési vagy üzemeltetési feltételeit nemzetközi szerződések, illetve megállapodások szabályozzák.

Ily szerződések hiányában a m. kir. kereskedelemügyi miniszter az illető állam részéről követelt eljárás lehető figyelembevételével esetről-esetre áll

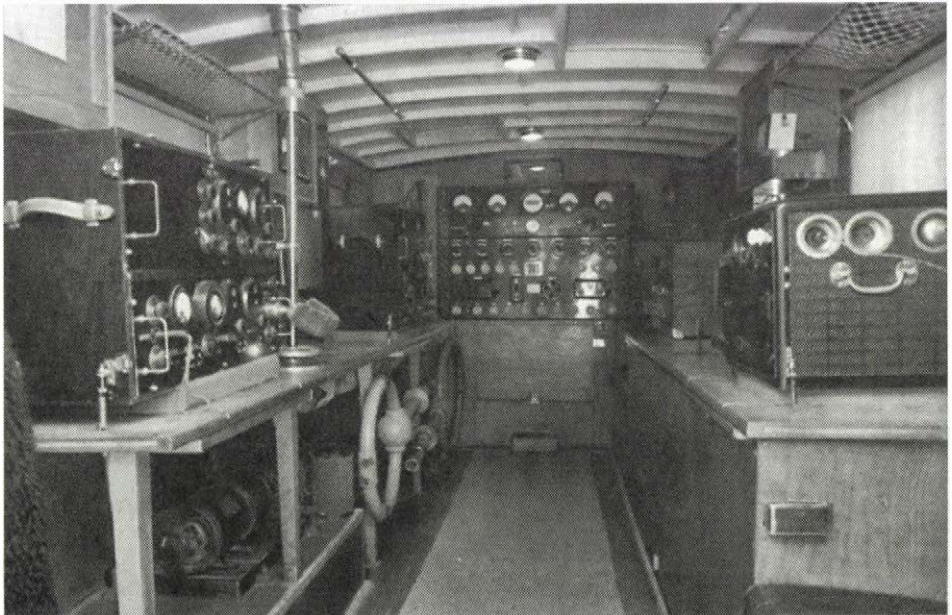
bérleti díjat terhelte volna még az előfizetői díj is, amit az 1925 novemberében megjelent 32 250. számú kereskedelemügyi miniszteri rendelet havi 2 pengő 40 fillérben határozott meg.

A fiatal postamérnök népvévőként is ismertté vált javaslatát nem valósították meg, s az 1925-ben 17 000 előfizetővel meginduló magyar rádióknak 1933-ban még mindig csak 328 000 előfizetője volt, azaz a lakosság 3,7%-a rendelkezett vevőberendezéssel.

1933-ban a rádiótörténeti kronológia több jelentős eseményről adott számot. Május-júniusban felavatták a vidéki rádióállomásokat (Pécs, Miskolc, Magyaróvár, Nyíregyháza), októberben indult a Balaton körül első útjára a térerősség-mérő postautó, majd decemberben üzembe helyezték Lakihegyen a 120 kW-os nagyadót.

Ezekben az években majdnem stagnált az előfizetők száma, sőt, 1932-ben 0,9%-kal csökkent; így nem véletlen, hogy Magyar Endre 1933-ban újabb tervezetet készített hivatalos rádióvevő-állomások létesítésére magánfelek részére. Ezt az intézményt is posta-rádióknak nevezte. A tervezetben tapasztalatai alapján megállapította, hogy a rádió elterjedésének fő akadályai, eltekintve az ország kismértékű villamosításától, 1925 óta semmit sem változtak: „A lakosság nem ismeri a rádió adásait, a készülékek megvásárlásához nincs pénzük az embereknek, a hozzá nem értés a beszerzésnél nehézségeket okoz, a lakosság bizalmatlan (sokszor jogosan) a magáneladók iránt, a kényelemszeretet és a hozzá nem értés a szerelésnél és karbantartásnál is nehézségeket okoz, magas az előfizetési díj.”

„A posta-rádió intézménye a magas előfizetési díjon kívül minden más akadályt képes lenne elhárítani” – írta. Műszaki megoldásként egyéni vevők – detektoros és lámpás készülékek – tömeggyártását javasolta, valamint a telefonhírmondóhoz ha-

A térerősség-mérő gépkocsi berendezései

sonló hálózati szétosztást közös vevőről. Ez utóbbit 3 km tápvezetéken belül csak 250 jelentkező esetén tartotta gazdaságosnak, különben még a külsőantennás detektoros vevő is olcsóbb.

Magyari Endre gondolt arra is, hogy a detektoros vevők kiképzését illetően előírásokat kell megfogalmazni. Feltétlenül fixdetektor alkalmazását javasolta, csak tekereshangelést tartott fontosnak fokozatokkal, lehetőleg hálózati vagy belsőantennával. A lámpás készülékekre a következő kritériumokat fogalmazta meg: érzékeny kapcsolás belső antennára, nem túlságosan nagy hangerő, összeépített hangszóró, külön szerkesztendő egyen, váltakozó és telepes típus, mivel az univerzális típusok mind drágák.

Itt kell megjegyeznünk, hogy ezekben az években az egyszerű 1+2 csöves rádiók 200-280 pengőbe kerültek, az ún. univerzális típusok elérték az 580 pengőt.

Magyari Endre előírásokat tett a hálózati táplálású központi vevőberendezésre is. Különépített végerősítőt javasolt és fejhallgatóvételnél előfizetőként 2 és 5 ezred watt beszédenergia alapul vételét. Automatikus bekapcsoló-szerkezetet tartott szükségesnek, ami a vevőt, de legalább a végerősítőt csak akkor kapcsolja, ha az adó sugároz. A szétosztó-hálózatot a meglévő postai támszerkezetekre tervezte felszerelni.

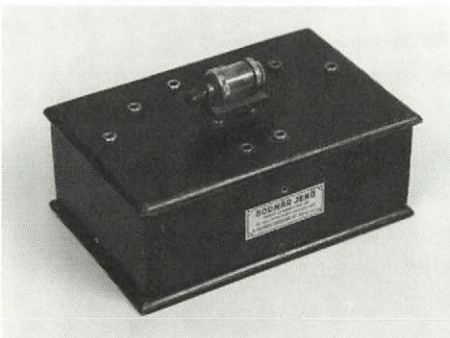
A műszaki paramétereken túl részletesen foglalkozott az előfizetői kedvezményekkel is. Hogy megközelítsük a havi 2 pengő 40 fillér értékét, forduljunk segítségül a postai díjszabásokhoz. A vidékre küldendő közönséges levelek bérmentesítése 20 fillér volt. Egyhavi előfizetésért tehát 12 levelet lehetett elküldeni. Postai „*valutában*” ez ma 408 forintot jelent. Ahhoz azonban, hogy a 2 pengő 40 fillér nagyságát valójában hasonlítsunk tudjuk, szükséges ismernünk a béreket. Itt is a postai bértáblázatokat érdemes fellapoznunk, ahol a legalacsonyabb postai nyugdíj 25 év szolgálati időt figyelembe véve 110 pengő volt, a műszaki személyzet technikusai a szolgálati évektől függően 102-167, a mérnökök 126-776 pengőig terjedő fizetést kaptak. Tegyük hozzá, hogy az 1936-ban bemutatott *Havi 200 fix* című film slágere a 200 pengős jövedelmet jónak minősítette, hiszen azt énekelték benne, hogy: „*Havi 200 pengő fixszel az ember könnyen viccel.*”

Magyari Endre előfizetést megkönnyítő javaslatokat dolgozott ki, így mezőgazdász előfizetést, ahol évi 25% kedvezményt tervezett a kimondottan mezei munkával foglalkozóknak, akik a három nyári hónapban nem tudnak rádiót hallgatni. A kisemberek előfizetése mindössze 1 pengő 50 fillér lett volna, s mindenki részesült volna benne, akinek havi jövedelme nem érte el az 50-60 pengőt. Ez az idénymunkában dolgozó munkások, parasztok jelentős rétegeit érintette volna. Mivel a *Rádióélet* című heti műsorúság 50 fillér volt az újságárusoknál, arra gondolt, hogy célszerű lenne az előfizetési díj ellenében hivatalos budapesti műsornyomtatványt szétküldeni minden előfizetőnek, amely ellentétben a Rádióélettel egy egyszerű ív nagyságú nyomtatványként havonként szétküldve nem kerülne többé 20 fillérnél. Ennek eljuttatása az előfizetőkhez újra csak 8% kedvezményt jelent az előfizetési díjakból. Magyari Endre a posta-rádió előfizetőire a következő feltételeket szabta: 3-5 évi előfizetési kötelezettség; 3 év mellett havi 30 fillér bérleti díj, 5 év mellett bérleti díj nincs; a hangszórós bérletre 5 évi előfizetői kötelezettséget és havi 2 pengő előfizetői díjat javasol; a csere- és javítási anyagok (detektor, hallgató, lámpa stb.) az előfizetőt terhelik; a kötelezettség lejárta után az egyéni készülékek a bérlő tulajdonában mennek át; a posta-rádió bevezetésére nézve azt javasolta, hogy községenként legalább 20 előfizető szükséges a gazdaságos

kivitelezéshez és a rendszer gondozásához, amit egy vándorműszerész-intézmény létesítésével kívánt megoldani.

Magyari Endre a kivitelezést illetően az ország különböző részein 4-5 nagyobb község kijelölését javasolta, ahol a lakosságot elárasztanák a felhívó szöveggel, s a beérkező jelentkezések függvényében döntenék el, milyen rendszerbe telepítsék a posta-rádiót.

A posta-rádió 1933-as előterjesztése éppoly eredménytelen volt, mint az 1926-ban készült. Így nem véletlen, hogy 1938-ban Magyari Endre hatoldalal tanulmányt készített *A népvevő megoldatlanságainak pragmatikus története* címmel. Ebben leírta, hogy 1926

Detektoros rádiók

óta szinte évenként előkerült ez a feladat, de sohasem a műszaki tervek, hanem az adminisztratív akadályok miatt bukkott meg végrehajtása. Jóllehet az 1926-os és az 1933-as elgondolás még 1938-ban is használható lett volna, a posta műszaki karának nem sikerült megoldást találnia. Leírta, hogy 1936-ban és 1937-ben 87 esetben foglalkoztak üléseken, gyűléseken, laboratóriumokban, mérő- és tanulmányutakon a népvevő megvalósításával. Ez írta: „Csodálatos lenne, ha ez a nagy munkamennyiség, ami becslés szerint közel 500 mérnök munkanapot jelent, műszaki okok miatt semmisült volna meg. Annál is inkább, mert a mai, 1938-as népvevő-tervezet a hálózati és vibrátoros-telepes áramellátáson kívül csak minőségben jelent fejlődést az 1926-os elgondoláshoz képest. Nyilvánvaló, hogy a sikertelenség okai másban keresendők. Ezeket az okokat négy csoportba lehet osztani: szervezeti, propagatív, pszichikai és pénzügyi okokra.”

A szervezeti okok között első helyen megállapította, hogy az állami és magán-szervek teljesen külön utakon jártak. Az Elektromos Művek, a kultusz, a földművelés, a kereskedelemügyi és a honvédelmi tárcák elgondolásai és a gyárak akciói más-más eredményt kívántak elérni. Hosszú ideig a Magyar Királyi Posta és a Magyar Rádió Rt. sem volt egységes elgondoláson. „Ennek az lett a következménye – írja Magyari –, hogy a már-már várható döntések előtt valamelyik szervezet egy újabb elgondolással állt elő, és kezdődött előlről az új tárgyalás, az új vizsgálat.”

A szervezeti okok között végezetül megjegyezte, hogy több ízben „*épp a döntésre hivatott legmagasabb vezetőségben történt személyi változás, ami maga után vonta az anyagnak szinte előlről kezdhető tárgyalását*”.³

A propagatív okok között említi, hogy a detektoros vevők kora 1929 után annyira lejárt, hogy még az „*ingyen-detektor akció*” is el kellett ejteni. Az igények még tanyahelyeken is olyan nagyok, hogy azt biztosítani igen költséges lenne. Megjegyzi továbbá, hogy sok időt vettek igénybe azok a tárgyalások, amelyek a névevő-akcióba bevonható előfizetőket osztályozták: csak szegények, csak szegény vidékről, csak új előfizetők, csak őstermelők stb. kapjanak a népvevők közül.

Érdeemes visszaemlékezni, hogy az őstermelőket és a szegényeket már a rádiózás megindulásának kezdetén nem kisebb ember tekintette a legfontosabb hallgatóknak, mint az éppen 125 esztendeje született Klebelsberg Kunó, aki a rádiót a legfontosabb taneszköznek tekintette, és műsorai között szabadegyetemet, parasztműsort szervezett, s legszívesebben az ország tantermévé bővítette volna a rádiót. Szép elégtételként is felfoghatjuk, hogy Klebelsberg Kunónak – aki 1875-ben az Arad melletti Pécskán született – november 11-én, a Puskás Tivadar Távközlési Technikum gyűjtötte adományokból, felavatták bronz büsztjét, Jecza Péter alkotását, a pécskai római katolikus templom kertjében. A technikumon keresztül egy kicsit a rádiózás is részese volt a szoboravatásnak. Megjegyezhetjük, hogy az őstermelők ebben az időben 23-27 000 fővel mindössze a negyedik helyen szerepeltek a rádióelőfizetők csoportjai között.

A propagatív okok között végezetül a következőket írta: „*Nagy kárt okoztak azok az ellenmunkák, amit a kereskedők és gyárak fejtettek ki a népvevővel szemben. Előbbiek a kísérleti állomás szerkesztette 2+1 csöves, nagyjóságú kapcsolástól féltették a saját üzletüket, mert azt csak 3+1 kapcsolatban tudják utolérni; a kereskedők a saját % részesedésüket féltik, és mindent elkövettek és elkövetnek arra: nehogy a posta állami kezelésbe vegye a készülékterjesztést és a hibaelhárítást.*”

A pszichikai okok igen jellemzőek, és az emberi társadalom örökös érdekellentéteire vezethetők vissza. Részlet a tanulmányból: „*A politikai vezetőség kész örömmel támogatott volna olyan megoldást, amivel bármily kis tanyán, lehetőleg üzemből költségek nélkül: hangszóróvételt lehetett volna biztosítani. Különösen, ha azt egyik napról a másikra mint parlamenti sikert lehetett volna bemutatni. A többi megoldás már nem nagyon érdekelte, és a posta magára maradt az érdekeltek pergőtűzében: nem kapott elég erős hatalmi támogatást.*”

Jellemző pszichikai tünet, hogy a Magyar Rádió Rt. és a kereskedők egyaránt aggódtak, de előbbi azért, hogy kevés jelenkező lesz, utóbbi, hogy sok üzletet veszítenek. Hiába volt a posta érvelése, hogy valószínűleg a kereskedőknek van igaz a sok jelentkezőszámmal, a kereskedők viszont elfelejtik azt, hogy a vérbeli népvevőst másképp nem lehet megnyerni a rádió ügyének; ha pedig egyszer előfizető, előbb-utóbb magasodó igényeivel mégis a kereskedelemhez fordul.

Valószínű magyarázat az is a Magyar Rádió Rt. eddigi húzóására, hogy a fennálló szerződés szerint 400 000 előfizetőn túl csekély a részesedése, és így kár az erőfeszítésért.

³ Itt említtem meg, hogy 1925 és 1939 között hat miniszterelnök vezette a magyar kormányokat.

Ezzel azt vetik számba, hogy szó sincs róla, jó nekik a 20%-os részesedés is 400 000 felett. Ha pedig ez így van, érthetetlen merev elzárkózásuk a földműves és napszámos réteg tarifamérséklési mozgalmától.”

Végezetül dr. Magyar Endre a pénzügyi okokat sorolta fel. Elsőként, hogy a Magyar Királyi Postának zárt költségvetési rendszere van. A biztos bevételeket nem léphetik túl a kiadások. A második ok a Magyar Rádió Rt. merev pénzügyi politikája, amely csak olyan akcióban hajlandó részt venni, ahol 5% rizikónál többre nem lehet számítani. Harmadrészt a népvevő megvalósítását kifejezetten akadályozta, hogy a rádióból kimutathatóan a legtöbb hasznot húzó közületek, például az Elektromos Művek, nem nyújtottak segítséget. Magyar évi 6 millió pengőre tette azt az Elektromos Művek meglévő berendezéseiben mutatkozó áramtöbblet értékesítésével elkönnyvelhető bevételt, amelyet a rádió elterjesztése révén inkasszálhattak volna. Minden készüléket terhelt a kereskedők 10 pengős részesedése, a 7,7 pengőt kitevő cső- és fázisadó, valamint a gyárak 3 pengős licencdíja.

Magyar Endre 1938-as tanulmánya minden bizonnyal hozzájárult ahhoz, hogy 1939-ben a magyar posta az Orion, Standard, Philips és Telefunken gyártól összesen 20 ezer néprádiót rendelt meg, amelyek rögzített, 48 pengős áron kerültek forgalomba, és 24 havi részletre voltak vásárolhatók. Jóllehet a tényleges árak 57 pengő 30 fillért tettek ki, a 48 pengő feletti összeget a magyar posta, a csőgyárak, a készülékgyártók és az Elektromos Művek fizették meg. Az 1+1 csöves készülékek sikerét mutatta, hogy 1940-ben 130 ezren⁴ iratkoztak fel néprádióra. 1940-ben 25 000 készülék gyártására kötött szerződést a posta, de már egymaga fedezte a többletköltségeket abból a bevételből, amelyet az első akció előfizetői díjaiból bevételként elkönnyvelt.

A posta-rádió, majd népvevő történetével megismerkedve óhatatlanul eszünkbe kell jusson, hogy a tömegkommunikáció fontos eszközének története nagyban hasonlít a személyi kommunikáció fontos eszközének, a személyi számítógépek elterjedésének történetéhez. A Statisztikai Hivatal 2000 júliusában befejezett mérésének eredményeként a legfrissebb adatokat ismertetem: hazánkban 100 háztartásra 9 számítógép jut, de még ennél is rosszabb az arány, ha az összlakosságra vetítjük, amikor mindössze 6%-ot ér el a PC-vel rendelkezők aránya. Mindez abban az országban, ahol a számítógép atyja, Neumann János született, és ahová a 80-as években csempészárúként hozták be az első gépeket. Neumann János 2003-ban lenne 100 esztendő. Rá emlékezve jó lenne, ha 2003-ban a néprádiók mintájára – nem utolsó sorban a Magyar ajánlotta kedvezményes bérletek rendszerében – a személyi számítógépeket tudnánk százezres számban a lakosság körében terjeszteni. Jó lenne, ha ezekkel a gépekkel mi magyarok egyre nagyobb forgalmat bonyolíthatnánk le az Interneten, az információs szupersztrádán.

Magyar Endre munkásságának történeti áttekintését szeretném a digitális rádiózás és televíziózás hazai elterjesztésén fáradozó mérnököknek is ajánlani, számukra is sok tanulságot kínál. Magyar Endre mérnök, tudós és közgazda volt. Azt a mérnökgenerációt testesítette meg, amelynek tagjait a sok munka kicsit polihisztorrá formált. Ezt példázza az a kézzel írott és most kivetítésre kerülő négyoldalas írás, amelyet egy Szóts Ernőtől származó körirat hátoldalára jegyzett fel: műsorszám volt. 1928-1929-ből származik. Ha végigolvassuk, azt látjuk, hogy az egész társadalmat egyetlen családdá fogta össze, nem a

⁴ Később ilyen számban csak a Trabantokra és a Skodákra vártak.

különbségek, hanem az egyűvé tartozás felerősítésére, nem annyira a szórakoztatás, inkább a pihentetés intézményévé kívánta fejleszteni a magyar rádiót. Klebelsberg szellemében: minden korosztály, minden társadalmi réteg tanítójává emeli. Ezt húzta alá, amikor a műsorszórás szélére nyomtatott betűkkel felírta: „A rádió mindenkié, nincs homogén rádiótársadalom, csak a keret merev, a tartalom nem.”

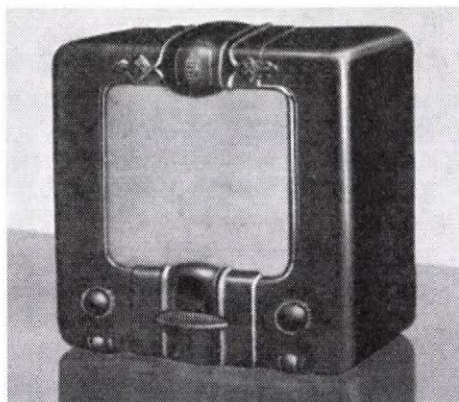
Az az örökség, amelyet Magyarai Endre mérnökgenerációjától kaptunk, talán most, az immáron közgazdaságtant is tanító Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen fog újraéledni. Ahhoz, hogy így legyen, a hallgatókat elsősorban arra kell nevelni, hogy meggyőződésüké váljon, amit az első postamérnök, az előadásom elején említett dr. Kolossváry Endre így fogalmazott meg: „Minden intézmény csak akkor tarthat lépést a haladással, ha személyzete munkáját szeretettel látja el.” Ennek az új mérnökgenerációnak kívánja a Postamúzeum kezeihez adni azt a 10 füzetből álló sorozatot, amelyet a Hírközlési Alap pályázati támogatásával készít, s egyik kötete dr. Magyarai Endre életét és munkásságát fogja bemutatni. Biztosan olvashatnak arról, hogy amikor az öreg bútorszállító kocsit „kárpítozták” a sötét-szürke lópokrócokkal, egy takarítóasszony kezét tördelve kérdezte: „Kit temetnek innen, mérnök úr?” Magyarai Endre mosolyogva felelt: „A csendet!” Igen, de ezt a csendet ő nem zajjal kívánta felváltani, hanem a rádió boldogító hangjaival, amely véleménye szerint az első találmány, amelyben a technika és a művészetek közös célokért küzdenek.

Hangszóró nélküli Standard rádió, 1930

Szikszofon 3 S típusú rádió, 1931

Néprádió 140 V, 1939

Varga Pál bélyeggrafikai kiállítása

Varga Pál (Újpest, 1937) grafikusművész három és fél évtizedes munkásságának eredményeit foglalja magában ez a tanulmány, amely az elmúlt évtizedek eseményeit megőrkítő bélyegeket mutatja be. Az emlékek, élmények között kutatva, a kiállított bélyegekre, tervekre tekintve, azok szemlélésében elmerülve jelennek meg az események a művész színnel formált, alakított apró kompozícióiba sűrítve. Dokumentumai ezek a bélyegek a kornak, a környező világnak és emberének. Dokumentumai a természetnek, a sokszínű hétköznapi és ünnepi gondolkodásnak, dolgoknak. Ez a bélyeg! Ilyen születésétől kezdődően, lényegéből eredően kitörölhetetlen jel, jegy, vagyis bélyeg. Megmásíthatatlan, még milliós mennyiségben is egyszeri alkotás.

A bélyeggrafikák tanúbizonyságai, jelzései egy kornak, szelvényei annak az információs világnak, amely a Magyar Posta bélyegkibocsátásában körvonalazódik. A három és fél évtizedes munkásság mind művészi minőségében, mind a bélyegek, bélyegblokkok imponálás mennyiségében tiszteletre méltó. Elismerést érdemlő, hogy a művész a különböző témák bélyeggrafikai interpretációjával új kifejezési formát, kompozíciós elrendezést, egyéni, eredeti színvilágot teremtett.

Következésképpen kerülöm munkáival kapcsolatban a stílus kifejezést. Kerülöm azért, mert a stílus minden esetben alkotóra, korra vagy iskolára, művészeti csoportra alkalmazott zárt keret, amely bármilyen tág lehet, de tételesen felsorolható jellemző és meghatározó elemekből létrehozott, kialakított normatíva.

A művész évtizedeket felölelő munkásságának termékei, a bélyegek ilyen formán nem helyezhetők egy stílusba. Ezek megfogalmazási módja nem nevezhető egyszerűen és röviden Varga Pál stílusának. Az általa megoldott témák ezt érzékletesen bizonyítják, hiszen más a megközelítési és kifejezési formája az úrkutatás vagy éppen a természet, a sport témájával foglalkozó bélyegnek és a benne megfogalmazott grafikai, képi világnak. A művész valamennyihez általa hitt és vallott egyedi és pillanatnyi szerkesztési módot, meg nem ismételt színpaletta használt fel. És létrehozott valami sajátosat is, azt a hangulatot, amit bélyegei váltanak ki a szemlélőből.

A gyűjteményes kiállítás és jelen tanulmány a grafikus közelgő 64. születésnapjára készült. A hat és fél évtizedből több mint annak a felét kitevő felnőtt, érett alkotói éveinek produktumairól ad áttekintést a kiállítás. A jelentős anyag teljes bemutatása, elemzése e szerény bevezető-tanulmány keretében nem lehetséges, talán nem is szükséges. A címek, a pár mondat csak távolról közelítheti meg egy-egy bélyeg művészi, grafikai értékét. A hozzávetőleg két és félszáz bélyeg bemutatása helyett egy-egy jelentős fordulópont, egy-egy mesteri megfogalmazás, alkotói megérzés az, amire ráirányíthatom a figyelmet. Elegendőnek tekintem a különböző témák jellemzőinek bemutatását, és ezeken keresztül teszek kísérletet az értékelésre. Ez annál inkább célravezető, mert az egyes – azonos – témák évenként vagy rövidebb időközönként ismétlődnek, lezáratlanok.

Első bélyegének megjelenésekor a grafikában megfogalmazta sajátos, egyéni karakterét. Ez a későbbiekben színben, előadási formában csiszolódott, finomodott, érzékletesebbé vált, vagy éppen a színekben és formákban lett markánsabb, dinamikusabb. Természetesen megőrizve az első bélyegtervekben kialakított egyéni arculatot.

Ebben az értékelő részben sem vállalkozhatom arra, hogy valamennyi témáról számot adjak. Azt sem tekintem megoldásnak, hogy zárt vagy lazább időrendben tekintsem át a bélyegeket. A művész az évtizedek folyamatában a sport, az űrkutatás, a természet – madarak, halak – vagy a repülés, a hírközlés, a közlekedés, a technika és még sorolható témákban hozott létre érték- és időtálló bélyeggrafikákat. Alkotói skálája széles, gazdag a palettája és általa színvilága.

Ez utóbbit azért szükséges megjegyezni, mert színes grafikai kompozíciói miniatűr festmények. A festészet pedig szín, kompozíció, ami pedig abban rejtve vagy csupán jelezve megmutatkozik az valójában művészi érték. Abban jut kifejezésre az érzelmi állapot, hangulat; válik világossá a téma és az ábrázolás milyensége. A grafikus alkotó évtizedeinek a gazdag és sokoldalú témakörökön túl ez a meghatározó értéke, hiszen az általa kiaknázott lehetőség nem önmagáért, hanem a téma esztétikus megjelenéséért jön létre.

A néhány bélyeg bemutatása csupán segítség a bélyeggrafikák megközelítéséhez; nem követ időrendet, nem kísér végig tematikai fejlődést. Elsőként a bélyeggrafikai munkássága kezdetén megjelentek érdemelnek figyelmet, mint a *100 éves a Magyar Állami Földtani Intézet, 1969* című sorozat darabjai. A kövületek, kristályok bemutatása teljes természeti hűséggel és minuciózus pontossággal szolgál a természet tudományos megismeréséhez. Az egyetlen színben, színekben megoldott háttér azonban a színek megválasztásával nem csupán hangulati elem, hanem az ábrázolt kristály, őskori levéllenyomat teljes értékű vizuális érzékelésének szükséges eleme.

Első bélyegeinek vázlatos elemzésénél bár szerény, de már egyfajta alkotói következtesség jut kifejezésre abban a vonatkozásban, hogy határozottan kerül a térkitöltő dekoratív elemek alkalmazását. Ez nem csupán megjegyzés, ez a grafikai kompozíció, valójában a mű értékének, alkotói elvének lényeges meghatározója. A *Reumatológiai Világév, 1977* mindössze egyetlen bélyeg és kompozíció. A megfogalmazás témája egy világév, amely számos országban jelent meg bélyegen sokféle megközelítésben, grafikai képben. Ez a megfogalmazás akár egyetemesnek is tekinthető: a gyógymód, a hullámozó gyógyvíz és az emberi beteg végtagok naturalizmust mellőző reális megjelenítése.

A *Védett vízimadarak, 1989* című sorozat darabjain a kevésbé ismert madarak karakteres mozgása, jellemző testformájuk és tollazatuk ismételten egy sajátos realizmus kifejezői. Ezeknél is, mint előbb, a háterek hatásos színe tovább fokozza, hangsúlyozza a madarak alaki jellegzetességeit. Különösen magas szintű a bélyegblokk kompozíciója az Európát formázó víztükörrel, ami egyértelműen eszmei tartalom, a határokon túllépő természetvédelem érzékletes kifejezője. A természeti témakörnek érdemes darabja az 1987-ben megjelent *Akvárium halak* című sorozat. A köznapi akvárium ismert, népszerű vízi vitrin halakkal, növényekkel, kavicsokkal. Ezek a bélyegeken a vizuálisan érzékelhetetlen üvegedény az állandóan mozgásban lévő halak színében, formájában, mozdulatában különleges kompozícióvá alakult az előzőeknél már sikeresen alkalmazott egyszínű háttér előtt.

*Világító tölcsérgomba,
1986*

Magyar borvidékek, 1990

Az 1980-as években egymást követően három gombákat ábrázoló sorozatot is készített az ehető és mérges gombákról. Ezek kompozíciói és nyomdai előállításuk eltérő az előbbiektől, kombinált nyomdai eljárással (1984, 1986) készültek. A harmadik *Ehető gombák, 1993* sorozat ofszet eljárással készült. A bélyegek belső szerkesztési módja különös grafikai megoldásnak tekinthető a művész oeuvre-jében. Valamennyi grafika központi, teljes teret kitöltő ábrája az erőteljesen színezett gomba. Feltűnő, hogy a táj, a környezet sajátos jellegéből alig fedezhető fel növényzet. Kialakult kompozíciós módszerétől eltérő, hogy a gombák – amint előbb megjegyeztem – zárt keretben, a teljes teret kitöltve kerültek ábrázolásra. Az acélmetszet és mélynyomás kétséget kizáróan eltérő szellemiségű az ofszet eljárástól. Ezeknek a megoldásoknak nem volt folytatásuk, más témánál sem kerültek alkalmazásra. Ezért a művésznél mindössze kísérletnek tekinthetők.

A természet, a növényvilág Varga Pál tématarának kiemelkedő vonulata, a hazai szőlészet történelmi hagyományainak és újabb kísérleti eredményinek művészi ábrázolása a bélyeggrafikában. A posta 1990-től visszatérően foglalkozik ezzel a témával. A *Magyar borvidékek, 1990* című sorozat ebben a témakörben az első, amelyet többnyire évenként (1997, 1999, 2000, 2001) követnek a továbbiak. A sorozatok darabjai nem egyszerűen a természetrajzi hűségű dús, érett, hamvas szőlőfürtök és csipkézett, aranylő, zöldes-vöröses levelek ábrázolásai, amelyek jelenkori dokumentumai az egészségtől duzzadó ősi kultúrnövénynek. Ez a megfogalmazás egymagában csak szerény információhordozó lehet bármilyen természetes vagy elvont ábrázolásban. A

kompozíciókban azonban megjelenik a termő táj. A hazai sík- vagy dombos, helyes vidék településeivel, amelyeknek földje éltető táplálója, szülője és nevelője a nemes növénynek. A művészi grafikák ilyen formájukban, bár látványban két alkotórészből tevődnek össze, valójában, egységet alkotnak, és ez a döntő meghatározó. Újabb, teljesebb információt adnak a szőlőről és általa a magyar föld kincséről. Az életadó fölt, a táj szerényen, de határozottan háttérben maradvá mintegy nyújtja a szemlélőnek az érett, gazdag fürtöt. Ez az alkotói szemlélet a korábbiaktól eltérő, ami az adott feladat grafikai interpretálásának nagyszerű és kifejező megoldását hozta.

Ritkán adatik meg egy művész számára, hogy folyamatosan ismétlődő téma első és következő darabjait, sorozatait is megvalósíthatja. A *Nemzeti parkok* 1998-as első és azóta is sorra megjelenő sorozatai Varga Pál alkotásai. A nemzeti parkok jellegzetes növény- és állatvilágának, a vidéknek feltétlen a tájra jellemző egyedeit úgy foglalta kompozícióba, hogy azok – a növények és madarak – egyenlő hangsúllyal és pozícióval karakteresen kerültek ábrázolásra. A Hortobágy, a Hanság, a Dráva vagy a Balaton-felvidék

védett területeinek nevezetes madarait, növényeit a kiemelkedően jelentős és védelmet élvező tájban természetrajzi hűséggel ábrázolta. E grafikai kompozíciós megoldások igen magas művészi színvonalat eredményeztek a természet tematikájában.

A természettel foglalkozó lírai hangvételű megoldásoknál lényegesen markánsabbak, expresszívőbbek azok a bélyeggrafikák, amelyek a technikával, különösen a közlekedéssel, az űrkutatással, a repüléssel kapcsolatosak. Ez természetes is, hiszen tárgyuk a technikatudományok együttműködésének eredményei. Az ábrázolt eszközöket a valóságban különleges fémötvözetekből, szintetikus anyagokból állították össze. Nyilvánvaló, hogy a konkrét repülési, űrkutatási eszközök, berendezések, mint ilyenek, a művész által a valóságot vagy éppen az irrealitást megközelítő színvilággal kerültek megvalósításra. Bélyeggrafikusként alkotómunkával eltöltött évtizedeinek közepén, az 1970-es években a magyar posta, csatlakozva az űrkutatás nemzetközi, de elsősorban szovjet eredményeinek népszerűsítéséhez, rendszeresen bocsátott ki bélyegsorozatokat és bélyegblokkokat. Az akkori aktualitások a 21. században már a technikai kutatás fejlődéstörténeti tárába, távlatába kerültek, ám e bélyeggrafikák tervezésében jelentős művészeti eredmények születtek. Ebben a különleges ábrázolási módban a művészt inkább a szurrealistikus miniatűr világ megjelenítése foglalkoztatta.

A *Szputnyiktól a Vikingig, 1977* című sorozat és blokk egyértelműen az előbbieket igazolói. A kompozíciók középpontjában ábrázolt szerkezeteket, űrhajókat, űrszondákat vagy magát a Holdat a rendelkezésre álló fotók alapján, azok felhasználásával alakította bélyeggrafikává. A művész megőrizte valamennyi elemüket, karakteres formájukat, és eltérő színekkel fejezte ki a különböző anyagok jellemzőit. Egyéni grafikai módszere a hátterek és a környezet ábrázolásakor valójában megmaradt annál az alapvető és sarkalatos álláspontjánál, hogy a kompozíciókban, különösen a háttereknél, nem alkalmaz dekoratív térkitöltő elemeket. A bélyegblokkon a Hold feletti, körüli légkör

Nemzeti parkok, 2001

Afrika állatai, 1997

Első elektromos vasút 1979

ötletesen használta ki, és gazdagította újabb információval, a mitologikus kort idéző állatövi jelekkel. Ezek benépesítik az egyre sötétebb, kékes tónusban megjelenített világot. Ebben a témakörben a téma megközelítésénél és megoldásánál figyelmet érdemlő a művész érzelmvilágának változása a festőiség irányába. A *Fantasztikum az űrkutatásban*, 1978 című sorozatban ábrázolt hét téma kompozíciója kettős, a fantázia szülte szállítóeszközök, űrlétesítmények és mesebeli, holdbéli tájak együttesen jelennek meg szín- és formahatásukban. A tárgyak ábrázolásánál a színek erőteljesebbek és nem kevésbé fantasztikusak. A témához tartozó *25 éves az űrkutatás*, 1982, a *Hírközlési Világév*, 1983, a *Halley-üstökös*, 1986 című sorozatok és blokkok grafikai megoldásai abban mutatnak eltérést, egyfajta gazdagodást a korábbiakhoz képest, hogy színviláguk erőteljesebb, dinamikusabb. A színek határozottan eltávolodnak a valóságtól, így válnak a fantasztikum kifejezőivé.

A műszaki témakörben különösen figyelmet keltő az *Antarktisz-kutatás*, 1987 című sorozat és blokk, amelynek darabjai az előbbiekhöz mérten témában szabadabbak – vitorlások, repülőgép, helikopter, sarki róka, pingvin, fóka –, valamennyi elem az Antarktiszra jellemző, felfedezését és megismerését segítő információ hordozója. A felfedező, a felfedezés és kutatás eszközei, a sarki világ élőlényei valóságos képeskönyvként tárulnak a szemlélő elé. Ezek is, mint a művész valamennyi kompozíciója, egyértelműen határozottak. A téma megközelítése, majd ábrázolása ebben az esetben is természetrajzi pontosságú. A kompozíciók háttéri megoldásai jelen esetben is visszafogottak, őrzik az első bélyeggrafikáknál kialakult gyakorlatot. A háttér színvilágát mindenhol megtöri az antarktiszi térség hőmezeje, ami által térképként jelenik meg a hóval borított terület. A fehér felületeken a háttérszínekben a kutatók – J. Cook, F. Bellinghausen, R. Amudsen, E. Hillary, V. Fuchs – arcképei jelennek meg. Az Antarktisz lakatlan terület, ún. oázisaiban kutatóállomások működnek a nemzetközi megállapodás értelmében. Az Antarktisz-egyezményhez (1961) Magyarország 1984-ben csatlakozott. A zord, hideg hó takarta vidék e bélyegeken a grafikusművész által használt derűs színek alkalmazásával az eredményes kutatás szimbolikus kifejezőjévé válik.

A különböző témák egy kisebb csoportját képezik a művész munkásságán belül a sporttal, az olimpiákkal foglalkozók. A természeti, technikai vonatkozású témák ábrázolásától a sport alapvetően különbözik. Valamennyi kompozícióban a sportoló ember a meghatározó, aki az előírásoknak megfelelő mozdulatokkal egyetlen pillanatra koncentrálni kerül ábrázolásra. Remek példája ennek az *Olimpia – Lake Placid*, 1979 sorozat, amely éppen a szakszerű, szabályos mozdulatokat bemutató versenyszámok alakjait ábrázolja. Külön figyelmet érdemel ezeknél a háttér megoldása. Egyrészt a határozott színek, amelyek folyamatosan jelen vannak a kompozícióban a témától függetlenül. A sorozat darabjait alapvetően meghatározzák, az alakok mozdulatait ritmusosan, de elvontan követik. A háttér a telet, a havat érzékeltetően fehér. Ez a kompozíciós megoldás más témáknál csak igen ritkán fordul elő. A *Szöuli Olimpia*, 1988 című sorozat és blokk egy újabb grafikai megközelítése a sporttémának. A művész szakított a már hagyományosnak tekint-

Szöul, 1988

hető szerkesztési megoldással, és a sorozat darabjainál, valamint a bélyegblokknál körrendszerű háttérrel alakított ki. A szöveli olimpia célkitűzéseinek megfelelően alkalmazott szimbólumok részeivé váltak a kompozícióknak. A sportágakat ábrázoló alakok ebben a megfogalmazásban kevésbé markánsan érzékelhetők.

Varga Pál bélyeggrafikai munkásságának eredményeit számos hazai elismerés és díj jelzi. A művész folyamatos alkotói munkásságáról, az időről időre megjelenő bélyegekről, az új témákról az összefoglaló értékelés, az életműelemzés még várat magára, arról lesz még mód számot adni. Ám ugyancsak e helyen érdemelnek feltétlen pozitív értékelést a külföldi posták részére megbízás vagy pályázat formájában tervezett bélyeggrafikák. Ez ismételtlen annak bizonyítéka, hogy színvonalas grafikai munkáját, karakteres bélyegkompozícióit határainkon túl is nagyra értékelik. Ilyen megbízásai Varga Pál személyes munkásságának, de ugyanakkor a Magyar Posta Rt. elismerését is jelzik ugyanúgy, mint a magyar bélyegművészet – szerényen megjegyezve – európai színvonalát.

Varga Pál Az év legszebb bélyege kitüntetései: *Európa vasútjai*, 1979; *Védett vízimadarak*, 1980; *Olimpia* blokk, 1988; *Természetvédelem*, 1995; *Hungária 1100* blokk, 1996; *Afrika állatai*, 1997. A Magyar Posta Művészeti díjai: *Védett madarak*, 1990; *Magyar borvidékek*, 1998. Bélyegtervezéshez nem kapcsolódó alkotásai: *Egy rigó emlékére*, *Lutra*, *Szülőföldem* című akvarellek, könyvborítók, *Galaktika* borítóterv, sci-fi grafikák.

Az év legszebb bélyege: *Hungária 1100*, 1996

Egy vándorkiállítás vendégekönyvi bejegyzéseiből

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 2000. augusztus 16-én egy vándorkiállítást indított országjáró útjára Ópusztaszeren, a Nemzeti Történeti Emlékpark postaházában. *A magyar államiság 1000 éve hírközlés-történeti emlékeken* című vándorkiállítás egy éven keresztül járta az országot. A hat postaigazgatás területén (Szeged, Pécs, Budapest-Vidéki, Sopron, Miskolc, Debrecen) kis és nagy postahivatalok ügyféltérében, illetve művelődési házakban volt látható. Helyigénye miatt (négy nagyméretű, könnyen szerelhető, könnyűfém szerkezetű tábló) a kisebb hivatalokban több részletben állították ki.

A táblókon fóliázott képek formájában helyeztük el a posta, a hírközlés és a magyar állam történetét bemutató reprodukciókat, fotókat, felnagyított bélyegképeket. A fóliázott megoldás időtállóvá és mozgathatóvá tette a kiállítást. Mivel az eredeti dokumentumok és tárgyak fotói és másolatai voltak láthatók, a kiállítás külön őrzést nem igényelt, ami lehetővé tette a nagy forgalmú hivatalokban és kisebb közintézményekben való bemutatást is.

Az első táblón az állami postaszervezetek kialakulását mutattuk be a középkortól a Magyar Posta Részvénytársaság működéséig napjainkban. Láthatók voltak a középkori futárok, hírnökök – korabeli szóval folyók –, a fejedelmi és a török posták, a Habsburg-posta, a Magyar Királyi Posta, a közelmúltat idéző szocialista posta és jelenünk szolgáltató postája is. A kiállítást megtekintő közönség gazdag képanyag segítségével kísérhette végig a magyarországi postai szervezetek és szolgáltatások jellegzetességeit, fejlődését 1000 év alatt.

A második táblón a hírközlés infrastruktúrájának fejlődése volt látható: a postautak és a távközlési hálózatok korhű térképek segítségével, a különféle postakocsik és egyéb, levélpostaanyagot szállító járművek képeivel. Bemutattuk a műsorszóró-állomásokat és a köztéri hírközlési berendezéseket is, így az adótornyokat, távvezetékoszlopokat, a távbeszélőfülkéket és a levélszekrényeket. Ezen a táblón jelentek meg a postaházak és a jelentősebb postapaloták is.

A harmadik táblón a hírközlési emlékeken látható állami jelképeket mutattuk be: a Szent Koronát, a nemzetiszíneket, az állami címereket, azok ábrázolását a postaforgalmi nyomtatványokon, pecséteken, érmeken, bélyegzőkön, bélyegeken, jelvényeken, zászlókon, rangjelzéseken, levélszekrényeken, üvegablakokon és postai szállítóeszközökön.

A negyedik tábló teljes egészében bélyegképekből állt, kronologikus sorrendben bemutatva a magyar államiság 1000 évét, a történelmi eseményeket, személyiségeket és jellegzetes épületeket, emlékhelyeket, emlékeket.

A kiállítás célja az volt, hogy közelebb hozza Magyarországot, a magyar államiság ezeréves fennállásának üzenetét a postatörténet tükrében mindazokhoz, akik betérnek egy postahivatalba. Mivel a nagy táblók forgalmas felvevőhivatalokban nyertek elhelyezést, megfordult a hagyományos múzeumi szemlélet: nem a látogató jött megnézni a kiállítást, hanem a kiállítást vittük közel a nagyközönséghez. Így *A magyar államiság 1000 éve*

hírközlés-történeti emlékeken című kiállítást százezrek ismerhették meg hazánkban, képet kapva egy gazdag történelmi múltú szervezetről – a postáról – mint nemzeti értékeink, kultúránk közvetítőjéről. Örömmel láttuk, hogy a postára betérő emberek szívesen fogadták ezt a kezdeményezést, amint arról a vaskos vendégkönyv sűrűn teleírt oldalai tanuskodnak. Megható dolog olvasni *öreg postások* sorait, érezni a sorokon átütő szeretetet a posta nagy családja iránt. Akadt, aki azt javasolta: a tablók kicsinyített képei képeslap formájában legyenek a postán megvásárolhatók, *ahol sokan vásárolnának belőle*. A kiállításnak otthont adó kisebb és nagyobb hivatalok dolgozói látható szeretettel gondozták a kiállítást és a vendégkönyvet, fényképeket, képeslapokat, a kiállításról hírt adó újságcikkeket ragasztottak bele. A bejegyzések túlnyomó többsége elismerést fejez ki, és folytatásra biztat. Látható, hogy a helyi iskolák tanárai elvitték tanulóikat kiállításnézőbe a postára, amint erről a sok-sok girbegurba gyerekalírás tanuskodik. Így tehát a vándorkiállítás kilépett a felvevőhivatalok falai közül, és a forgalmas posták néhány napra valóságos múzeummá váltak. A vándorkiállítás bebizonyította, hogy az emberek kíváncsiak a posta, a hírközlés történetére, és örömmel nézik hazánk ezeréves történelmének képeit. A hazafias büszkeség számos bejegyzés sorai közül kicsillan.

- *Meghatódba néztem e gyönyörű kiállítást. Elvonult előttem életem öröme és szomorúsága. 61 éve dolgozom a postán. Nézem a felejthetetlen kassai Postapalotát, ahol 1941. június 26-án vizsgáztam, és átéltem a bombatámadás rettegett perceit. A kiállítás felidézte bennem a második világháborút, a táborigazgatói levelezőlapok szerető férjemre emlékeztettek, aki sebesülten orosz hadifogságban volt. Mosolyogva néztem a morze géptávírókat, és gondolatban ismét a kassai Postapalota gépi tantermében jártam, ahol kitűnőre vizsgáztam, majd még az 1960-as évekig Szerencsén is dolgoztunk vele. Csodálattal gyönyörködtem a régi kor képein, és szívből gratulálok azoknak, akik ezt a kiállítást elkészítették. Tisztelettel: Mihályi Jánosné nyugalmazott posta-főfelügyelő.*
- *Ráfért már ez a város lakóira és a posta kollektívájára egyaránt!*
- *Nagy örömmel fogadtuk Dombóváron a színvonalas kiállítást. A kiállítás ötlete hagyományteremtő értékű.*
- *Tetszett a kiállítás, különösen a bélyegválogatás, amely tükrözi Magyarország történelmét visszamenőleg 1000 évre. A távközlés is érdekesnek tűnt számomra, javasolom a kiállítás továbbvitelét, hogy minél több helyen megismerhessék, és örömeiket leljék benne az emberek. Székesfehérvár.*
- *Többször járok itt a postahivatalban, legközelebb több időt fordítok a szemlélődésre.*
- *Jól tette a posta igazgatása, hogy hazánk múltját e sajátos hírközlési, postai terület szemléltetésével is segít bemutatni. Igen, a posta története egyben a nemzet, az emberiség története is.*
- *Jó volt kalandozni a múltban, köszönet a kiállító ötletért, és a bicskei posta bemutatójának!*
- *Nagyon tanulságos, tetszetős, ízléses a kiállítás. Hasznos gyermekek és felnőttek számára egyaránt.*
- *A gyerekek őszinte csodálattal nézték. Jó lett volna egy vitrines tárgyi bemutató is. Köszönjük: a Katona J. úti óvoda 22 középőse és a két óvónéni.*
- *A millennium jegyében történő kiállítást nagyon jó ötletnek tartom, és a kivitelezése is egészen kiváló. Gratulálok a kiállítás szervezőinek és rendezőinek.*

- *Meglepetéssel és örömmel látom az emlékbélyegek kiállítását. Egy bélyeggyűjtő utóda.*
- *Megtiszteltetés számunkra, hogy ezzel a színvonalas kiállítással a posta jött az iskolába és elsőként az Apáczai Szakközépiskolába. Diákjaink és a tantestület kedvezően fogadták ezt a gesztust.*
- *Jól összeállított anyag, örülök, hogy láthattam!*
- *És végül egy volt gödöllői postás alkalomra költött verse:*
Itt állok merengve,
Posta-csekk a kezemben.
Nézem ezt a kiállítást,
Mint egy régi kimutatást
S jövőbe való útmutatást.

Valóban, a múlt ismerete nélkül nehezen képzelhető el a jövő, és a millenniumi esztendő eseményei valóban lehetőséget nyújtottak a múlt jobb megismeréséhez. Amint a cseppben megnyilvánul a tenger, úgy a posta, a hírközlés múltjának történetében maga a magyar és az egyetemes történelem. A vendégkönyvből kiolvasható elismerő sorok láttán erőt meríthetünk a folytatáshoz.

Historia domus – Postamúzeum, 1999–2001

Az 1999. év első kiemelkedő eseménye egy jelentős műtárgygyarapodás volt. A kísérleti televíziózás megindulásának 45. évfordulóján, január 20-án Diósdon Horváth Lóránt, a Magyar Televízió Rt. ügyvezető elnöke a Rádió és Televíziómúzeumnak ajándékozott egy közvetítőkocsit. A hűszéves, üzemképes, Thomson–Berliet típusú, négykamerás, színes közvetítőkocsi az elmúlt húsz év kulturális és sporteseményeit, utoljára az 1998. évi választásokat rögzítette, és továbbította. E technikatörténeti érték ünnepélyes múzeumba helyezésén, amiről a Napi Magyarország is beszámolt, Kurucz István, Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska vett részt.

Január 26-án 31 fős, nyolcéves gyermekekből álló iskolai csoportnak tartottunk tárlatvezetést a kiállításban, majd a II. emeleti olvasóteremben olyan foglalkozást, amelyen Csibi Kinga és Oláh Tünde segítségével megismerkedtek a levél- és táviratírás és feladás régi módjával, valamint a régi íróeszközökkel.

Február 1-jén Siklósi Györgyné lépett be az alapítványhoz. Gazdászként az ő feladata a munkavégzéshez, a múzeum működtetéséhez szükséges anyagok, eszközök beszerzése, valamint a különböző karbantartó mesteremberekkel való kapcsolattartás.

Hosszú előkészítő munka után megszületett az a 138/1998. számú Matáv Rt. vezérigazgatói utasítás, amely a távközléstörténeti muzeális emlékek, a jelenkor történeti tárgyainak és dokumentumainak megőrzését és archiválását rendeli el. Ennek az utasításnak a végrehajtásáról szóló megállapodást a Matáv Rt. képviselőjében Frischmann Gábor fejlesztési igazgató, a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány nevében Kovács Gergelyné ügyvezető igazgató február 3-án a Rádió és Televíziómúzeumban írta alá. Az ünnep fényét emelte, hogy a meghívott vendégek dr. Békésy György születésének 100. évfordulójáról is megemlékeztek: a hagyatékát bemutató kiállítás megtekintése után megkoszorúzták a múzeumkertben felállított Békésy-emlékoszlopot. Múzeumunk részéről az érintett muzeológusok, Beszédes Ernő, Krizsákné Farkas Piroska, Kisfaludi Júlia mellett Bartók Ibolya, Grünwald Éva, Urbán Gyöngyi és Hajdú József vett részt az uzsonnával és a Balázs-napi hagyományok felelevenítésével folytatódó együttléten.

A Matáv Rt. Pécsi Igazgatósága egy új kiállítóhely berendezésére kérte fel múzeumunkat. Február 9-10-én Beszédes Ernő, Dérszegi Miklós, Grünwald Éva, Koppándi Ágnes és Oláh Tünde Pécsen felmérték a leendő kiállítótér adatait. Az igazgatóság által összegyűjtött tárgyakat és dokumentumokat átnézték, és jegyzékbe vették.

Február 10-én az Óbudai temetőben vett végső búcsút a szakmai társadalom Tölösi Pétertől, a Magyar Távközlési Rt. vezérigazgató-helyettesétől. Alapítványunkat Kovács Gergelyné, Kurucz István, Krizsákné Farkas Piroska és Pataki Klára képviselte.

Február 15-ével Kálmán Vilmos gondnok kollégánk nyugdíjba vonult.

Március 3-án az idegenforgalom, az önkormányzat és a civil szervezetek közös meg egyezésével megalakult a Nagyvázsonyi Vár Társaság. Az alakuló ülésen Krizsákné Farkas Piroska és Pataki Klára képviselte a Postamúzeumot. Onnan továbbutazva március 4-

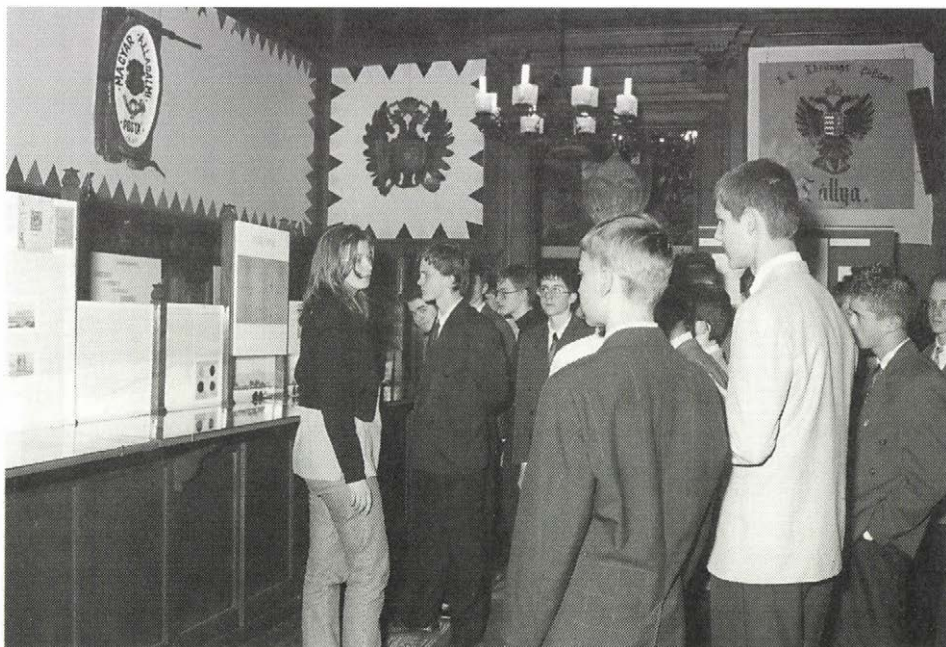
én Pécssett csatlakoztak Kovács Gergelynéhez, Beszédes Ernőhöz és Grünwald Évához, akik a már *Telegaléria* nevet nyert új kiállítóhelyről folytattak megbeszéléseket.

A magyar muzeológia egyik ma élő legnevesebb alakjának, Éri Istvánnak 70. születésnapját ünnepelte a szakma március 5-én a Magyar Természettudományi Múzeum előadótermében. Múzeumunk képviselőjében végighallgattam az előadásokat, és élvezhettem a kialakult baráti találkozó jó hangulatát is.

Március 10-én délelőtt a frankfurti Postamúzeum kiállítás-szervezője volt vendégünk a kiállításban. Bár magánúton tartózkodott Budapesten, azért keresett föl bennünket, hogy megbeszéljük az ősszel Frankfurtban rendezendő, a magyar postatörténetet reprezentáló kiállítás tartalmi és formai lehetőségeit.

A Gyáli úti épületegyüttes egy részében a Matáv Rt. egykori raktárai megüresedtek, amelyeket felajánlottak számunkra. Március 11-én Beszédes Ernővel, Grünwald Évával, Krizsákné Farkas Piroskával és Dérszegi Miklóssal megtekintettük a felkínált épületet, pincét, földszinti és első emeleti helyiségeket. Nagy reménységgel gondoltunk arra, hogy egy egyszerű tisztítófestés után milyen ragyogó klímájú és méretű, elkülönített gyűjteménytárat tudnánk itt kialakítani, hosszútávra megoldva ezzel a múzeum raktározási gondjait.

Március 15-ére emlékező ünnepségünkre meghívtuk a postai és távközlési középiskolák diákjainak képviselőit. Az auditóriumban március 18-án megtartott ünnepséget vers- és énekműsor követte, majd az *1848-as levelek* című kiállításunkban Oláh Tünde tartott a diákoknak tárlatvezetést.

Tárlatvezetés az 1848-as levelek című kiállításban

Tavaszi tereprendezés Nagyvázsonyban

A hónap elején megalakult Nagyvázsonyi Vár Társaság által szervezett első rendezési munkából múzeumunk néhány munkatársa is kivette részét. Március 20-án Grünwald Éva, Lehelvári Sándorné, Pataki Klára, Szadovszky Lajosné, Piltman Jánosné és Sánta József gépkocsivezető is segített a falu közttereinek tereprendezésében, temetőjének tavaszi nagytakarításában.

Újabb nagy értékű műtárgygyarapodásunknak ismét Diósd volt a helyszíne. Március 25-én a Hírközlési Főfelügyelet képviselőjében Földesi Endre ünnepélyes keretek között adta át az FVM 12 típusú mérőkocsit, amelyet Fogarassy László, az Antenna Hungária Rt. mérő ellenőrző szolgálatának munkatársa ismertetett. A vendégek a kocsi műszereit is megtekintették, majd Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska tárlatvezetést tartott az épületben. A könyvtárban uzsonna mellett meghallgattuk az első térerősség-mérő kocsival készült rádióriportot; majd búcsúzóul virággal tisztelegtünk a Békésy-emlékoszlopnál.

A Gödöllői Városi Múzeum megőrkölte Csupor Zoltán plébános, műgyűjtő magángyűjteményét, amelynek távközléstörténeti tárgyait műtárgycserére felajánlotta a Postamúzeumnak. Április 7-én Kovács Gergelynével, Krizsákné Farkas Piroskával és Beszédes Ernővel megnéztük Gödöllőn a Csupor-gyűjteményt, megbeszéltük, nekünk mely tárgyakra van belőle szükségünk; Gaálné dr. Merva Mária igazgatónő pedig megmutatta azt a szőtt faliképet, amelyet a csere ellenértékeként mi vásárolunk meg múzeumuk számára.

Alapítványunk tulajdonba szeretné venni a balatonszemesi Postamúzeum épületét az államtól, hogy az épület karbantartása, felújítása biztonsággal megkezdhető legyen. Erről tárgyalt április 15-én a helyszínen Kovács Gergelyné és Kurucz István a Kincstári Vagyonigazgatóság képviselőjével, eredménytelenül.

Április 17-én elbúcsúztattuk Oláh Tündét, aki a posta frissen alakult direkt marketing területén fog tovább dolgozni.

A műszaki muzeológusok ez évi országos konferenciáját az Olajipari Múzeum rendezte meg. Az április 28. és 30. között Zalaegerszegen tartott rendezvényen Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska vett részt, Irénke előadást is tartott.

A Matáv Rt. muzeális emlékek gyűjtéséről és archiválásáról kiadott vezérigazgatói utasítása értelmében a területi igazgatóságokon archiválási megbízottakat jelöltek ki, akik negyedéves rendszerességgel munkaértekezleten találkoznak. Az elsőre május 13-14-én Pécsen került sor, a Dél-Magyarországi Hírközlési Főfelügyeleten. Forrás Katalin főmegbízott tájékoztatója után Kovács Gergelyné ismertette a Postamúzeum gyűjteményeit, a tárolási és nyilvántartási rendet. Pénteken délelőtt megtekintették a frissen elkészült, *Emlékképek a pécsi telefónia első száz évéből* című kiállítást a Telegalériában, majd részt vettek annak hivatalos megnyitóján.

Május 17-ét, a Távközlési Világnapot első ízben ünnepeltük Diósdon egy Távközlési Majálisnak nevezett, szinte egész napos szabadtéri programmal. Hatalmas májusfát állítottunk fel a kertben, amelyre a vendégek a jövőnek szánt üzenetükkel, aláírásukkal ellátott színes szalagokat tűztek. Elsőként Katona Kálmán közlekedési, hírközlési és vízügyi miniszter, aki megnyitotta a majálist, majd leleplezte a magyar televíziózás úttörője, dr. Horváth Lajos emlékoszlopát. A múzeumkertben megtartott ünnepi műsort a Békésy György Posta- és Távközlésszolgálati Szakközépiskola és a Gervay Mihály Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola diákjai, a Weiner Leó Fúvós Kamaragyűttes, valamint a Magyar Rádió Kamarakórusa adta. Ekkor került sor az 1848-as Internet-vetélkedőnk eredményhirdetésére is, a győztes a Hódmezővásárhelyi Kereskedelmi és Vendéglátóipari Is-

Készülnek a jövőnek szánt üzenetek

kola csapata lett. Képviselőik – egy tanár és egy diák – Tóth Zoltántól, a Hewlett Packard kereskedelmi igazgatójától vehették át ajándékukat.

A múzeumigazgatók éves találkozóját a jubileumát ünneplő miskolci Herman Ottó Múzeum rendezte meg május 25. és 27. között, amelyen Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska és Vichmann Béláné vett részt.

Május 30-án a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban részt vettünk a Matáv Rt. gyermeknapi programjában. Ebben az évben is sok vendéget fogadhattunk, és nagy sikere volt mind távközlési berendezéseinknek, mind a morzeábécének, ami segítséget nyújtott a táviratok írásához, illetve az adott szövegek megfejtéséhez.

Június 3-án, Békésy György születésének 100. évfordulóján a távközlési szervezetek emléknappal adóztak a Nobel-díjas tudós tiszteletének. Dél előtt a Budapesti Műszaki Egyetemen konferenciát tartottak, és bemutatták az évfordulóra megjelent két kiadványt. Az egyiket fiatal muzeológusaink – Csibi Kinga, Oláh Tünde és Urbán Gyöngyi – írták. Délben Diósdon folytatódott a megemlékezés, amit a PKI Távközlésfejlesztési Intézetben és a Puskás Tivadar Távközlési Technikumban szoboravató követett. A Postamúzeum nagytermében ünnepi műsor zárta a napot. Békésy György édesanyjához írott leveleiből Bánffy György olvasott fel, az Art's Harmony Társaság vonósnégyese Dohnányi Ernő műveiből játszott.

A Telefónia Múzeumban a tantuszról a TV1 *Jelen volt* műsorának stábjába június 10-én közreműködéssel rövid filmet forgatott. Adásban június 22-én reggel 5.30-kor szerepelt, a műsort megkaptuk videokazettán.

Hollókőn az őszi tanévnyitóhoz hasonlóan június 11-én az óvodások és kisiskolások részére ünnepélyes és rendhagyó tanévzárót tartottunk, ahol a 150. évforduló alkalmából megemlékeztünk az 1848-1949-es forradalom és szabadságharcról. A helybeli gyermekek műsorát a pástói Gimnázium és Postaforgalmi Szakközépiskola három tanulója és két turai kisiskolás szereplése gazdagította.

Az I. kerületi önkormányzat június 25-én dr. Békésy György egykori lakóhelyét, a Fő utca 19. számú házat emléktáblával jelölte. Az avatóünnepségen dr. Lajtha György akadémikus professzor mondott beszédet, múzeumunkat Krizsákné Farkas Piroska képviselte. A Budapesten július 24. és 26. között tartott Nemzetközi Békésy Konferencia résztvevői szintén 25-én tettek látogatást a diósi Rádió és Televíziómúzeumban, ahol egy-egy szál virággal tisztelegtek Békésy György emlékoszlopánál.

Az *1848-as levelek* című kiállításunkhoz és az 1848-49-es évfordulókhoz kapcsolódóan 1998-ban Internetes vetélkedőt, illetve pályázatot hirdettünk meg. Az egy évig tartó, többfordulós verseny győztese, a Hódmezővásárhelyi Kereskedelmi és Vendéglátóipari Iskola csapata és vezetőtanárunk június 27-28-án, vasárnap és hétfőn kapta meg második ajándékát, a kétnapos budapesti tartózkodást. Vasárnapi programjukban a Csodák Palotája interaktív tudományos bemutatóhely megtekintése, valamint városligeti séta szerepelt. Este a Bakáts téri szabadtéri színpadon az *Evita* című rockopera előadását tekintették meg. Hétfőn reggel Parlamentlátogatással kezdődött a nap, utána a Postamúzeum, délután pedig a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum megtekintésére került sor. Vendégeinket a múzeum képviselőjében Vichmann Béláné, Beszédes Ernő, Pataki Klára, Uhl Józsefné, Szadovszky Lajosné, Brandt Józsefné és Szalai Istvánné kísérte, és látta vendégül.

A győztes hódmezővásárhelyi diákok Parlamenti látogatás után

Június 29-30-án került sor a második archiválási értekezletre, ezúttal Sopronban. A bizottsági tagok első nap útközben Győrben meglátogatták a Baross Gábor Krónikás Diák-tábort az Apor Vilmos Iskolaközpontban, valamint a Széchenyi-mauzóleumot Nagycenken. Délután a soproni távközlési gyűjteménnyel, majd a Bányászati Múzeummal ismerkedtek a résztvevők. A múzeum részéről Kovács Gergelyné, Kurucz István, Krizsákné Farkas Piroska és Bartók Ibolya vett részt a területi megbízottak beszámolóján, az archiválási értekezleten.

Július hónapban Róth Ágnes iparművész nő több napon keresztül kutatta a gyűjteményeinkben fellelhető bőrtárgyakat. Lerajzolta, lefotózta, segítségével összegyűjtötte az azokról szóló szakirodalmat, szabványokat. Július 23-án Nagyvázsönyba utaztunk, ahol a miskolci múzeum kölcsönözte postakocsis csizmát tanulmányozta.

Augusztusban zajlott Diósdon a rádió- és televíziótörténeti gyűjtemény telepen belüli költöztetése. Az Antenna Hungáriát Rt. az irattárat telepítette az épületbe, ezért raktárunk kiszorult a garázsba és egy barakképületbe. E hónapban helyeztük el a szabadtéri kiállítóhelyen az 1934-ben készült Telefunken gyártmányú csatlólóházat is, amely a székesfehérvári rádióállomásról került gyűjteményünkbe.

A Magyar Honvédség Cegléden állomásozó 66. Híradózáslóaljja szeptember 14-én ünnepélyes keretek között felvette Puskás Tivadar nevét. Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska vett részt az eseményen, amelynek része volt a Borbás Tibor által készített Puskás-mellszobor felavatása a laktanya udvarán és egy kis emlékszoba megnyitása az épületben.

Az 1992. évi gyűjtőutunkon Gönyűben és Ötvevényben védetté nyilvánított tárgyakat leselejtezték – kaptam a hírt az érintett hivatalvezetőktől. Szeptember 17-én a helyszínre utaztam, begyűjtöttem az immár gyűjteményünkben elhelyezhető tárgyakat. Gönyűben egyúttal kívül-belül alaposan körbejártam, és részletesen lefényképeztem az egykori fogadó, postaállomás és istálló épületegyüttest, ami műemlék ugyan, de rendkívül elhanyagolt fizikai és – mint később kinyomoztam – tulajdonjogi állapotában folyamatosan megy tönkre.

Szeptember 18-án, szombaton ismét bekapcsolódtunk a Nagyvázsonyi Vár Társaság munkájába. Pataki Klára, Lehelvári Sándorné, Uhl Józsefné, Szadovszky Lajosné, Sánta József és Piltman Jánosné a faluhoz közeli középkori templom romjainál végzett bozótirtással egybekötött tereprendezést. A munkával Éri István professzor is elégedett volt, akinek köszönhetően jutalmul sok érdekes ismerettel gazdagodhattak kollegáink a régészeti feltárási munkáról és konkrétan e helyről.

A harmadik archiválási értekezletre Debrecenben került sor szeptember 20-21-én. A tanácskozás témája a *Matáv Múzeumtár Teletárház* hasznosítási tanulmányterveinek bemutatása, áttekintése volt, majd az archiválási megbízottak írásos ajánlást fogalmaztak meg Straub Elek elnök-vezérigazgatóhoz. Kikapcsolódásképpen megtekintették a Deliszás Kiállítótermet és a Déri Múzeumban a Munkácsy-festményeket.

A balatonszemesi kiállítást október 1-jén zártuk be. A kisebb kiállítási tárgyak leszedése és a kocsiszín ponyvázása után lefotóztuk a restaurálásra szoruló kocsit az emelvényen. Két

A gönyűi postaállomás istállója

*A megkoszorúzott 56-os emlékmű
Mosonmagyaróváron*

Október 23-án az alapítvány munkatársai és családtagjaik egynapos kirándulásra mentek Bécsbe. Útközben Mosonmagyaróvárott egy koszorú elhelyezése után fejet hajtottak az 1956-os sortűz áldozatainak emlékműve előtt. Bécsben a cél a több éves felújítás után megnyitott technikatörténeti múzeum¹ megtekintése volt.

A centenáriumát ünneplő Postás–Matáv Sportegyesület egy időszakos kiállítás elkészítésére kérte fel a Postamúzeumot, amelynek rendezője voltam. Gyűjteményeink tárgyi és dokumentációs anyagát az egyesület és az egyesületi tagok tulajdonában lévő kupákkal, serlegekkel, érmekkel, oklevelekkel, fotókkal és egyéb emlékekkel egészítettem ki. A tematika kidolgozásában Szabó Jenő újságíró volt segítségemre, a kiállítás főszövegeit is ő írta. A kiállítást november közepére az Andrássy úti nagyteremben elkészítettük. Tablóit november 19-én a Matáv Rt. Krisztina körüti színházának aulájá-

nap múlva Pápara szállították, hogy a tél folyamán sort kerítse nek részleges felújítására.

Október elején Rákóczi Margit, a múzeum könyvtárosa nyugdíjba vonult.

Október 13-án kettős céllal jártam Sopronban. A Soproni Postaigazgatóság átadta a gyűjteménynek a leselejtezett bélyegzőket. Hernitz Ferenc gyűjteménykezelővel megbeszéltük a válogatás, a leltárba vétel alapvető szempontjait. Ezt követően megszemléltem a januárra készülő kiállítás helyszínét, a soproni Festőtermet.

1999-ben megalakulásának 100. évfordulóját ünnepelte a Postás–Matáv Sportegyesület. Történetét hosszú és a mi dokumentációs gyűjteményeinket is alaposan feltáró kutatással Szabó Jenő újságíró-sporttörténész írta meg. *Az Egy évszázad postás mezben* című könyv sajtóbejelentőjét október 21-én a Benczúr utcai művelődési házban tartották, amelyen Urbán Gyöngyivel vettem részt.

¹ Technisches Museum Wien.

ban, a Tölösi-terem bejáratánál állítottuk fel, ahol a délután megtartott jubileumi közgyűlés résztvevői tanulmányozhatták. Másnap visszavittük a tablókat a múzeumba, felállítottuk végleges helyükre, ahol a vitrinekkel, tárlókkal kiegészítve vált teljes értékű kiállítássá. A sportegyesület jubileumi kiállításához kapcsolódóan három múltidéző tea-délutánt tartottunk a zeneteremben.

A Paksi Városi Múzeum *Karácsony egy kisvárosi postán* címmel ünnepi hangulatot sugárzó időszaki kiállítást rendezett. A postahivatali enteriőr berendezéséhez több tárgyat és néhány dokumentumot adtunk kölcsön. November 26. és 28. között a helyszínen a berendezésben és a kivitelezésben is segítettem, majd december 2-án a kiállítás megnyitóján elmondtam néhány gondolatot a Postamúzeum nevében.

Faraday karácsonyi előadásainak emlékére ez évben is megrendeztük Diósdon a mi karácsonyi előadásunkat. December 15-én a meghívott Puskás Tivadar Távközlési Technikum I. évfolyamos diákjainak tartott Jeneiné Horváth Kinga tanárnő rendkívüli fizikaórát. Ünnepi hangversenyt a Weiner Leó Zenei Szakközépiskola fúvós kvintettje adott.

Az év végéhez közeledve a karácsonyra készülő embereknek szeretnénk volna kicsit segíteni. December 18-án, szombati munkanapon, *Adventi Játszóház* címmel a zeneteremben lehetőséget biztosítottunk szülőknek és gyerekeknek egy kis kézimunkázásra, teázással egybekötött megpihenésre a nagy ünnepi bevásárlás közepette.

Emlékezés a Postás–Matáv Sportegyesület kiállítási tablói előtt

A 2000. év első eseménye egy rendezvénysorozat részeként a Soproni Postaigazgatóság létesítésének 150. évfordulójára készült posta- és távközléstörténeti kiállítás megnyitása volt január 21-én. Megtervezésére, megrendezésére nagyon kevés idő állt rendelkezésre. Ennek ellenére jórészt a soproni távközlési gyűjtemény anyagából – Hernitz Ferenc segítségével, Grünwald Éva és Bencze András kivitelezésében – tárgyban, dokumentumban és adatokban gazdag kiállítást tudtunk készíteni Sopron belvárosában, a Festőterem nevet viselő reprezentatív bemutatóhelyen. A 150 éves közös múltat közösen ünnepelte a Magyar Posta Rt. és a Matáv Rt. Az egész napos rendezvénysorozatot megtisztelték mindkét vállalat legmagasabb szintű vezetői. Ekkor mutatta be Holldonner László, a Matáv Rt. regionális igazgatóságának nemrég nyugdíjba vonult igazgatóhelyettese a *150 éve létesítették a Postaigazgatóságot Sopronban* című könyvét. Este a Petőfi Színházban gálaműsor keretében Sz. Egyed Emma soproni szobrászművész által tervezett ezüst emlékéremmel tüntettek ki sok nyugdíjas és aktív dolgozót.

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma kezdeményezésére szponzorációs szemináriumot tartottak a kulturális területek felelős vezetői és munkatársai számára, hogy a multinacionális cégek felépítésével, szemléletével és gondolkodásmódjával megismerkedjenek. A január 24-én a Néprajzi Múzeumban megtartott szemináriumon Vichmann Béláné gazdasági vezető, Siklósi Györgyné gazdasz és Solymosi Jánosné, a Bélyegmúzeum igazgatója vett részt az alapítvány képviselőjében.

Január elsejével lépett munkatársaink közé Nagy Réka, aki néprajz-könyvtár szakos végzettségével és fiatalos tenni akarással vette gondozásába könyvtárunkat.

Február hónapban a *Hócipő* című, kéthetente megjelenő satirikus lapban elkezdődött a postát, főleg annak múltját bemutató, egész évre elhúzódó cikksorozat. Horváth Szilveszter újságíró személyesen beszélgetett az érintett muzeológusokkal, a különböző gyűjtemények anyagába bele-belepillantott, majd az egyes lapszámokban humoros megjegyzéseivel és képekkel illusztrált postatörténeti szemelvényeket tett közzé.

Március 23-án a Mezőgazdasági Múzeumban képeslap-kiállítás nyílt, amelyhez a postai tricikli, egy szép levélszekrény és egyéb kisebb postai tárgyak, illetve képeslapok kölcsönzésével járulhattunk hozzá.

Alapítványunk 2000-ben ünnepelte megalapításának 10. évfordulóját. A decennium jegyében tartott első rendezvényünkre március 24-én a Matáv-székház Tölösi-termében került sor, ahol a sajtó és a szakma meghívott képviselőinek *A magyar táviratozás története* című CD-ROM kiadványunkat Bölcskei Imre helyettes államtitkár, Straub Elek elnök-vezérigazgató, dr. Pásztor Tamás vezérigazgató-helyettes, majd Révfalvi Iván, a kiadvány főszerkesztője mutatta be.

A Miskolci Postaigazgatóság munkatársai a Postakürt Galéria megnyitása után is folytatták gyűjtőtevékenységüket. Hogy az eddig beérkezett tárgyakat, dokumentumokat megszerezni tudják, és megkezdjék nyilvántartásba vételüket, április 6-án Csibi Kingával, Nagy Rékával és Urbán Gyöngyivel Miskolcra utaztunk. A miskolci kollégánövel, Vatra Máriával együtt megkezdjük e rendszerező munkát, s a folytatásra nézve útmutatással láttuk el őt.

Április 14-én a Gervay Mihály Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola szokásos évi Gervay-vetélkedőjén ez évben is én képviseltem a Postamúzeumot a zsűri elnöki székében, Kovács Gergelyné igazgatónőt helyettesítve.

A felújított kariolkocsi visszahelyezése az emelvényre

A húsvétot követő első munkanapon, április 25-én Balatonszemesen zajlott jelentős esemény. A Pápai Asztalosipari Kft. az elmúlt hónapokban felújította az évekkel ezelőtt Tatárszentgyörgyön gyűjtött kétkerekű kézbesítőkocsit és az emelvényen álló kariolkocsinkat. Mindkettőt elhelyeztük a kiállításban. Ettől az évtől a kiállítóhelynek új gondnoka van: Gyura Sándorné nyugalmába vonulása után Bedő Istvánné.

A műszaki muzeológusok találkozóját 2000-ben április 27-28-án a Magyar Elektrotechnikai Múzeum rendezte meg. Az első nap plenáris ülésén Kovács Gergelyné is tartott előadást *Az Agenda 21 és a múzeumok* címmel. A másnapi kiránduláson Krizsákné Farkas Piroska, Kurucz István és Solymosi Jánosné vett részt: Győrben a Rába-múzeumot, Pannonhalmán az apátságot tekintették meg, majd Diósdon a Rádió és Televíziómúzeumban Kovács Gergelyné tartott tárlatvezetést a csoportnak.

A norvég Telemuseum az európai távközlési és kommunikációs múzeumok meghívásával május 15 és 17 között Oslóban nemzetközi konferenciát rendezett. Múzeumunkat Urbán Gyöngyi képviselte. Az előadásokon és eszmecsereken kívül alapos bepillantást nyert az oslói múzeum kulisszái mögé, a gyűjteményi raktárakba és a könyvtárba.

Jubileumi évünk következő eseménysorozata a Távközlési Világnappal kezdődött. Május 17-én többhetes teljes felújítás, újrabútorozás, átrendezés után délelőtt 9.30-kor dr. Pásztor Tamás, a Magyar Távközlési Rt. vezérigazgató-helyettese megnyitotta *A lármafától a világhálóig* című új kiállítást a Telefónia Múzeumban. Utána 12 órakor a Puskás Tivadar Távközlési Technikum udvarán felavattuk a 100 éve született dr. Magyar

Szoboravatás a Puskás Tivadar Távközlési Technikum udvarán

Endre szobrát, Szathmáry Gyöngyi Munkácsy-díjas szobrász alkotását. Délután 15 órakor Diósdon folytatódott a program a Távközlési Majálissal, amelynek sikerét csak fokozta a ragyogó időjárás és a virágzó árvalányhajmező. A diósi majálison a program szerint felavattuk az új kocsiszínt, és decenniumi ligetet ültettünk. A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány működésének tíz esztendejét szimbolizáló tíz fafajtát jelképesen a következő intézmények képviselői ültették el. A Közlekedési és Vízügyi Minisztérium – Múzeumi Egyetértés Egylet hársfát, a Magyar Posta Rt. kocsányos tölgyet, a Magyar Távközlési Rt. oszlopos tölgyet, az Antenna Hungária Rt. szivarfát, a Magyar Rádió Rt. lisztes berkenyét, a Magyar Televízió Rt. liliomfát, a Hírközlési Főfelügyelet gyertyánfát, a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesület virágzó kőrist, a Puskás Tivadar Távközlési Technikum juharfát, a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány török mogyorófát ültetett. Az ünnepi hangulat emelkedettségéhez a Szent István Király Zeneművészeti Szakiskola zenekara, valamint a Puskás Tivadar Távközlési Technikum diákjai járultak hozzá.

Május 18-án bezártuk az Andrassy úti kiállítást. A múzeumi műtárgyak raktárba szállítása után megkezdődött a kiállítási helyiségek több hónapon át tartó felújítása. Ez magában foglalta az új villamos vezetékek kiépítését, a Pápai Asztalosipari Kft. szakemberei által végzett faburkolatok, ajtók, ablakok javítását, szükség szerinti kiegészítést, méhviaszos kezelést, valamint a Remsey Flóra iparművésznő tervezte falikárpitok felrakását.

Május 18-án 70. születésnapja alkalmából Szentmártoni Gyuláné Marikát, kedves természetőrünket köszöntöttük.

Május 29-én a Rába Helytörténeti Múzeum vezetőjének kérésére Csibi Kingával és Nagy Rékával Körmentre utaztunk. Körmenten a régi postaépület lebontásakor, 1974-ben a földembe falazva egy gyertyakoppantó és egy kardpengetőredék mellett nagy mennyiségű 19. századi, 1836 és 1852 között kelt postai nyomtatványt – delizsánszra szóló utazási jegyeket, ajánlott küldemények jegyzékeit – találtak. Mivel a dokumentumok helytörténeti értéke rendkívül csekély, hiszen az anyag jobbára a körmendi postahivatalon csak keresztül ment könyvelt küldemények lajstroma, a múzeumvezető a teljes anyagot felajánlotta a Postamúzeumnak. Az iratokat tematikus gyűjteményünkben helyeztük el, és új állandó kiállításunkba szánjuk.

A Múzeumi Majálison, május 20-21-én, a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében felállított sátrunkban – Csibi Kinga, Nagy Réka, Pataki Klára és Urbán Gyöngyi felügyelete alatt – a vendégül látott sok száz gyermeknek levélírássra, postával kapcsolatos régi képek színezésére, kész művek borítékjainak lezárására – viaszpecséttel – volt lehetőségük. Szülők és gyermek egyaránt nagy élvezettel használták múzeumi tárgyainkat.

Június 5-én és 6-án kétnapos tanulmányi és anyaggyűjtő úton járt nálunk és a Bélyegmúzeumban a frissen létrehozott, alakulóban lévő Szlovák Postamúzeum igazgatója, Stefan Kollár és két munkatársa. Alaposan körülnéztek főleg dokumentációs gyűjteményeinkben, nagyon sok fotó- és repró-másolatot készítettek, vittek magukkal.

Hollókőn június 19-én tartottuk a 20. század utolsó tanévzáró ünnepségét. A helybeli kisiskolásoknak és a pásztói középiskola meghívott diákjainak műsora után Kovács Gergelyné és Pusztá Anna szóltak az ünneplőkhöz, s adták át az ajándékkönyveket a gyer-

Az Andrassy úti múzeum a felújítási munkák közben

*A század utolsó tanévzáró ünnepsége
Hollókőn*

mekeknek. A Szózat eléneklése után uzsonna, majd játék következett Nagy Réka és Urbán Gyöngyi közreműködésével.

Július 15-től Nagy Réka könyvtáros megvált tőlünk, hogy a Néprajzi Múzeum könyvtárában folytathassa tovább pályáját.

Új kiállításunk előkészítése során augusztus 3-án Bartók Ibolyával Kisvárdára utaztunk. Az itt működő képeretkészítő Blondel Kft. kínálatából választottuk ki azokat a kereteket, amelyeket majd a képek, térképek és dokumentumok bemutatására fogunk felhasználni.

Augusztus 15-től Urbán Gyöngyi is kilépett a múzeumi munkatársak sorából.

Jubileumi évünk eseménysorozatának következő színhelye az Ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Emlékpark volt, ahol augusztus 16-án 10 órakor kezdődtek az események dr. Pásztory Tamás, a Matáv Rt. vezérigazgató-helyettese és Kovács Gergelyné múzeumigazgató beszédével. Először került sor az ez évben alapított *Honorarium Fidelitatis* díj

átadására – a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítványnál 5, illetve 10 éve dolgozó kollégák számára. Ezt az ópusztaszeri kiállítások megtekintése, majd a Szegedi tanya udvarán felszolgált ebéd követte. Délután 15 órakor innen indítottuk egyéves országjáró körútrajza *A magyar államiság 1000 éve hírközlés-történelmi emlékeken* című, a Bélyegmúzeummal közösen készített, Halász Alexandra által tervezett vándorkiállításunkat. Búcsúzóul a vendégek nevében Kovács Gergelyné koszorút helyezett el az Árpád-emlékműnél.

Szeptember 1-jétől új muzeológus kollégánk Heckenast Gábor, aki Krizsákné Farkas Piroskától fogja átvenni és gondozni a rádió- és televíziógyűjteményt. Néhány nappal később azonban, szeptember 10-én megfogyatkoztunk, Csibi Kinga, a dokumentációs gyűjteményeket kezelő muzeológus vált meg tőlünk.

Szeptember 14-én Beszédes Ernő és Pataki Klára hivatalos úton járt a Miskolci Postaigazgatóság területén. Encsen megnézték a postahivatalt, ahol a vezető egy használaton kívüli csőposta fogadó eleme köré szeretett volna kis kiállítást készíttetni. Szanticskán találtak egy helyi lakossal, aki elhunyt postás nővére emlékére postai kiállítást kívánt berendezni. Putnokon Beszédes kolléga a helytörténelmi gyűjtemény távbeszélőközpontját és telefonjait hozta rendbe.

Október 13-én délelőtt 10 órakor a Postamúzeum auditóriumába adott helyet a Terézvárosi Művelődési Közalapítvány által rendezett *Terézvárosi Búcsú* millenniumi rendez-

vénysorozat részeként a *Konferencia az Andrássy útért* című összeállításnak. A szakmai rendezvény a Terézvárost átszelő, páratlan építészeti és történelmi értékű út megújulásának lehetőségeire hívta fel a figyelmet. Ehhez kapcsolódva Teréz-nap alkalmából október 13-án és 14-én műsoros teadélutánon láttuk vendégül Terézváros nyugdíjas lakóit. Vendégeinknek a Pataki Klára összeállítása alapján Majsai Mária által készített bélyegmúzeumi kamara-kiállítással híres Terézeket – Mária Teréziától Teréz Anyáig – mutattunk be. A neves Terézekről Pataki Klára tartott előadást, amihez a háromtagú Jánosi Együttes és Szabó András előadóművész adott zenei és irodalmi aláfestést 18-20. századi művekből. A vendégek közt helyet foglaló Terézeket Kurucz István egy-egy szál rózsával köszöntötte.

A Puskás Tivadar Távközlési Technikum és a Gervay Mihály Posta- és Bankforgalmi Szakközépiskola diákjai közösen rendezték meg október 23-i megemlékezésüket. A Nevenincs Színház műsorát 1000 diák nézte végig; múzeumunkat Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska képviselte.

A németországi Kommunikációs Múzeumok Alapítványa október 26. és 29. között konferenciát rendezett az európai postai és távközlési múzeumok számára. A konferencián, amelynek helyszíne a márciusban újra megnyitott berlini Postamúzeum volt, Kovács Gergelynével és Solymosi Jánosnéval vettem részt. A konferencia témája a múzeumok megváltozott gazdasági és finanszírozási rendszere, az átalakuló kiállítási stratégia volt.

Október 31-én Heckenast Gábor Szolnokon járt, ahol az üzemen kívül helyezett rádióállomást és annak berendezéseit elbontás előtt dokumentálási céllal lefényképezte.

November elejére az Andrássy úti kiállító-helyiségek a több hónapja tartó bontási munkák után az építés szakaszába kerültek.

Régi kedves teremőrünket, Horváth Egri Laci bácsit november 9-én múzeumunk nevében Krizsákné Farkas Piroska, Bartók Ibolya, Beszédes Ernő, Kusnyir Sándor, Uhl Józsefné és Szentmártoni Gyuláné kísérte utolsó útjára a Rákoskeresztúri köztemetőben.

A konferencia résztvevői Berlinben

A Diósdon elhelyezett életfa a jövőnek szánt üzenetekkel

Heckenast Gábor újabb útja november 10-én Mosonmagyaróvárra és Szombathelyre vezetett, ahol szintén a megszüntetett rádióállomásokat fényképezte le felszámolásuk előtti állapotukban.

November 30. és december 3. között a Közlekedési Múzeum két restaurátora, Sári Károly és Jerzsele László szakszerűen darabokra szedte kísérleti postaautóink közül az erőgépet és az egyik levélgyűjtő gépkocsit. Ezeket a jó klímájú installációs raktárban helyeztük el, hiszen egy ideig nem lesz, ahol bemutathassuk azokat. A többi három gépkocsit, ami a kiállításban marad, letisztították, szükség szerint javították, és konzerválták. Ugyanilyen jellegű tisztítást végeztek a mozgópostakocsi-modellünkön is.

December 1-jén Diósdon megemlékezést tartottunk a magyarországi rádiózás megindulásának 75. évfordulója tiszteletére. A Puskás Tivadar Távközlési Technikum diákjai dr. Magyarai Endre 75 megszívlelendő gondolatát olvasták fel. Sík Zoltán informatikai kormánybiztos megnyitotta a *100 éve született dr. Magyarai Endre* emlékkiállítását, amelyet Krizsákné Farkas Piroska rendezett. A kiállítótér közepén felállított életfára a jelenlévő vendégek a jövőnek szánt üzeneteiket helyezték el.

Mészáros Emőkével gyarapodott muzeológusaink sora, aki az okmány- és irat-, valamint a térkép- és a fondgyűjtemény kezelését vette át.

Több mint féléves felújítás után december 15-én megnyitottuk Andrásy úti termeinket a *Múzeum a múzeumban* című állandó kiállítással. A megnyitót a hollókői iskolások betlehemes műsora színesítette, az ünnepi beszédet Kalmár István, a Magyar Posta Rt. elnök-vezérigazgatója tartotta.

Tárlatvezetés a Múzeumban a múzeumban kiállítás megnyitóján

Az év során gyűjteményeinket gyarapító ajándékozókat családjukkal együtt december 17-én, vasárnap délután, múzeumlátogatásra és baráti beszélgetésre hívtuk meg.

December 18-án búcsút vettünk a 80. évét betöltő Szalai Istvánnétól, Erzsi nénitől, nagyon kedves teremőrünktől, aki bár jó erőnek és egészségnek örvend, úgy döntött, a jövőben csak vendégként látogatja a Postamúzeumot.

Szalai Istvánné ünnepi búcsúztatója

2001. január 3-án a Duna Televízió a *Rendhagyó történelemóra* című műsorhoz néhány perces filmet forgatott új kiállításunkban. A dualizmus kori Magyar Királyi Postáról folytattak jelen sorok írójával beszélgetést, miközben bemutatták a témához kapcsolódó leg-szebb tárgyait.

2001 januárjától megszüntették a régi „R” ragjegyeket. Az ország postahivatalaiból visszaküldött ívek hegyekben álltak – megsemmisítésre várva. Január 19-én a bélyegmúzeumi kollégáinkkal több órán át válogattuk azokat, hogy lehetőség szerint valamennyi típusból megőrizzünk néhány ívet gyűjteményeinkben.

Februárban baráti találkozóra hívtuk meg a múzeum felújításában részt vett tervezőket, mestereket, akik családtagjaik kíséretében egy vasárnap délutánt töltöttek a Postamúzeumban.

Ebben az esztendőben a raktárak és a munkaszobák felújítási, festési, mázolási munkái kezdődtek el.

2001 januárjától a Magyar Posta Részvénytársaság a pénzküldemények kezelését, szállítását átadta a Defend Kft.-nek, aminek következtében a Budapest 62. számú postahivatal e részlegét felszámolták, az addig használt kezelési gépeket leselejteztek. Ezek közül válogathattam ki öt bankjegy-, illetve fémpénzszámláló és kötegelő gépet gyűjteményünk számára.

A muzeológus kollégák évek óta rendszeresen részt vesznek a Magyar Nemzeti Galéria *Múzeumi Sajtókávéház* rendezvénysorozatán, amit minden hónap első hétfőjén tartanak, mindig más múzeumban. Április 2-án a kávéház vendégeit a Postamúzeum látta vendégül. Délután 4 órakor az auditoriumban elhangzottak az előadások, majd Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska tartottak tárlatvezetést kiállításunkban.

Ópusztaszeri szezonnyitó utunk április 19-én gyűjtőúttá minősült. Több előzetes telefonbeszélgetés nyomán Majoros István kisteleki postavezető a község külterületén egykor kézbesítésre használt kerékpárt és Riga típusú motorkerékpárt gyűjtött a gyűjteményünk számára régi kollégáitól.

Április hónap folyamán a Budapesten működő amerikai iskola diákjai tanári vezetés mellett és feladatokkal ellátva többször meglátogatták kiállításunkat. Visszatérő vendégként már elég fesztelenül, de azért fegyelmezetten viselkedtek, jól érezték magukat, és remélhetőleg sokat tanultak.

A műszaki muzeológusok konferenciáját ez évben a Közlekedési Múzeum rendezte április 25. és 27. között. Az első napon az előadások témája a műszaki tárgyak restaurálásának, állagvédelmének problémaköre volt. A második napi, Gyöngyösön át Parádra vezető kiránduláson Grünwald Évával vettem részt. A harmadik napon a program a budapesti Magyar Vasúttörténeti Park megtekintésével zárult. Ide telepítette át a Közlekedési Múzeum a korábban Pakson őrzött vasúti kocsijait, közöttük a mi mozgópostakocsinkat is, amely azonban éppen felújítás alatt állt.

Április 26-án polgármesteri találkozót rendeztünk, amelyen azon települések és budapesti kerületek polgármesterei vettek részt, ahol a budapesti Postamúzeum fiálái találhatóak. A Postamúzeum auditoriumában megtartott találkozó fővédnöke Farkas György Budapest Terézváros polgármestere volt.

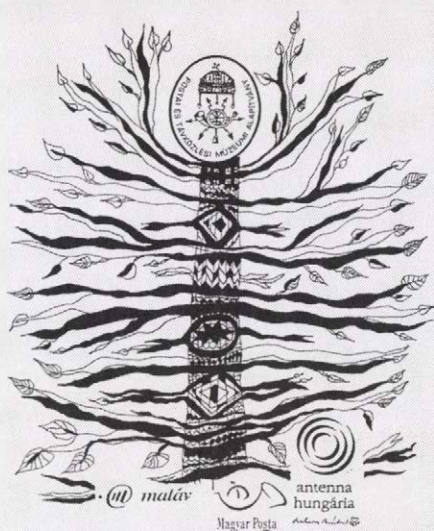
Április 26. és 29. között tartotta a Dimenzió Biztosító Egyesület 10 éves fennállásának ünnepét a balatonkenesei Matáv-üdülőben. A rendezvénysorozaton Hajdú József kollégánk képviselte a múzeumot, s egyben készítette az egyesület számára a fényképeket.

Május 5-én elhunyt Susánszky László okleveles gépészmérnök, aranydiplomás mérnök, múzeumi segítőnk. Utolsó útjára május 16-án a Kispesti temetőben Kurucz István, Kovács Gergelyné, Krizsákné Farkas Piroska, Beszédes Ernő és Hajdú József kísérte a múzeum képviseletében.

A Távközlési Világnapot május 17-én hagyományosan a Diósdon rendezett Távközlési Majálissal ünnepeltük. Rendezvényünk a Himnusszal kezdődött, majd Kovács Gergelyné köszöntő szavai után Sík Zoltán informatikai kormánybiztos megnyitotta a majális, és világnapi üzenetet mondott. Dr. Tormási György, alapítványunk Felügyelő Bizottságának tagja bemutatta a diósi Rádió és Televíziómúzeumba telepített új antennákat. Málnási András és Kiss Antalné a Múzeumi Egyetértés Egylet képviseletében leplezte le a múzeumkertben felállított egyetértésasztalt. A 2000-ben ültetett decenniumi liget fáit az ültetők jelképesen megöntözték, és elmondták az új évszázadra szóló kívánságaikat. A hivatalos programot követően a Puskás Tivadar Távközlési Technikum diákjai sárkányeregető versenyt rendeztek.

Tárlatvezetés a Múzeumi Sajtókávéház résztvevőinek

M E G H Í V Ó

Tisztelettel meghívjuk Diószóra a Rádió és Televízió-múzeum kertjében 2001. május 17-én 16 órakor tartandó Távközlési Majális programjára.

Program

Sík Zoltán informatikai kormánybiztos megnyitja a majálisot, és világnapi üzenetet mond.

Dr. Tormási György, a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány Felügyelő Bizottságának tagja bemutatja a múzeum új szerzeményeit.

Katona Kálmán, a Múzeumi Egyetértés Egylet elnöke felavatja az egyetértésszert.

A fákat ültető intézmények képviselői megtekintik, és megjelölik a decenniumi ligetben ültetett fáikat, és elmondják az új évszázadra szóló kívánságaikat.

Kurucz István, a Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány Kuratóriumának elnöke kurátortársaival leleplezi a liget első képzőművészeti alkotását.

Dr. Horváth László igazgató vezetésével a Puskás Tivadar Távközlési Technikum diákjai lélekvidámító sárkányokat eregetnek a májusi égre, ha fúj a szél.

A vendégek szomjukat és éhüket a mezei konyhánál csillapíthatják.

Reméljük, köszönhetjük vendégeink között!

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Sík Zoltán világnapi üzenete

„Beh titkos is volt a másik szobából egykor a kedves »messze« hangja. Most nincs titok és messzeség, lejárt már a régi ábránd úri rangja. Mily józanul kong pesti rádióban a Westminster Abbey harangja.” Így ír a harmincas évek derekán Kosztolányi Dezső a rádióról. De a rádió, a telefon, a technika e korabeli csodái nem csak az ő írásaiban jelennek meg, hanem a Nyugatos nemzedék csaknem valamennyi képviselőjének műveiben. A kor klasszikusait olvasva sokszor találkozunk azokkal a varázslatos eszközökkel, amik az egész világot képesek behozni az otthonokba.

Hasonló érzéseket tapasztalunk ma is a legújabb telekommunikációs technikák, így például az Internet, a világháló kapcsán. A világ összehúzóerő: a tudomány és technika fejlődése szinte megszüntette a távolságot; mindaz, ami a tegnap még szinte elérhetetlen messzeségben volt, mára egyetlen kattintással hozzáférhetővé lett.

A jövőnket azonban csak akkor építhetjük, ha a múltunkból megőrizzük és ápoljuk mindazt, ami érték. Éppen ezért öröm, hogy a távközlés világnapján egyúttal a Rádió és Televíziómúzeum gyűjteményének gyarapodását is üdvözölhetem.

Ezen a napon különösképpen aktuális felidéznünk, hogy hazánk hagyományosan jelentős szerepet töltött be a telekommunikáció fejlődésében. Világszerte ismert Puskás Tivadar neve, s itt, a Rádió és Televíziómúzeumban érdemes felidéznünk néhányat a magyarországi rádiótechnika úttörői közül: így Magyar Endrét, Tomcsányi Istvánt vagy a későbbi Nobel-díjas Békésy Györgyöt, akinek az USA-ból hazatért tudományos hagyatéka éppen ebben a múzeumban kapott helyet.

Olyan hagyományok ezek, amelyekre ma, az információs forradalom korában biztosan építhetünk, és kell is építenünk. Az új gazdaság kialakulása egyedülálló esélyt kínál ma hazánknak, hiszen az ország minden történelmi hányattatása, az elmúlt évszázad valamennyi katasztrófája ellenére is bőségesen rendelkezik ezen új gazdaság alapvető erőforrásával: a tudással.

Ma adott a lehetőség nem csupán a felzárkózásra, a lemaradások behozására, hanem arra is, hogy Magyarország a fejlődés élvonalába lépjen. Végzetes hiba volna elszalasztanunk ezt a kínálkozó lehetőséget.

Meggyőződésem, hogy a helyes utat választottuk, amikor a kormány programjában kiemelt szerepet biztosítottunk a kutatási-fejlesztési tevékenységnek, az informatikai ágazat fejlesztésének. Célunk, hogy a társadalom valamennyi tagja számára hozzáférhető és használható legyen az az infrastruktúra és eszközrendszer, amellyel egyenrangú polgárként vehet részt a kialakuló információs társadalomban.

A rendszerváltás óta a telekommunikáció terén is óriási utat tettünk meg. Emlékezzünk csak vissza: nem is olyan régen még kiváltságnak számított a telefonkészülék, ami ma bárki számára elérhető. Néhány éve még kuriózumnak, ha tetszik „*úri huncutságnak*” számított a mobiltelefon, ma pedig már az iskolás gyermekek is egészen természetesnek veszik, s olyanok is egyre kevesebben vannak, akik legalábbis ne hallottak volna az Internetről.

A közeli jövőben elfogadásra kerülő egységes hírközlési törvény pedig újabb lendületet ad majd e szektor fejlődésének: a piac liberalizációja csökkenő árakhoz és magasabb minőséghez vezet.

Ebben az évben a Távközlési Világnap témája az Internet. Kérem, engedjék meg, hogy végezetül röviden idézzek Yoshio Utasumi úr, a Nemzetközi Telekommunikációs Unió főtitkárának világnapi üdvözléséből: „*A Világháló olyan, mint a mag, a megfelelő megközelítéssel elültethetjük az iskolákban a hálózati hozzáférést, hálózat alapú vállalkozásokat növeszthetünk, táplálhatjuk a társadalom kreatív képzeletét, s felvirágoztathatjuk az innováció szellemét, hogy élvezhessük mindazon termékek és szolgáltatások gyümölcsét, amelyek gazdagabbá teszik mindannyiunk életét.*”

Ehhez a nem kis munkához kívánok mindannyiunknak sok sikert!

Dr. Tormási György bemutatja a múzeum új szerzeményeit

Mi a közös ezekben a látszatra nagyon különböző tárgyokban? – kérdezhetnénk. Ember alkotta tárgyak, amelyek az embert szolgálták. Történetük van. Történetük van azoknak az embereknek, mérnököknek, technikusoknak is, akik megalkották a tárgyakat, amelyek szellemi és fizikai munka eredményeként születtek meg. Nevet kaptak, talán még becenevet is, ami sok mindent elárul mind a tárgyról, mind alkotóikról.

Nézzük ezeket a technológiai emlékeket. Időben visszafelé, mint ahogy az ásást végző régészek teszik, a legfiatalabbal, a legfelső réteggel kezdjük.

Három darab Westel bázisállomás-antenna az 1995 utáni évekből. Az új technika, a mobiltelefon-szolgáltatás első öregjei ezek a tárgyak.

Ultrarövid-hullámú adóantenna-panel Győről, 1985-ből. A 3. ultrarövid-hullámú műsor, a későbbi Bartók rádió indulásakor vált feleslegessé. A BHG-ben készült.

Az Úzdról származó BM ultrarövid-hullámú antennát 1995-ben szerelték le. Rádiótelefon-antenna, mint a Westel, csak ez nem polgári használatra működött.

Három mikrohullámú antenna: Horn, Casshorn Budapestről, Muschel Seregélyesről. A 60-as évek végén, a 70-es évek elején telepítették, és megérték az ezredfordulót. A nevük: Horn-szarv, kürt; Muschel-kagyló. Mennyivel kedvezesebbek e monstrumok ezekkel a nevekkel a tölcseparaboloid antenna műszaki megnevezés helyett!

GTT 4000/600 berendezés, amely Budapest–Szentes között 1968-tól 1980-ig működött. Az antennákkal kiegészítve akár működtethető is lenne.

Magyarország domborzati térképe, amit a POTI-ban rádió-, televízió- és mikrohullámú-összeköttetések tervezéséhez használtak. Emlékeztetőül a Posta Tervező Intézetéről van szó, ahol a hazai postákat, rádió- és televízió-állomásokat, tornyokat és a mikrohullámú hálózatot tervezték évtizedeken keresztül.

Ennyit a tárgyakról, beszéljünk az alkotókról, az emberről! A példa újra a tárgyakra tér vissza. A GTT 4000/600 megnevezés hivatalos, a szakemberek csak GTT-nek hívták, mert így rövidebb volt. A TÁKI kutatói tervezték a rendszert, az FMV mérnökei, technikusai gyártották, szállították. A magyarországi hálózat megépítése után Csehszlovákiába és még Indiába is elkerült.

A mérnökökről, technikusokról elvesznek a történetek, kevesebb marad, mint a tárgyakról. Az Indiába szállított GTT berendezések műholdas oktatási program műsorait továbbították Bombayból Arviba a feladóállomáshoz. Mondhatjuk úgy is, hogy segítségükkel oktatták mezőgazdaságra, egészségügyi ismeretekre az írástudatlan milliokat Indiában. Az FMV-és kollegák mesélték, hogy a berendezések hűtése nehéz feladat volt már itthon is, hát még a 40 fok fölötti hőmérsékletű Indiában. Kiegészítő-berendezésekkel sikerült a hőmérsékletet az itthoni 12-30 fokra csökkenteni, és a berendezések kifogástalanul működtek. Az egyik ellenőrző mérésnél, ahogy a szekrényt kinyitották, egy kobracsalád sziszegett nem túl barátságosan a kollegákra. Lakóhelyül választották a *hűvös*, csak 30 fok hőmérsékletű szekrényt.

Muzeológusok, múltat szerető emberek segítettek, hogy a tárgyak a múzeumba kerüljenek. Köszönet nekik, hogy így sikerült a távközlés és műsorszórás múltjából néhány tárgyat megőrizni, teljesebbé tenni a gyűjteményt. Amikor nézzük a tárgyakat, ne feledkezzünk meg az emberekről, arról, hogy ezek a tárgyak valamikor technikai csúcsteljesítményt jelentettek. A világ azonban ment tovább, újabb tárgyak készültek, újabb technikai csodák, amelyek évek múltán szintén ide kerülnek a múzeumba.

Távközlési Majális, 2001

A Múzeumi Egyetértés Egylet asztala

A Múzeumi Majálisra május 19-én és 20-án működő kézi kapcsolású távbeszélőközpontjainkkal, régi bélyegzőkkel és pecsétnyomókkal vonultunk ki. A levélírást, a levelek lezárását viaszpecséttel és a bélyegzést most távbeszélőtörténeti totó egészítette ki. A siker nem maradt el, amihez hozzájárult a ragyogó időjárás is. A postamúzeumi sátor foglalkozásaira Beszédes Ernő, Krizsákné Farkas Piroska, Pataki Klára, Grünwald Éva, Németh Enikő, Uhl Józsefné, Mészáros Emőke, valamint jelen sorok írója felügyelt.

Júniusban felújítottuk a balatonszemesi kiállítást. Kijavítottuk a mozgóposta tetejét, lecseréltettük a beázástól megvetemedett burkolatot, kifestettük az egész kocsibelsőt, új fotókat és csomagokat helyeztünk el benne. Egy farács felerősítésével kizártuk annak lehetőségét, hogy a látogatók a csomagokat kézzel elérjék, feldőlják.

A Magyar Elektrotechnikai Múzeum *100 éves villámjelzők* címmel konferenciát és kiállítást rendezett. Ez utóbbihoz kölcsönzéssel múzeumunk is segítséget nyújtott. Június 8-án Kovács Gergelyné és Krizsákné Farkas Piroska vett részt az előadássorozaton és a kiállítás megnyitóján.

Május végén, június elején elkészült a ruharaktár felújítása. Sokéves várakozás után megvalósíthattuk elképzelésünket: mennyezetig érő beépített, zárt ajtós szekrényrendszer tervezettünk, és készítettünk. Az összeszerelés június 12. és 15. között folyt. A rákövetkező napokban Grünwald Évával, Uhl Józsefnével a gyűjteményt végleges helyére helyeztük. Az egyenruhákat műanyaghuzatban, korszakonként különválasztva raktuk be a megfelelő szekrényrészbe, mellérendelve a különálló, de korban velük egyező sapkákat. A zászlókat, lópokrócokat végre több mint 1 m²-es kihúzható fiókokban fektetve tárolhatjuk. Külön szekrényrészbe csoportosítottuk a postzászakokat, karszalagokat és az egyéb textíliákat.

A tavasz folyamán felújítottuk a hollókői kiállítótermeket. Fűtésszerelés, burkolatjavítás, festés és mázolás követte az 1990-ben berendezett kiállítás leszerelését. A Halász Alexandra tervezte *Palócföld postája* című új kiállítást június 24-én nyitottuk meg. Erre az alkalomra a Múzeumi Egyetértés Egylet tagjai is meghívót kaptak; a Budapestről induló autóbusz utasai Gödöllőn a királyi kastélyt, Pásztón a Városi Múzeumot, az *oskolamester* házát és a romkertet nézték meg szakmai vezető kíséretében. Ezalatt Hollókőn kihelyezett kuratóriumi ülést tartott az alapítvány. Az új kiállítást délután 6 órakor Szívi László, a Magyar Posta Rt. főigazgatója és Tölgyesiné dr. Nagy Olga, a Dimenzió Egyesület elnöke nyitotta meg. Szabó Csaba polgármester kíséretében a vendégek meglátogatták a várat, amely előtt este 8 órakor tűzgyújtás következett, majd a Szent Iván-éji hagyományok felelevenítése a Jánosi Együttes, a Turai Énekmondók, a Hollókői Asszonykórus és Maczkó Mária közreműködésével.

Július utolsó napjaiban a Bélyeg- és a Postamúzeum valamennyi muzeológusa és szakmunkatársa munkahelyi alkalmassági vizsgálaton járt a Matáv-székházban lévő orvosi rendelőben.

Augusztusban a Tomcsányi István postamérnök életéről és munkásságáról készülő kiadványunkhoz adatgyűjtés céljából Kovács Gergelyné, Kurucz István és ifj. Heckenast Gábor Berzékre utazott, Tomcsányi utolsó lakhelyére, ahol a temetőben tett látogatás alkalmával Tomcsányi István és felesége sírjára az emlékezés koszorúját helyezték el.

Kiállítás-megnyitó Hollókőn

A Szent Iván-éji hagyományok felelevenítése

Emlékezés Tomcsányi Istvánra Berzéken

Augusztus idén is a szabadságolások fő ideje volt, ezért eseményekben a legszegényebb időszak. A raktárhelyiségeket felújító mesteremberek azonban dolgoztak, s a hónap végén a Paulay utcai raktárból átkerültek a bedobozolt gyűjteményi tárgyak a pinceraktárba, hogy ezt a helyiséget is felújíthassuk.

Szeptember 15-től lépett munkába új titkárságvezetőnk, Zámbó Zita.

Az Országos Múzeumigazgatói Konferenciát szeptember 18. és 20. között a Pest Megyei Múzeumi Igazgatóság rendezte Szentendrén. A második napi programon Solymosi Jánosné, Heckenast Gábor és jelen sorok írója vett részt: a Rákóczi konferenciahajón felhajóztunk Nagymarosig. A konferenciahajón tartott előadások a nagyberuházásokhoz kapcsolódó feltáró ásatásokról, múzeumi nyilvántartási és raktározási problémákról szóltak.

Többszöri e-mailváltás után Eva Voisin, hazánk San Franciscó-i tiszteletbeli konzulja augusztus végén Budapestre látogatott, és szeptemberben személyesen adta át a Postamúzeumnak dr. Békésy György mikroszkópját, amit Békésy egykori honolului tanítványától kapott meg hazatelepítésre.

Alapítványunk kezdeményezte a taliándörögdi úrtávközlési földi állomás védetté nyilvánítását. Szeptember 24-én Kovács Gergelyné, Kurucz István, Hajdú József és a műemlékvédelemtől Vácsi Piroska, az ipari emlékek védetté nyilvánításával foglalkozó munkatárs a helyszínre látogatott.

Auditóriumunk adott otthont október 15-én a *Bábok világa* című, Mészáros Emőke kolléganőnk által készített CD-ROM bemutatójának.

A Magyar Múzeumi Történész Társulat október 18-án nyílt szakmai napot szervezett, amelyen a Magyar Nemzeti Múzeumban Grünwald Évával vettem részt.

A Magyar Elektrotechnikai Egyesület Technikatörténeti Bizottsága október 24-én a Magyar Elektrotechnikai Múzeumban tartott ülést az ipari emlékek kataszterének elkészítéséről, amelyen jelen sorok írója képviselte múzeumunkat.

A Magyar Nemzeti Múzeum október 29-30-án rendezte meg a *Múltunk jövője 2001* elnevezésű múzeumi informatikai konferenciát. A múzeum Széchenyi-termében Heckenast Gáborral, Nikodém Gabriellával, Halász Alexandrával és Angyal Erzsébettel hallgattam meg a számítógépes múzeumi nyilvántartással kapcsolatos, a múzeumi informatikai szakfelügyeletről szóló előadásokat.

Budapest Főváros Levéltára teljes postai anyagát szeretné selejtezni. Ezt megelőzően, illetve azért, hogy eldönthessük, mi selejtezhető és mi az, amit átkérnénk belőle, november 5-én a levéltár raktárában dr. Szabó Csaba levéltáros jelenlétében belepillantottunk az anyagba. Kovács Gergelyné, Mészáros Emőke és Bezzeg Istvánné segítségével alakítottuk ki közös álláspontunkat: amennyiben a levéltári törvény ezt lehetővé teszi, a levéltár selejtezi, de nem semmisíti meg az anyagot, hanem hivatalosan az egészet átadja a Posta-múzeumnak, ami kb. 100 folyóméter.

Novemberben tovább folytatódtak a raktár-felújítási munkálatok. A távirótörténeti gyűjteményt kiköltöztettük a Gyáli úti konténerraktárba. Az így kiürült helyiséget a Budapest 5-ös postahivatal alatti pincében vakolatjavítással egybekötve kifestették, bejárá-

Dr. Békésy György mikroszkópjának ünnepélyes átadása

tára rácsos vasajtót szereltek, hogy szellőzése és klímája javuljon. Megkezdődött a Paulay utcai raktár felújítása is.

November 14-én Vajk Éva, a Textilmúzeum igazgatója meglátogatta újonnan berendezett gyűjteményi raktárunkat. Ötleteket adott a további finomításokhoz, a szakszerű állagvédelem megoldásához. Ugyanezen a délelőttön Hajdú József több csoportképet készített az alapítvány, a Postamúzeum és a Bélyegmúzeum munkatársairól a karácsonyi üdvözlétek számára.

Hosszú szünet után a Matáv Rt. újra meghívott a telefonkártya-börzére, hogy november 17-18-án kiállítsuk a múzeum telefonkártya-gyűjteményét.

Jelentős kölcsönzéssel segítettük a Magyar Elektrotechnikai Múzeum *A fény Erzsébetvárosból indult, Budapest villanyvilágításának emlékei képeslapokon* című kiállítását.

December 3-án Mészáros Emőkével részt vettem a Múzeumi Sajtókávéház havi rendezvényén, a Magyar Nemzeti Múzeum *Bajorok és magyarok* című kiállításának megnyitó előtti szakmai bemutatásán.

December 14-én Katona Kálmán, a Múzeumi Egyetértés Egylet elnöke megnyitotta Ócsvár Rezső (1877–1968) festőművész, gimnáziumi rajztanár feleségéhez és gyermekeihez küldött, kifestett levelezőlapjait bemutató *Szerelem, család, háború* című kiállítását. A közel 300 darabos páratlan gyűjteményt a művész családja bocsátotta a múzeum rendelkezésére. A kiállítást néhány általános postatörténeti adattal kiegészítve Kovács Gergelyné rendezte.

Ócsvár Rezső kiállításának megnyitóján

Könyvbemutató

Az Informatikai Kormánybiztosság pályázati támogatásával decemberre elkészült a tíz postamérnök munkásságát bemutató, tízkötetes könyvsorozat. A bemutatóra december 17-én, a karácsonyt megelőző ünnepi hangulatban került sor az auditoriumban. A Nap Kiadó gondozásában megjelent köteteket dr. Pap László tanszékvezető egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja mutatta be. Sajnos szomorúság is vegyült az ünneplésbe: az egyik szerző, Pálvölgyiné Láng Éva néhány nappal korábban váratlanul elhunyt, s így csak emlékének adózhattunk munkája bemutatásakor.

December 20-án rövid baráti, karácsonyi összejövetelen vettünk búcsút a 2001. évtől.

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 2000. évi beszámolója

Az alapítvány decenniumi esztendeje ellentétben a tervezettekkel nem annyira a számvetés, mint inkább a felújítási munkák okozta mindennapi feszültségek és gondok jegyében telt el. A munkatervi feladatokat átvizsgálva megállapíthatjuk, hogy több, elsősorban az igazgatást és gazdálkodást érintő feladat áthúzódott a következő esztendőre.

Igazgatás és gazdálkodás

- Az alapítvány és múzeumi működését szabályozó jogszabály- és rendeletgyűjtemény házi kiadását nem utolsó sorban két rendelkezés, a kötelező archiválásról szóló alapítói megjelenése, valamint a múzeumi törvény végrehajtási utasításával kapcsolatos minisztériumi rendeletek kiadásának késlekedése hátráltatta. A gyűjteménykezeléssel összefüggő utasítások átfogó felülvizsgálatát 2000-ben mindkét múzeumban elvégeztük.
- A fejlesztési és felújítási tervek elkészítése az alapvető bővítések (Bélyegmúzeum, Teletárház, balatonszemesi Postamúzeum) elmaradása miatt érdektelenné vált.
- Megalapítottuk a Honorarium Fidelitativist, első adományozására az ópusztaszeri ünnepségen, augusztus 16-án került sor.
- Az alapítvány gazdálkodásáról a kuratóriumi és felügyelő-bizottsági üléseken megtárgyalt és elfogadott pénzügyi beszámolók, belső ellenőrzések tanúskodnak, megállapítva a takarékos és likviditási gondok nélküli gazdálkodást. A tervszerű pénzfelhasználást 2000-ben a felújítási munkák nehezítették, hiszen a műemléképületekben a valós állapotok csak a bontások után tárultak fel, és be nem tervezett munkákat kényszerítették ki.

Beruházások és felújítások

- Az esztendő kiemelkedő eseménye a Telefónia Múzeum felújítása és új kiállításának megnyitása volt. A távközlési szolgáltatások bemutatása megkívánta a legújabb berendezések és az interaktív prezentációt biztosító installációk beépítését.
- A Postamúzeum kiállítótermeinek restaurálási és felújítási munkái (villamos hálózat, fali kárpit cseréje, csillár, faburkolat, fémszerkezetek restaurálása) a sok szakipari munka miatt állandó felügyeletet, sok szervezési munkát követeltek meg, s ezek még a napi munkák elvégzését is hátráltatták.
- A diósi kocsiszín felépítése a tervek szerint május 17-re elkészült. Avatása a Távközlési Majális egyik színfoltja volt.
- A beruházási tervek közül meghiúsult a Bélyegmúzeum bővítése, a Teletárház épület felújítása és a balatonszemesi új épület kiviteli terveinek elkészítése.

Gyűjteményi munkák

A gyűjtemények gyarapodása ebben az évben is jelentős volt, a Bélyegmúzeum értékes ajándékokkal is gazdagodott. A gyűjteményekben folyó munkákról a jubileumi évkönyv tanulmányai adnak számot.

Bélyegmúzeum gyarapodása:	Magyar bélyeggyűjtemény	80 819 db
	Külföldi bélyeggyűjtemény	18 115 db
	Vegyes gyűjtemények	10 502 db
	Bélyeggrafikák, vázlatok	1 db
	Könyvtár	116 db
Postamúzeum gyarapodása:	Tárgyi gyűjtemény	2 989 db
	Dokumentációs gyűjtemény	635 db
	Könyvtár	897 db

Tudományos munkák

Az új állandó kiállítások rendezőkönyvei és a jubileumi évkönyv tanulmányai mellett több adatgyűjtés folyt a pályázatokra beadott kiadványok (telefontörténeti CD-ROM, 20. századi mérnökportrék) érdekében. A Bélyegmúzeumban értékes tanulmányok készültek az esztendő kiemelkedő filatéliai eseményeihez és a kiállításokhoz kapcsolódóan.

Kiállítások

- *A lármafától a világhálóig* állandó kiállítás (megnyílt május 17-én a Telefónia Múzeumban).
- *Szent István bélyegképeken* bélyegnapi időszak kiállítás (megnyílt május 22-én).
- *A magyar államiság 1000 éve hírközlés-történeti emlékeken* egyéves vándorkiállítás (megnyílt augusztus 16-án).
- *Neves filatelisták elődeink* időszak kiállítás (megnyílt augusztus 18-án a Mafitt Szalonban).
- *A budapesti nemzetközi bélyegkiállítások emlékei, Hunphilex 2000* időszak kiállítás (megnyílt augusztus 18-án).
- *Magyarország ezer éve bélyegképeken* vándorkiállítás (megnyílt szeptember 4-én).
- *70 éves a Bélyegmúzeum* időszak kiállítás (megnyílt november 22-én a Bélyegmúzeumban).
- *In memoriam dr. Magyar Endre* időszakos kiállítás (megnyílt december 2-án a Rádió és Televíziómúzeumban).
- *Múzeum a múzeumban* állandó kiállítás (megnyílt december 15-én a Postamúzeumban).

Közönségkapcsolatok, rendezvények

- Távközlési Majális Diósdon (decenniumi ligetültetés, kocsiszínavatás).
- Jubileumi ünnepség Ópusztaszeren.
- Teréz napon Terézokról a Terézváros kapujában (műsoros teadélután).
- Művész és közönség találkozó Dudás László grafikus tárlatán.
- Ajándékozók és adományozók adventi találkozója a Postamúzeumban.

Az alapítvány előadóterme, az auditorium szeptember óta számos szakmai, tudományos és kulturális rendezvénynek ad otthont. A Bélyegmúzeumban folytatódtak a sikeres gyermekfoglalkozások és az iskolákban a kihelyezett múzeumismertető tanórák.

Kiadványok

Magyar és angol mutációban elkészült *A magyar táviratozás története* című CD-ROM, amely köteles példányként minden egyetemi, főiskolai és megyei könyvtárba eljutott. A jubileumi évkönyv – ezúttal kemény fedéllel – 2000 decemberében jelent meg.

Budapest, 2001. január 15.

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 2001. évi munkaterve

Igazgatási és gazdasági feladatok

- A kiemelten közhasznú tevékenységhez tartozó kötelességek mellett számba vesszük, milyen jogszabályi lehetőségek születtek az elmúlt két évben arra nézve, hogy az alapítvány bizonyos kedvezményeket élvezzen: műemlék épület, épületrész, bérlemények díjtalan tulajdonba adása, áfa-visszatérítések, vasúti kedvezmények stb.
- A munka- és személyzeti ügyekkel kapcsolatos szabályzataink felülvizsgálata, a munkaköri leírások aktualizálása.
- Az alapítvány gazdálkodásában a gazdasági csoport megerősítése, a bérszámfejtéshez hasonlóan a számítógépes könyvelés és leltározás bevezetése.

Gyűjteményi munkák

- Raktárak nagytakarítása, festés-mázolás elvégzése (az 5-ös és a csepeli postahivatali pincék, Paulay Ede utcai raktár), a Gyáli úti konténerraktárak szükség szerinti ellátása nyeregtetővel.
- A tárgyi gyűjteményi raktárakban a muzeológusok tervei alapján és felügyeletével átvizsgálandó a műtárgyak állapota, és szükség szerint elvégzendők az állagvédelemi, illetve restaurálási munkák. (Előreláthatóan a Postamúzeum tárgyi gyűjteményének mintegy 10%-a, 1100 darab tárgy szorul restaurálásra jórészt fém- és farestaurátorok bevonásával.)
- A gyűjteményi munkában a muzeológusok megkezdik egy-egy gyűjteménycsoporton belül azon tárgyak és dokumentumok listáinak elkészítését, amelyek történeti szempontból rendkívül fontosak, de gyűjteményünkben hiányoznak. (Ezek képeznék alapját a célirányos gyűjtésnek.)

Tudományos munka

- 2001. évi évkönyvünkben megkezdjük a Posta- és a Bélyegmúzeumban őrzött történeti dokumentumok közzétételét.
- *A magyar telefónia 120 éve* CD-ROM anyagát a múzeumban őrzött tárgyi és dokumentációs emlékekre alapozzuk szerkesztésre alkalmas feldolgozással.
- *A magyar távközlés szolgálatában* füzetsorozathoz Hollós József, dr. Kolossváry Endre, dr. Magyar Endre, Marschalkó Béla, Nemes Tihamér, Paskay Bernát, Tomits Iván, Tomcsányi Béla, Tomcsányi István, Zakariás János múzeumunkban őrzött archiváliáinak kigyűjtése.

Kiállítások

- A hollókői új állandó kiállítás *Palócföld postai emlékei* címmel a Bélyegmúzeum és a Postamúzeum közös gondozásában készül, térkép, bélyeg, képeslap, postai levelezőlap, bélyegzők segítségével bemutatva a történeti Palócföldet.
- A Bélyegmúzeum Varga Pál grafikus életműátiratát rendezi meg.
- A Postamúzeum időszakos kiállításként (egy hónap) az egy éves országjárásáról visszatérő, *A magyar államiség 1000 éve hírközlés-történeti emlékeken* című kiállítást mutatja be az auditoriumban, majd az anyagot a szanticskai postás emlékháznak ajándékozza.

Közönségkapcsolatok és rendezvények

Az auditorium nyújtotta lehetőségek szükségessé teszik, hogy a Hírközlési és Informatikai Tudományos Egyesületen túl a Postások Szakmai Egyesületének, a Múzeumi Egyetértés Egyletnek és a Dimenzió egyesületeinek egyes rendezvényeit is befogadjuk. Diák- és gyermekfoglalkozásokat kívánunk rendszeressé tenni azon túl, hogy továbbra is itt rendezzük a Mafitt-üléseket, és 2001-ben vendégül látjuk a Múzeumi Sajtókávéház résztvevőit is.

Kiadványok

- *A magyar telefónia 120 éve* CD-ROM (a Hírközlési Alap 10 M Ft-os támogatásával).
- *A magyar távközlés szolgálatában* (20. századi mérnökportrék) 10 füzet a Hírközlési Alap 5 M Ft-os támogatásával.
- A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 2001. évi évkönyve.
- *A Múzeum a múzeumban* című kiállítás vezetőfüzetének megjelentetése magyar, angol és német változatban.

Beruházások, felújítások

Alapítványi beruházások:

- Antennatelepítések és egy árokásó munkagép elhelyezése a diósi szabadtéri kiállítóhelyen.

Alapítói beruházások:

- A Matáv Rt. 2001. esztendei terve szerint sor kerül a Gyáli úti Teletárház-Múzeumtár kiviteli terveinek elkészítésére.
- A Magyar Posta Rt. és a Közlekedési és Vízügyi Minisztérium egyeztetése és közös megállapodása a Bélyegmúzeum területének bővítéséhez.

Pályázati támogatásokkal tervezett beruházások:

- A balatonszemesi Postamúzeum bővítése és a postás emlékmű felállítása.

Budapest, 2000. december 19.

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 2001. évi beszámolója

Igazgatás és gazdálkodás

- 2001-ben a munka- és személyzeti ügyekkel kapcsolatos szabályzataink felülvizsgálatát végeztük el, egyben megújítottuk és aktualizáltuk a munkaköri leírásokat.
- Sikeresen szerepeltünk a Miniszterelnöki Hivatal Informatikai Kormánybiztossága pályázatain, a két múzeum jelentős informatikai berendezésekkel gyarapodott, s megteremtődött a múzeumi nyilvántartás, bemutatás modernizálásának tárgyi és szellemi alapja.
- Gazdálkodásunkban markáns költségekkel szerepelt a kiemelten kezelt gyűjteménytári munka, a raktárak felújítása, a műtárgyvédelemhez szükséges tároló berendezések beszerzése, a karbantartás kiterjesztése a beépített bútorzatokra, a vagyon- és tűzvédelmi berendezésekre.
- A költségek között a bérleti és a közműdíjak emelkedései mellett a kiállítások rendezésénél, a könyvek és a kiadványok anyagfordításainál voltak az inflációt meghaladó mértékű növekedések.
- A Bélyegmúzeum bővítése kiemelt igazgatási feladat volt, a Közlekedési és Vízügyi Minisztérium 300 m² területet adna át bővítésre. Ez az elmúlt évtizedek eredménytelen kezdeményezéseivel összevetve „*történelmi lehetőség*”, de alapítóinktól nem kaptunk pénzügyi garanciát a költségek vállalására.

Gyűjteményi munkák

A gyűjteménytárakban az alábbi karbantartás és felújítás fejeződött be:

- A Paulay Ede utcai pince- és földszinti raktárakba a festési és mázolásai munkák után beépített szekrényrendszer került, és így a Postamúzeum egyenruha- és textilgyűjteményét teljesen pormentesen tárolhatjuk.
- Az 5. számú posta pincéjében befejeződött az egyik raktár felújítása, de a távkábelek vezetése miatt újabb fűrási és vezetékcsere munkákat végeztek benne. A két raktár „*beköltöztetése*” a postatörténeti üzemi és ügyviteli emlékekkel 2002. február végére fejeződik be.
- A Közlekedési és Vízügyi Minisztérium a miniszteri folyosó beépített faszekrényeit a Bélyegmúzeumnak ajándékozta, azok beépítésével jelentősen gyarapodott a gyűjteménytári felület.
- A raktározási feladatok részeként a Gyáli úti telephelyen elkészült a konténerraktárak tetőszigetelése és áramellátása.

• A Bélyegmúzeum gyarapodása:	Magyar bélyegek gyűjteménye	68 099 db
	Külföldi bélyegek gyűjteményei	17 615 db
	Vegyes gyűjtemények	18 119 db
	Bélyeggrafikák, vázlatok	63 db
	Könyvtár	127 db
• A Postamúzeum gyarapodása:	Tárgyi gyűjtemények	2 657 db
	Dokumentációs gyűjtemények	2 830 db
	Könyvtár	727 db

Ajándékozások

A Bélyegmúzeumnak

- Szokody Tibor: osztrák és ENSZ elsőnap borítékok,
- Frimmel Ferenc: USA-bélyegek,
- Hodobay Lajos: emléklapok,
- Bernhardt Gyula: borítékok, emléklapok,
- Szép Istvánné: filatelistaérmek,
- Cserni György: emlékplakettek, filatéliai lapok kötetben,
- Kaponay Mihály: ausztrál automata bélyeggyűjtemény és FDC-k,
- Kiss Márta: Diósy Antal bélyegtervrajzai,
- Jan Palmans: ívrekonstruktív gyűjtemény.

A Postamúzeumnak

- Kondor Endre: dr. Erdős György postamérnök iratai és okmányai,
- Tóthné Kocsis Éva: Babocsay Mátyás postatiszt és Trájer István postaszolga személyes iratai,
- Tatárné Kovács Erika: dr. Kovács László postatiszt iratai,
- Fenyvesi Anikó: 46 db tárgy és dokumentum az Eurohívó történetéhez,
- Bregovic Péter: katonai rádióvevő,
- Szabados Levente: rádióvevő-készülékek,
- Cziráki Ferencné: rádió- és televízió-készülékek,
- Ölvedi Szabó Péter: lemezjátszó,
- Megyeri Lászlóné: Megyeri László kitüntetései, érmek, plakettek,
- Marton István: rádiókészülékek.

Kiállítások

- *A magyar államiság 1000 éve hírközlés-történeti emlékeken* vándorkiállítás (2000. augusztus 16-tól 2001. augusztus 31-ig).
- *Debreceni irodalmi személyiségek a bélyegeken* időszak kiállítás a Debreceni Irodalmi Múzeumban (2001. március 14-től 2001. május 31-ig).
- *Millenniumi zászlók bélyegképeken* időszak kiállítás a budapesti Textilmúzeumban (2001. március 10-től 2001. június 30-ig).

- *Védett növények és állatok* időszaki kiállítás a veszprémi Kittenberger Növény- és Vadas-parkban (2001. május 3-tól 2001. július 15-ig).
- *A Nobel-díj* (bélyegbemutató) időszaki kiállítás a Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen (2001. május 22 – 29.).
- *Magyarok, akik a XX. századot csinálták*, a Magyar Tudomány és Technikatörténeti Műhely és a Bélyegmúzeum közös időszaki kiállítása a Magyar Nemzeti Múzeumban (2001. augusztus 31-től 2001. november 10-ig).
- *Nobel-díjasok a világ postabélyegein* időszaki kiállítás a Parlamentben (2001. november 30-tól 2001. december 3-ig).
- *A Pannonhalmi apátság filatéliai dokumentumai* bélyegnapi kiállítás Győrben (2001. május 24. és 27. között).
- *Palócföld postája* új állandó kiállítása a hollókői Postamúzeumban (2001. június 24-től).
- *150 éves az Állami Nyomda, Válogatás az Állami Nyomdában készült bélyegekből* időszaki kiállítás a Budapesti Történeti Múzeumban (2001. november 23-tól 2002. március 31-ig).
- *Magyarország 1000 éve bélyegképeken* vándorkiállítás a Szegedi Regionális Igazgatóság egyes postáin: Békéscsaba 1, Szentes 1, Gyula 1, Csorvás, Vésztő, Kiskunhalas 1.
- *Magyar népművészeti motívumok* vándorkiállítás Dudás László grafikusművész munkáiból a Szegedi Regionális Igazgatóságon (2001. november 9-től jelenleg is).
- *Varga Pál grafikusművész gyűjteményes időszaki kiállítása* a Bélyegmúzeumban (2001. december 5-től 2002. május 31-ig).
- *Mozgóposták a századfordulón* állandó kiállításrészlet a balatonszemesi Postamúzeumban (2001. május 1-jétől).
- *Távközlés-történeti hazai ritkaságok: egy lánctalpas árokásógép története* állandó kiállításrészlet a diósi Rádió és Televíziómúzeumban (2001. május 17-től).
- *Telefonkártyák hírközlési motívumai* időszaki kiállítás a Matáv-Székházban (2001. november 17–18.).
- *Ócsvár Rezső levélposta művészete* időszaki kiállítás a Postamúzeumban (2001. december 14-től 2002. január 31-ig).

A fenti kiállításokon túl átrendeztük a balatonszemesi állandó kiállítást, nagy felújítást nyert az ópusztaszeri és a debreceni kiállítás.

A kiállítások regisztrált látogatóinak száma 135 ezer fő volt.

Közönségkapcsolatok és rendezvények

- A Postamúzeum auditóriumában mintegy félszáz szakmai, tudományos és klubszerű összejövetelre került sor.
- A Múzeumi Majálison – mint minden évben – az idén is sikeresen szerepelt mind a Bélyeg-, mind a Postamúzeum.
- A múzeumi rendezvényeken résztvevők létszáma minden esetben meghaladta a 80 főt, nem ritkán – mint a diósi Távközlési Majálison – a 200-at.
- A Múzeumi Egyetértés Egylet, mint a múzeumbarátok szervezett és bejegyzett közös-

sége, ez évi rendezvényei között a százhalombattai és a szentendrei tanulmányutak voltak a legsikeresebbek a régészeti parkba, illetve a Szabadtéri Néprajzi Múzeumba.

Tudományos munka

- Kimagasló a távbeszélő-történeti CD-ROM anyagának (kronológia 1881–2001), valamint a tárgyi és dokumentációs múzeumi gyűjtemények bemutatásának előkészítése, írása, digitalizálása és szerkesztése.
- Jelentős munkát és feldolgozást kívánt meg a 2001. évi alapítványi évkönyv tanulmányainak elkészítése. Az évkönyv az állandó fejezeteken túl (munkaterv, Historia domus, beszámolók stb.) a múzeumokban őrzött forrásanyagokból fog egy értékes válogatást bemutatni.
- Több kiadványhoz és lexikonhoz (Múzeum az iskolában, Jeles magyar filatelisták stb.) készítettünk kisebb tanulmányokat és szócikkeket.
- A magasépítési műszaki rajzok leltárba vétele jelentős kutatómunka eredményeként befejeződött.
- A távbeszélő-történeti CD-ROM készítése során elkezdtük az első szakfolyóirat-repertórium összeállítását.

Különfélék

- *A 20. századi magyar mérnökök a távközlés szolgálatában* cím alatt a Nap Kiadó gondozásában megjelent 10 kötet: Hollós József, Kolossváry Endre, Magyar Endre, Marschalkó Béla, Nemes Tihamér, Paskay Bernát, Tomcsányi Béla, Tomcsányi István, Tomits Iván, Zakariás János életét és munkásságát mutatja be. Az Informatikai Kormánybiztosság pályázati támogatásával elkészült könyvek 10 kötetenként 1000 dobozba rendezetten minden könyvtárba eljutnak az alapítvány küldeményeként, valamint a szakiskolák, egyetemi tanszékek jó előmenetelű diákságához.
- Elkészült a Postamúzeum magyar–angol nyelvű kiállítás-vezetője a *Múzeum a múzeumban* című állandó kiállításról.
- A múzeumok fényképezéséhez és filmezéséhez közel félszáz engedélyt adtunk ki.

Budapest, 2002. január 18.

A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány 2002. évi munkaterve

Igazgatás és gazdálkodás

- Az alapítványi igazgatás és gazdálkodás jogszabályi alapjainak, alapítói rendeleteinek, alapítványi szabályzatainak felülvizsgálata és a szükséges módosítások végrehajtása.
- Az alapítványnál és a múzeumoknál használt házi nyomtatványok felülvizsgálata, szükség szerinti megújítása, rendelkezés kiadása a használatban maradó nyomtatványokról.
- A személyzeti és munkaügyek felülvizsgálatának folytatása és a szükséges intézkedések megtétele a kötelező továbbképzési tervek elkészítésével és kuratóriumi jóváhagyásával a 2002–2005 évekre.
- A pénzügyi gazdálkodás, különösen a készpénzforgalom és házipénztár-kezelés korszerűsítése és átszervezése.
- A pénzügyi gazdálkodás pályázati támogatásainak fenntartása pályázatfigyelő és pályázatszervező tevékenységgel.
- A múzeumi ajándéktárgyak gyártásának és forgalmazásának tervezése, megvizsgálva egyes postahivatalok bevonását az árusításba.
- Az alapítvány ingyenes használatában lévő épületek és épületrészek állapotfelmérése és a karbantartás megkívánta munkák összeírása.

Gyűjteményi munkák

- A múzeumok pontos jegyzéket készítenek a raktárakban őrzött tárgyakról értékbecsléssel a megkötendő biztosítási szerződésekhez. A raktárakban lévő leltározatlan tárgyakat az első negyedévben be kell leltározni.
- A postatörténeti gyűjtemény ügyviteli és üzemviteli tárgyi emlékeit – beleértve a kiállításban lévő kisújszállási bútorokat – elő kell készíteni restaurálásra, ajánlatokat kérve a költségekre.
- A vidéki gyűjtőutakat fel kell újítani, hogy az elmúlt 10 év tárgyi és dokumentációs emlékei bekerüljenek a múzeumi gyűjteményekbe.
- Katasztert kell készíteni a múzeumaink gyűjtőkörébe tartozó archiváliákat forgalmazó kereskedőkről és magángyűjtőkről a folyamatos kapcsolattartás érdekében.
- A Bélyegmúzeumban a számítógépes feldolgozás megkezdése mellett tervet kell készíteni a bővítéssel összefüggő gyűjteménydeponálási munkákról.
- Az aprónyomtatvány gyűjtemény feldolgozása érdekében még egy CD-íróval kell kiegészíteni a múzeumi számítástechnikai felszereléseket.
- Számba kell venni a történeti könyvek és fotóalbumok restaurátori feladatait, ajánlatok kérésével azok restaurálására 3 éves tervet kell készíteni.

- A Postamúzeum felülvizsgálja a postahivatalokban őrzött védett tárgyak meglétét és állapotát.
- Minden gyűjteménykezelő muzeológus felkészül a 2002-ben esedékes szakfelügyeleti ellenőrzésre.

Tudományos munkák

- A muzeológusok a 2002 és 2005 közötti évekre elkészítik a gyűjteményeikhez kapcsolódó kutatási terveket, megjelölve a szükséges külső kutatások helyszínét és feltételeit.
- A 2002. évi évkönyvben közre kell adni a posta- és távközléstörténeti kronológia utolsó, 1964 és 1990 közötti fejezetét.
- A tervezett kiállításokhoz kutatni kell a Duna–Tisza közének távközléstörténetét, valamint át kell vizsgálni a pécsi postaigazgatóság működési területéhez és a Jászsághoz kapcsolódó történeti kutatásokat.
- Pályázati támogatással folytatni kell a *20. századi magyar mérnökök* sorozatot, szakmai egyeztetésre bocsátva a tervezett névsort, valamint a gyűjteményeinkben fellelhető emléanyagot.
- A leendő balatonszemesi kiállítás anyagának gyűjtéséhez a külföldi társmúzeumok megkeresése, határidős feladatterv készítése forgatókönyv írására.

Kiállítások

- A rendszeres, éves karbantartáson túl teljes felújítást igényel a nagyvázsonyi kiállítás az épület-felújítási munkák elvégzését követően.
- A Matáv Rt. területén a kiskunhalasi távbeszélőközpont épületébe kértek történeti kiállítást, várhatóan a 2002. évi Távközlési Világnapra.
- A pécsi postaigazgatósági épület felújítása során a földszinti felvevőcsarnokhoz kapcsolódóan kialakítanak egy múzeumi kiállítótermet, amelyet alapítványunk rendez be. A kiállítási koncepciót és forgatókönyvet 2002-ben kell elkészíteni.
- A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum szeretne az ópusztaszerihez hasonló, működő múzeumostát berendezni a jászárokszállási fogadó épületében.
- A 2001–2002. évi Futics-pályázatot vándorkiállítások rendezőkönnyveire írta ki az alapítvány. Eredményként 2002-ben legalább egy vándorkiállítást kellene elkészíteni.
- A Soó Rezső gyűjteményből tavasszal új válogatást mutat be a Bélyegmúzeum a debreceni Delizsánsz Kiállítóteremben a nagyközönségnek.
- A bélyegnapi kiállítás bemutatóablói a később megnevezendő tematika alapján készülnek el.
- A Bélyegmúzeumban a bélyegtervező művészek gyűjteményes kiállításának sorozatát Swindl Ferenc grafikus bemutatója zárja.
- Júniusban a Bélyegmúzeumban *Postázott emlékek* címmel Vajda Mária textilművész-nő tárlata nyílik meg.
- A 2003-ra tervezett új állandó magyar bélyegkiállítás előkészületi munkáinak megkezdése.

Közönségkapcsolatok és rendezvények

- A rendszeressé váló rendezvényeket (Távközlési Majális, adventi találkozás stb.) szélesebb szakmai körben kell meghirdetni, a szakajtó utján is propagálni.
- A múzeum reklám- és propagandatevékenységét célszerű célzott csoportok számára kifejteni, meg kell ismételni az alapító részvénytársaságok munkatársainak ellátását állandó ingyenes múzeumi belépővel.
- Az auditoriumot a muzeológiai értekezések, konferenciák előtt is meg kell nyitni.
- A Múzeumi Egyetértés Egyletet a múzeumok mögötti társadalmi szervezetként kell kezelni, tagjai számára az ingyenes belépést biztosítva az alapítványi múzeumokba.
- Újra célszerű felkeresni szakiskoláinkat, és a még meglévőket segíteni a szakmatörténeti oktatásban.
- A Millenáris Park technikatörténeti kiállításán meg kell szervezni múzeumaink reklámozását.
- A társmúzeumokkal való kapcsolattartást kívánatos megújítani tartalmában, s túljutni a kiállítás-megnyitókhoz kapcsolódó találkozásokon.
- Aktívabb publicisztikai tevékenységet kell kifejteni a múzeumi szaklapokban.

Kiadványok

- 2001. évi évkönyv megjelentetése a múzeumi dokumentációs gyűjtemény érdekes darabjainak közreadásával.
- A Tájak–Korok–Múzeumok Kiskönyvtára sorozatban a jelentősebb kiállítóhelyek állandó kiállításairól háromnyelvű füzetek megjelentetése (nagyvázsonyi Postamúzeum, ópusztaszeri múzeumposta, debreceni Delizsánsz Kiállítóterem, hollókői Postamúzeum).
- Kiállítási katalógus anyagának összeállítása a Telefónia, illetve a Rádió és Televízió-múzeum kiállításaihoz.

Beruházások, felújítások

- A Bélyegmúzeum bővítése a Közlekedési és Vízügyi Minisztérium és a Magyar Posta Rt. közös megállapodása, valamint az általuk esetleg bekapcsolt más intézmények (például a Postabank, az Állami Nyomda stb.) összefogásával.
- A balatonszemesi Postamúzeum bővítése saját megtakarításokból és a Széchenyi Terv pályázati támogatásából.
- Hírközlési hősi emlékmű állítása közadakozásból, azaz a jövedelemadóból felajánlható 1%-os alapítványi támogatások összegyűjtéséből.
- A nagyvázsonyi múzeum épületében a fűtéskorszerűsítés és hozzá kapcsolódó festés, mázolás munkáinak elvégzése.

Budapest, 2001. november

Summary in English

Preface

I don't believe that any museum has enough space to display its collections without having to make some tough choices. Though our own display area has increased steadily over the years, the problem is still acute. Plans to enlarge the Stamp Museum, a hallmark of our foundation and a national treasure, have been lying dormant for years. The vision of establishing a telecom display, which organiser Matáv Hungarian Telecom Corporation has named Teletárház (Telecom Museum) has not moved forward by an iota, while the collection we hope to display someday, currently housed in a cellar, is growing steadily.

Museum curators are now seeking transitional solutions. In addition to usual publication methods, such as books and periodicals, they have been employing contemporary tools, such as CD-ROMs and the Internet. Yearbooks, issued regularly by our museums, include both annual events and studies by researchers, which present their findings.

Leafing through the substantial number of yearbooks published by the Foundation, it is satisfying to see that they have grown in size, that print quality has improved, and most important, that their content has become richer. With this yearbook, containing an offering of the Postal Museum's collection of uniforms and textiles, we are slowly concluding our presentation of the museum's artefacts. In this way, at least, we have been able to alleviate our display constraints.

The letters describing events of times gone by are authentic documents of the periods. Though their content clearly reflects the individual thought processes of the writers, they are happily free of any alterations in conceptual approaches brought on by the passage of time. They are locked in their own eras, describing the days in which they were written. Through them we may see how people originally greeted historical events.

This volume includes several of the museum's documents and letters. Reading them, I feel the ultimate truth of the biblical passage: "*The thing that hath been, it is that which shall be; and that which is done is that which shall be done; and there is no new thing under the sun.*" (Ecclesiastes 1.9) I firmly believe that this is true in countless ways, even in the history of technology. At any rate, I am certain that the implied warning must be taken to heart. The past must not be forgotten. Our task is to build upon it, and to improve, correcting mistakes and adjusting for continuously changing circumstances!

I would like to see this yearbook make its own contribution to this!

Mrs. Gergely Kovács: Documents of Károly Reviczky, Imperial and Royal Postmaster

Several 19th century documents on the postal station at Nyergesújfalu (NW Hungary), coming from the Reviczky family's private archives, are now part of the Postal Museum's document and report collection. The first of them are dated from January and March of 1843, and detail the costs of repairing the postal station after a fire on August 11, 1842.

The two estimates totalled 9,270 forints and 75 krajcárs. The German-language, faded, and hard-to-read documents suggest that this was a large and prestigious building. The appraisals were certainly influenced by the starting price of the postal building at auction. That auction transferred ownership of the structure to Károly Reviczky, administrative chief of the County of Esztergom. A decree, issued by the Regional Council on August 27, 1844 in Latin, orders the transfer, and was delivered to Károly Reviczky from the Imperial and Royal Chief Postal Authority as an enclosure to letter No. 550, dated Pozsony (now Bratislava), October 6, 1844.

The letter makes mention of auction costs, which receipts show were transferred by Károly Reviczky to Pozsony on December 2, 1844 and January 8, 1845. He probably delayed the payment, for the following day, he turned over 7,355 forints and 47 krajcárs, part of the price of the post office purchased by himself and his wife, Anna Arganer, to official receiver Mátyás Visnyei. This is documented both by a receipt and a detailed bill of sale.

Károly Reviczky leased the premises and hired transporters to handle postal operations. In a communication dated July 15, 1845 he documented the fact that the meadow set aside to provide feed for postmaster needs, located next to the archbishop's property, was so uneven that several hundreds of wagonloads of soil, and major levelling operations were required before it could be used. The report was confirmed by the local judge, judicial witnesses, and the administrator for the property of the Archbishop of Esztergom, Ferenc Peyrl.

The new Nyergesújfalu postmaster attended a conference of postmasters on November 15, 1845, which briefed the Main Post Office on the status of postal operations in Hungary, on the poor road conditions, and on the high costs of transport, requesting effective remedies. Although a rail line connecting Pest (the forerunner of Budapest), Vác (N Hungary), Pozsony, and Vienna was still under construction, they officially noted the damaging effects the locomotives and railway would have. Minutes of the meeting are a valuable document illustrating how the postmasters were evolving into a separate organisation.

A payment of 60 forints and 54 krajcárs was effected to the publications office of the Chancellery of the Hungarian Royal Court of Vienna prior to the postmasters' meeting, to cover the costs of a lavish postmaster certificate valid in perpetuity.

The certificate was issued with the signature of Emperor Ferdinand on December 4, 1845. The lavish document, written on parchment, was exhibited in the postal hall of the millennium exhibition in 1896. Károly Dürr, chief of the Budapest Post Office Administration had borrowed it from the administrative chief of Esztergom County, Gábor Reviczky, Károly's grandson. After the exhibition closed, Károly Dürr returned the document with a letter of thanks, asking that the family consider transferring it to the Postal Museum. The transfer was not effected at that time. One hundred and two years later, in 1998, the widow of a late descendant contacted the museum. She offered to sell the family heirloom to the Postal Museum, together with Károly Dürr's original letter of request. Later, the museum was able to purchase the rest of the documents related to the purchase of the Nyergesújfalu post office, from private collectors. This seems to underline the validity of the Latin saying, "*Sic gloria perlat mundi*" – *Thus does worldly glory end*. But a great measure of glory may be retained if the manifestations become housed in a museum and made available to all.

Júlia Kisfaludi: The 1838 Decree on Uniforms

We have a document in our collection, dating from 1838, related to our oldest uniform. However, we have no information on when it became museum property or where it came from. A decision, taken on December 19, 1837 gave rise to a high-level court chamber decree, numbered Z. 54281/2296 and issued on January 6, 1938, which specified the ceremonious and everyday uniforms to be worn by postal carriage staff employed by Imperial and Royal Postmasters and Stablemasters. Sadly, the drawings attached to the decree have been lost. However, the postal collection at Vienna's Technisches Museum does have two illustrations, depicting the ceremonious and everyday uniforms mentioned in the 1838 decree.

The decree includes a list of the materials and accessories needed to make the uniform specified, and also notes the places where they could be procured. It specifies the prices of the necessary materials in standard script, golden forints and krajcárs, and the amounts in yards. In some cases it gives the name and address of the merchant or supplier of the materials. The other side of the three-page list offers suggestions on how to care for the lacquered felt hat.

Inventory number 90.14 1-2 is a uniform. The jacket is black broadcloth and tailored like a tuxedo, with flame-red cuffs, and the hat is black, wide, three-cornered, and made of broadcloth with silver trim. This is the oldest item in the uniform and textile collection. Its origins are unknown, but we do know that it was on display at the postal pavilion of the millennium exhibition of 1896.

Volume eight of the publication on the millennium exhibition includes studies on the postal pavilion, where one illustration portrays mannequins dressed in the 18th century uniform. All postal history items collected for the millennium exhibition were transferred to the Transport Museum and it is believed that the uniform was among them.

The first acquisitions registry in our archives shows a transfer of artefacts from the Transport Museum on August 22, 1945. Included are a broadcloth postal service jacket and a black hat, which we believe to be these items. We cannot be completely certain since the acquisitions registry has very little data. It gives only the type of item, but no description. The archived documents do not explain why the uniform was overlooked at the time of the 1983 inventory, and why it only was registered in 1990.

A comparison of the description contained in the 1838 decree and the uniform tells us the following things. The jacket with inventory number 90.14.1 is identical to the everyday uniform jacket specified by the decree. Its buttons, portraying eagles, are original, but it lacks an armband, which should include a metal coat-of-arms. The hat, inventory number 90.14.2, is identical to the ceremonious hat described in the decree.

The 1838 decree was renewed by a decree dated December 6, 1855. The next measure on service uniforms for postal carriage workers was dated July 24, 1874, and pertained to a Royal Hungarian Post Office that had become independent in the interim. So, the decree being presented was officially valid until 1874, but we can presume that no uniforms using Austrian colours were made after a compromise agreement reached in 1867, and at most, employees continued to wear existing ones.

Detailed study of the document has assisted us in determining the ages of the oldest

items in our uniform and textile collection. The coat and hat we have described cannot have been made before 1838 or after 1874.

Júlia Kisfaludi: Collection of Uniforms and Textiles

The system by which this collection is inventoried was introduced in 1984. At that time all artefacts of postal history were recorded in an inventory list. In 1987, the uniforms, accessories, banners, and other textile artefacts were separated from the overall collection, though the original inventory numbers were retained. Since then they have been managed as a separate collection, with its own inventory list.

An acquisitions registry, begun in 1931 and listing all new items, is now a part of the Postal Museum Archive. This registry was maintained until 1982, and while it contains repeated notations on uniforms, accessories, and banners as they newly entered the collection, no additional information was recorded to assist us in identifying them. We did learn, however, that in 1931 the museum received a series of uniforms, shoes and headgear from the Central Materiel Storehouse, just as it received a second set of these items from the Material Supply Company in 1955. We believe that these were uniforms actually worn at the time. In 1931 a "*sample of a crude fabric used for messengers*" and in 1942 a "*sample of fabric used for postal messenger jackets*" was donated to the collection from the Central Materiel Warehouse and the Royal Hungarian Post Office Headquarters. The acquisitions registry contains a note that in August 1945 and January 1946 the Transport Museum transferred several artefacts to the Postal Museum, including uniforms and banners.

However, we only have been able to keep track of the actual process through which the uniform and textile collection grew since 1984. Most of the collection is made up of complete uniforms, though there are some individual components and accessories.

The government employees and officials working for the post office had been required to wear a particular dress, specified by decree, beginning with the early 19th century. The cut and colouring of the uniform, the adornments, and the postal symbols on them had a national character. The uniforms included armbands to distinguish people working in different places and jobs. These bands were made according to a standard regulated by decree, just like the garments. The one exception was a set of armbands which post office workers made by themselves and inscribed with Cyrillic lettering in the latter part of World War II, to prevent conscription.

Post office bags used for transporting bundles of letters, small sacks used for the separate collection of coin, and larger sacks with ringed closures used to transport bank notes, were essential tools of postal operations.

A set of horse blankets is an unusual part of the collection. Postal deliveries in Budapest by horse-drawn carriage, and the operation of a related Postal Station which was opened in 1919 were terminated in December 1958. Woven into the fabric of the woollen horse blankets were a postal horn, insignia of the post office, and the initials of the Hungarian Royal Post Office (MKP). We know nothing of the people who made them.

Treasury and postal employees established several social organisations in the late 19th century. These associations grouped professions and people with similar circles of interest. Most had their own banners, sewn and embroidered by association members or their families.

The collection includes garments and textiles which are neither uniforms nor work tools. They are civilian garments that we have used to display the dress of the era in exhibits. Several of these garments were made as advertisements, and some of the textiles were used as home furnishings, such as embroidered tablecloths, bedspreads, wall protectors, or carpets.

When post offices and other post office buildings were inaugurated, or when professional exhibitions were officially opened, the cutting of a ribbon in national colours has always been part of the ceremonies. Our collection contains quite a number of these ribbons, signed or stamped to authenticate their origins.

The collection is currently made up of 599 items. I am listing them with consecutive numbering, but divided into groups. Within these groups the inventory numbers of the items are in rising consecutive order. The number is followed by the name of the item and a brief description. After this I have included information on when the item was made and who made it. I have only included the sizes of uniforms when I have been certain of them. For other objects, sizes are given in millimetres. The last item given is the inventory number of the artefact.

Gyula Erdöss: Radio Equipment of the Hungarian Royal Post Office

Gyula Erdöss (1893–1984) was a postal engineer who began working at the Postal Experimental Station in 1922, focusing on radio stations and radio operations centres. He was responsible for installing the equipment used for the very first Hungarian radio broadcasts (Csepel 2 kW transmitter) and for the main radio operations centre (Budapest, Central Post Office), and also brought about the radio maintenance and outage management centre. From 1932 to 1950, he represented Hungary at numerous conferences organised by the international radio organisation CCIR (Comité Consultatif International des Radiocommunications). When this report was written, he was technical advisor to Royal Hungarian Post Office Headquarters.

The study was written in November 1936. It is a survey, giving a detailed description of the purposes for which the radio stations operating within the Royal Hungarian Post Office were used, the technical equipment, antennas, buildings, the length of time transmitters were operated, the power supply, tube back-ups, operation costs, and development plans. It describes a radio transmitter facility at Székesfehérvár, some 60 km from Budapest, a reception station at Tárnok, just south of the capital city, the radio operations centre, radio monitoring as a special service, a news service bureau, a radio reception vehicle, a radio station on Svábhegy, a hill inside the Budapest city limits, outage management, a major transmitter at Lakihegy, on an island just outside Budapest, and all radio relay stations and studios within the country.

Baron Gábor Szalay, JD: Review of the VIII. Universal Postal Congress

Baron Gábor Szalay, JD (1878–1956) was post office director-general and later a state secretary in charge of postal affairs. He began working at the international affairs department of Post Office Headquarters as a legal administrator in 1900 at the age of 22. In 1919

he was appointed chief of the department. In 1925 he became leader of the personnel management department, and in 1928 he was appointed director-general of the Royal Hungarian Post Office, a position he held until his retirement in 1935. In 1934 he became a state secretary. He represented the Hungarian post office in numerous international negotiations (Berlin 1913, Sofia and Vienna 1914) and at conferences (Paris 1920, Oporto 1921, Rome and Budapest 1922, Stockholm 1924, Paris 1926, The Hague 1927, London 1929, Cairo 1934).

He delivered the review being presented at the VIII. Universal Postal Congress of the UPU (Universal Postal Union), in Stockholm in 1924. After reporting on the achievements and innovations heard at the congress to several professional forums, he considered it necessary to share what he had learned from the trip to Stockholm with Hungarian postal society, which was in a period of recovery from war. He wrote about the social, economic, and cultural situation in the militarily neutral country that he described as a civilised foreign nation. In addition, he gave a detailed account of the journey, his reception, accommodations, Swedish dietary customs, persons attending the congress, and its venue, which was the House of Parliament. He commented on the behavioural customs of the Swedes, the country's education policy, its architecture, geography, ethnography, and the treasures housed in its museums including the Swedish Postal Museum. He voiced the opinion that the international conference had been an opportunity to gain a glimpse into an advanced foreign world, which would enable him to use what he had learned to make improvements within Hungary.

Endre Kolossváry – Pál Balla: Report

In October 1897, Baron Ernő Dániel (1843–1923) Hungarian Royal Minister of Trade sent technical advisor Endre Kolossváry (1858–1938) and royal chief engineer Pál Balla (1864–?) on an official study trip abroad. They were charged with scrutinising North German, Swedish, Norwegian, and Danish telephone equipment. Their actual goal was to prepare for a revamping of the Hungarian telephone network in 1898, to include building telephone equipment and switchboard technology, and to introduce principles and innovations that had proven themselves elsewhere.

The two highly qualified specialists wrote a report on building telephone lines, and constructing and operating switchboards, based on their very accurate observations. They formed their opinions by commenting and comparing what they saw, country by country, deciding on the best ways to handle the domestic project, based on both economic and technological considerations. Their section on line construction includes the materials to be used for the lines, and details of constructing aboveground lines and underground cables. The switchboard section includes a comparison of horizontal and vertical switching cabinets, difficulties in managing them, various innovations to reduce the difficulties, and performances. In handling the switchboards, they investigated signalling systems, operator capacities, the speed and quality of the service, and possibilities of using the lines for both telegraphs and telephone, to take better advantage of capacities.

János Csonka, Jr.: Letters to Elemér Halden

János Csonka Sr. (1852–1939) was born in Szeged, SE Hungary, and was the seventh child of a highly recognised blacksmith. He learned the trade from his father, and then began to study iron implement manufacturing within Hungary. He continued these studies in Vienna, Paris, and London, learning advanced metalworking. On returning home, he was barely 25 when he became chief of the machine shop used to train students at József Technical University. In his spare time he designed power machinery, and built gas and petroleum-powered engines. Working together with engineer and inventor Donát Bánki (1859–1922), he designed and built the world's first carburettor, patented in 1893. In 1904, the Hungarian post office issued a tender for motor driven vehicles, ahead of many other countries. János Csonka's designs won the bidding, and were used to build the first Hungarian motor-powered vehicle. When he retired in 1925 at the age of 73, he opened a car shop. Initially he worked only with his two sons, János and Béla, where they made small petrol-powered engines. Csonka himself did the designing for the rest of his life. The workshop evolved into the Csonka Machine Factory, later called the Small Engine and Machine Factory.

When Csonka died in 1939, the factory employed a hundred people. It was managed by János Csonka, Jr. in the tradition of his father. János Csonka Jr. had an excellent knowledge of technology, and strong social and humanitarian sensitivities. The facility continued to grow, and in 1941 it moved from the basement of the family's private residence into a factory building of its own in outer Budapest, as the János Csonka Machine Factory Corporation. There it continued to grow and required regular enlargement. The factory included a trade school and dormitory for apprentices, where numerous outstanding skilled workers received their training.

In 1948 the factory was nationalised. The two brothers were forced to flee the country, leaving family behind and deprived of the profits of 25 years of work, when brought up on bogus criminal charges. Four years later they settled in the United States of America. Eleven years after their departure, their families were finally allowed to join them. They lived, worked and continued to innovate in the United States throughout their lives. János Csonka, Jr. continued working as a recognised design engineer for 20 years after leaving Hungary, but never stopped experimenting. In the spring of 1973, he and his brother Béla invented a micro-carburettor, which they continued perfecting for the rest of their lives.

In January 1981 the Central Vehicle Facility of the Hungarian Post Office held an anniversary ceremony to commemorate the first Hungarian-made motor-driven postal delivery vehicles, which were put into regular service on January 15, 1906. Since the vehicles had been built using János Csonka, Sr.'s designs, he too was remembered and a memorial plaque was placed on the wall of one of the central buildings in the vehicle facility.

The letters written by János Csonka, Jr. to Elemér Halden revolve around the location of the memorial plaque, the commemoration of János Csonka, Sr., and a professional and humanitarian relationship. Elemér Halden (1894–1990) was a mechanical engineer, granted a diamond degree after 50 years in the profession, and a retired post office technology director. He began his postal service at the vehicle facility in 1925,

and his personal and professional relationship with the Csonka brothers and János Csonka Sr. dated from this time.

Mrs. János Solymosi: Cavallinis

In its seventy-year history the Stamp Museum has increased its core collection, and also has become home to numerous philatelic documents donated as gifts or willed to it as legacies by people who have wanted the public to enjoy the treasures of domestic and world postal and philatelic history. We shall be reviewing the outstanding philatelic documents received from these benefactors in successive yearbooks.

The Stamp Museum's special collections are quite varied and focus on a multitude of themes. They were acquired by the museum through purchases, donations, and legacies. We have retained the ideas of the original owners when processing and presenting these collections, which are maintained separately. The name of the original collector has been included in displays that were donated or came to us through legacies.

In 1980, the museum received a collection through the legacy of botanist Rezső Soó, PhD (1903-1980), a member of the Hungarian Academy of Sciences and two-time winner of the Kossuth Prize, the highest state award in science. Rezső Soó was a museum benefactor and a well-known philatelist. His collection is the largest and most valuable of the museum's special collections. It includes 225,000 stamps from many countries of the world separated into 24 motifs, and numerous unusual philatelic documents. This study describes the rare "*Cavallinis*" of Sardinia. These were sheets of letter paper containing a post office stamp signifying receipt of payment used in the early part of the 19th century, and called Cavallinis, or little horses.

In the early 19th century the post office in Sardinia had authority over both official and private correspondence. This meant that a permit was required to send each letter. The permits were issued by the nearest post office in exchange for a modest fee, certified by stamping the letter with a seal. In 1818, the Kingdom of Sardinia issued a decree to facilitate the postal transfer of letters and the collection of fees. Under it, sheets of letter paper were pre-printed with the fee-stamp included. The first of these letter papers were printed in January 1819, and a second and permanent issue went on sale in November 1819. They were purchasable in post offices and tobacco shops, which also were a royal monopoly. These letters were printed in three denominations for different distances and in addition to the value-stamp, all contained the image of a cherub-like figure blowing a postal horn.

Italian postal historians qualify these pre-paid letter papers as postal invoices. The postal historians of other countries dispute this but have been unable to disprove the claim.

Erzsébet Angyal: Ferenc Helbing's Letter to Elemér Czákó

At the 6th Arkánium Antiquarian auction in March 2001, the Stamp Museum purchased a hand-written letter from graphic artist, painter, and art teacher Ferenc Helbing (1870-1958), written on November 5, 1940. The envelope is missing, and page one of the two-page single-sheet letter contains a stamp from the National Archive, covered by a second

stamp that reads “*Deleted.*” Archive staff explained that one item in a collection of the correspondence of Elemér Czakó (1875–1945) had been entered in their collection as part of a sealed collection loaned to the National Archive in 1985. In 2000, the heir to the collection, citing a passage in the loan agreement, asked that the material be returned. The archive offered to purchase the collection, but no agreement was reached. The collection was then qualified as protected and returned. Although, when a collection is declared protected, all owners are required to report any changes in ownership, it appears that the Czakó legacy was sold item by item, or in small bundles, and no reports of ownership changes were submitted.

During his lifetime, Elemér Czakó was particularly concerned with art, museum science, and printing. He worked at the Museum of Applied Arts, the Ministry of Religion and Public Education, was principal of the School of Applied Arts, director of the University Press, and curator of the Hungarian material displayed at many international exhibitions. Beginning with the 1930s, he was active in post office stamp issuing. His level of general knowledge, artistic ability, and his printing expertise made him an ideal person to assist in preparing stamp issues, and to serve on juries selecting stamp designs for printing. Since the stamp combined all his areas of interest, it was a focal point of his activity, much to the benefit of the Stamp Museum, which was established in 1930. He considered it important to collect documents and data on and related to the stamps, and he established the document archives. The collection he initiated contains a wealth of material on stamp designing and on the work of the graphic artists who designed them. It becomes clear from his publications, correspondence, and the documents he collected, that he was planning a monograph on the Hungarian stamp in which the artistic aspects of the stamp would have received more emphasis than is usual in philatelic literature.

Helbing’s initial lines in the letter reflect an interest in stamp graphics and in plans to process the stamps. Czakó sent a letter to Helbing, which he also sent to several other artists, and our letter is Helbing’s reply. It is likely that fewer artists than expected had responded to Czakó’s letter. With a bit of investigation, it would have been possible to describe Ferenc Helbing’s life and career without the data supplied by Elemér Czakó. The particular value of the letter shown here is that it goes beyond dry data, reflecting his opinions and taste in detail, and the manner in which he attempted to establish harmony between his artistic concepts, the conditions set by the client, and given technology. The letter is a treasured part of our collection, since the museum has a rich collection of materials on both the author and the addressee, and when reading it, a new light is shed on many of these items.

Alexandra Halász: Documents on the Early Forgery of Hungarian Stamps

We are using the term “*forgery*” in an older sense, for today’s tricks to avoid payment of fees qualify as fraud, a misdemeanour. The term forgery is used in old documents, to mean that originally valid printed stamps, were again affixed to letters after they had been used once. Thus, the user saved the delivery fee and cheated the post office. Doing this required that the original postmark not be visible. This was easy to do if the postmark was never stamped on the letter, but this was not typical of early letters. So,

people wanting to save money had to resort to more inventive solutions. They soaked the stamp off the letter and washed them to remove the postmark ink, or fit two stamps together (i.e. forged them together) in a manner that made it very difficult to notice where they were cut or torn.

Suspicious envelopes appeared all over the country, and comments on reused stamps also were received from postal services in the United States of America, France, Austria, and Romania. Since by the 1880s, stamp forgery was proved to be quite widespread, official correspondence on the matter grew significantly among stamp collectors who made the discoveries, post office managements, and the responsible ministry. Often they contained proposals on how to prevent the re-use of the stamps.

The current study relies on portions of letters on forged stamps from the Stamp Museum archive to present measures employed to prevent the re-use of stamps issued between 1889 and 1910, and decrees on the subject and ways of sanctioning forgers on both domestic and international scale.

Sadly, the postal services still face stamp forgers and no effective method has been found to filter them out. While automated handling has simplified postal operations, it does not screen out forgeries. At present, re-use of used stamps does not qualify as forgery, but as fraud at the expense of the post office. However, it continues to be a criminal offence.

Mrs. Gergely Kovács: Endre Magyari's "Postal Radio"

Postal engineer Endre Magyari, PhD (1900–1968) began his postal service in 1922 at the Postal Experimental Station, where he was the first to design a high-performance radiotelephone transmitter. A 1 kW transmitter he designed was built on the island of Csepel near Budapest. He was involved in the design, construction, and start-up of numerous other transmitters, including a Huth transmitter, which went into operation in 1923.

When Hungarian radio first went on the air in December 1925, Endre Magyari, who was 26-years-old, prepared a draft report on the institution of post office-supplied radio receivers for deputy general manager of technology Endre Kolossváry. It was focused on creating a mass audience for radio by leasing detector receivers for a fee so modest that even low-income people could afford them. The proposal for the mass receiver was never carried out. As a result, Hungarian Radio, which began operation in 1925 with 17,000 subscribers, had only managed to increase its listening audience to 328,000 subscribers by 1933. In other words, only 3.7% of the public had receivers. Over these years the number of subscribers remained at a standstill and in fact, in 1932 it dropped by 0.9%. Knowing that, it wasn't surprising that Endre Magyari came up with a new plan in 1933, to offer radio receivers to private persons. He called the institution postal-radio. In it he concluded that the main obstacles to the spread of radio were that most of the country wasn't equipped for electricity and that dissemination policies hadn't changed at all since 1925.

The proposal for the postal-radio in 1933 fell just as flat as the 1926 idea. In 1938, Magyari came up with another six-page study called *The Pragmatic History of the*

Absence of Mass Radio. In it, he wrote that the issue had come up almost yearly since 1926 and implementation had always failed because of administrative obstacles, never because of the technical constraints. Although the ideas of 1926 and 1933 still might have been implemented in 1938, the post office technical staff was unable to put them into practice.

It is believed that Magyari's 1938 study did play a role in the fact that in 1939, the Hungarian Post Office ordered 20,000 radio receivers from the Orion, Standard, Philips, and Telefunken factories, which were marketed at fixed prices and made available for 24 monthly instalments.

When exploring the history of postal-radio as a concept for disseminating radio sets among the public, it comes to mind that the story of this important piece of telecom equipment is quite similar to another important personal communication item, the personal computer. In Hungary today there are nine computers for every 100 households. The figure is even worse if projected to population numbers, for then we see that only 6% of the people have access to PCs. This is the situation in the nation where János Neumann, father of the computer was born, and where the first computers were smuggled into the country in the 1980s. Neumann would be 100 years old in 2003, were he still alive. To mark his memory, it would be a good thing if hundreds of thousands of computers were made available to the public along the lines of the postal radio concept.

Dr. László Molnár: Pál Varga's Stamp Graphics Exhibit

This study of stamps that offer an insight into events of past decades, focuses on three and a half decades of stamp design by graphic artist Pál Varga (1937–). When exploring the stamps and designs on display for a glimpse into past events, the events themselves and the way they were viewed at the time, come forward in the minute, colour compositions of the artist. These stamps are documents of an era, a surrounding world, and of the people within it.

The stamp graphics signal and testify to a world of information, sketched out in the stamps issued by the Hungarian Post Office. The 35 years of work are impressive both for artistic quality and for the quantity of stamps and sheets. We must admire the fact that when interpreting various themes, the artist has created new forms of expression, new compositions, and a unique and original world of colour. He has created something else as well, an atmosphere which becomes tangible to viewers of his stamps.

The exhibit of his collection and the current study were put together to mark the forthcoming 64th birthday of the artist, offering an overview of the products of his mature, creative years, which make up over half of his life. There is no way to give a complete presentation or analysis of this oeuvre within the scope of this study. So, instead of trying to present the roughly 250 stamps, I have chosen to focus on significant turning points in his art, on single items of magnificence, and on creative intuition. I have considered it sufficient to present the main features of the different themes, and through this, I shall try to offer an evaluation.

Pál Varga has won numerous domestic awards and his work has been acclaimed. He also deserves a great deal of credit for designs made for foreign postal services. That he

has made such designs proves that people beyond our borders place a high value on beautiful graphic designs and robust stamp compositions. His orders from abroad acclaim not only Varga's personal oeuvre, but also enhance the reputation of the Hungarian Postal Service Corporation, and the high standards of Hungarian philatelic art.

Alexandra Halász: Comments from the Guest Book of an Itinerant Exhibition

In August 2000 the Foundation of the Postal and Telecommunication Museum put together an itinerant exhibition, which travelled the country. It was called *1,000 Years of Hungary as a Nation, Reflected in Telecommunications*, and for the next year it was shown throughout the country. It was available to viewers in the client reception sections of small and large post offices throughout all five of the country's postal districts, and in cultural centres. Tableaux contained reproductions, photographs, and enlarged images of stamps portraying the history of the postal service, telecommunications, and the Hungarian nation.

The first tableau was a portrayal of the evolution of government postal organisations from the Middle Ages to today. It included medieval couriers and messengers, royal and Ottoman postal activities, the Habsburg post office, the Royal Hungarian Post Office, the socialist post office of the recent past, and the current postal service.

The second tableau showed the evolution of the telecommunications infrastructure. It included maps of the various eras with their postal roads and telecommunications networks, and photographs of postal coaches and other vehicles. We offered images of broadcasting operations including open-air telecom equipment such as transmitters, telephone poles, phone booths and letterboxes, post offices and major administrative centres.

The third tableau focused on the symbols of nationhood as they appeared on telecommunications products. The symbols included the Holy Crown, the national colours, and the national coats-of-arms, as portrayed on postal printed materials, seals, medallions, ink stamps, letter stamps, pins, banners, rank signifiers, letterboxes, and postal vehicles.

The fourth tableau contained images of stamps. They depicted the 1,000 years of Hungarian nationhood in chronological order, through portrayals of historical events and personalities, significant buildings, commemorative sites, and artefacts.

The mission of the exhibit was to bring the message of a thousand years of Hungarian nationhood as reflected by postal history closer to everyone who entered a post office. Since the tableaux were placed in busy public spaces in the post offices, the traditional museum outlook was turned around. Instead of the visitor coming to see the presentation, the exhibit was taken to the public. We were happy to see that people entering the post offices were pleased with the initiative, as reflected in the wealth of comments written into the guest books. Most were appreciative and called on us to continue with this type of showing. The signatures suggest that teachers and students from local schools deliberately visited the post offices to see the exhibit. In other words, the itinerant exhibit transcended post office walls, turning the post offices into veritable museums for a few days. The exhibit also proved that people are interested in the history of the postal service and telecommunications, and were also pleased to see images of the thousand-year history of the nation. Many comments reflect patriotic pride.

It is hard to imagine the future without knowing the past, and the events of the millennium year were a chance to learn more about that past. As the entire ocean is reflected in a single drop of water, so does the history of the postal service and telecommunications reflect Hungarian and universal history. The words of recognition contained in the guest books give us the strength to continue.

Mrs. Gergely Kovács

Report of the Foundation of the Postal and Telecommunication Museum for 2000

The tenth year in the life of the foundation focused far less on a retrospective analysis of its activity despite plans to do so, and far more on the day-to-day tensions and problems of renovations. When reviewing work plans, we see that many tasks affecting management and budget alike had to be prolonged into 2001.

Administration and Budget Management

- Publication of the laws and decrees governing operations of the foundation and the museum have been hindered by delays in the publication of the decree of the two founders on mandatory archiving and of ministerial decrees in implementing the museum law. In 2000, both museums completed a comprehensive re-examination of instructions on collection management.
- Development and renovation plans had to be temporarily shelved because basic expansions (Stamp Museum, Telecom Presentation Centre, Postal Museum at Balatonszemes) were not completed.
- We established Honorarium Fidelitas and the first donations were made at a ceremony in Ópusztaszer, on August 16.
- The foundation's financial operations are accessible in the financial reports debated and adopted by the board of directors and board of supervisors, and in reports on internal controls. They concluded that financial management was thrifty and that there were no liquidity problems. Renovation operations in 2000 made it difficult to use monies in a planned manner, since the true condition of the buildings, which are protected by law as historical edifices, only became apparent after the structures were exposed, which forced us to call for unanticipated repairs.

Investments and Restoration

- The outstanding event of the year was the renovation of the Museum of Telephony and the opening of its new exhibit. This presentation of telecom services required us to install state-of-the-art equipment, and facilities with which interactive presentations can be made.

- Restoration and renovation of the exhibit hall of the Postal Museum (electric wiring, and wall coverings needed replacement, and chandeliers, wood panelling, and metal fixtures had to be restored) required constant supervision and a great deal of organisation because of the large amount of specialist labour, which was to the detriment of day-to-day operations.
- Construction of a display garage at Diósd was completed on May 17th, as planned. Its inauguration was a high point of May-Time Telecom celebrations.
- Expansion of the Stamp Museum, renovation of the Telecom Exhibition Centre, and preparation of the designs for a new building at Balatonszemes has all been planned for the year but were not accomplished.

Collections-Related Work

There were significant increases in our collections during the year. The Stamp Museum received valuable gifts. The studies in the anniversary yearbook report on work with the various collections.

Stamp Museum Acquisitions:	Collection of Hungarian Stamps	80,819 items
	Collection of Foreign Stamps	18,115 items
	Miscellaneous Collections	10,502 items
	Stamp Graphics, Sketches	1 item
	Library	116 items
Postal Museum Acquisitions:	Artefact Collection	2,989 items
	Document Collection	635 items
	Library	897 items

Scientific Operations

In addition to designing the placement of new permanent exhibits and writing studies for the anniversary yearbook, several data collection projects were organised to support bids for grants needed for publications (CD-ROM on telephone history, portraits of 20th century engineers). Valuable studies were written in the Stamp Museum for the year's outstanding philatelic events and exhibits.

Exhibitions

- *From Noisemaking Wood to the WorldWideWeb*, permanent exhibition (opened on May 17th at the Museum of Telephony).
- *Saint Stephen on Stamps*, temporary exhibit for Stamp Day (opened on May 22nd).
- *1,000 Years of Hungary as a Nation, Reflected in Telecommunications*, one-year itinerant exhibition (opened on August 16th).
- *Well-Known Philatelist Ancestors*, temporary exhibition (opened on August 18th at the Hungarian Society for Philately Salon).
- *Commemorations of International Stamp Exhibitions Held in Budapest, Hunphilex 2000*, temporary exhibition (opened on August 18th).

- *A Thousand Years of Hungary as a Nation, Reflected in Stamp Images*, itinerant exhibition (opened on September 4th).
- *Stamp Museum Celebrates 70th Birthday*, temporary exhibition (opened on November 22nd).
- *In Memoriam Endre Magyari*, temporary exhibition (opened on December 2nd at the Radio and Television Museum).
- *Museum in the Museum*, permanent exhibition (opened on December 15th at the Postal Museum).

Audience Relations, Programmes

- May-Time Telecom Celebration at Diósd (tree-planting to mark 10-year anniversary, unveiling of the new display garage).
- Anniversary celebration at Ópusztaszer (C Hungary).
- Theresa Day Celebration in Theresatown (a Budapest district) (teatime ceremony with entertainment).
- Artist and audience meeting at showing by graphic artist László Dudás.
- Donors and Recipients Meet for Advent in the Postal Museum.

Since September, the foundation auditorium has been home to numerous professional, scientific, and cultural programmes. The Stamp Museum has continued its popular programmes for children, and its on-site school classes, which teach children about museums.

Publications

A CD-ROM called *A History of Hungarian Telegraphy* in Hungarian and English was finished. All university, college, and county libraries were provided with copies. The anniversary yearbook – a hardcover volume – was published in December 2000.

Budapest, January 15, 2001

Mrs. Gergely Kovács

Foundation of the Postal and Telecommunication Museum Plan of Operations for 2001

Administration and Budget Tasks

- In addition to performing the work related to our legal qualification as a priority public service institution, we will consider the legal opportunities we have been given in the past two years to enjoy certain benefits such as free-of-charge transfers of ownership of protected historical buildings, portions of such buildings, and leased property, return of value-added taxes, preferential railway travel, etc.

- We shall revisit our rules on labour and personnel matters to update our job descriptions.
- We shall evolve a stronger economics group to handle the financial aspects of operations and introduce computerised accounting and inventories, similar to our salary accounting system.

Collections-Related Work

- We shall thoroughly clean our storage facilities, and see that they are completely painted (cellars at the No. 5 and Csepel post offices, warehouse on Paulay Ede Street, Budapest), and install peaked roofs where needed at our container storage facility on Gyáli Avenue (Budapest).
- Our curators shall plan and supervise an examination of the artefacts in storage, and perform the measures necessary for conservation or restoration. (We foresee that approximately 10% or 1,100 items in our artefact collection need to be restored, principally requiring the skills of experts in metal and wood restoration.)
- Our curators have begun preparing lists of artefacts and documents of particular historical importance that are relevant to each of our collections but which we do not have. (These lists will form the backbone of targeted collection.)

Scientific Operations

- With our 2001 yearbook, we will begin publication of the historical documents in the Postal and Stamp Museums.
- We plan to process the materials in a CD-ROM called *120 Years of Telephony* in a manner suitable for editing, based on the artefacts and documents in our collection.
- We will pull together the archived materials on József Hollós, Endre Kolossváry, Endre Magyari, Béla Marschalkó, Tihamér Nemes, Bernát Paskay, Iván Tomits, Béla Tomcsányi, István Tomcsányi, and János Zakariás for inclusion in a series of booklets called *In the Service of Hungarian Telecommunications*.

Exhibitions

- A new permanent exhibition in Hollókő (NE Hungary) called "*Palócland*" *Postal History* is being designed by the Stamp Museum and the Postal Museum which are working together on the project. It will include maps, stamps, picture-postcards, post-office issued postcards, and rubber stamps that portray this historical region.
- The Stamp Museum is organising an exhibition of the oeuvre of graphic artist Pál Varga.
- The Postal Museum is organising a temporary (month long) exhibition of its display *1,000 Years of Hungary as a Nation, Reflected in Telecommunications*. It will go on show in the museum auditorium when it returns from its yearlong travel throughout the country, and the museum will then present the material to the postal memorial house at Szanticska (NE Hungary).

Audience Relations, Programmes

The opportunities offered by our auditorium require us to allow certain events organised by the Professional Association of Postal Workers, the Museum Endorsement Union, and our Dimension Associations to use it, as well as the Scientific Association for Telecommunications and Information Technology. In addition, we plan to organise regular programmes for students and children, while continuing to hold meetings of the Hungarian Society for Philately, and, in 2001 we will be hosting participants in our museum coffee shop programmes here as well.

Publications

- *120 Years of Hungarian Telephony* CD-ROM (with HUF 10 million in support from the Telecommunications Fund).
- *At the Service of Hungarian Telecommunications* (portraits of 20th century engineers). 10 booklets, with HUF 5 million in support from the Telecommunications Fund.
- *2001 Yearbook of the Foundation of the Postal and Telecommunication Museum*.
- Publication of a guide to the exhibition *Museum in the Museum* in Hungarian, English, and German.

Investments, Renovations

Foundation investments:

- We shall transfer antennas and a ditch-digging machine to the open-air exhibit at Diósd.

Investments by the Founders:

- Matáv's plans for 2001 call for preparing the construction designs for a Telecommunications Exhibition Centre and Museum.
- The Hungarian Postal Service and the Ministry of Transportation and Water Management will reach an agreement on expanding the space of the Stamp Museum.

Investments planned with support from competitive grants:

- Expansion of the Postal Museum at Balatonszemes, and establishment of a postal worker memorial.

Budapest, December 19, 2000

Report of the Foundation of the Postal and Telecommunication Museum for 2001

Administration and Budget Management

- In 2001 we revisited our rules on labour and personnel issues, and updated our job descriptions.
- We were successful in bidding for grants from the Government Committee on Information Technology within the Office of the Prime Minister, and the two museums acquired substantial IT equipment. We were thus able to set up the objective and professional basis for museum hours of operation, and for updating our presentations.
- There were substantial budget outlays for our priority collections operations, for renovating storage facilities, for procuring storage equipment required to conserve our artefacts, for expanding maintenance operations to include built-in furnishings, and for burglar and fire alarm systems.
- Outlay that increased beyond the inflation rate involved covering higher lease and utility fees, and funding for books and publications.
- Expansion of the Stamp Museum was a priority task. The Ministry of Transport and Water Management offered to transfer an area of 300 square metres for enlargement. Compared with failed initiatives of past decades this was “*a historical opportunity*,” but we did not receive a financial guarantee from our founders that they would cover ensuing costs.

Collections-Related Work

We completed the following maintenance and renovations in our collection facilities:

- The cellar and ground floor warehouses at Paulay Ede Street were completely painted. After this, we had a set of cabinets built in, and now the Postal Museum’s uniform collection is fully dust-protected.
- We completed renovation of one of the warehouses in the cellar of the No 5. post office, but after it was done the post office did some drilling and line construction work in it to lay telecom cables. We expect to have our postal history operations and administration memorabilia completely moved into the two warehouses by the end of February 2002.
- The Ministry of Transport and Water Management presented the Stamp Museum with a gift of the wooden cabinets built into the corridor by the minister’s office, and when these were installed our collection space increased significantly.
- The roofs at the container storage facility at Gyáli Avenue were fully insulated and the facility was connected to the electric power grid.

Stamp Museum Acquisitions:	Collection of Hungarian Stamps	68,099 items
	Collection of Foreign Stamps	17,615 items
	Miscellaneous Collections	18,119 items
	Stamp Graphics, Sketches	63 items
	Library	127 items
Postal Museum Acquisitions:	Artefact Collection	2,657 items
	Document Collection	2,830 items
	Library	727 items

Donations

To the Stamp Museum

- Tibor Szokody: Austrian and United Nations First Day Covers,
- Ferenc Frimmel: United States stamps,
- Lajos Hodobay: Commemorative sheets,
- Hyula Bernhardt: Envelopes, Commemorative sheets,
- Mrs. István Szép: Philatelic medallions,
- György Cserni: Commemorative plaques, Philatelic journals, bound,
- Mihály Kaponay: Collection of Australian automated stamps and FDCs,
- Márta Kiss: Antal Diósy's stamp designs,
- Jan Palmans: collection of sheet reconstructions.

To the Postal Museum

- Endre Kondor: Postmaster György Erdős's written and printed documents,
- Éva Kocsis Tóth: Personal documents of postal official Mátyás Babocsay and postal worker István Trájer,
- Erika Kovács Tatár: Documents of postal official László Kovács,
- Anikó Fenyvesi: 46 artefacts and documents for the history of Euro-Calling,
- Péter Bregovic: Military radio receiver,
- Levente Szabados: Radio receivers,
- Mrs. Ferenc Cziráki: Radio and television sets,
- Péter Ölvedi Szabó: Record player,
- Mrs. László Megyeri: László Megyeri's awards, medallions, plaques,
- István Marton: Radio sets.

Exhibitions

- *1,000 Years of Hungary as a Nation, Reflected in Telecommunications*, itinerant exhibition (from August 16, 2000 until August 31, 2001).
- *Literary Personalities of Debrecen Portrayed on Stamps*, temporary exhibition at the Debrecen (E Hungary) Literary Museum (From March 13, 2001 to May 31, 2001).
- *Millennium Banners Portrayed on Stamp Images*, temporary exhibition at the Budapest Textile Museum (March 10, 2001 to June 30, 2001).
- *Protected Plants and Animals*, temporary exhibition at the Kittenberger Plant and Wildlife Park in Veszprém, W Hungary (May 3, 2001 to July 15, 2001).

- *The Nobel Prize* (stamp exhibition), temporary exhibition at the University of Technology and Economics in Budapest (May 20–22, 2001).
- *Hungarians Who Made the 20th Century*, joint exhibition of the Workshop of Hungarian Science and Technology History and the Stamp Museum at the Hungarian National Museum (August 31, 2001 to November 10, 2001).
- *Nobel Prize-Winners on Stamps of the World*, temporary exhibition in Parliament (November 30, 2001 to December 3, 2001).
- *Philatelic Documents of the Pannonhalma Abbey*, stamp day exhibit in Győr, W Hungary (May 24–27, 2001).
- “*Palócland*” *Postal History*, new permanent exhibit in Hollókő (NE Hungary) Postal Museum (opened on June 24, 2001).
- *State Print Shop Celebrates 150th Anniversary, Selection of the stamps printed in the State Print Shop*, temporary exhibition at the Budapest History Museum (From November 23, 2001 to March 31, 2002).
- *Hungary’s 1,000-Year History Reflected in Stamp Images*, itinerant exhibition in various post offices within the Szeged (S Hungary) Regional Post Office Division: Békéscsaba 1, Szentes 1, Gyula 1, Csorvás, Vésztő, Kiskunhalas 1.
- *Hungarian Folk Art Motifs*, itinerant exhibition of the work of graphic artist László Dudás at the Szeged (S Hungary) Regional Post Office Division (opened on November 9, 2001 and is still open).
- *Temporary Exhibition of the Collection of Graphic Artist Pál Varga*, at the Stamp Museum (December 5, 2001–May 31, 2002).
- *Mobile Post Offices at the Turn of the 19th-20th Centuries*, portion of permanent exhibition at Postal Museum, Balatonszemes (W Hungary), (Opened on May 1, 2001).
- *Rare Items in Hungarian Telecom History: The Story of a Caterpillar-Tread Ditch-Digging Machine*, portion of permanent exhibition at Radio and Television Museum at Diósd (near Budapest) (Opened on May 17, 2001).
- *Telecom Motifs on Phone Calling Cards*, temporary exhibition at Matáv (Hungarian Telecom Corporation) Headquarters (November 17–18, 2001).
- *Rezső Ócsvár’s Art in Postal Letters*, temporary exhibition at Postal Museum (December 14, 2001 to January 31, 2002).

In addition to the above exhibitions, we reorganised the permanent display at Balatonszemes, and fully renovated the exhibitions at Ópusztaszer (C Hungary) and Debrecen (E Hungary). The number of registered visitors at the sites was 135,000.

Audience Relations, Programmes

- About 50 professional and scientific meetings, and club gatherings were held in the Postal Museum auditorium.
- The two museums had a very successful Museum May-Time Celebration, just as it had in past years.
- The minimum number of persons attending museum events was 80, but it often exceeded 200, such as at the Telecom May-Time Gathering at Diósd.

- The Museum Endorsement Union, an organised and registered community of museum lovers, held a series of programmes. The most successful were study trips to the Százhalombatta archaeological park and the Szentendre Museum of Ethnography (both near Budapest).

Scientific Operations

- Collecting the materials for a CD-ROM on telephone history (ranging in time from 1881 to 2001), which involved preparing artefacts and documents in the museum collection for presentation, writing studies, and digitalising and editing work, was an outstanding project.
- Another significant project, requiring a great deal of processing, concerned preparing the studies for the 2001 Foundation Yearbook. In addition to its regular chapters (plan of operations, *Historia domus*, reports, etc.) it will offer a valuable selection of the source materials owned by the museum.
- We prepared smaller studies and entries for several publications and encyclopaedic works (*Museum in School*, *Outstanding Hungarian Philatelists*, etc.)
- We completed the significant research required to introduce our technical diagrams for aboveground construction into our inventory.
- While making the CD-ROM on telephone history, we began compiling materials for our first specialist periodical.

Miscellaneous

- Our tenth volume in the series *20th Century Hungarian Engineers Serving Telecommunications* was published by Nap Publishers. It presented the life and work of József Hollós, Endre Kolossváry, Endre Magyar, Béla Marschalkó, Tihamér Nemes, Bernát Paskay, Béla Tomcsányi, István Tomcsányi, Iván Tomits, and János Zakariás. The books, published with grants won from the Government committee on Information Technology, are packed into folders of 1,000, and delivered to all libraries by the Foundation, as well as to students who perform well at specialised schools and universities.
- The Postal Museum's exhibition guide to its permanent exhibit *Museum in the Museum* was published in Hungarian and English.
- We issued nearly 50 permits to photograph and film the museums.

Budapest, January 18, 2002

Foundation of the Postal and Telecommunication Museum Plan of Operations for 2002

Administration and Budget Tasks

- We will revisit the legal basis, founder decrees, and Foundation rules on Foundation administration and budget management, and implement the amendments.
- We intend to re-examine the printed forms used by the Foundation and the museums, update them where necessary, and issue instructions on the forms which shall continue to be used.
- We plan to continue to re-examine personnel and labour issues, and take necessary measures, including preparing extension-training plans for 2002-2005, which we will present to the board of directors for approval.
- We will update and re-organise financial management, particularly regarding cash transactions and management of petty cash.
- We intend to retain financial support through grants by working with a bid supervisor and bid organiser.
- After planning and investigating the manufacture and distribution of museum gift items, we plan to involve certain post offices in the sales effort.
- We will be surveying the condition of the buildings and portions of buildings used by the Foundation free-of-charge, and making a list of the operations needed for maintenance.

Collections-Related Work

- The museums will prepare accurate lists of the artefacts and documents stored in warehouses, which will include appraisals of value, in preparation for concluding insurance contracts. The objects in the warehouses that have not yet been inventoried will be inventoried during the first quarter of the year.
- The memorabilia related to postal administration within the postal history collection – including the Kisújszállás (E Hungary) furniture on display – will be prepared for restoration, and will be asking restorers to submit bids.
- Rural collection routes have to be renewed so that the artefacts and documents of the past 10 years can be added to the museum collections.
- A list of merchants who distribute artefacts of the type collected by the museum and of private collectors will be made to facilitate an ongoing relationship.
- In addition to beginning computerised processing in the Stamp Museum, we will make a plan of operations to house collections procured through acquisitions.
- We will acquire another CD duplicator for the museum to help use process the collection of printed forms.
- We will determine the requirements for restoring historical books and albums of photographs. We will prepare a three-year restoration plan to include requests for bids from restorers.

- The Postal Museum will run a check to see that protected artefacts still used in post offices have not been removed, and will survey their condition.
- All curators who manage collections will prepare for supervision of their professional operations, due in 2002.

Scientific Operations

- Curators will prepare their collection-related research plans for 2002-2005, to include the venues of and conditions for all research that is necessary outside the museums.
- The last section in the chronology of the history of the postal and telecom services, from 1964 to 1990, will be published in the 2002 Yearbook.
- A research project will work on the telecom history of the region of the country between the Danube and Tisza Rivers in preparation for exhibitions, and historical research related to the Pécs Post Office Administrative District (SW Hungary) and the Jászszág (CE Hungary) will be done.
- We will bid for a grant to continue our series on *20th Century Hungarian Engineers*, requesting professional opinions on the planned names and on the materials available in our collections.
- We will contact similar museums abroad to collect the materials for an exhibition in Balatonszemes (W Hungary), and prepare a sequence of related tasks including deadlines.

Exhibitions

- Above and beyond regular annual maintenance, the exhibition at Nagyvázsony (CW Hungary) needs to be completely updated, now that the building has been renovated.
- Matáv has asked for a history exhibition at the telephone centre in Kiskunhalas (SE Hungary), most likely for World Telecom Day in 2002.
- When the Postal Administration Centre in Pécs (S Hungary) is renovated it will include a museum exhibition area that opens from the public area, and our Foundation will provide the display. The design for the exhibit will be prepared in 2002.
- The Open Air Museum of Ethnography at Szentendre (near Budapest) would like to have an operating post-office of museum quality, similar to the one at Ópusztaszer, in a structure brought there from Jászárokszállás (E Hungary).
- The Foundation has called for design submissions for itinerant exhibitions as part of the Fatics Tender for 2001–2002. The result should be at least one itinerant exhibition in 2002.
- The Stamp Museum will present a new selection from the Rezső Soó collection at the Debrecen Diligence Exhibition Hall.
- Tableaux to be on display for stamp day will be prepared based on a theme not yet selected.
- The Stamp Museum will conclude its series on the collections of artists and their stamp designs with the works of graphic artist Ferenc Swindl.
- In June the Stamp Museum will present an exhibit of textile designer Mária Vajda, called *Memories through the Post*.
- We will begin efforts to prepare a new permanent exhibition of Hungarian stamps planned for 2003.

Audience Relations, Programmes

- We intend to advertise our regular events (Telecom May-Time, Advent Meeting, etc.) among a broader professional circle, including through the professional media.
- We think it best to conduct the museum's advertising and publicity operations for targeted groups, and will renew the permanent free museum passes for the staffs of the founding corporations.
- We intend to open the auditorium to meetings and conferences of museum curators.
- We will treat the Museum Endorsement Union as a social organisation that stands behind the museums, and will provide their members with free passes to the Foundation's museums.
- We think it expedient to pay another visit to our specialised schools and to assist them with instruction in the history of the profession.
- We plan to organise advertisements for our museums at the technology history exhibition in Millennium Park (in Budapest).
- It seems to be a good idea to renew the content of our relationship with other museums and to meet more often than the opening of exhibitions.
- We need to be more active in publishing in professional museum journals.

Publications

- We will publish a 2001 Yearbook which will include interesting items from the museum's documentation collections.
- We intend to publish three-language pamphlets on the permanent exhibitions in our more significant exhibition sites for the series Tájak-Korok-Múzeumok (Regions-Ages-Museums). These exhibitions are at Nagyvázsony, Ópusztaszer, Debrecen, and Hollókő.
- We will compile an exhibition catalogue for the exhibitions of the Telephony and Radio and Television Museum.

Investments, Renovations

- We intend to expand the Stamp Museum following an agreement by the Ministry of Transport and Water Management and the Hungarian Postal Service, and with the possible cooperation of other institutions (such as the PostaBank, the State Printing Office, etc.)
- We will expand the Postal Museum at Balatonszemes from our own savings and through support granted from the Széchenyi Plan.
- We plan to set up a memorial to the heroes of telecommunications through public donations, which we will receive through a one-percent of income tax that may be directed to support foundations.
- We plan to update the heating system at the Nagyvázsony Museum, and do related painting.

Budapest, November, 2001

Alapítványi, kuratóriumi és felügyelő-bizottsági munkatársak

Kovács Gergelyné

Vichmann Béláné

Zámbó Zita

Majzikné Szívós Ibolya

Németh Enikő

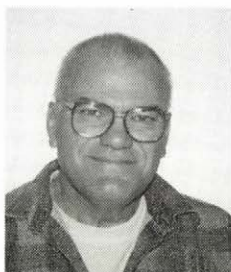
Tamási Zoltánné

Brandt Józsefné

Pataki Klára

Kurucz István

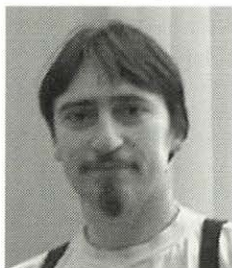
Jakab Györgyné

Gáspárné Kovács Éva

Gárdosné
Petényi Erzsébet

Szabó Gyula

Dr. Tormási György

Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány

Budapest VI., Andrásy út 3.

Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.

Név	Beosztás	Szakterület és szolgálati hely
Kovács Gergelyné	ügyvezető igazgató	kultúrtörténet
Vichmann Béláné	gazdasági vezető	alapítványi gazdálkodás
Zámbó Zita	titkárságvezető	alapítványi ügyvitel
Majzikné Szívós Ibolya	gondnok	alapítványi üzemvitel
Németh Enikő	gazdasági ügyintéző	alapítványi munkaügyek
Tamási Zoltánné	ny. könyvelő	gazdasági elszámolás
Brandt Józsefné	ny. belső ellenőr	belső ellenőrzés
Pataki Klára	ny. szaktanácsadó	PR-tevékenység

Kuratórium

Kurucz István	kuratóriumi elnök	MATÁV Rt. képviselője
Jakab Györgyné	kurátor	Magyar Posta Rt. képviselője
Gáspárné Kovács Éva	kurátor	Antenna Hungária Rt. képviselője

Felügyelő Bizottság

Gárdosné Petényi Erzsébet	FB-elnök	Magyar Posta Rt. képviselője
Szabó Gyula	FB-tag	MATÁV Rt. képviselője
Dr. Tormási György	FB-tag	Antenna Hungária Rt. képviselője

Postamúzeumi munkatársak

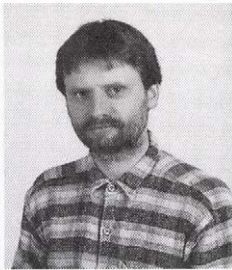
Kovács Gergelyné

Krizsákné
Farkas Piroska

Kisfaludi Julia

Hajdú József

Mészáros Emőke

Heckenast Gábor

Kovács Adrienn

Bartók Ibolya

Kozmáné
Grünwald Éva

Keskovicz Nóra

Kusnyir Sándor

Uhl Józsefné

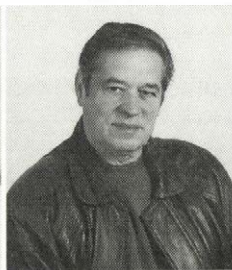
Csapó Attiláné

Dérszegi Miklós

Szadovszky Lajosné

Bacsi László

Postamúzeum

Budapest VI., Andrásy út 3.

Postacím: 1372 Budapest, Postafiók: 441.

Név	Beosztás	Szakterület
Kovács Gergelyné	igazgató	kultúrtörténet
Krizsákné Farkas Piroska	igazgatóhelyettes	távközléstörténet
Kisfaludi Júlia	muzeológus	postatörténet
Hajdú József	muzeológus	hang- és képtár
Mészáros Emőke	muzeológus	dokumentációs gyűjtemény
Heckenast Gábor	mérnök-muzeológus	műsorszórás-történet
Kovács Adrienn	könyvtáros	múzeumi könyvtár
Bartók Ibolya	adattáros	múzeumi adattár
Kozmáné Grünwald Éva	papír-restaurátor	kiállítás-rendezés
Keskovicz Nóra	hosztesz	tárlatvezetés
Kusnyir Sándor	anyagmozgató	
Uhl Józsefné	takarító	
Csapó Attiláné	ny. muzeológus	tervtári dokumentációs gyűjt.
Dérszegi Miklós	ny. szaktanácsadó	távközléstörténet
Szadovszky Lajosné	ny. reprográfus	nagyítás, archiválás
Bacsi László	ny. fűtő	

Bélyegmúzeumi munkatársak

Solymosi Jánosné

Szabóné Kiss Ildikó

Angyal Erzsébet

Nikodém Gabriella

Szegedi Istvánné

Halász Alexandra

Petrényiné Szóts Anna

Majsai Mária

Sajtós Gáborné

Oláh Kálmánné

Máté János

Pinténné Kun Anna

Tusa Margit

Bélyegmúzeum

Budapest VII., Hársfa u. 47.

Postacím: 1400 Budapest, Postafiók 86.

Név	Beosztás	Szakterület
Solymosi Jánosné	múzeumigazgató	általános bélyegtörténet
Szabóné Kiss Ildikó	általános előadó	múzeumi ügyvitel
Angyal Erzsébet	muzeológus	könyvtár, dokumentációs gyűjt.
Nikodém Gabriella	muzeológus	Európa bélyegtörténet
Szegedi Istvánné	muzeológus	magyar bélyegtörténet
Halász Alexandra	muzeológus	Amerika és Ausztrália bélyegtört.
Petrényiné Szóts Anna	segédmuzeológus	Ázsia és Afrika bélyegtörténete
Majsai Mária	kiállítás-rendező	papírrestaurálás, grafika
Sajtos Gáborné	adminisztrátor	címfelvétel
Oláh Kálmánné	takarító	
Máté János	portás	
Pintérné Kun Anna	takarító	
Tusa Margit	ny. szaktanácsadó	leltározás

Postamúzeumi kiállítóhelyek munkatársai

Beszédes Ernő

Juhász Károly

Ring Sándor

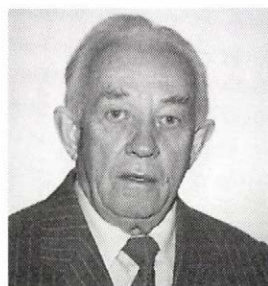
Ring Sándorné

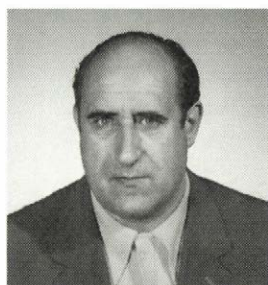
Piltman Csabáné

Bedő Istvánné

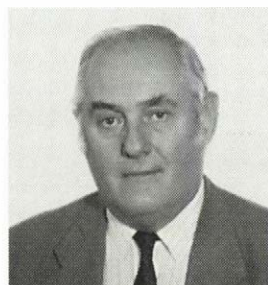
Kovács Pál

Hernitz Ferenc

Szomorné Mester Veronika

Dr. Bányai Sándor

Postamúzeumi kiállítóhelyek

Név	Beosztás	Szakterület és szolgálati hely
Beszédes Ernő	muzeológus	Telefónia Múzeum
Juhász Károly	tárlatvezető	Telefónia Múzeum
Ring Sándor	múzeumgondnok	Rádió és Televíziómúzeum
Ring Sándorné	tárlatvezető	Rádió és Televíziómúzeum
Piltman Csabáné	múzeumgondnok	Nagyvázsonyi Postamúzeum
Bedő Istvánné	múzeumgondnok	Balatonszemesi Postamúzeum
Kovács Pál	ny. múzeumgondnok	Hollókői Postamúzeum
Hernitz Ferenc	ny. gyűjteménykezelő	Soproni postai és távközlési gyűjt.
Szomorné Mester Veronika	múzeumgondnok	Pécsi Telegaléria
Dr. Bányai Sándor	ny. gyűjteménykezelő	Pécsi Telegaléria

Tartalom

<i>Kurucz István</i> : Előszó	3
<i>Kovács Gergelyné</i> : Reviczky Károly császári és királyi postamester iratai	5
<i>Kisfaludi Júlia</i> : Az 1838. évi egyenruha-rendelet	18
<i>Kisfaludi Júlia</i> : Egyenruha- és textilgyűjtemény	26
<i>Erdőss Gyula</i> : A Magyar Királyi Posta rádió-berendezései	62
<i>Dr. báró Szalay Gábor</i> : Előadás a VIII. Egyetemes Postakongresszusról	85
<i>Kolossváry Endre – Balla Pál</i> : Beszámolójelentés	98
<i>Iffj. Csonka János</i> : Levelek Halden Elemérhez	104
<i>Solymosi Jánosné</i> : Cavallinik	113
<i>Angyal Erzsébet</i> : Helbing Ferenc levele Czakó Elemérhez	118
<i>Halász Alexandra</i> : Dokumentumok a korai magyar bélyeghamisításokról	129
<i>Kovács Gergelyné</i> : Magyar Endre „posta-rádiója”	138
<i>Dr. Molnár László</i> : Varga Pál bélyeggrafikai kiállítása	146
<i>Halász Alexandra</i> : Egy vándorkiállítás vendégkönyvi bejegyzéseiből	152
<i>Kisfaludi Júlia</i> : Historia domus – Postamúzeum, 1999–2001	155
<i>Kovács Gergelyné</i> : A 2000. évi beszámoló	184
<i>Kovács Gergelyné</i> : A 2001. évi munkaterv	187
<i>Kovács Gergelyné</i> : A 2001. évi beszámoló	189
<i>Kovács Gergelyné</i> : A 2002. évi munkaterv	193
Tartalmi összefoglaló angol nyelven	197
A Postai és Távközlési Múzeumi Alapítvány munkatársai	222
Tartalom	231

